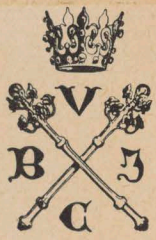
DIG 107
CIMELIA
Qu 5015
kat.komp.
Qu 5016
DIG 106
kat.komp.

Bamplt 22.

5015 - 5016

CIMELIA

SW. 271

ЦВ XIX 335673 Т

Cim. Qu 5015-6.

Bibl. Jag.

Tytuł

Práwá Máydebur-skiego / do Porządku y do Artykułów piérwéy po Polsku wydánych. W spráwách tego czásu nawiecéy kłopotnych / s tegóż Práwá Máydebur. przydáné.

Diſcite iuſticiam moniti, et non temnere Diuos.

☞ Ná roſkazánié Królá iego Miłośći / żaden nie ma tych Ksiąg y innych przez tegóż Autorá piérwéy wydánych / Drukować / w Páństwie iego Królewſkiéy Miłośći / áni indźie drukowánych / przedáwáć: króm przyzwolenia Autorá tych Ksiąg / do Széśći lath / pod winą w Przywileiu opiſáną.

CRACOVIÆ, IX MARCII.

Łázarz Andryſowic Drukował /

M. D. LXVII

Ná Herb Jego miłośći Páná Stá-niſłáwá Spłáwſkiego/ Káſtellaná Krzywinſkiego. etcet.
p. Mikołáiá Reiá/ Wiérſze.

SLónce á Mieśiąc, to nam z łáſki PAN dał,
By ſye ziáſnośći, tu zich kożdy kochał.
Przydáne ktemu, y błyſsczące Gwiazdy,
świéćić nam záwżdy.
Słońce iż záwżdy, przez ſye iáſné bywa,
Mieśiąc iáſnośći od niego vżywa,
A im nabliżéy, Słońce go podniéći,
Tym iáſniey świéći.

KRólowie

Bibl. Jag.

KRólowie zacni, NArodu POlſkiego,
Ktorzy ſą, iáko bláſku Słonecznégo,
Mieśiąc á Gwiazde, zá Herby dawáli,
Gdźie zacné ználi.
Wdomu tem Spławſkiem, dawno Mieśiąc świéćił,
Lecz go ten STANISLAW, ieſzcze wiecéy wzniećił,
Co nabliżéy ſye, kſłońcu przymykáiąc,
Sławy ſzukáiąc.
BO kiedy CNOTA, ońá iáſna Gwiazdá,
Wznieći Mieśiącá, do zacnégo gniazdá.
Ten ieſzcze iáſniéy, záświéći ſye wſzędźie,
Y zacnieyſzy będźie.
Iákóż po cześći, iuż Mieśiącá tego,
Przyiaśnia ſye bláſk, od Słońcá iáſnégo,
Iuż mieśce zacné, wRádźie ſye doſtáło,
I ſpraw niemáło.
Acz tho KRZYWINSKIEM, mieśce dawno zwano,
Ale ié CNOTą, záwżdy náprazczano,
Iákóż y teraz, pewnie ſtéy Krzywizny,
Nie będźie bliżny.
Tákćiby wſzyſtkiem, tem POchodniam trzebá,
By ſwé iánośći wznośiły do Niebá,
Aby ná ziemi, ſłło nam stego bláſku,
Wſzytko bez wrzaſku.
Gdyż mnieyſſé Gwiazdy Rycérſtwá POlſkiego,
Tem ſye zwierzyły, ná wſzem ſtanu ſwégo
Práwá, Wolnośći, y wſzytkich przypadków,
Ták y bez świádków.

AD MAGNIFICVM, ET EXCELLENTEM VIRTVTE VIRVM, DOMINVM STANISLAVM SPLAVIVM, CAstellanum CRIuinensem, CApitaneum Ostressouiensem, & Regiorum vectigalium in POlonia Præfectum, CARMEN. ANDREAE TRICESII EQVITIS POLONI.

VIVe fœlici generose fato
SPlaui, & æterno tua LVNA & ASTRVM
STemma præclarum generis paterni
Splendeat igne.

Igne uirtutum rutilo coruscans
Est ferax semper genus hoc potentûm
Pacis, & belli studijs POlono
Orbe uirorum.

Tu quoq; haud cessas, domus ut paterna
NON modò Magnis opibus paratis,
Laude sed uera sit ut illa per te
Auctior omni.

Hinc es amplexus Sacra literarum,
Et faues doctis, & opem benignam
His ferens, castis peramœna præbes
Ocia Musis.

En tui LEGES studio, atq; cura
Nosse, Ciuiles, poterit GRohici
Nostra semotis salebris iuuentus
Ordine certo.

Perdet harpyias ea res forenses
Planum iter cuiuis siquidem patebit
Iuris ad cunctos apices fideli
Mente tenendos.

IVris hinc quisq;, & studiosus æqui
Te feret Nostrum meritis per orbem
Laudibus, Fœlix recinens benigne
Viuito SPLAVI.

Wielmożnemu pánu Stánisłáwowi Spłáwskiemu / Kástellanowi Krzywieńskiemu/ Stároście Ostrzeszowskiemu / Celnikowi Korónnemu. etcet. Pánu swemu Wiłościwemu.

Rzed Széścią lath/Wielmożny M. Pánie: nápisałem był Porządek Sądów y Spráw Mieyskich Práwá Máydeburskiego / o Personach Przedów Mieyskich/ o postempku Sądowem: iáko kożdy spráwiedliwości swoiey sądownie dochodźić ma. Ná kóniec iáko źli/ występni/ wedle thego Práwá máią być karáni. Którem to Porządkiem/ilé ia bacze/y do vśu moich to częstokroć przychodźiło/podałem nieiáką znáiómość Práwá mieyskiegó ludźiom prostym ná miáśteczkách y we wśiach/ y podobno Rycérskim ludźiom/ którzy téż swoie poddáné/ wedle tegóż Práwá Máydeburskiego około Spadków/Długów/krzywd wśelákich sądzą/y to im Práwo záchowuią. Która praca ieszczem do tego czásu nieslyszał żadnégo/coby pogánić miał: y owszem sye to ludźiom podobáło/y poznałem zá to wiele ludźi niemáłą ku sobie chuć y wdzięczność/która mie

do tego nie pomálu pobudźiłá / ábym do óney to pierwßéy pracéy moiey/ zá nápóminániem dobrych przyácioł moich/ stegóż Práwá co by było potrzebnieyßégo/ przydał. Co ácz mi było przytrudnieyßym / báwiąc ſye poſługą W.m.mego M.Páná. Wßákże iednák/ ku pożytkowi Pátryéy ſwéy Polſkiey (któréy ſłużyć kożdemu poczćiwemu ilé z niego ieſt przyſtoi) ónych czáſów/ kiedy owo ná Cło z pieniądzmi nie idą/á przedśie tám Piſarz iáko ieden Máttheus vſtáwicznie ſiedźieć muſi/ nie chćiałem ná próżność obrácáć: álem po troße ty Tytuły y thedy v owedy/ iáko mówią/ w dorywki/ kiedym od pracéy Celnéy wolen był/ zebrał: niektóre z Zwiérćiádłá Sáſkiego y Práwá Máydeburſkiego/ ſłowo od ſłowá/ z łácińſkiego ná Polſkie przełożyłem. A przy niektórych/ rozſądek zacnéġ mężá nieboßczyká Janá Cerázyná Wóytá wyßßégo Práwá/ człowieká w Práwie dobrze ćwiczonégo/ z Kśiążek iego łácińſkich LOcorum communium Iuris Maydeburgen. dźiśieyßemu czáſowi w Polßce bárzo ſłużących. Wźiąłem théż niektóre z Práwá Céſárſkiego z Kśiążek IODOCI DAmhouderij in Praxi rerum Criminalium, w tych ſpráwách/ o których w Zwiérćiedle Sáſkiem y w Práwie Máydeburſkiem máło piſano/ gdyż w mieyſkich Sądźiech Práwo Máydeburſkie/ każe ſye dokłádáć práw Céſárſkich czegoby w Máydeburſkim nie nápiſano. * S tych Tytułów niektóre ſłużą ku ßérßému wyrozumieniu pewnych poſtępków Sądowych/ które w Porządku/ piérwßéy pracéy moiey/ y w Artykułoch krótko ſą opiſáné. Niektóre ku dobremu rozſądkowi wielé przypadków/ które ſye tych czáſów miedzy ludźmi często tráfiáią. Służą téż niektóre ku zábieżeniu wielé błędóm/ które ſye w Mieyſkie Sądy niewiedźieć ſkąd wtoczyły/ z ßkodą vbogich ludźi y z náchyleniem Spráwiedliwośći. Wßákże to wßyſtko podałem ku rozſądkowi ludźiom w Práwie biegłym. Którym ſye rad dam náuczyć/ ieſli mi

¶ Thytuły ſkąd wźięte.

* Spec: Saxon: lib: ij, Art: 36. lib: iij, art: 44.

Thytuły ku czemu ſłużą.

co zdrożnego/

co zdrożnego/nie vpomie ále in Spiritu lenitatis/ iáko ná Krzesciáńskiego człowieká należy/ pokażą. Ale ia mam zá to M. Pánie/iż temi Tytułmi wielé ludźi tákże gárdzić nie beda/iáko y piérwßą praca Porządku mo iego / gdy w nich iáko y w Porządku rzeczy v Sądów mieyskich potoczné y potrzebnieyßé/ krótko nápisáné oglądáią/y łatwieyßą z nich spráwe wezmą/ niż z ónego Zwiérciádłá Sáskiego: które prochem bárzo przypádło/ y wielką miéßánina iest splecióno/y w wielkiéy ciemnośći postáwióno/ ták iż kto iest wzroku y rozumu dobrze ostrégo ledwie sye w nim przezry: á kthо mdłego/ máło sye obaczy. A iż M. Pánie zwyczay iest/tym którzy Kśięgi pißą/praca swoie ktoremu możnemu Pánu ku wiecznéy pámiątce y chwale iego przypisować/y sam siebie y praca swoie w obrónę zálécáć / nie mógłem ia tych Tytułów/pod innéy Osoby tytułem przystoyniéy ná świát puścić y przypisáć iáko pod tytułem á obrońą W. M. mego M. Páná. Cześcią dla tego/iżem iest służebnikiem W.m. Cześcią iż W.m. do wßelkiey Spráwiedliwośći/ (która z znáiómośći Práw płynie) nie mniéy widze być przeciw kożdemu/nie tylko swemu ále y obcemu/ skłonnym y chutliwym iedno iáko do woiennych spraw Rycérskich. A tá rzecz kożdemu Pánu práwie iest własna y przywoita/iáko ieden powiedział/ LEX, est PRincipis opus. Spráwá tho Páńska / báwić sye Práwy. Aby nie tylko czásu Woyny nieprzyaćielowi odpór dawał / ále y czásu Pokoiu/poddané podług pewnych Praw spráwował/złości ludzkie hámuiąc / płoché vskramiáiąc / swóié namiethności pod opisáné Práwá podawáiąc / kożdému cnotliwé spráwy/godną czćią/ obrońą y zapłátą nágradzáiąc: áby ták obádwá czásy y pokoiu y niepokoiu dobrze rządził. Acz wielé ludźi / spráwy y prace woienné w chwale nád znáiómość Práwá y Spráwiedliwośći przekłádáią. Wßákże ludźie vczeni/w równéy to chwale być

¶ Spráwá Páńska iest/ báwić sye Práwy.

poczytáią/

poczytáią/ dla tego/iż obiedwie rzeczy ku pokoiowi ciągną. y owßem Spráwiedliwość coś wyßßéy/gdyż przystrzégánie Práw/Woyny/rostérki/ niepokoie odwodźi/y wolność ludzka/ Práwy iáko Mury mocnemi/ przeciw wßelkiemu okrucieństwu w pokoiu stoi. Thák nápisał Plutárchus/ gdy Królá iednégo pytano/ coby zacnieyßégo było/ Moc czy Spráwiedliwość. Odpowiedźiał/ iż / nam nic po mocy gdy w Spráwiedliwości będźiem trwáć wßyscy. Puszczam tu ná stronę inné chwały W. m. iżeś W.m. iesth záwołánéy Fámiliey/ godną Rádą Królá J.Miłości/y ná tem vrzędźie Celnym/niemnieyßą W.m.od ludźi chwałę odnosiß/iáko y z innych vrzędów. Bo to iáwnieyßa iest kożdemu / niżbym ó tym co mówić/ ábo pisáć miał/ iáką łáskę W.m.nie tylko tym którzy Clá/złym vmyślem przestępuią / ále y tym którzy iáko co iest Bożégo Bogu/ták co Królewskiego Królowi schućią oddawáią/raczyß okázowáć/y sługi téż práwie z rządzeniaBożégo/po temu mieć/á osobliwie Slácheтnégo *IANA SZELMICKIEGO*, Wáyśem rzeczónego/iáko w innych wielu rzeczach/ták y w tych Celnych dobrze biegłégo/ y chutliwie pożythków Królá J. Miłości/y W.m.strzegącego.Który záchowániem y vkładnością swoią wiele ich ku pożythkowi W.m. przywodźi/y przeciw kożdemu ták sye spráwuie/ że wßyscy z niego są contenci/z wielką sławą W.m.To wßytko/iáko mówię puszczam ná stronę/czego v ludźi w vßu pełno. Tylko tho ná koniec W.m. mego M. Páná pilnie proßę/áby W.m.móy M.Pan te pracą moię/ktorą z domu *SLACHETNEGO MIKOLAIA KOSLE, CELNIKA RVSKIEGO, Y SENATORA KRAKOWSKIEGO*/Páná á dobrodźieiá moiego ná świáth wychodźi/odemnie służebniká swoiego zá Kolędę wdźięczną raczył przyiąć/ á mnie téż przy téy pracéy

y záwße łá

y záwße łáſkáwym m. Pánem być. Co gdy poznam: tedy przez to/nie tylko moié ku ſobie poſługi wierné y pilné vtwiérdźić y rozmnożyć/ále y ku wietßéy y znáczniey ßéy potym niż tho ieſt pracéy/niepomału pobudźić będźieß raczył. Já co y ia y wielé ludźi ktorzy tákie prace rádźi widzą y Náuki miłuią / dźiękowáć beda. y páná Bogá prośić/ áby W.m. z iey m. Pánią Małżónką W. m. moie m. Pánią/ y ze wßyſtką Fámilią w dobrem zdrowiu długo raczył chowáć / we wßyſtkich ſpráwách ßcześćić y błogoſławić. A stym zálécam ſłużby mé w łáſke

W.m.

Dan z Domu páná Mikołáiá Koſle/ Celniká Ruſkiego. ix Marcij/ 1567.

W.p.M. ná wßem życzliwy y powolny Służebnik/

Bártoß Groicki / Piſarz ná Cle Krolá J. M. komory Krák. &c.

AD NOBILEM AC LITERATVM VIRVM, MATTÆVM MISOVIVM, *MAGNIFICI DOMINI STANISLAI MISCOVII CRACOVIENSIS PALATINI, ET PRÆFECTI GENERALIS. &cæt.* SECRETARIVM▸

ANDREAE TRICESII EQVITIS POLONI, SAPPHICVM.

CVM tibi cœli DEVS, atq; terræ
Arbiter ſummus, dederit beatas
Ingeni dotes, ſimul & diſertæ
Munera linguæ.

Ecquid arrepto calamo per orbem
Spargere exemplo Lachicum Magiſtri
Docte *MISOVI* tua ſcripta ceſſas
Deditus aulæ?

Cernis vt LEGES poliat *GROHICI*
Cura Ciuiles, ſtudijs in iſdem
Qui tibi fido teneris ab annis
Iunctus amore eſt.

Et tui fructum ſtudij repoſcit
Arte gens præſtans generoſa belli,
Nec minus LEGVM, & ſtudioſa Iuris
Maſſouitarum.

Scilicet debes Patriæ id petenti:
Quin idem manes tenui Suſurro
Sæpiùs te *PRILVSII* monere
Iurè putamus.

Nam

Nam tuę, cœli petiturus arcem,
Hoc opus cæptum fidei reliquit:
Fac moram ponas igitur, datamq; Lampada sume.
Illius certam methodum secutus,
Vtiles scribas Patrię libellos:
Sic tibi laus hinc moritura nullo Tempore surget.

AD BARTHOLOMAEVM GROHICIVM OPERIS HVIVS AVTOREM, AMICVM VETEREM ET FAMILIAREM.

AND. TRIC.

EPIGRAMMA.

Ciuiles tanto ingenii quod acumine LEGES
Digeris in classes, *BARTHOLOMÆE*, suas.
Difficilesq; locos explanans, inuia quondam
Peruia nunc magna sedulitate facis.
Esse mihi dignus præclara laude videris,
Qua potes hac Patriam quòd ratione iuuas.
Quin etiam dignum grandi mercede laboris
Iudico, quando tui cerno laboris onus.

Scilicet id fieret, ſua ſi bona noſcere vellet
Quod ſolas ſtultè, vulgus, adorat opes.
Vlgus adorat opes, diuini at luris, & almę
Iuſtitię ratio maior habenda fuit.
Ergò quod ingratum ceſſabit tradere vulgus,
Vti conſilio nam meliore nequit.
Hoc tibi luſticię præſes DEVS ipſe reponet:
Semper erit ſtudii laus quoq; magna tui.

Przydátki do Porządku y do Artykułów Práwá Máydeburskiego.

Gieradá.

GIeradá:ſą ty rzeczy/ ktoreckolwiek Pánnie idącey zá mąż ku ochedożnośći iey/przy Posągu dáią: ktore cená w dóm do mężá przynośi:Z tąd ią też zową Grąckim słowem/ Paraphernà: co ſye wykłáda/ Wyprawá álbo rzeczy przy posągu. A posąg ieſt dar mężowi zá żoną dány ku znoszeniu y pocieſze przypądłych cieſzkośći wmałżeńſtwie:łácinnicy/Dotem/zową. Ten ktory wyłożył Niemieckie práwo łácińſkim ięzykiem/ názwał Gierade/vtenſilia Spec: Saxon. lib.j. Artic:27. Ale tego ſłowá vtenſilia w tym na-

¶ Gierądá.

Paraphernà.

Vtenſilia.

zwiſku rzadko vżywáią: pospolicie wszyſtki rzeczy ku vbiorowi á ochedoſtwu niewieściemu należące/ktore żoná przy posągu do mężá wnośi/Gierada po śmierci żeniney zową. Názywáią też tym ſłowem Gierada/naczynie wszelkich rzemieślników/Sprzet domowy/y pospolicie mówią/grat/szczebrzuch domowy/naczynie Jure Municip: Arti: 23. Tu rzecz ieſt o tey Gieradźie/ktora ſye w ochedoſtwie niewieścim zámyka/ktorą też y Páráphernà y vtenſilia łácinnicy zową.

Rożnosć Gierady w práwie Niemieckim: y stéy rożnosći poswarki.

IVs Saxonicum triplex. Feudale. Prouinciale. MVNicipale Maydeburgē ſe. CERA SI NI.

JAko Práwá Sáſkie Niemieckie wedle rożnych ſtanów ludźi ná trzy cześći ſą rozdźielone: Jedno Lenné. Drugie/wſzyſtkim ludźiom w Saſkiey źiemi pospolité. Trzećie/Mieſkie Máydeburſkie: ták wedle téy rożnośći á rozdźiału/każda cześć ludźi/ma własną ſobie opiſáną Gierade/dla tego iż rozmáitego ſtanu ludźie z rożnemi rzeczámi/z rożnym vbiorem/z rożnym domoſtwem każdy wedle ſtanu ſwoiego/Córki ſwoie zá mąż wypráwuie: z ktorey rożnośći/wielkie poswarki miedzy ludź-

mi o Gie

mi o Gierade w Polszce bywáią / gdźie sye podług Práw Niemieckich rządzą: iż kiedy sye o nie práwo toczy/ káżdy chcąc do śiebie przyciągnąć spadek Gierady/á sobie wiecey niż drugiemu życząc/mówi tak: To mnie práwem Saskim Niemieckim ku Gieradźie należy. A drugi mówi: To práwem Máydeburskim nie ku Gieradźie/ále ku Dźiedźictwu: moie to/nie twoie. ¶ Przeto kiedyby sye miała rzecz toczyć o Gierade/okrom rożnice y kłopotów/musialby rzeczy ku Gieradźie należące Wielkierzem znacznie miánować: Albo o niey wedle sámego práwá Mieskiego Máydeburskiego álbo sámego Sáskiego rozsądek być/wedle Tertu szczyrego: oprócz Glóz po Tercie y ná Kraiu położonych. Abowiem niektore rzeczy práwem pospolitym Sáskim do Gierady służą: á zaśie tyż rzeczy práwem Máydeburskim do Dźiedźictwá nie do Gierady. iáko Gesi/Owce/práwem Sáskim do Gierady náleżą: ieśli ie páni młoda do męża ná gospodarstwo z sobą wniosłá. A zásye/práwem Máydeburskim/tylko ty owce które ná pasza wyganiáią/ku Gieradźie służą. A inné które w owczarni zámykáią/ku Dźiedźictwu. Krowy/cieletá/kónie w stádźie bez petá chodzące/do Posagu y do Gierady práwem Sáskim pospolitym należą.

A záſye práwem Máydeburſkim do Dźiedźictwá. Spec. Sax. lib. 1. Artic. 24. in gloſa. Skąd bywáią kłopoty wielkie/ gdy podług tey rózności práw/ krewni o Gierade miedzy ſobą ſpráwe máią/ ſádząc ſye ná tych práwiech róznych/ iedni ná Sáſkim drudzy ná Máydeburſkim. A iż ſye poſpolicie práwá Máydeburſkiego wiecey dokłádáią/ przeto thu puśćiwſzy ná ſtrone práwo Gáſkie/ Lenné y poſpolité/ kthóre zową Feudale y Prouinciale o Gieradźie/ położe tylko co wedle ſámego práwá Mieyſkiego Máydeburſkiego/ właſnie do Gierady należy z Textu ſámego Láćinſkiego z Niemieckim Exemplarzem porownánego.

Co do Gierady wedle ſámego Práwá Máydeburſkiego należy.

DO Gierady wedle práwá Máydeburſkiego ty rzeczy należą: wſzyſtki ſzáty niewieśćié/ ſukná y płótno ku vbiorowi niewieśćiemu przykroióné/ kthóre białe głowy zwykły nośić y w ſwey mocy miewáć. Wſzyſtko złoto y ſrzebro/ które tkáné ieſt ku ochedoſtwu niewieśćiemu. Wſzyſtki pierśćionki y cetkowé zapinánia: Paſki okowáné/ z iedwabiu tká

né: Mánelle álbo ochedożnośći reczné y záwieſzenia. Przykryćié łożné/prześćieradłá/botuchy/bodlochy/ſirhánki/ łożá/ wezgłowia/ poduſzki/ obruſy/panwie / Browárné naczynié ku naymu należące/ Kocieł do pránia/ſkrzynie z wiekámi/ Len/przędzá práná y nieprána: Kſięgi ná kthórych niewiáſty zwykły czytáć: geśi/káczki/owce które ná paſzą wyganiáią. ¶ A ieſliby mąż kramarz álbo kupiec był/ktoryby tákowé rzeczy przedáyné zwykł miewáć/ iáko ſą kortyny/opónki/ kobierce/ tych niewiáſtá otrzymáć nie może/ tylko coby ku ochedożeniu iey komory álbo gmáchu należáło: nawiecey s tych po trzech ſztuk ku ochedożeniu gmáchu iey. Jeſli thež mąż zwykł gośćie chowáć á pośćieli gośćinnéy wiele miał/ s tego ónáwiecey otrzymáć niemoże/ iedno co wyżſzéy námieniono: to ieſt po trzech ſztuk. (A ty rzeczy które thu ſą miánowáné/ máią ſye ták rozumieć: ieſli żoná do mężá Gierade wnioſłá/ iáko owce: Abowiem ieſli mąż miał przed thym owce ſwoie własné niż żonę poiął/ do tego ónáktóra po zmárłey przyiaciołce Gierady dochodźi żadnego práwá nie bedźie miáłá. Ale coby w inſzym ochedoſtwie niewieśćim było/ tho bliſza po zmárłéy bierze:miánowićie to wſzyſtko co żoná do mężá wnioſłá) A gdy żoná vmrze mężo-

¶ Owce które w Owczárni zámykáią do Poſágu należą: iáko y konie/krowy/wieprze/ y inne co kupą chodzą. Spec: Saxo: lib:i. Art.24.

iſta in parenteſi poſita nō habentur in Exemplarib⁹ textus germanici, ſed inſerta ſunt textui ex marginalibus Annotationibus.

wi/tedy przyrodna bliższa po żenie Gierade bierze. A wszakoż w ten sposob/iż ma mężowi zostáwić vstáne łoże ták iáko było zá żywotá żony iego. Nád to ławę z wezgłowiem/stoł/z obrusem/recznik/stolek poduszkę nákryty zostawi. Też przerzeczona bliższa która Gierade bierze/do żadnych rzeczy śmiednych nic niema. Jure Municipali Articulo 23 in Textu.

Iure Municí: Articu: 23. in Gloſa.

¶ Wszytki tedy rzeczy w ochedoſtwie niewieścim/sprzętem domowym miánowánym do Gierady należą: ále to ták trzebá rozumieć/ iże z ónych rzeczy/z óneg̃ sprzętu krewna ná którą Gieradá przypada/ nie wiecey ma bráć/ iedno tyle ile óná zmárła iey przyiaciołká tákowych rzeczy/ tákowego sprzętu do mężá swoiego w dom wnioſłá / które po iey śmierći zostały: A zá czásu iey żywotá niesą albo znoszone/abo ná iaką potrzebę obrócone. Bo by tho byłá wielka niesprawiedliwość/złupić mężá stych rzeczy/ktore on swoim kosztem zá czásu małżeństwá ku potrzebie domowéy álbo ku poczćiwości swoiey sprawił. ¶ Przydáne sa Jure prouinciali G. Sax. lib:j. Artic: 24. inne rzeczy do Gierady należące/ktore w práwie Máydeburſkim nie sa miánowáne/ iáko skrzynki / reczniki/ miednice / lichtarze/ kolnierze/wience/zwierciádłá/igły. Támże ná

Gerada ſecundum Ius Prouinciale Saxonicum.

kráiu y w glożie/przypisáné sa róznice około tey Gierady/iáko niektore rzeczy práwem Sáskim do Gierady służa: á tyż záśye práwem Máydeburskim nie do Gierady: iż też száty tylko powszednie niedrogie do Gierady należeć máią. Drudzy nie tylko kościeł do práńia/do Gierady należeć rozumieią/ Ale też y do wárzenia piwá który nie iest w mur wprawiony: ále go innym zá pieniądze náymuią/ktory z mieścá ná mieśce ruszyć może. Około owiec też niezgodá. In Sp. Gar. lib: j. Artic. 24. stoi/iż gesi/owce/do Gierady należa: A práwem Máydeburskim/tylko thy które ná paszą wyganiáią. Ná kráiu potym glozá powiáda/ iż Lipseń inácey rozumieią: wszákże pospolicie ták sye wszyscy domysláią/secundū communem opinionē: iż tylko tylowce do Gierady należą które przed pásterzem chodzą. Ale które w owczárni zámykáią/do posągu liczą. Z ktorey niezgodności praw dosyć wiec kłopotów y záiątrzenia miedzy krewnymi rośćie: y chocby dobrze ty práwá o Gieradźie zgodné były/przedsye gdy rzecz idźie o Gierade/rzadko bes kłopotu bywa: A to stąd: kiedy przyydźie spráwá około Gierady po śmierći żeniney/ gdźie dźiewki własney niemasz á Syn iest/Aza ón syn nie zákrwawionego serca będźie przeciw óney przyiá-

¶ Niezgodność praw o Gieradźie: róznice miedzy krewnymi czyni.

¶ Práwá o Gieradźie/ choćby zgodné były/ róznice czynią.

ćiołce/ ktħoża będąc od mátki iego trzećim álbo
czwartym ſtopniem dálſza / przed nim bliżſzym
ſtátek máthki iego w Gieradźie bierze : á za ſye
thákże ſyn przećiwko śieſtrze własney nie záią-
trzy/gdy będźie pátrzał ná nie/ôná bierze:á ón z
iednégo żywotá z śioſtrą poſzedſzy niema bráć:
Tákże y brát żenin bliżſzy : ázaby ſye nie zruſzył
przećiw ónym dálſzym widząc iż bioża: a ón po
Obiectio. śieſtrze będąc bliżſzy niema bráć : Rzeczeſz po-
dobno/Nic ſynowi po vbióżze niewieśćim/dźié-
wce to należy: ſam też ſyn Hergwet bierze:á ták
dobré to práwo o Gieradźie. Pytam cie naprzód
Solutio. Aza z niewieśćiey ſzáty męſka niebędźie: widá-
łem ia doſyć tákich ſzat niewiśćich faldźiſtych/
iż z drugiey byłáby doſyć długa ſynowi Rewe-
rendá:także zá pierśćionki/y inny Gieradny ſtá
tek ktħoryby ná ſyná wrównym dźiale z śioſtrą
po mátce przyſzedł / ázaby Kśiąg nie ſpráwił y
innych rzeczy ſnádnie ku ſwoiemu pożythkowi
nieobrócił. Álbo ieſliby był ſyn żónáty/dźiathki
máiąc:wſzytki ty rzeczy Gieradné/tákby mu ku
pożytku iáko y śieſtrze przyſzły. Pytam cie też/
gdy práwo vkázuie/ iż Akolit z śioſtrą Gierade
bierze/co Akolitowi po Gieradźie: nie wiérz te-
mu/ábyć Akolit w niewieśćiey ſzáćie miáſto re
werendy / álbo w czepcu miáſto biretá chodźić

miał: bedźie tho vmiał ku inému swoiemu pożytkowi obrócić. Nád tho powiedz mi / kiedy mátczyná máiethność práwie wszystká w tych tho stroiach niewieścich bedźie / á Hergiewethnie równo mniey / álbo prostho nic: dobrzeliby tho było / iż by dźiewká wszystko zábrałá / á syn nic niewźiął: ábo gdyby dźiewki niebyło: dálsza przyiaćiołká iey / mimo blizszego syná álbo brátá pobrałá: Mam zá to iż tego chwálić niebedźiesz / gdy sye téy niesłuszności y niezgodności práw o Gieradźie iákie miedzy przyiaćioły kłopoty stroi / pilnie przypátrzysz / chocby thež były y zgodné. A práwá máią być tákie / Aby kożdemu práwie było / rownem w bliskości równy dział we wszystkiey máietności. Aby miedzy ludźmi á tym wiecey miedzy krewnemi przyiáźni mnożyły. Powiádasz też iż sobie syn Hergewetem / który sam bierze / Gierade nágradza. A tho niewiem co zá nagrodá: musiálá ná ony czásy ábo y dźiś w Niemcech iednáka máietność w Hergwecie być / iáko y w Gieradźie. Bo sye to z práwá pokázuie Spec: Saxo: lib. j. Artic: 5. Jure Municip: Arti: 23. in glosa. gdźie powiáda / iż Syn w nagrode Gierady / Hergwet brał. Ale y tá nagrodá niezáwżdy sye vkázowała: Abowiem gdy dźiewki nie było / syn był: á dálsza

¶ Gieradásye synowi Hergwetem nie nágradza.

przyiaciołká brátá/ iuż sye tho synowi blizszemu nigdy nienágradzało/co od niego iáko od blizszégo odeszło. V nas też w Polszce/niewiem co zá nagrodá Gierady Hergwetem być ma/ zwłaszczá miedzy rzemieślniki y miedzy mieszczány v boszszemi/gdzie koni áni zbroie niemász:wszytek v drugiego Hergwet/ włoczenká/ kosturek/ śiekierká/kyiec/máczugá/miecz rzadko/ kóniá zbroie niepytay: A żoná przedsye w swoich vbiorach kosztowny rey wiedzie / nád swóy stan sye stroi vbiery kosztownemi ktorym końcá niemász. A zwłaszczá gdy zá nászych czásów niektóre białegłowy zániechawszy skromnych vbiorów Polskich Oyczyzny swoiey/ ná ktorem mátki ich żywąc w pobożnośći przestawały: iely sye cudzoziemskich szat y inych dziwnych stroiów: nie dosyć mieć száthe po Polsku: ále po Niemiecku/po Węgiersku/po Hiszpáńsku:tákże inne stroie głowné/szyyné/recznė:iáko są Cepliki/oswiki/tkanki / biamki/ czépki Morawskie / stároszwieckie/ chómle/kedzioŕki/celpy sknáflámi/toczenice/lubki/wience rozmáité/forbóty perłowé/złote/zausżki/biréty spontalmi/ czapki od słońcá/ mycki/ścierki/rąbki/serpanki/iedwabniki/latáwczyki/ rántuchy/ swoiérze/ potyczki/ podwiki/przednice perłowé/ kołniérze sprzednicámi/ kołnié-

Vbogi Hergwet Polski.

Bogáta Gierádá Polska.

rze opádłé/oboyczyki/kołnierze do oboyczyków/ kruszki/trepelle/zapony/krzyżyki/halsbánty/rozmáithym stroiem/ koszulki rozliczné / gurgole/ czechliki/szorce/fártuchy opásánia dźiwné/obiączki rozmáité/szérszé/wezszé/ gołé/ długie z łáncuszkámi/ łáncuszki ku opásániu/ wácki/ mieszki perłowé áż do źiemie/ mándle / łáncuszki/ pierścionki/korale/pacierze/fácelety/ bryżyki rozmáité/kszyążki ze srzebrem/letniki/szubki rozmáitym stroiem/płaszcze/ kożki. A ktoby ty stroie mógł wyliczyć? Gkąd też widźimy iże mężowie tymi stroymi sobie y potomstwu swoiemu wiele złego czynią: śiebie vboża/gdy ná ty vbiory żonam álbo oycowie dźiewkam swoim wielki nakład czynią/ktorych potym ná Tándećie y v żydów w zastáwie widamy dosyć. Potómstwo też swoie bliższe iákoby z ich własności odźierá ią/gdy ná ty vbiory kosztowné/wszystkę práwie máietność swoie włoża/ktore potym óná mimo dźieci własné dálsza kthóra sye do Gierady ciągnie zá Gierade sobie poczyta y dochodźi ich y otrzymawa ie/ thám gdźie Vrząd nie iest spráwny w tym/mnimáiąc áby to wszycko do Gierady należało. Przeto by y białe głowy niemáły sye wzbytnich kosztownych stroiech kochać/ cześcią iż iesth przeciw Bogu; cześcią iż thymi

stroymi po śmierci swoiey wiele złego miedzy przyiacielmi mnożą / y máiethność swoie od swych bliższych niebácznie oddaláią / ktorą práwie wszystke w ty vbiory kládą. Páwel świety vczy/Aby sye niewiásty przyochedożały vbiorem poczćiwym ze wstydem y skromnośćią / nie splećionemi włosy/álbo okládániem złotá álbo perłámi/álbo vbiorem kosztownym/ álbo obłoczenim szat:ále dobrymi vczynkámi w ćichośći/ y w spokoynym duchu/ ktory iest przed Bogiem kosztowny vbiór. A ták mi tych práw o Gieradźie niezgodnych/ y chocby zgodnych nie zchwaliſz.

i Timoth: 2. i Pet: iij.

¶ Przeto tákowych práw o Gieradźie niektóre miástá Wielkiérzmi swoiemi poprawili/iż gdźie dźieći w małżeństwie są / choć dźiewki álbo synowie / nie bierze Gierady siostrá żeniná / áni żadna iey przyiaćiołká / ále ná mężá y ná dźieći iey przychodźi/chocby dźiewki choć synowie byli. A gdźie dźieći niemáſz/ tám żeniná przyiaćiołká bliższa/to wszystko co ku Gieradźie należy/co ońá w dóm do mężá wnioſtá / á tych rzeczy czásu żywotá od śiebie nieoddaliłá: álbo dawnośćią czásu sye nie skáźiły / mimo mężá bierze. Acz y tho poprawienie niewiem słuszneli w tym iest do końcá/iż przyaćiołká zmárłey żo-

¶ Krákowiánów osobliwy Wilkierz o Gieradźie.

ny/ mimo

ny/ mimo mężá ma brać. Czemu by thego mąż niemiał być bliższy/ który żenie swoiey prawem Bożym y przyrodzonym iest nabliższy: do którego żoná z roskazánia Bożego opuściwszy Oycá y Mátkę przystawa: tákże mąż do żony swoiey/ który przez wszystek czás małżeństwá stára sye o żónę opátruiąc ią wszystkimi potrzebámi wedle możności swoiey/ ćierpiąc snią wszystki przypádłe doległości/ o kthórych wiec śiostrá y żadna ina przyaćiołká nic nie wié/ráthunku iey żadnego nieda/A druga y przez wszystek czás żywotá nie náwiedźi óney po którey sye do Gierady ozywa/posługi iey żadney nievczyni:wszystki przypadki mąż sám:muśi znośić:ná kóniec/y pogrzéb spráwić/y do namnieyszego státku swoiego/ żóny wedle przysięgi swoiey nieopuścić. A dochowawszy ią spracą niemałą/potym tá która o niey nic niewiedźiałá / spadek Gierady po niey ma brać: niesłuszna to: słusznieyby to mąż otrzymáć miał/ Co sye y z práwá nieiáko pokázáć może/á to stąd: Gdy ty vbiory niewieśćié/ które żoná do mężá wnośi/podług práwá zá iey żywotá Ruchomemi rzeczámi zową: á mąż wszystke ruchomą máiethność żenine zá żywotá iey/skoro ią pómie/własnym práwem bierze:te dyć thákże y po śmierći otrzymáć własnie by Spec:Saxon: lib:i. Artí:31.

miał wszystki á wszystki/ktorekolwiek ruchomemi zową:iákoż y wedle práwá bierze ie po iey śmierći. Máritus post mortem vxoris omnia capit mobilia Spec:Saxo:lib:iij. Artic:76. Jure Mu:Ar:22. á słuszne to. Bo ieśli ieg własne są/ zá żywotá żenineg y zá potrzebą zástáwić y przedáć ie może: czemuby po żeniney śmierći miały záś od męża odpádáć/á ná kog ineg przypádáć: dla tey tylko przyczyny iż óny rzeczy po żenineý śmierći Gierądą názową/ á zá iey żywotá ruchomemi rzeczámi były: A ztąd to dźiwna iest/ ponieważ ty rzeczy które po żenineý śmierći Gierądą zową/ zá żywotá iey ruchomemi były: tedyć óno nie krzeczy Práwo iest/ które niedopuszcza niewieśćie oddálić Gierady króm przyzwolenia przyiaćiołki bliskiey/ ná ktorąby przypáść miałá. Abowiem ieślić vbiorów niewieścich niezową Gierądą/ áż po śmierći niewiásty: tedyć óná niewiástá nie Gierade oddaliłá/ ále rzeczy ruchomé/ kthore podług práwá każdy oddáć wedle myśli swéy może/gdźie by też mógł okázáć/iż áni Gierady áni Hergewetu niemász: ponieważ to zá żywotá zmárłych/ruchomé rzeczy były/zá żywothá mogły być oddalóné/ y są oddalóné: z czegóż bedźie Gieradá: Kiedyby ónáz martwych wstáłá ktora ty ruchomé rzeczy

vbiory swoie oddawálá wedle swéy mysli: miáłáby the dobrą swoiego postánowienia obrone: mogłáby ták mówić / Jżem ia nie Gierade ále ruchome rzeczy oddálá/s ktorémi wolno mi było czynić com chciałá. Thákże by ten mógł mówić kthory thy rzeczy brał/ á był o nie imieniem Gierady od kogo gában: iż mnie nie Gierade/ nie Hergwet oddano/Ale rzeczy ruchome: pátrz ty sobie Gierady y Hergwetu: niewiém ia co to Gieradá/co Hergwet: ruchome rzeczy mnie oddano.á dobrze by mówił: Bo Gierady áni Hergwetu zá żywotá nie zową. A gdy óny rzeczy ruchome zá żywotá bedą oddalone/ Thedyć iuż nie bedźie co po śmierći názywáć Gieradą/ áni Hergwetem: tedyć áni Gierady áni Hergwetu niemász. Dźiwna spráwá o tey Gieradźie/iż ią też niekiedy y po śmierći Gieradą nie zową: iáko gdy Akolit z siostrą Gierade bierze/ A potym ón Akolit vmrze: iuż oná Gieradá nie bedźie Gieradą/ ále Dźiedźictwem: wszystki rzeczy po śmierći iego pozostále / w pospolithości nie ku Gieradźie/ále ku dźiedźictwu służą. Gierady sye po nim domágáć nie może / iesliby iey odumárł. Spec: Saxo: lib: j. Artic: 5. in Textu: Post mortem Clerici omnia quæcunqz sub ipso tempore mortis inueniuntur / res sunt hæreditarię: vtensi

J Gierady/ kiedy po śmierći niezową Gieradą.

tarię: vtensilia nemo potest postulare.

¶ Dźiwne thež y przyczyny postánowienia tey Gierady w práwie są opisáne/ á osobliwie / dla czego żak máiąc świecenie / Gierade z siostrą równo bierze. Nápisano/iż dla pospolitych modlitw/które zá wszystki winien czynić. Spe: Saron: lib: j. Artic: 5. Jure Munic: Artic: 57. in glosa. ☞ Czemu by sye bes Gierady niemodlił zá roskazánim Bożym/bo to iest Wola Boża/ábysmy sye ieden zá drugiego modlili. A tráfia sye też to/iż sye drugi nie z nabożeństwá świeci/ iedno dla Gierady / áby ią równo z siostrą brał. Bo kiedy by sye nie oświecił/nie bralby iey z siostrą. Jest y inych wielé praw o Gieradźie nápisánych/ które v wielu mądrych ludźi mieścá nie máią/które ia też tu opuszczam : bo sye niemász czym báwić: lepieyby áby były poprawione / álbo ná kóniec pokázóne.

Wiem dobrze/ iż sye mamy wiárować/ ábysmy praw niepoprawowáli/áni kázili: o których stánowieniu/wielé sye mądrych ludźi z wielką pracą stáráli y bes wathpienia mieli swoie rády y przyczyny swego wieku przystoyné / zá kthórémi ie stánawiáli. Ale gdy inych wiekow inné obyczáie/alia vita alios mores postulat: tedy vczeni w práwie/ gdźie potrzebá iáka/ álbo pożytek

CERASINI.

do tego wiedźie/ nie prożną rzecz być powiádáią/ iż wielé práw odmieniá/ wielé ich też wniwecz obrócą. Przeto tu zá tym przełożeniim niezgodnych práw o Gieradźie/ zá tákiemi kłopoty y záiątrzenim które miedzy przyaćioły rodźi: y zá táką niesprawiedliwośćią/ iż dálsza Osobá mimo bliższą ma brać/ zá tymi zbytki ktòre sye w vbiorach niewieścich pokázuią á końcá im niemász: zá tym też/ iż w Polszce inne obyczáie/ inne w Niemcech/obyczáiom Polskim nie wszystki práwá Niemieckie służą/ áni ich theż tu w Polszce vżywáią: Rádźił nadobnie zacny mąż w práwie mieyskim biegły Jan Cerázyn Wóyt wyższeğ práwá M. zamku Krák: w swoich Kśiążkách/ wszystkim przełożonym/ wszystkim miástóm/ áby te Gierade iáko rzecz szkodliwą z ksiąg práwnych y Sądów swoich precz wygładźili/ wespołek y z Hergwetem: áby po zmárłym żadnych rzeczy áni Gierada áni Hergwetem nie názywano: tylko Dźiedźictwem. Aby wedle inych świetych práw (które równości vczą á Osobámi niebráknią) potómkowie zá równo we wszystke máietność po zmárłych wstępowáli/ którzyby do niey równe práwo w iednym stopniu bliskości mieli/ták Dźiewki iáko Synowie: zárzuciwszy ná stronę ty názwiská y to brákowá-

CERASI NI cõsiliũ de Gerada & Hergeueth.

nié Osob/ ktho:e niewiedźieć skąd sye w Práwo wtoczyło/iż inny Dźiedźic ma być Gierady/ inny Hergwetu. Słuszna by była/aby po śmierći mátczynéy dźieći/ iáko synowie ták y dźiéwki wszystkim cokolwiek po iey śmierći zostánie/ równo sye dźielili/iáko y po śmierći Oycowéy:nie miánuiąc nic áni Gierądą áni Hergwetem. Aby to wszystko dźiedźictwem było co kolwiek po zmárłym zostánie wedle ónego práwá/ Cum quibuscunqz bonis homo moritur/hęreditas appellatur. Spec:Sax:lib:j.Artic:6.

Hergeweth.

Hergeweth Láćinnicy zową/Arma bellica/ res expeditorias/ rzeczy ku wyprawie woienney służące/ ktore Wdowá po śmierći mężowéy winná Dźiedźicowi iego wydáć iáko y mąż po żenineý śmierći/ Gierądę/iey bliższey: ieśli dźiéwki własnéy niemáś.

Co do Her-

Co do Hergwetu należy.

NO prawdźiwie do Hergwetu należy/ná-
pisano Spec: Sa:lib:j. Artic: 22. Jure
Municip: Artic: 25. Miecz/ kón dobry
osiodłány/ Tarcza/ zbroiá co lepsza/ ná iednego
człowieká która zá żywotá swoiego miał/ száty
powszednie/ pościel woienna/ to iest łóżko z po-
duszką/ dwie prześćiérádle/ miédnicá/ obrus/ re-
cznik/ kocieł ieden álbo co temu podobnégo. A
iesliby pozostáła wdowá s tych rzeczy kthórey
niemáłá/ á przysięgą tego poprawiłá iż ich nie-
mász: tedy dáwáć niewinná. W Terćie nic
wiecey niewypisano/ coby do Hergwetu nale-
żáło/ tylko námieniono iż inni do Hergwethu
wiele inszych rzeczy przykłádáią. Coby tho były
zá rzeczy/ ácz niepołożóno/ále podobieństwo/ iż
iesli tárcza należy do Hergwethu/ tedy do tar-
czey dźéwce.

¶ Thu iesliby kto przykłádem Gierady iáko sye
powiedźiáło chćiał też Hergweth z Práwá y od
Sądów swoich precz wygládźić/ y náslądować
w dochodzeniu spadków/ ónych świetych praw
o równym dźiale miedzy równymi w bliskośći:
nie źlehy vczynił/ Abowiem by tá rzecz służyła
ku rozmnożeniu zgody/ kthóra iest wielkim obo-

wiąſkiem w záchowániu towárzyſtwa y ſpołeczney przyiáźni miedzy ludźmi / ſłużyłá by ku zgłádzeniu wielu przyczyn/ ktore s tych rożnośći praw ku niezgodźie wioda/iáko y tu o Hergwécie thez niezgodliwe práwá: In iure Municip: ſtoi: iż iedna miednicá á dwie prześćiérádle do Hergwetu należą. A w práwie Sáſkim iedno prześćierádło á dwie miednicy. Przetho ieſli by ſye rzecz toczyłá około Hergwetu á ináczey by niemogło być/ thedy vchodząc ſwaru niepotrzebnego nic bym ſye około niego wiecey niewdawał/iedno ilo w terćie nápiſano ſtoi. A ſłuſznie bym ſye przy tym zoſtał: Bo ieſliby kto nád ty rzeczy woienne chćiał co wiecey do Hergwetu przyczyniáć/ ſádząc ſye ná thym co nápiſano (iż inni wiecey do Hergwetu przykłádáią) tedy práwo Jure Municip: Arti: 26. w terćie iáſnie powiáda: iż wſzyſtki rzeczy woienne ku Dźiedźictwu należą/oprocz Hergwetu. A ták Hergwet muśi nic innego nierozumieć iedno ty tylko rzeczy wyżſzey miánowáne w terćie ſzczerym námieścach wyżſzéy náznáczonych/gdyż wſzyſtki rzeczy woienne ku Dźiedźictwu należą.

Omnis generis armatura ad hæreditatem pertinet.

Dziedzictwo.

Do Dziedzictwá co należy.

Ako Práwo znácznie opiſało / co do Gierady należy / co do Hergwetu : ták też nieopuściło tych rzeczy/które ku dźiedźictwu służą. Aby ſye Dźiedźic niemylił á dobrze rozumiał co Dźiedźictwem názywáć ma y co mu ku dźiedźictwu służy/ czego ſye domágáć ma.

Ty tedy ſą rzeczy do Dźiedźictwá należące/ wſzelákie imienie álbo własność zmárłego nieoddałona/wſzelkie ſrzebro y złoto/ które nie ieſt ku ochedoſtwu niewieściemu robióne/iáko ſą kubki/kieliſzki/lichtarze/miſki/y inne naczynie ku piciu y potrawóm y ochedoſtwu ſtołowemu ſpráwione/których vżywano/choć złote/ choć ſrzebrné/miedźiáné/mośiądzowé/cenowé/ ołowiáné/ żeláźné/którzegokolwiek metállu: s których iedno álbo dwoie niewieście kthóra Gierade bierze/

dźiedźic z łáski swey dawa/y ná woley iego iest/ ilé iey s tych rzeczy ná odprawie chce dáć / iáko nápisano o tym Jure Municip: Art: 23. in glosa. et Artic: 58. Nád to ku Dźiedźictwu należą pieniądze/ sukná/ płothná cálé niepoczete/ rzeczy kupieckie/ któremi zmárły kupczył/ kónie/ woły/ wieprze/ świnie y inne bydłá które ná paszą wyganiáią / álbo niemi hándluią. Wieprze karmné/ które są pobite y porąbáné nienależą ku dźiedźictwu ále ku żywnośći y ku pospolitemu wychowániu dómowemu. Cálé nierąbáné ku dźiedźictwu: tákże poltrowé mieso/ szoldry/ vdźce sádłá/ zboża/ stody / skrzynie/ fásy do chowánia zboża y mąki: wszystko co gwoździem przybito/ w gline álbo w źiemie wprawiono / stoły / stołki/ ostáwienie stołowé/ chusty łaźiebné / y co ku ścirániu y vmywániu należy: skrynie proste/ panwie/ kádźi nieruchomé/ wszystki kotły/ oprocz iednego prálnego/ który ku Gieradźie należy. Fásy/ kuffy prozne / kury/ gesi/ káczki/ y inne ptáctwo/ psy/ kothki/ możdźerze/ wszelkie zbroie/ tarcze/ y inné orężé woienné / oprocz tych kthóre ku Hergwetu należą. Wino/ piwo / miody y inne wszystkie picie/ iárzyny/ miesá/ y inne strawné/ które ku dómowéy rocznéy żywnośći nie są oddźielone. A ieśliby trzy osoby ábo wiecey ich

było do dziedzictwá albo do Hergwetu. Stárszy naprzod miecz bierze: potym wszystki rzeczy dzieli. A młodszy naprzod obiera: Jure Munic: Artic: 26. §8. in textu et in glosa. Położóno w tercie Spec: Sa: lib: j. Arti: 24. w pospolitości/ iż wszystki rzeczy oprócz miánowáney Gierady ku dziedzictwu należą. Ale inne mieścá vczą/ s ktorych musimy rozumieć iże wszystki rzeczy ruchome/ oprócz nietylko Gierady/ Ale też oprócz Hergwetu y żywności dómowéy ku dziedzictwu należą. A tho tám gdzie Gierade y Hergweth záchowuią: ale kedy go niezáchowuią / tedy wszystki rzeczy w pospolitości które po zmárłym zostáią/ nie są áni Gierada áni Hergwetem/ iedno rzeczy ruchome wszystkim dziedzicóm po zmárłym wrówny dział służące.

¶ Rozdział Dziedzicznych rzeczy.

Powinność Dziedzicá ktorý Spadek bierze.

Dziedzic gdy pociąga dłużniká o dług ktory ón dłużnik zmárłemu był winien po ktorym Spadek bierze/ niepowinien długu przeciw ónemu dłużnikowi dowodzić: Ale dłużnikowi należy ná żałobe spráwowáć sye y swoiey obrony dowodzić: dla tego iż

ón dłużnik sam / dług vczynił y żyw ieszcze iest/ y sam lepiéy o tym długu może wiedźieć niż dźiedźic. Spec: Sax: lib: iij. Artic: 31. Ale ktho dźiedźice pociąga o dług/ kthórzyby zmárły miał być winien/ Tedy ten który ná dźiedźice żáluie/ winien przeciw im długu dowodźić sámośiodm dla tego iż dźiedźicy o długu y o inych spráwách Oycá swoiego ábo którego innego przyaćielá zmárłego mogą niewiedźieć/ y nie óni tego długu vczynili: y náyduie sye tego niemáło/ iż dźiedźiców o to pozywáią/ czego zmárły niebył winien/ áni o tym słychał. A ieśliby obwinieni długu przeli/ tedy gdy przysięgą style świádków ilé ich náprzeciw im Powód miał / będą od óney spráwy wolni. Názywáią the spráwe/ po vmárłey rece iáko Láćinnicy zową MORtuam manum: kiedy ktho dźiedźice pociąga o dług ónego zmárłego po kthórym óni spadek biorą: gdźie Powod żáluiący przeciw dźiedźicom/ winien dowodźić długu sámośiodm. A nie tám spráwe po vmárłey rece zową gdźie dźiedźic pozywa kogo o dług zmárłego. Bo dźiedźicowi przeciw dłużnikowi zmárłego nie idźie táki dowód iáki żáluiącemu przeciw dźiedźicóm Specu: Saxon: lib: iij. Artic: 31.

Vmárła ręká co iest.

¶ Dźiedźicy o dług zmárłego niewinni odpowiádáć przed trzydźieſtym dniem od śmierći zmárłego dłużniká/Ale áż po dniu trzydźieſtym

¶ Dźiedźicóm długi máią być płácone które zmárłemu dłużne były. Spe:Sa:lib:j.Art:6.

¶ Dźiedźicy długi zmárłego ktthóré zmárły był dłużen powinni płácić z máiethności iego tylo ilé ſye máietności ónego zmárłego po kthórym ſpadek bióra wynoſi/á nie wiecey:wyiąwſzy by ſye wdáli nie tylko óni ále y opiekunowie y ktokolwiek inny w czyie máietność/ Inwentarza nie vczyn wſzy Vrzędnego/ tedy winni wſzyſtki długi płácić/ choćby też máietność zmárłego mnieyſza była. Jeſliby też dźiedźicy mienili iż żadney máietności po zmárłym niewźieli skądby dług mieli płácić/ Abo by nie wſzyſtkiego zeznali á potym ſye tho inácey pokazało/ tedy dwoiáko winni płácić. Támże Spec:Sa:lib:j.ar: 6.

¶ Dźiedźic w ten czás długi ktthóre zmárły był winien płáći/ kiedy długu dowioda iáko po vmárłéy rece/iáko wyſzey o tym. Jure XI.ar: 26.

¶ Dźiedźic Oycowſkiego contraktu w tym nie

winien dźierżeć gdyby Oćiec imienie komu prze dał: y wzdáć obiecał/á wtym nie wzdawszy v- márł / thedy syn niewinien ná mieścu oycow- skim zdáwáć. Abowiem ón bliższy iest do imie- nia Oycowskiego niż kto inny. Wszákże syn wi- nien wrócić pieniądze/ ieśli kiedyże oćiec zá ono imienie wźiął. Spec: Sa:lib:j.Art:9.

¶ Dźiedźicy kiedy miedzy sobą dobrá dźiedźicz- né dźielić máią/ stárszemu należy dźielić á młod- szemu naprzód obierać. Spe:Sa:lib:iij.art.29.

¶ Dźiedźiców kiedy niemász/ maż zżoną po sobie spadek bioru mimo skarb królewski Spec:Sa: lib:iij.Artic:8o.in glosa.

¶ Dźiedźic zá wystemp z márłego nic niewin- nien ćierpieć/ Spráwy żadne sądowe o ón wy- stemp ku karániu nań niespadáią/ wyiąwszyby przeciw ónemu zmárłemu poki żyw był o ón wy stemp álbo złoczyństwo czyniono / á okazało sye iżby dźiedźic z ónego występu co otrzymał. Chocbyteż przeciw zmárłemu nic nieczyniono/ á okazało sye po śmierći iego iż co przeciw Królo wi/ przeciw rzeczypospolitey zbroił/ á czyniono by o tho po śmierći: Dźiedźic winien zmárłego

bronić y

bronić y zań odpowiádáć. á ieśliby zmárły był pokonan/tedy dźiedźic nic innego nie ćierpi tylko dźiedźictwá po ónym zmárłym nie bierze/ dobrá iego wszystki do Skárbu Królewskiego máią należeć. ./. ./. ./.

¶ Dźiedźicy nie biorą dźiedźictwá po śmierći tych ktorzy przećiw Krolowi albo Rzeczypospolitey co wystąpili / ktorzy czárnoksiężnicy byli/ czárownicy / wywołány / wywołánie Rok y sześć niedźiel ćierpiący/więźniowie ktorzy sámi sobie dla boiáźni męki śmierć zádáli / ktorzy miástu liczby vczynić niemogli/tych wszystkich dobrá nie idą ná dźiedźice ále do skárbu Królewskiego: wszákże ieśli by sye przydáło iżby sye kto zábił á przyszło mu tho z choroby/z gniewu/ melankoliey/w szaleństwie/z przygody/nie z vmysłu: dobrá ich pozostałe ná dźiedźice ich spadáią. Jure Munic: Arti: 26 in glosa. Spec: Saxon: lib: j. Artic: 5.

¶ Dźiedźictwo wedle Práwá Niemieckiego koniczy sye wśiodmym rodzáiu. Sp: S. li: j. ar: 3.

¶ Dźiedźic około Depositu/tho iest/schowáney rzeczy ktoraby zmárłemu ku schowániu była da

ná/ iáko ma postępować/ pátrz w Reyestrze w słowie Depositum/ y innych rzeczy dźiedźicowi ku wiedzeniu potrzebnych/ w słowie Dźiedźic/ Potomek.

☞ Przyczyny dla kthórych Oćiec dźieći swoie wydźiedźiczyć może/ ty są w Práwie opisáné.

¶ Przyczyny wydźiedźiczenia.

1. Naprzod/ Jesliby sye Syn tárgnął ná rodźice ręką y bił ie. 2. Jesliby im krzywdę wielką czynił. 3. Jesliby im ná gárdło fołdrował w spráwie ktoraby niebyłá przećiw królowi álbo Rzeczypospolitey. 4. Jesliby towárzyszył z złoczyńcámi álbo sye około czárnoksyestwá/ ábo czárów báwił. 5. Jesliby chćiał Oycá zdrádliwie otruć. 6. Jesliby z mácochą álbo miłośnicą oycowską złączenie miał. 7. Jesliby syn oycá oskárżał/ ták/ iżby go swoim oskárżeniem w wielkie szkody przywiodł. Albo iesliby rodźicy z iego vtracánia wielką szkodę podieli. 8. Jesliby oycá z więźienia rękoiemstwem wedle możności swoiey niewyzwolił/ choćby sye rękoiemstwo ná osobę wściągało/ choć ná dług: A to tylko ná syny nie ná dźiewki należy. 9. Jesliby oycu zbrániał áby iálmużny niedawał/ álbo Testámentu nieczynił. 10. Jesliby krom woley

rodźicow z gracźmi / z błazny / z ludźmi lekkimi towárzyszył / á wtym trwał / wyiąwszyby sámi rodźicy tácy byli. 11. Jeśliby oycu bronił córy álbo wneczki zá mąż wydáć / wedle możney máietności swoiey y owszem y córá ieśliby ią oćiec zá mąż chćiał dáć / á ónáby sye thego zbraniáłá / á ná cielesność sye vdáłá / ma być wydźiedźiczona. A ieśliby iey rodźicy do 25. lath niewydáli / á sthąd sye snadź ná swą wolą vdáłá. Albo theż ieśliby bes przyzwolenia rodźicow zá dobrego człowieká szłá: to iey nie ma być ku niewdźięczności poczytano / Abowiem sye ónáby tego zá winą rodźicow swoich dopuśćiłá.

12. Jeśliby o rodźicoch od rozumu odeszłych godney pracey niemiał. 13. Jeśliby rodźicá ietego wczás niewyzwolił / ták iżby w więźieniu vmárł. 14. Jeśliby syn Heretykiem to iest odszczępieńcem od kośćiołá krześćiáńskiego był. Spec: Sa: lib: j. Art: 17 in glosa.

15 Jeśliby o zábićie swych rodźicow nieczynili. lib: j. Artic: 62. 16. Jeśliby imienie rodźicow zá żywothá ich posiadł / Abowiem niegodna iest áby then temu dobrá zostáwić miał od kogo iest przed tym obrázón. lib: iij. Artic: 84. in glosa.

¶ Aby sye ktho iákiego imienia rozumiał być

práwym Dźiedźicem ieśli ieśt blizszym álbo dálszym/to z inąd niemoże być lepiey poznano iáko z wyrozumienia Spadkow/kthóre ácz są w Porządku fol:113.114.115.116.y w Artykułoch fol:1.2.3.4.opisáne/wszákże iż też osobliwa ieśt figurá do tego z Niemieckiego ná Láćińskie przełożoná/przez zacnégo mężá Stánisłáwá Eichlerá w Práwie Dokthorá á Wóythá wyższego práwá M.zamku Krákow:ktoréy łatwie kożdy poznáć może iáko spadki idą ná thy krewné/którzy sye od nas rodzą/ kthórych zową Descendentes. Jáko ná tych od ktorycheśmy poszli/których zową Ascendentes. Jáko ná tych którzy sye známi społem rodzą y od nich thęż inni pochodzą/których zową Collaterales/trãsuersales/ex obliquo cognati/ y mieścá kędy o czym w Práwie nápisano ſtoi/ krótkto zebráne pewné naydźiey zdáło mi sye nic niebyć z drógi te figure tu tymże łáćińskim iezykiem dla Láćinnikow położyć / y dla Polaków / Bo rzadki Polak y ná miáśteczkach który vmieiąc Polskie czytáć áby też y łáćiną nie szermował. Która tho figurá táka ieśt iáko niżey opisano ſtoi.

Deſcẽdentes.

Aſcendentes.

Collaterales.

FIGVRA SEV TABVLA INDICANS GRAPHICE,

QVOMODo Hæreditas ab inteſtato deferatur, et quisnam proximior potiorq; ad capiendam hæreditatem habeatur, ex Saxonico ſimul & communi Cæſareoue Iure, concinne excerpta, necnon ad frequentiorem in Saxonica prouincia vſum & obſeruationem accommodata, Per excellentem uirum STANISLAVM EICHLERVM, Iuris utriusq; Doctorem & Aduocatum Prouincialem, Iuris ſupremi Maydeburgenſis Caſtri Cracouien, ex Germanico in Latinum transfuſa, & nunc denuo per eundem recognita & aucta.

Cũ decedẽs intestatus reliqt hæredes. In

Descẽdentiũ Linea deorsũ uersum tẽdẽte &

Hòrum vnicus tantũmodo existit, tum liquidò cõstat, ad eũ solũ hæreditatẽ pertinere, siue is, pximo, siue longissimo gradu sit. Etẽm descendentes tã liberi iusti, vel naturales & legitimi, cq̃ naturales tantùm. Sed ad Ius legitimorũ redacti, cuiuscũcq̃ sexꝰ, siue p̃ masculinã siue fœminã sobolem descendant, & siue potestati patríę subditi, siue eadẽ soluti sint, omnes hĩ, ascendentibus & ex trãsuerso cognatis præferuntur. (In Authen: de hæredit: ab intest: venien. § Si quis igitur & authẽ. in succesiõe C. de suis &legit. hære. & inst. de seruili cognatiõe. § repetitis. inst. de hæredit. q̃ ab intest. defer. § Intestatorũ.) Hæc equidem nũcupatur recta línea, extra cuius terminos, hęreditas tã diu minime egredi debet, cq̃ diu aliquis in eadem supereſt, lib: i, arti: 3. in glos. & arti: 17. § attamen vtriuscq̃ sexus nepotes.

Quòd si eorũ plures existũt ac

Omnes primo gradu continentur, tum æqualiter succedũt, nulla differẽtia perquisita mares ne an femellę fuerint, & p̃ masculinã ne lineã an fœmininã descendant, siue sub potestate patria, siue illa liberi sint. (In authen. In succesiõe C. de suis & legitimis hæred.) lib: i, artic: 3. § qui à primo gradu artic: 17. § Omnes qui se in vno gradu. Iure Municip: arti. 23 in glos. post principiũ.

Vel p̃tim sũt primi, partim ulteriõris gradus &

Aliqui primo gradu constituti, nõ emãcipati, seu indiuisi, mortẽ obierunt, relictis liberis, illorũ liberi cuiuscũcq̃ sexus, in sui patris matrisue locũ ingrediẽtes, succedũt in stirpẽ, vna cũ cæteris primũ gradũ tenẽtibus, (Instit. de hæred. quę ab intest. defer. § Cũ filius versiculo æquum enim esse ac ver. & quia placuit, in authen. de hæred. ab intest. venien. § Si quis igitur, ver. quantam eorũ parẽs.) lib: i, artic: 5. Iure Munic: arti. 63. in gloss. finali. Itaq;

vt dict ũ est,

Vel partim sunt primi partim ulterioris gradus. &

vt dictū ē, ñdē nepotes neptesue seq̃ patrē & matrē suā. Succedēdo in stirpē, id ē tā magnā ex hæreditate defuncti portionē pcipiūt, quātā eorū parēs adeptus esset, si supuixisset, occupātes locū sui parentis, Iure representatiōis, siue sint pari, siue dispari & vlteriori gradu lib: 1, art: 17. in glos. prima, (instit. de hęred. quę ab intest. defer. d. § Cū filio, ver. pari ratiōe ac sequē. duobus.) At si eorū parēs est emācipat⁹ seu sepatus absolutusq̃, vel illius parētibus vita fungētibus quidpiā percepit, tū ab eis diuisionē & parte hæreditatis exposcētibus vēdicātibusq̃, exigitur (interposita Iurisiurādi religiōe) collatio illorū bonorū & rerū, qbus videlicet vna cū suo parente absoluti emācipatiq̃ fuerint, Nisi huiusmodi successioni per eos eorumq̃ parentem esset renunciatum, Nam tali renunciatione facta, nequaq̃ ad hæreditatem admittuntur, lib: 1, artic: 13. lib: ñ, artic: 19. Quanq̃ id iuxta Ius mūicipale secus obseruet. Aĉ emancipati, participatiōe hæreditatis simpliciter careāt, art: 63. 57. Denicq̃ à dicta collatione eximūtur et excipiūtur, illa, quę præcipue data donataq̃ foret, secūdū ar: 10. li: 1.

Quod si nō extāt primi gradus liberi Sed tātūmodo vlteriores piter succedūt in stirpē, siue sint vno gradu, vt nepotes soli, siue diuerso vt ꝓnepotes quoq̃, vel deiceps eodē modo alī recta descēdētes, (d. § Cū filius, ver. & quia placuit, ac § finali Iuribusq̃ supra allegatis.

Successio in stirpem.

Cũ decedẽs intestatus relinqt hæredes. In

Ascendentiũ Linea sursum uersum tẽdẽte.

Vtpote Patrem tum is solus hæreditate filij vel filię suę potitur, exclusis matre ac omnibus cæteris ascendentibus collateralibusq; lib:i,arti.17.(leg.2. C.ad senatusconsult. Tertullianũ, d.§ Si igitur, In authent.de hæred.ab intest.venien.) Sed si defunctus caret patre,mater tum succedit, Summotis omnibus alijs ascendẽtibus &â latere cognatis. Ita q; in tali specie seu casu nec frater nec soror prærmortui fratris vllam participandę hæreditatis facultatem habet, (d. § Si igitur & d.artí. 17. lib.i.§ 1.arti.33.eodem lib.ac art. 38.lib. iij. in gloss.circa medium.

Quòd si neq; pater neq; mater in uiuis sit, tum huiusmodi distinctione utendum est.

Aut em̃ aliqui ascẽdentes supersunt, veluti auus auia,vel horũ alter duntaxat, tum hij æqualiter ad successiõ veniunt, postpositis cũctis alijs ascendentibus & ex transuerso consistentibus. Atq; hoc modo,ab auo & auia excludũtur proauus proauiaq;. Porro idẽ deinceps etiam de cæteris ascendẽtibus accipiendum est, Salua gradus prærogatiua, vt videlicet in proximo gradu situs, remotiori & vlteriori anteponatur, (§ Si aũt plurimi,in authent.de hæredit. ab intestat.venien.) lib.i.d.artic.17 in gloss.

Aut deficiunt ascendentes,tum ex obliquo cognati succedunt, vt infra subijcitur. Illud denicq; notãdum est, Quòd ascendentium linea itidem appellatur, recta linea superior, intra cuius fines, tandiu hæreditas pmanere debet, q̃diu aliquis in eadẽ iuenitur.

Appendix Regulę in ascendentium linea.

Caue istum locum lubricum. Nam de isto casu varię opiniones sunt. Alij sequuntur istam opinionẽ, Doctoris â Buxdorff, vt videre licet apud D.

MEL Chiorem Kling Iurisconsultū, in eius Enarrationibus in quattuor Institutionum Iuris Ciuilis Principis Iustiniani libros æditis, In Tit. de hæred. quę ab in testa. defer. Ibi de successione Collateraliū de Iure Saxonum. Eandem quoq; approbat VVolffgangus Losz in suo emendato Germanico Spec. Sax. lib. i, arti. 17. in ipsius additiõe germanica. Alij non solum patrem & matrem, sed etiã auum & auiam anteponunt fratribus & sororibus, vt id apparet in Decisiõibus Lipsensium Scabinorum. Et hanc sententiam amplectitur D. Christophorus Zobel Iurisconsultus in eius ad correctum Germanicū Spec. Saxon. lib. i, artic. 17. additionibus latinis. Attestans eam esse frequentiorem & consuetudine receptam. Alij auum & auiam simul cū fratribus & sororibus ad successionem æqualiter vocant, ita existimãt Maydeburgenses. Quælibet sanè harum opiniõum habere potest suã adstipulationẽ, videlicet prima confirmatur eo q̃ argumento à contrario sensu, etiã in correctorijs locus sit, quando lex vel statutum aliquid specialiter sancit, vt tunc ex ipso sermonis contextu censeatur generaliter & regulariter in alijs negare, quemadmodū docet Alciatus in lib. ij, de verb. signif. Equidem 17 articulo lib. i, Ius & statutū Saxonicū specialiter & nominatim inducit, q̃ pater ac mater excludat fratres sororesq̃, ergo à contrario aliter sentit de alijs ascendentibus, de quibus non generaliter proposuit. Secunda opinio habet pro se intellectum glosę secundę statim in principio dicti art. 17. & additionẽ glosę in arti. 3. lib. i, ibi in successionibus vero hæreditatū. Tum eam adiuuat illud, q̃ appellatiõe patris & matris veniant auus et auia ex lata significatione. (L. iusta interprætatione ff. de verborū signif.) Tertię opinioni succurrit cõmunis doctorum decisio in authen. quas actiones C. de sacrosan. Eccle. Nempe q̃ in correctorijs etiam si eadẽ vel maior (non tamen in textu expressa) ratio adsit, minime concedatur extensio, sed dicti artic. 17. principium est correctorium iuris cõmunis, nã de iure communi fratres & sorores succedunt æqualiter cum patre & matre vt patet ex additione eiusdẽ artic. ac auus & auia, patris matrisq̃ appellatione per extensionem venit, nec enim sub nomine patris & matris auus auiaq̃ proprie continetur, vt notatur in præfata L. iusta interprætione. Denicq̃ nulla est ratio expressa verbotenus in d. arti. 17. Igitur ista constitutio de patre & matre non extendi debet ad auum & auiam, atq̃ in dubio non est recedendum à verbis statuti (Zasius in L. omnes populi ff. de iustitia & iure vbi allegat L. 1. § Si is qui nauem ff. de exercitor.) Immo in casu per statutū non prouiso, adhęrendum est iuri communi ac æ-

Opiniões doctorū de successione Ascẽdentium.

In dubijs nõ est recedendū à verbis Statuti.

Media via semper in dubijs eligenda.

qualis succesio danda auo auiæq; cum fratribus & sororibus. Et hæc via videtur esse media (quę semper in dubijs eligẽda est L. antiqui. ff. Si pars hæred.) necnon iuri communi consequenterq; æquitati magis consonans. Nec prædictę secundę opinionis Ratio, quę ab eiusdem sententiæ authoribus plerunq; allegari solet satis firma & clara esse videtur. Nam similitudo Sinus (quem Germani sua lingua, Busem, vocant) demonstrat potius & rectius ipsos filios & descendẽtes in sinu parentum & Ascendentium, q̃ ipsos parentes & ascendentes in sinu filiorum & descendentium considerari debere. Neq; illa ratio ad Ascendentes Sed verius ad descendentes (præsertim in memorato artic. 17.) referri debet, prout latina verbi illius Germanici, BVSEM, interpretatio in antiquo latino eiusdem art. 17. textu, per hæc verba facta, vtpote. Eo q̃ Succesio non respicit gradus Ascendentium & Collateralium q̃ diu descendentium gradus & genitoribus suis in generatione æqualis inueniatur &c̃. manifeste ostẽdit, vna cũ ibidem adiecta glosa tam Germanica q̃ Latina. Verumtamen quænam dictarum opinionum sit approbanda, & recipienda. Prudentũ et Iuris Saxonici peritorum Iudicum arbitrio Iudicioq; relinquitur.

Cũ decedẽs intestatus relinq̃t hæredes. In. | Transuersali Linea | Si sunt superstites frater aut soror, &c.

Cum de=

Si sunt superstites frater ac soror, aut alter eorũ, ex vtroq; parẽte coniuncti, Hij (prę alijs fratribus & sororibus consanguineis vel vterinis tantùm vlteriorem, quippe tertium tenentibus gradũ proxime subsequentem, lib. i, arti. 3. (in authen. cessante & authen. post fratres C. de leg. hæred. in authen. de hæred. ab intest. venien. § Si igitur defunctus) vocãtur ad successionẽ lib. ij, arti. 20. Ac ijdẽ excludunt prę mortuorũ fratrum filios omnesq; alios à latere cognatos lib. i. arti. 17. § Quando aũt ad hæreditatem soror non pertineat, sumpto argumento à cõtrario sensu iure municip. arti. 63. in gloss. Insuper eisdem defertur hæreditas prę cunctis alijs ascendẽtibus, exceptis patre & matre, d art. 17. lib. i, vbi in textu hæc verba referuntur. Mater in successione fratribus præferatur, ducto inde argumento à contrario sensu, q; nempe non extante matre vocand⁹ esset frater ad hæreditatem. Neq; enim ibi fuit vlla mentio aui vel auię. Atq; hæc est limitatio regulę in ascendentium linea. prout supra memoratũ est.

Trans uersalis Linea.

Cũ decedẽs intestatus relinqt hæredes. III.

QVòd si nullus fratrum siue sororum vtrinq; coniunctorum, sed consanguinei vel vterini tantũmodo supersunt, hij in capienda successione præferuntur omnibus alijs ex transuerso cognatis, etiam pari gradu contentis (d. § Quando autem ad hæreditatem soror non pertineat, d. art. 63. iure municip. in gloss. penult. lib. i, arti. 3. in authẽ. de hæred. ab intest. venien. § reliquum, ver. Hijs autem, in authen. post fratres C. de legit. hæred.) Præterea animaduertendum est, q; consanguinei vel vterini tantum fratres sororesq; succedũt ex æquo, illi cui sunt ex vno eodemq; latere connexi. Cæterum si defunctus, quosdã fratres consanguineos ac germanos tantùm, & alios quosdam dunxat vterinos reliquerit, tum fratres vterini, bona quę à matre ipsorum rectaue linea materna, ad defunctum fratrem peruenere, soli accipiunt. In bonis autem à recta linea paterna profectis, soli succedunt con-

 guinei. Denicq;

guinei. Deníq; cum fratribus & ſororibus conſanguineis ſiue vterinis tantûm, ſimul vocantur & liberi fratrum ac ſororum ex vtroq; parente iunctorum lib. ij, artí. 20.

Quando neq; fratres & ſorores vtrinq; coniuncti, neq; etiã fratres & ſorores ex altero tantûm parente connexi, ſiue liberi fratrum & ſororũ ex vtroq; parente iunctorũ extant, tunc locũ habet communis regula, Quòd videlicet omnes ex tranſuerſo cõſitentes ſuo ordine ad hæreditatem vocantur, ſecũdum vniuscuiusq; gradus prærogatiuã, vt quí gradu proximo vel parí ſunt, cæteris anteferantur.

Succeſsio in Capita.

Atſi multi eiuſdẽ gradus inueniãtur, hæreditas inter ipſos, pro perſonarũ numero diuidítur, id eſt in capita, Ita tamen q; differentia, an quis ex vtroq; vel altero parente iunctus ſit, extendatur, vltra fratres & horum filios, ad reliquos omnes agnatos cognatosq;, iuxta obſeruationem Iuris Saxonici. Licet de iure communi ſecus ſit. (notat Barth. in L. poſt conſanguineos in § legit. ff. de ſuis & legit. hæred. PAulus de caſtro in authen. poſt fratres fratrumq; C. eodem titulo, Et idem in conſilio 83. incipien. id quod ſupra concluſum eſt.) Porrò omne diſcrimẽ ſexus, ceſſat in capiẽda hęreditate.* Verum tantummodo in gerada paraphernaq; ſeu vtenſilibus, necnon expeditorij̃s rebus percipiẽdis, habetur racio ſexus. (In authen. poſt fratres C. de legíti. hæred. authen. de hæred. ab inteſtat. venien. § Si vero neq; fratres) arti. 23, iure munici. in gloſſ. poſt principiũ lib. i, artic. 5. lib. eodẽ arti. 24. lib. ij̃, artic. 38. lib. i, arti. 22. 23. & 27.

* .i. in capiẽda hęreditate nõ habetur ratio ſexus, ſed æqualiter capíunt ſiue mares ſiue femelę.

Sequuntur quædam exempla, dimidię ſiue ex uno dumtaxat latere cognationis.

Defuncti frater conſanguineus tantûm, ac eiuſdem frater ſolummodo vterinus, parem ſuccedendi gradum obtinent. Item præmortui fratris vtrinq; coniuncti filius, prefertur illius ex vno ſaltem latere connexi fratris filio. Item defuncti conſanguineus vel vterinus tã-

tummodo frater, anteponitur patruo. Item eius qui decessit vno dumtaxat latere iuncti fratris liberi, ex æquo ad hæreditatem vocantur, cum patrui filijs. Item defuncti consanguineus aut vterinus tãtummodo frater, & vtrinq; connexi fratris filij, pariter succedunt. Itẽ præmortui fratris ex vnico latere iunctę sororis filius, et amitę ex vtroq; parẽte filius, simul potiũtur successiõe. Atq; simili modo deiceps, per omnes collateralium gradus, succedendi ratio fieri & duci debet.

Ypomínánie ku tey Tablicy.

W Tey Tablicy Práwnéy iáko y w innych Práwiech/ Polacy ktorzy sye nie wielé łácińą báwią/ á przedsye z łácíny około práwá co vmieć chcą/ nierádźi widzą przywodzenia mieść s ktorych sye znáczy gdźie co w głównych práwiech Césárskich położóno/ dla tego iż ty przywodzenia álbo Allegácyę bywáią długie/ á nie kożdy ich czytáć vmié áni wedle ich szukáćy mówią thák pospolicie/ Nic po tych állegácyach/ iedno rzecz zátrudniáią/ smáku wnich żadnégo niemáśz/ y w Speculum Saxonũ w glozach bárzo wádzą. By ie kto ná Polskie przełożył/ wyrzućiwszy ty Allegácyę/ kożdemu by było łatwieyszé wyrozumienie. Nie dźiwuie sye iż ták mówią/ Bo tych Allegacyy potrzeby nieznáią iż ku łatwieyszemu Praw Césárskich náleżieniu służą/ ná ktorés Práwá ácz áni Niemcy áni Polacy nieśą obowiązáni/ wszákże iż Práwo Máydeburskie mieyskie wedle ktorychsye

miáśtá y wśi

Spec. Saxon lib. ij, artt. 36.

miáſtá y wśi Polſkie ſpráwuią czegoby ku rozſtrzygnieniu ſporu w Máydeburſkim Práwie niebyło/ każą ſye tych Céſárſkich dokládáć/przeto ich znáiómość thákże y ſzukánia vmietność ieſt potrzebna. A thák tu málo co ſtąpiwſzy z gośćincá o tym czytániu Kśiąg Céſárſkich nieco powiem.

Czytánie Allegácyy z Práw Kśiąg Céſárſkich.

I Kśiegi Práw Céſárſkich. Digeſtorum, ſine PAndectorum.

PRaw Céſárſkich czwory Kśiegi ſą/ iedny zową Digeſtorum ſiue Pandectarum. ſtąd iż wſzyſtki gadki Práwné rozwiezuią/ y wſzyſtkiego Práwá náukę w ſobie zámykáią. quòd hic Liber, omnes diſputationes legũ digerit,& totius Iuris doctrinam in ſe continet. A záwiezuią ſye we trzech Kśiegach ktore zową/ Digeſtum vetus, Nouum, Infortiatum. Stych kiedy kto iákié práwo przywodźi/ naprzód miánuie ty Kśiegi dwoią literą. ff. która ſye thák czyta. In libris Digeſtorum. potym kładźie kilká ſłów tytułu ktory też názywáią Rubrica, potym litere L. która znáczy Legem, á przy niey liczbę 1 álbo 2. álbo 3. ktora liczbá ſpráwę dáie ieſli ieſt Lex prima vel ſecunda vel tertia,

da vel tertia, álbo przythym ónego práwá kilká słów posádźi. A ieśli óno práwo álbo státut ieśt długi/ tedy przydáie táki znák § który pokázuie cząstkę óneg̃ Práwá w iednym całym opisániu/ y dla tego ten znák zową Paragraphem/ co śye wykłáda rozdźiał práwá álbo státutu iednégo ku łatwieyszému rzeczy potrzebnéy náleżieniu w iednym opisániu. Tego czytánia tháki przykład ieśt.

ff. de vi & vi ar: L. i. § vim vi, co śye thák czyta. In libro Digestorum, sub Titulo, de vi & vi armata, in Lege prima, Paragrapho, vim vi.

Tu śye wiec przyczyny pytáią czemu ty kśięgi Digestorum kiedy co z nich przywodzą/ tą dwoią litérą ff znáczą/ gdyż w tym słowie Digestorū żadnéy thákiéy litery nie maśz. Pisze Alciatus Ponieważ też ty kśięgi zową Gréckim słowem Pandectarum / znáczono ié ná przodku piérwszą litérą Grécką z thego słowá Pandectarum wźiętą/ która śye thák z accentem pisze ff /gdźie impressorowie/ Greckieg̃ pismá nie znáiąc/ mnimieli aby to było dwoie Láćińskie ff ktháre śye z Gréckiégo ff łatwie czyni/ accenti tylko z wiérzchu położone troche ku práwey rece zakrzywiwszy tym kśztałtem ff /tákże z nieumieietnośći to weszło w obyczay/ iż do tych czásow kśię-

gi Cesárskié Digestorum siue Pandectarum, kiedy znich iákié Práwo przywodzą/znáczą dwoią litera ff ktorą tymi słowy czytáią. In libris Digestorum.

Codex Iustiniani.

Drugié Kśiegi Cesárskie zową Codex Iustiniani/z których także alleguią Práwo iako ex Libris Digestorum, położywszy na przód wielką litere C która znáczy Kśiegi co ié zową Codex Iustiniani, bo mała literá c znáczy Capitulum ex Iure Canonico, potym Tytuł/potym litere L zswoią liczbą álbo zswym słowem iáko sye záczyna/potym Paragraph także §. Przykład tego iest. C de prescripti: 30 an: L. Si quis. §. Pe: co sye thák czyta. In libro Codicis, sub Titulo, De prescriptionibns, 30 annorum, in Lege, Si quis. in Parapho Penul.

.nticum.

Trzećié Kśiegi są Autenticum & Autentica, dla tego thák rzeczoné/ iż w sobie zámykáią práwá wielkiey wagi/á máią w sobie dziewięcioro zebránia zwielu częśći/które zebránia Collationes zową/ ktháre záś máią swoie Tytuły. Rózność miedzy thymi słowy / Autenticum & Autentica tá iest. Tym słowem Autenticum, zową wszystki całe kśiegi/á Autentica ieden státut wnich opisány. Z thych kśiąg ták Práwá przywodzą/ naprzód Kśiegi miánuią z tym słowem In, po-

tym ty-

tym Tytuł/potym Paragraph/ná oſtátek liczbe Collationis, w ktoréy óno Práwo ieſt położoné. Przykład tego ieſt táki.

In Auten: de Lenonibus § Sancimus. Colla: 3. co ſye ták czyta. In libro ſeu volumine Autenticorū. ſub Titulo, De Lenonibus. in Paragrapho, qui incipit Sancimus, ſub Collatione tertia.

Czwarthé Kśiegi zową/ Inſtitutiones vel Inſtitutiones. tuta, ktore ſą iako drzwi do inych Praw głównych Céſárſkich/iż młodźi krozy ſye w głębſzych obiérać chcą/ w thych ſye pierwey vczyć maią/ aby pothym per hæc Inſtitutionum dogmata, głębſzé rzeczy w práwie tym łátwiéy mogli poiąć. Z thych kśiąg/práwa ták przywodzą. Napzod Kśiegi mianuią/ pothym Tytuł/potym Paragraph. Przykład tego.

Inſti: de iuſti:& iu: § i, co ſye ták czytha. In libro Inſtitutionum, ſub Titulo ſeu Rubrica, De Iuſticia & Iure, in Paragrapho primo.

Wykład niekcórych ſłów w tey Figurze położónych.

LIBEri iuſti, Dźieci zmałżeńſtwá národzoné.

POTEſtati patriæ ſubditi, Co ieſzcze ſą pod zwierzchnośćią oycowſką od oycá nieodprawie

ni/iáko pospolicie mówią/ ieszcze są ná oycowskim chlebie/názywáią ié theż/ non emancipatos, nieodprawióné.

POTEstate patria soluti, Kthórzy iuż nie są pod zwierzchnością oycowską/ od oycá odprawieni/iáko pospolicie mówią/ iuż są ná swoim chlebie/zową ie też emãcipatos/odprawionych.

FRATres consanguinei, Bráćia którzy są od iednégo oycá od iednéy mátki.

FRATres vterini, Bráćia od iednéy mátki od inégo oycá/ á thych oboich consanguineos & vterinos názywáią / medios fratres, medias sorores, fratres ex vno latere iunctos. Polacy pulbráćią pulsiostrámi zową.

FRATRes vtrinq; coniuncti, connexi, integri, ex vtroq; latere iuncti germani, Bráćia od iednégo oycá od iednéy mátki.

SVCCessio in capita, Jest rozdźiał przypádłéy máietnośći ná tyle cześći/ ilé iest głów/ to iest/ ilé iest osób/iáko gdy bráćia twoi álbo dźieći od bráćiéy álbo wnękowie / máiethność twoie po twéy śmierći ná tyle cześći miedzy sobą dźielą ilé iest osób/to zową succesio in capita.

SVCCeſsio in ſtirpes, Jeſt ſpadek/kiedy wnekowie álbo práwnekowie ieden álbo wiecey biorą thylé máietnośći ilé oćiec ich miał brać by był żyw/iáko ieſliby kto miał dwu ſynów/od iednéġ trzech wnekow/á od drugiego iednego/tedy óni wnekowie choć ich ieſt cztérzey ná dwoie tylko máietność miedzy ſye dźielą / ſecundū ſtirpes ſuas, iż odedwu poſzli/ná których máietność miáłá ſpáść by byli żywi/ tedy trzey od iednego ſyná biorą iedne połowice/á ieden od drugiego ſyná bierze drugą połowice. To zową ſucceſsio in ſtirpes, quia portionem hæreditatis tollunt ſecundum ſtirpem ſuam.

Reguły o ſpadku krewnych poboczńie idących / po zmárłym ktory teſtámentu nie czynił/z téy Łácińſkiéy Figury ná Polſkié położoné.

Rodzóny brát / rodzóna ſioſtrá / bliżſzy ſą niż pulbráćia. 1.

Pulbráćia ktorzykolwiek/ choć iednégo oycá inéy máthki / choć iednéy máthki inégo oycá / bliżſzy ſą po zmárłym pulbráćie niż ſtrykowie/ wuiowie/y iné oſoby poboczńie idące. 2.

3. Pulbráćia y pulśioſtry od oycá thylko álbo od mátki tylko/zárówno ſpadek bioą po zmárłym bráćie/ieſli rodzónéy bráćiéyábo śioſtr nie maſz

4. Brát od iednégo oycá á inéy mátki/z brátem od iedneý mátki á inég oycá równie ſpadek bioą.

5. Jeſliby kto zmárſzy zoſtáwił pulbráćią od iednégo oycá á inéy mátki/y rodzoné bráthy/ y iné od iedneý mátki á inégo oycá: tedy bráćia od iedneý mátki á inégo oycá/ dobrá któreby po ich mátce ná ich brathá zmárłégo przypadły/ ſámi bioą. Ale któreby po oycu przypadły/tedy ſámi od iednégo oycá á inéy mátki bioą.

6. Zmárłégo rodzonégo brátá ſyn/blizſzy ieſt niżli ſyn od pulbrátá.

7. Dźieći od pulbrátá zmárłégo /z dźiećmi ſtryká zmárłégo/równo ná dźiedźictwo wſtępuią.

8. Dźieći od rodzoneý bráćiéy y rodzónych śioſtr/ s pulbráćią s pulśioſtrámi zmárłégo/zárówno ſpadek bioą.

9. Syn od pulśioſtry zmárłégo bráthá / á ſyn od ćiotki iednych rodźićów zárówno po ſpadek cho dzą. Thymże ſpoſobem przez wſzyſtki ſtopnie

krewnych

krewnych pobocznie idących bliskość ma być wywodzoná.

Wnukowie/wneczki/bliższy są do spadku niż oćiec/mátká/bráćia/śiostry. 10.

Regułá o spadku krewnych wzgóre idących/y różne iey wyrozumienie.

Oćiec do spadku bliższy iest niżli brát/á ieśli oycá nie mász/mátká iest/mátká tákże będźie bliższa niżli brát: Ták nápisano S.S. Libro i. arti: 17 Mater in succesione fratribus prę fertur, á ieśliby oycá mátki nie było/tedy iné osoby wzgóre idące/iáko iest Dźiad/bábá/prádźiad/prábábá/bliższé są niż bráćia / ktoreby sye w stopniu bliższé pokazały.

Tu vczeni w práwie około tych spadków ná osoby górné/nie zgadzáią sye. Jedni powiádáią/ iż tylko rodźicy sámi nád bráćią bliższy są/ á iuż po tym nie dźiádowie/nie baby/ták to wywodzą z przećiwnego położénia tych słów S.S. Libro i. arti: 17. Pater & mater fratribus in succesione pręferuntur. Gdyż ták w Práwie nápisano/ iż rodźicy bliższy są niż bráćia/. tedyć gdy rodźicow nie mász / iuż bráćia bliższy niż dźiad / niż Opinio prima.

bábá/ bo

bábá. Bo tám práwo o dálszych wzgórę idących osobách nie mówi/thylko o oycu o mátce/dźiádá báby tám nie wspomina.

Opinio secūda.

Drudzy rozumieią/ iż dźiad/ bábá/ bliższy są do puścizny niż brát z śiostrą/to wywodząc z głózy wtórey ná 17. Artykuł libro j. gdźie tám o tym ták położóno. Pater et mater omnesq; ascendētes percipiunt hæreditatem ante fratres & sorores,& omnes collaterales. Et Libro i. arti:3. in glosa secunda. Podpieráią też tego tym powiádáiąc/iż pod imieniem oycá y mátki rozumieią sye nietylko rodźicy ále y stáry oćiec y stára mátká/ nazwisko oycá y mátki przestrono rozumieiąc/ iáko Łácinnicy mówią/ per latam significationē.

Opinio tertia.

Trzeći dźiádá y bábę z bráćią y z śiostrámi ku spadkowi równe czynią. Ták rozumieią Máydeburczánie/ á pospolity wywód Doktorów w práwie ták pokázuie/iż ázkolwiek wedle práwá pospolitégo Cesárskiego bráćia y śiostry z oycem y z mátką/równie też biorą/wszákże iż sye temu státutem osobliwym práwá Sáskiego zákróciło/ słowy ná przódku in articulo 17. libro i. położónymi: gdźie ták stoi. Pater & mater fratribꝰ in succesione preferūtur, który státut iest Correctoriū iuris cōmunis, to iest poprawą przerzeczó-

nego Prawá pospolitego: tedyć tylko sam oćiec y matká bliższy są niż bráćia / á iuż nie dźiad nie bábá/którzy sye też pod imieniem oycá y mátki nie mogą rozumieć. Bo iny oćiec iny dźiad/ina mátká/ina bábá/y osobą/y nazwiskiem/y stopniem. Przeto ten Státut o bliskości oycá y mátki/ nie może sye ćiągnąć (deficientibus patre & matre) ná dźiádá y babę/áby mieli być bliższy niż bráćia/ále wedle Práwá pospolitego Cesárskiego / z bráćią y z siostrámi zárówno biorą / gdyż w przerzeczónym Státućie S.S. ich nie miánowano. Et in dubijs non est recedendum à verbo Statuti. Wywód też ná którym wtóre wyrozumienie sádzą/nie iest potężny którym pokázuią áby dźiad y bábá miał być bliższy niż bráćia siostry. Bo podobieństwo łóná abo záná-dzą/które Łácinnicy Sinum, Niemcy Buzem/ in linea recta názywáią pokázuie/iż synowie/wnukowie/y iné osoby ná dół idące/podobnieý sye zámykáią w łónie oycowskim/ y inych osób wzgóre idących/á niż oćiec y iné osoby górné w łónie synowskim/to iest/ iż dźieći pochodzą od oycá/y zámykáią sye w łónie oycowskim/ y inych osob górnych/á nie oycowie pochodzą od dźieći áni sye zámykáią w łónie dźiećinnym. A ták ónym Prawem/nie może sye spadek ná osoby w-

zgóre idące ściągáć/ále ná dół idácé/ zwłaſzczá w przerzeczónym Artykule 17. thák iáko ſtáry Láciński wykład/ tego ſłowá Buzem/ ná tenże 17. Artykuł/ná ty ſłowá (Eo quód ſucceſsio nõ reſpicit gradus aſcendentium. etcæt.) iáwnie pokázuie/weſpółek z glózą Niemiecką y Láciński. Z tego thedy róznégo rozumienia Doktorów/ y z téy wątpliwośći/ lepiéy ſtáć przy poſpolitym Práwie Céſárſkim / które vczy iż równy ſpadek ma być dány/dźiádowi/bábie/z bráćią z ſiostrámi/gdźieby oycá mátki nie było. A to ieſt śrzednia drogá / ktorą w wątpliwych rzeczách ma być záwſze chowaná/zwłaſzczá ktorą ſye zgadza z poſpolitem Práwem y ſpráwiedliwośćią. Media via in dubijs eligenda. Wſzákże vczonym w Práwie niechay to będźie ku rozſądkowi oſtáwiono / ktoreby wyrozumienie z tych przyſtoynieyſzé było.

Puſté dobrá które dźiedźicá niemáią.

JEſliby kto zoſtáwił dźiedźictwo puſté/to ieſt/do ktorégoby żadnégo dźiedźicá nie było/y do ktorego

by ſye ża-

by sye żaden nie ćiągnął wrok y sześć niedźiél/ tedy óno dźiedźictwo ná Królá należy/ Iure Municip. Arti: 59. która dawność sye rozumié wedle Artykułu S. S. Libro i. Arti:28. Tákié dobrá Práwo názywa/ Caduca bona, caduca hæreditas, pusta ábo vpádła máietność/ cum bona non extantibus hæredibus ad fiscum defferuntur.

Dźiedźictwo sye thu rozumié wszelka máietność ták ruchoma iáko y nieruchoma/ y Geradá y Hergweth/ w pospolitości wszytki dobrá. Bo gdźie przyiaćiół práwych potomków nie mász/ áni po mezu áni po żenie/ iáko mówią/ áni po mieczu áni po wrzecienie/ tám wszystká máietność krom wszelkiego braku á dźielności/ dźiedźictwem iest pustem/ które do skárbu Królewskiego należy. Pod imieniem Królá thu przy they sprawie około pustey máietności rozumié sye wszelka zwierzchność od Królá postánowiona ku bronieniu sprawiedliwości/ á tepieniu niesprawiedliwości.

Położono też tu miánowicie/ iż tám máietność do skárbu Królewskiego należy/ gdźieby dźiedźicá nie było. A ták trzebá rozumieć niebytność dźiedźicá. Niebytność dźiedźicá rozumié sye czworakiem obyczáiem. Naprzod iest by kto

Bona hæredecarent. 4.modis.

zmárł żadnego pothomká dźiedźicá práwégo nie zoſtáwiwſzy. Dźiedźic ſye tu rozumie nie tylko ſyn/dźiéwká/wnek/ wneczká/ práwnek/práwneczká/y ktorykolwiek krewny/ále y to ieſt dźiedźic/ktorego zmárły choć obcego wedle práwá vczynił dźiedźicem/álbo mu co dárował/oddał/ktorych práwo názywa/ hæredes legatarij, hæredes Teſtamentarij. kthórym cokolwiek ón kthóry bez potómſtwá / bez przyiaćiół zſzedł/dał/dárował/ oddał/przed Sądem gáynym/to ich dóydź ma wedle Práwá. Jeſliby też żenie ſwoiéy co przed ſądem dał/ to óná odźierży. Jeſliby tedy kto vmárł bez przyiaćiół/ Teſtámentu nie czynił/ nikomu nic nie dárował/ nie zápiſał/tám dźiedzicá nie máſz/y tám máietnośc iego wſzyſtká ná Krolá przychodźi/támże Iure Munic: Arti: 59. in gloſa. Co w glózie przy tym mieyſcu położóno/áby ten który ieſt z małżeńſtwá/ nie miał bráć po oycu kthóry nie był z małżeńſtwá/dóbr przez oycá nábytych/ázby mu ié oćiec przed Sądem dárował/ Jáko gdyby ſyn kápłáński żone poiął/á dźieći z nią miał/ áby ony dźieći bedecy z małżeńſtwá národzóné/ nie miały bráć ſpadku po oycu/ktory był ſynem kápłáńſkim. To omylnie ieſt w Łácińſkim położóno/ áby thákié imienie ſyná Kápłáńſkiego/

Dźieći po oycu kthóry nie ieſt z małżeńſtwá/ ſpadek bioręg.

ktory z wła-

który z własną żoną dźieci ma / do skárbu Królewskiego przypádáć miało. Niemieckie Exemplarze ináczéy vczą/iż tácy synowie po oycu swoim choć nie był z małżeństwá/spadek biorą. Ale po stárym Oycu/to iest po Kśiędzu/nie biorą/ gdyż Oćiec ich nie był godźien ku brániu/dla tego iż nie był národzóny z małżeństwá. Nie słuszna by to/áby prawdźiwi potómkowie po swoim Oycu álbo po inych krewnych nie mieli brać spadku / ázby im przed Sądem gáynym oddano było. Nie dawa Oćiec synowi przed Sądem / á wżdy syn po oycu lure succesionis bierze / by tylko syn był z małżeństwá / od Oycá choć nie z małżeństwá národzónego. Przeto sye trzebá pilnie báczyć ná wykłádźie Láćińskim/áby nie był rózny od własnych Originałów Niemieckich/iáko tu ná tym mieścu sye stáło/gdźie miał wykłádácz położyć stárego Oycá (Auum) thám położył Oycá własnego (Patrem) co być nie może/ábowiemby sye to nie stosowało z inemi mieyscy kthóre ináczéy vczą / iáko iest iáśny text Spe: Sax: Libro iij. Articu: 72. Et lure Munic: Arti: 4. de legitime natis, w pospolitośći położóno tymi słowy. Legitime natus lura retinet Patris. A glozá támże powiáda/iż śiłá ich w tym błądzą/y fálsz to iest co niektórzy powiádáią áby

dźieći nie miały brać po tych rodźicoch ſpadku/ná które rodźice może być dowiedźiono iż nie ſą prawego łożá. Wtore/ tham dźiedźiców nie máſz choćby któ zoſtáwił práwé dźiedźice/ále ony pozoſtałych dobr nie mogą brać dla wyſtępku oycowſkiego/ tho ieſt/ ieſli co przeciw Krolеſtwu/przeciw rzeczy poſpolitey wykroczył/ ieſli był Heretykiem to ieſt odſzczepieńcem od Kośćioła chrześciáńſkiego/ieſli ſye ſam dla boiáźni przyſzłey męki ábó śmierći zábił/tám choć dźiedźicy ſą/ iákoby ich thez nie było/gdyż dźiedźictwá zá tymi przyczynámi brać nie mogą/wyiąwſzyby ſye z iákiey boleśći/teſknośći/niecierpliwośći / odeſzćia od rozumu / álbo dla długów/ álbo zá iáką ińą przygodą zábił/ obieśił: dobrá tákiego choćby Teſtáment czynił choć nie czynił/ná potómki idą. Trzećie/ choćby dźiedźicy byli/ále dźiedźictwá brać nie chcą dla trudnośći od dłużników/iáko to wiec poſpolićie bywa/ iż kiedy który dźiedźic baczy/iż ón po którymby máietność miał brać zoſtał wiele dłużen / ták iż iego pozoſtáła máietność długów nie zniesie/ vchodząc trudnośći którąby mógł mieć od Credytorów/ nie chce dźiedźictwá brać / wiedząc o tym/iż kto dźiedźictwo bierze/ muśi ónego długi płácić po którym bierze. Przeto przychodźi do

vrzędu álbo do Sądu gáynégo / y oświádczy sye iáwnie/iż po tym zmárłym przyiacielu żadney máietności nie chce bráć/ á thák iuż dźiedźicem nie bedźie. Táką máietność ieśli Fiscus bierze/tedy wszystki brzemioná winien odpráwowáć. Spec: Saxo: Libro i. Arti: 28. in glosa a principio. Fiscus præstare cogitur onera hæreditatis, quia non proprio sed defuncti Iure vtitur

Czwarté/chócby też kto był dźiedźicem / á dźiedźictwá nie dochodźił po zmárłym wroky sześć niedźiél/bedąc præsens álbo iáko mówią pod iednym dzwonem/ábo thež y czásu dálszégo/ iáko są dawności w práwie opisáné/ iuż then nie bedźie dźiedźicem/y niewiádomości nie bedźie sobie mógł ná pomoc bráć/bo káżdy o práwie swoim winien wiedźieć. Ius suum vnusquisq; scire tenetur, wyiąwszyby iáką pomocną przyczyne wniósł dla któréy ku dochodzeniu dźiedźictwá ná ten czás nie był/iż álbo chorował/ álbo w więźieniu był/álbo sye ná woyne wypráwował/ná posłudze pospolitéy rzeczy był/álbo pielgrzymował/álbo przed wodámi przebyć nie mógł/ álbo mu koniá wźieto / y ina która słuszną przyczyne gdyby opowiedźiał/tedy przedśie dźiedźicem bedźie. Then rozdźiał niebytności rodźiców potrzebny iest ku wiedzeniu tym kthórzy sye wiec

do imienia

do imienia czyiégo puſtem práwem máią/vćiekáiąc ſye o dar do zwiérzchnieg páná zezłą ſprá wą. Aby ſye wedle thego rozdźialu ſtatecznie przypátrzáli / á wywiádowáli ieſliże dźiedźicy ſą nie tylko przyrodzéni krewni / ále y obcy ktorymby co przed vrzedem dárowano/álbo Teſtámentem oddano/chocby też byli/ieſli mogą bráć/ ieſli nie máią iákiéy zawády do thego/ áby potym czyiégo imienia źle przyietego wrácáć nie muśieli/gdy ſye bliższy ozowie. A vrzednicy ſye też w tym pilnie báczyć máią / áby żadnému imienia zárázem po zmárłym pośieść nie pozwaláli/ázby był iáſny dowód iż przyiaćiół nie máſz/ iż zmárły Teſtámenthu nie czynił/ iż dawność wyſzłá/y inych przyczyn.

Rozmáité dźieći v rodźićów.

NAzy téy ſpráwie gdźie ſye mówi o dobrách ktore dźiedźicá nie máią/ potrzebá théż ieſt wiedźieć rozmáity rodzay dźieći v rodźićów/ bo niektore dźieći choć ſą nie dźiedźiczą/niektore dźiedźiczą. W rozmáitym tedy rodzáiu dźieći v rodźićów/ iedny ſą co ſye rodzą z małżeńſtwá/zową ié Láćinnicy/ Naturales & legitimi, liberi iuſti, á ty ſłuſznie dźiedźiczą. Drugie ſą ſpoſobióne ták córki iáko ſyno-

Naturales & legitimi.

wie/kiedy ktho nie máiąc dźieći własnych/ álbo máiąc ſtráćił ié ná woynie/ álbo mu ktorym inym obyczáiem odeſzły/ tedy dla pociechy ſwoiéy bierze ſobie kogo zá własnego ſyná/álbo ktorą zá własną córę/áby ón wźięty zá ſyná/álbo ónā zá córę/byli dźiedźicy ónego kthory ié bierze. Łácinnicy zową/ Adoptiuos, Arrogatos, Liberos, legitimos tantum. Tu oćiec ſpoſobiáiący/ ieſli ieſt Dźiad álbo Prádźiad Pater adoptans, tedy ſyn ſpoſobiony po nim bierze ſpadek/nie ináczéy iáko po własnym Oycu/y ieſliby był nieſłuſznie wydźiedźiczony/ może żałować o wydźiedźiczenie. A ieſli Oćiec ſpoſobiáiący ieſt obcy/ w żadnéy krewnośći nie bedący/á czynił Teſtáment/ tedy co mu teſtámentem odda/ to otrzyma/iáko iny obcy. In Speculo Saxo: Libr: ij, Arti culo 30, nápiſano/ iż tákie ſpoſobienia w Sáſkim Niemieckim Práwie nie ſą zwyczáyne/ y żaden wedle tákiego ſpoſobienia nie bierze dźiedźictwá/ále wedle bliſkośći. Trzećie ſą dźieći co ſye nie z małżeńſtwá rodzą/ktore Łácinnicy zową illegitimos ſiue naturales. Ty ácz też ſą z przyrodzenia ſynowie ábo córy v rodźićów/wſzákże práwá chcąc ludźi przywieść ku małżeńſtwu/ku poczćiwemu żyćiu/zágrodźiły themu iż tylko thy dźieći co ſye z małżeńſtwá rodzą/dźie-

Adoptiui, Arrogati, Legitimi tantum.

Naturales illegitimi.

dźicza/á co nie ſą z małżeńſtwá/ nie dźiedźiczą/ dla tego też/iż práwé dźieći to ieſt z małżeńſtwá národzóné/dwoie práwo do dźiedźictwá máią/ iedno ieſt przyrodzoné/drugié małżeńſkié:á co ſye nie z małżeńſtwá rodzą/tylko iedno práwo má= ią/to ieſt/práwo przyrodzóné: przeto co ſą z mal żeńſtwá/ lepſzem práwem po rodźicách do dźie= dźictwá przychodzą/bo dwoiem/niż co nie z mał żeńſtwá/bo iednym: á kto ma dwoié práwo/do czego bliżſzy ieſt ku otrzymániu tego / niżli then ktory iedno práwo ma: wſzákże to bywa wedle práwá poſtánowiónégo / nie wedle przyrodzó= néġ/iáko mówią De lure poſitiuo nō naturali: bo przyrodzónym Práwem ták żeby mieli bráć ći co nie ſą z małżeńſtwá/ iáko y ći co z małżeńſtwá. Ale to mamy wiedźieć/á pokázuie ſye to zpraw/ iż kiedykolwiek iákié poſtanowienié ieſt przeciw Práwu przyrodzónemu/tedy ći co Práwa ſtáno wili/nie zgolá Práwo przyrodzóné pſuią/ále pod oblikiē iáko tu wtéy mierze/iż dźieći nie z małżeń ſtwá národzóné/Práwem poſtánowionem piſá nem lure poſitiuo dźiedźiczyć nie mogą/wſzakże ſye podáią tákié ſpoſoby / zá ktorymi dźiedźiczyć mogą/z ktorych ten ieſt naprzyſtoynieyſzy: gdy Oćiec mátke ſwoich dźieći póymie/álbo choć nie póymie/iż álbo nie była godna małżeńſtwá/ále

Filij legitimati.

bo oyciá

bo oycá śmierć záſzłá/tedy Król może go vczynić iákoby był práwégo małżeńſtwá ſynem/ zową tákié liberos legitimatos, á thák w ten czás dźiedźiczyć mogą. Spe:Saxo: libro i, Arti:51, lure Munici: Articu:4. Vczeni w Práwie kładą rożność tych dźieći co ſye nie z małżeńſtwá rodzą: iedny co ſye odedwóygá wolnych ludźi rodzą/to ieſt z miłoſnice/ktorą ſobie ktho w domu miáſto żony chowa: Láćinnicy zową Naturales tantum ex concubina natos. Tácy po oycu ieſliby im co nie zápiſał/ábo z łáſki Królewſkiéy do poczćiwęg łożá nie byli przywróceni/nic nie biorą/tylko po mátce wſzyſtko biorą/ieſli mátká inych dźieći poczćiwégo łożá nie zoſtáwiłá. Bo ieſli zoſtáwiłá/tedy ten naturalis tantum ex cõcubina y po mátce nic nie bierze. Do bábizny też Práwo máią/ ieſli wnekow poczćiwégo łożá nie máſz/ wſzákże tákié dźieći z dobr oyczyſtych máią być chowáné. Spe:Sa:libro i,Arti:51 in gloſa. Drugié co ſye rodzą od ſproſnéy poſpolitéy nierządnice/ oycá niepewné/ktorąg zową SpuriosM, anſeres, ſine patre, vulgo conceptos, ty tylko po mátce biorą. Niektore z cudzołoſtwá od cudzéy żony: Láćinnicy zową Notos à nota ſeu infamia. Niektore z zákázánégo złączenia/iáko od krewnéy/tákié názywáią/ Liberos damnati coitus incœſtuoſos:

Naturales ex concubina.

Spurij Manſeres.

Incœſtuoſi.

Tácy áni w oyczyſtych / áni w mácierzyſtych dobrách nie dźiedźicza/y żywność im wedle Práwá mieſckiego nie ieſt powinna. Te rożność rozmáitych dźieći v rodźicow/ też wiedźieć potrzebá ku vznániu / które dźieći dźiedźicza które nie dźiedźicza / áby y z tąd pusta máietność poznaná byłá/ktoraby do ſkarbu Krolewſkiego należeć miałá/ieſliby inych krewnych nie było.

Pusta máietność z kąd poſzłá.

NApiſano in Legibus Imperialibus, y Iure Munic:Arti:59, in gloſa, iż ty caduca, puſte Práwá / wſzczęły ſye od woien mieſckich Rzymſkich/ które Rzymiánie miewáli/kiedy ſye tráfiło iż kto komu co w mieśćie oddał/á potym ón komu oddano był zábit/tedy iuż óno do ſkárbu poſpolitego dawano/y názywano to Legatū caducum. A iżby były ty caduca bona do ſkárbu poſpolitego łátwiey przychodźiły/ to było Lege Papia poſtánowiono / áby żadnemu po zmárłym nie godźiło ſye dochodźić dźiedźictwá/álbo rzeczy Teſtámentem oddáney/ázby Teſtáment był otworzón / wyiąwſzyby ſynowie álbo wnękowie byli/ tym ſye przed otworzeniem Teſtámentu dźiedźictwá dochodźić godźiło. A gdźie-

Legatum Caducum.

by dźiedźic álbo ón komu co oddano/zszedł pierwéy niż Testámént otworzóno/tedy rzecz oddána do skárbu pospolitégo należáłá. Potym Cesarz Justinianus czásu pokoiu obaczywszy iż to niesłuszno było / y skarb pospolity w chćiwości był podeyrzány / nie chćiał mieć tych kądułków/ odmienił tho Práwo/ y postánowił znowu / iż dźiś nie tylko synom/álbo wnukóm/ále y káżdemu pospolićie godźi sye dochodźić dźiedźictwá skoro po śmierći testámentniká. A ieśliby Legatarius, to iest ten komu co oddano zszedł / tedy iego dźieći tego mogą dóydź. Nie rádźi widźieli vczeni w Práwie tych kądułków / y testámentnikóm bárzo były obćiężliwé / przeto temu rozmáitymi drógámi zábiegáli áby nie były/y Cesarz zábiegáć dozwolił/ iż ieśliby ktho przyiaćiół nie miał/aby to zá iego postánowieniem/ná iné pewné osoby przychodźiło. Opátrzyli tho tedy Testámentem/á osobliwie tym sposobem: Kiedy kto Testáment czynił/ á komu co oddawał/ zárázem ku ónemu dźiedźictwu náznáczał inégo thymi słowy: Tycyusá synà moiégo zostáwuie dźiedźicem/á ieśliby ten vmárł/nie doszedł álbo nie chćiał/álbo nie mógł dóydź/tedy ná mieścu iego Seius niechay dźiedźiczy. Názwáli tho substitutum hæredem, iáko Seius/ á institutum

hæredem, iáko Tycyus/iż gdżieby instytutá nie było / áby substitutus hæres brał / choć krewny choć obcy.

Puste dobrá z Testámentów iáko bywáły.

Choć kto czynił Testáment/ Práwá Cesárskie vczą/ iż dobrá oddáné troiakiem sposobem stawały sye puste. Naprzód kiedy kto Testámentem co oddał temu/ któregho nie było / á testámentnik mnimiał by był żyw/ Legatum nō scriptum. takie oddánie Práwá názywáli pro non scriptū, iákoby też nie były nápisáné. Wtóre/kiedy komu co oddano / á ón pothym komu oddano vmárł piérwey niż testámentnik/to zwano Legatum in causa caduci. in causa caduci. Trzecie/kiedy komu co oddano/á ón potym nie wźiąwszy nic vmárł po śmierći testámentniká/póki ieszcze Testamentu nie otworzono/álbo też tym gárdził co mu oddano / tho Legarum Caducum. názywano Legatum caducum. Przeto sye káżdemu godźiło żadáć y dochodźić dobr skoro po śmierći testámentniká/ choć ná częśći / choć ná wszystkiem/dźiedźicem był vstáwiony/wyiąwszyby oddánie było pod iákiem sposobē vczyniónē/ thedy sye dochodźić nie godźiło/ ázby sye ón posób wypełnił / álbo ieśliby ná dźień pewny

náznáczóno było/ tedy sye też dochodźić nie godźiło áż ón dźień przyszedł. C. de Cadu: tollen: L. & nomen, Item eodem C. L. Cum aūt.

Pusta máietność Práwem Cesárskim thák sye rozumié y zámyka: Jesliby kto po zmárłym dźiedźictwá álbo oddánia testámentnégo w rok y szesć niedźiel nie dochodźił/á ná mieścu iego ku brániu iny testámentem náznáczóny nie był/álbo ieśliby potómków nie było/albo choć byli á-le brać nie chćieli/ álbo dla iákiey przyczyny brać nie mogli/ tho iuż ná zwierzchniégo páná przychodźi/zbrzemieniem zmárłeg̃ po którym imienie bierze. Jesliby też żoná po zmárłym mężu zostáłá/ the Práwo ku brániu nad skarb Królewski/ nad zwierzchniégo páná przekłáda. Dobrá złoczyńców skazánych ná śmierć/ spadáią ná ty osoby co ná dół y wzgórze idą/ iáko są Synowie/ Wnękowie/ Práwnękowie/ Rodźicy/ Dźiádowie/y iní ná dół y wzgórze idący. Spadáią thež ná pobocznie do trzeciégo stopniá/żóny też z ich imienia wiáno bioru/ á ieśliby która wiáná nie miałá/tedy bierze trzecią część dóbr mężowych/ Vrzad do takich dóbr nie ma nic: Bona damnatorum non fiunt lucro iudicibus aut eorū officijs. A gdźieby tych osób wyższéy námienionych nie było/tedy dopiero takié dobrá zdánych ná śmierć

przypada-

przypadáią ná Krolá/wyiąwſzyby táki był złoczyncá/ ktoży przeciw Máyeſtatowi Krolewſkiemu álbo Rzeczy pospolitéy wykroczył/tákieg dobrá wſzyſtki ná páná bywáią zábrané. S:S:li. iij,Arit:84. Wyſtepki ktoreby były przeciw Máyeſtatowi Krolewſkiemu/pátrz w Reyeſtrze w ſłowie Crimen læſæ Mageſtatis.

Depoſit/ To ieſt rzecz daná ku ſchowániu.

Zdobr zmárłego co pierwéy idzie/ Dług czy Depoſit.

Ráfia ſye czeſto ſpor miedzy Creditormi á miedzy tym ktory dał pieniądze álbo iáką ina rzecz ku ſchowániu / do wiernych rąk/á bywa tho po śmierći tego v kogo była ſchowána/ iż then ktory dał ſchować/ powiáda iżem ia nabliższy swego depoſitu przed wſzyſtkimi Creditormi: z moiego depoſitu nie może ſobie nikt

płáćić

płácić ſwoiégo długu co mu zmarły zoſtał dłużen. Kreditorowie zaś powiadaią/ iżeſmy bliższy náſzych długow z dobr nieboſzczykowych/ mamy zapiſy tego/mamy cyrografy/náſzé dawnieyſzé długi/ niż twoy Depoſit / twoiéy rzeczy miedzy ſtáthkiem nieboſzczykowem nie máſz. A ták myſmy do naſzych długow pierwſzy. O tákim ſporu gdy ſye trafi/thaka ieſt náuka ludźi vczonych w Prawie. Jeſli pieniądze ktorem ia dał ku ſchowániu do wiernych rąk/ náyduią ſye po śmierći tego ktory ié odemnie przyiął/w tym worku/w téy ſkrzynce/thák iákom ie ku ſchowániu dał/ á nie ſą ſtrawióne álbo vthracóné / á mam tego pewny dowód/ iżem dał ku ſchowániu do wiernych rąk / ieſt znák moiéy ſkrzynki/ moiéy pieczeći: Tákowé pieniądze/ álbo ktorykolwiek depoſit/máią mi być wydáné/żaden mi ich nie może bronić / przodek mam przed wſzyſtkimi Creditormi/ chocby mieli dług pierwéy zeznány / y ná máietności pewnéy miánowánéy od nieboſzczyká zapiſany / co Łácinnicy zową Priuilegia realia ſeu expreſſas hypotecas habentes: chocby ſye też rozumiały własnie być ná máietności krom zapiſu obwiązáné iákoby zapiſáné/ co zową Łácinnicy Tacitam hypotecā habentes, iáko ieſt dług Królewſki/ Wiáno/dług pogrze-

Depoſit náleżiony ma być naprzod przed wßyſtkimi długi wydány.

Priuilegia realia.

Tacita hypoteca.

bowy: choćby też mieli długi zgołá zeznáné/ cyrográfem opiſáné/ná których ſye tylko zapłáthá obiecuie/á dług ná máietnośći nie ieſt vkázány: co zową Priuilegia perſonalia, tedy mam przodek przed thymi wſzyſtkimi/ napierwey mi ma być moy Depoſit wydány / y żaden mi z Kredytorów namniey nie ma przeſzkádzáć/á tho z tey przyczyny/iż Depoſit móy/własna ieſt moiá máietność / wſzelkim práwem/ naturaliter & ciuiliter: á z moiéy máietnośći żadnemu Kredytorowi dług którégóm ia nie winien / nie ma być płácón. Ale ieſli ſye pieniądze którem dał ſchowáć nie náyduią miedzy rzeczámi tego który ié ku ſchowániu przyiął/ták iáko ſą dáné/ále ſą vtrácóné/ſtrawiónè/tedy naprzód idą długi pierwſzé których/eby były przed vrzędem zeznáné / ná máietnośći vkázáné/ piérwéy Krolewſki dług/ Wiáno/Pogrzeb/y iné któreby były in tacita hypoteca. Już tu ón Depoſit ſtrawiony álbo vtrácony/ſtał ſye długiem/y iáko dług ma być dochodzón. A záſye tenże Depoſit choć ieſt vtrácony álbo ſtrawiony/ ma przodek przed tymi Kredytorami/którzy tylko zgołá dług zeznány máią z obiecániem zapłáty ná pewny czás/ á nie ieſt obowiązek vrzędowy ná máietnośći/ iáko pospolicie ſą cyrográfy/ thám przed tymi Kredytorami

Priuilegeliū perſonale.

Depoſit ſtrawiony obrácá ſye wdług

Depoſit ſtrácony ma przodek przed cyrográfmi.

Depoſit vtrácony / ktoryby był ſłuſznie dowiedźiony/ ma być pierwéy z máietnośći zmárłego zapłacony/niż Creditorom cyrografowem.

Jeſliby też deponens pecuniam, to ieſt ten który dał ku ſchowániu pieniądze / brał od ónych pieniędzy lichwę/albo pożytek iáki/iuż ón Depoſit nie będźie miał tákiego Práwá/ iako prawdźiwy Depoſit miedzy rzeczami náleżiony / od ktorego pożytku nie brał / ale będźie poczythány iáko zá dług/kthórego z drugimi Creditormi będźie dochodźił kſztaltem długu / a nie kſztaltem depoſitu. A tu ſye wyymuie depoſit śiéroty/który ieſt w wiernym ſchowániu v opiekunów/ á bowiem choć śiérotá bierze pożytek od opiekuna/od pieniędzy danych do wiernych rąk/dwoiá przyczyna do tego wiedźie/iż ón depoſit przedsie po śmierći opiekunowéy choć też y zá żywotá ma być dochodzón/ iako prawdźiwy depoſit/ a nie iáko dług/ iedná ieſt przyczyná z ſtrony oſoby/iż śiérotá/druga z ſtrony ſpráwy iż opiekáː Et duplex cauſa fortior eſt quam ſimplex. Pisze o tym Zázyus in Digeſtis de Priuilegijs Creditorum L Queſitum § in Bonis.

Depoſit vtrácony/ á towar niezápłácony / ktoryż po śmierći kupcowéy zo-

Depoſit od ktorego pożytek biorą długiem ieſt.

Śiérotá może brać pożytek od pieniędzy od opiekuná.

ſtał/co z tego dwóygá piérwéy ma być odpráwiono.

JEſliby kto przedał kupcowi towáry swoie/ ſukná álbo które iné/ y wierzyłby mu zapłaty/dobrá potym ónego kupcá były poprzedane/álbo vtrácóné/ y część ónych towarów: pytanie ieſt / ieſli ten ktoży przedał może ſye iąc towárów ónych/które ieſzcze nie ſą vtrácóné/y wźiąć ié/ czyli ten ktoży dał ku ſchowániu pieniądze ſwoie do ónego kupcá/ á pieniądze ónY ſą vtrácóné/bedźie miał przodek zapłáty swoiégo depoſitu z ónych towárów pozoſtałych ieſzcze nieutrácónych? Odpowiédź. Ták ſye thu zda/iż ten ktoży przedał towáry swoie nie ma być ſłuchan/z téy przyczyny/iż przedawſzy towáry swoie/y dawſzy ié w moc kupcowi/przeniośł ich páńſtwo ná ónego kupcá/ ponieważ mu zapłáty wierzył/ iuż towary nie iego. Ale thu w téy mierze vczeni w Práwie z łáſkáwośći y przyſtoynośći vczą y ták kłádą/iż ten ktoży przedał towáry/ ma przodek do towárów swoich/ które ieſzcze nie ſą vtrácóné.

Creditor możeli długu swoiégo dochodźić z towárów podłużnikowéy śmier-

ći zostałych/ná które mu pieniędzy pożyczył:

JEśliby kto pożyczył komu summy pieniędzy mianowicie ná iakie towary/ álbo ná iney ktorey rzeczy kupienié/ á potym on dłużnik zubożał albo vmárł/ á ony towáry zostały/możeli ten ktoży pieniędzy pożyczył dochodźić swégo długu ná onych thowároch álbo iney ktoréy rzeczy zá swoié pieniądze kupiónéy/przed inszymi Creditori: Odpowiedź. Nie może/wyiąwszyby około tego z swoim dłużnikiem mianowitą iásną vmowe miał/ pactum expressum. Wszákże chocby też y vmowy tákiéy nie miał/może dochodźić przed tymi ktoréz cyrographowé ábo ná osobie tylko nie ná rzeczy długi obowiązáné máią. Ale przed tymi kthóry máią długi vrzednie zápisáné/ ná dobrách vkazáné/ nie może ná onych towárach szukáć/ wyiąwszy też to/ieśliby ony pieniądze były śieroty pożyczáné ná ony towary/ álbo ná kupienie iákiéy iney rzeczy/ tedy ich moga lepszem Práwē ná onym státku kupiónym dochodźić niż ini Credytorowie. A ieśliby opiekunowie zá śierotczyny pieniądze co kupili/tedy ná woléy iest śierot/ábo rzecz kupióną przyiąć/álbo pieniędzy dochodźić.

Cibaria domestica:
to iest/Żywność dómowa.

Do żywności dómowéy co należy.

VRE Mun: Ar: 24. 58. in glo sa opisano/które rzeczy do żywności domowey roczney należą ty sa które maż ku potrzebie domowey na ieden rok zgotował. Ku temu należy/mieso solone/wędzone/słonina/szołdzy/droby. etcæ. Wieprze chowáne/które sa pobite y porzabane/ Iure Munic: Arti: 26. Séry/masło/sadłá/ wszelkie tłuste: Sol/miód/ryby/śledzie: krupy/grochy/ iagły/iarzyny/y iné potrawy ktoreby na ieden rok ku żywności domowey były zgotowáne. Ku tym też należą zboże/słod/piwo/wino/ miód/ y iné picie ku używánu dorocznému domowemu sprawione.

Do żywności domowéy Wdowá po

zmárłym

zmárłym mężu tákie práwo ma.

JEżeby Práwá miáłá wdowá do żywności domowéy/która po śmierci mężowéy w domu zostáłá / Práwo Maydeburskie tak vczy. Kiedyśye wdowá od dźieci abo od dźiedźiców mężowych oddźielić chce/to iéy z strawnych rzeczy przychodźi. Jeśliby oná miáłá zapisáné od męża opátrzenié do żywotá/ co Łacinnicy zową prouiśionem vitę ná ónym imieniu/kedy táka żywność zostáłá/ tedy wszystkiéy ónéy domowéy żywności / którąkolwiek maż spráwił ná ieden rok / bierze polowice po trzydźieśtym dniu od czásu którégo maż zmarł/ á to krom ónéy żywności która śye ku dźiedźictwu ściąga. Bo ostátek coby nád zwyśz nád roczną żywność było/ tho práwdźiwy dźiedźic mężów bierze. Ale ieśliby ná ónym imieniu w którym táka żywność zostáłá opátrzenia do żywotá nie miáłá:tedy z żywności domowéy nie wiecéy bierze iedno czymby śye wedle iéy stanu wychować mogłá/póki iéy dźiedźicy nie odpráwią.Pokiby też zá maż nie szłá/ póty imienia rumować nie winná / wyiąwszyby ią dźiedźicy chćieli odpráwić/tedy pieniądze wźiąwszy winná imienie rumować/ Iure Munic:Arti:24 58. iest też o thym

inter Ar:

inter Articulos Iuris Maydebur fol: 7 A poki dźiedźicy mężowi/wdowy pozostáłéy z imienia mężowego nie odpráwią / póty iéy winni ná stráwe dawáć kożdy tydźień/ wedle zwyczáiu miástá y wedle stanu iéy/iáko w mieśćiech zacnieyszych pospolitha iest wdowie kupieckiéy ná tydźień kope dáwáć/rzemieśnicce mniéy/ták iáko by sye wedle iéy stanu wychowáć mogłá. Któré dawánie ieśli iest długie/ bárzo bywa szkodliwé y dźiedźicóm mężowym y Creditorom iego/ gdy páni wienna/długim brániem ná stráwe/mężowe imienie wytráwić może/ ták iż po tym dźiedźicy máło wezmą/y creditorowie długów swoich nie maią na czym doścígáć. Przetho práwdźiwi opiekunowie / albo thež y dźiedźicy máią sye oto naprzod pilnie stáráć/aby pánią wienną co narychléy wiánem odpráwili z imienia mężowego / ktore też Práwo pospolite miedzy inymi przyczynámi osobliwie dla odpráwy wienney przedać dozwala/ ieśli pieniędzy gotowych ku odpráwie nie máśz/ gdyż tho imienie iey fantem było w wienie / iáko o thym nápisano Iure Munic: Artic: 26. & inter Articulos Iuris Maydeburg: fol: 33.

Pániéy wienney wielé ma być ná stráwe dano póki iéy wiánem nie odpráwią.

Niewiástá kiedy w wienie áni w żywności nie dźiedźiczy.

Niewiástá póki maż żyw/ áni wwienie áni w strawnych rzeczach nie dźiedźiczy/ wszystko to v męża w mocy iest. A záśye kiedy to po śmierći mężowey bierze/ tak iżby potym żadnego męża nie miała/ thedy ono wiano y żywność ná bliżśzego po niey/ nie ná bliżśzego po mężu dźiedźictwem śpada. Jeśliby też maż pozostáłey Wdowy thákiego stanu był/ iż z tych przerzeczónych strawnych rzeczy żywności szukał/ (iákoż iest ich wiele co strawnymi rzeczámi y ku piciu należącymi handluią) ty ku dźiedźictwu należą: do tych niewiasta nie ma nic/ tylko do połowice z ónych/ kthóre śą oddźielóne ku roczney żywności. A tho ieśli opráwe ná ónym imieniu ma/ ábo opátrzenie do żywotá/ gdźie ty strawne rzeczy śą/ iáko wyżśzey o tym Spe: Saxo: Libro iij, Articulo 38.

Posag: Wiáno.

Dos/ Dotalicium.

Posag.

Wiáno.

Posag názywáią máietność/ ktoráckolwiek żoná do męża przynosi/álbo co mężowi zá żoną dáią/ dla znoszenia przypadłych brzemion w małżeństwie: Łácinnicy Dotem názywáią. Wiáno iest dar/który mąż względem poságu żenie przy ślubie miánuie/ który też czásem znácznie ná swoim imieniu stoiącym/ álbo pospolicie ná wszystkiey máietności/álbo ná połowicy pokázuie y opráwuie/áby żóná po śmierći iego byłá swoiego wiáná pewnieysza: Łácinnicy Dotalicium názywáią.

Ten co Łácińskim iezykiem Práwo wykłádał/ czásem nie czyni różności żadney miedzy thymi słowy Dos, Dotalicium, zá iedno ie poczytáiąc/ álbo zá posag/álbo zá wiáno/czásem czyni różność/ czasem iedno zá drugie kładźie. Ale iáko iest różność miedzy Polskimi słowy Posag/ Wiáno/ták miedzy Łácińskimi Dos, Dotalicium, w tym znáczeniu iáko wyżśzey położono.

Dowód Wiáná białym głowóm opisány.

Ci co Prá-

Iż co Práwá ſtánowili folguiąc krewkoſći białych głów/ pozwolili im thego y Práwem piſánym opátrzyli/aby wiáná ſwoiego/gdźieby świádkow nie było/przyśięgą dowodźili/aby ich przyśięgá bez wſzelkiego ſporu/ku otrzymániu wiáná mieśce miáłá/tylé/ ilé przyśięgą potwierdzą. Nápiſano tho w tercie Speculax: libro 1, Articulo 20, Dotem mulier proprio obtinet iuramento A w głośie Iure Municip: Articulo 22 położóno o tym: Kiedy mąż poiąwſzy żonę miánuie iéy przed dobrymi ludźmi wiáno/którego iéy ná żadnym imieniu nie zápiſze/ iedno tylko miánuie/ á potym gdy vmrze/ dźiedźicy nie chcą iéy dáć wiáná/ ponieważ ona ná imieniu nie ma opráwionego/ y w kśięgách żadnych opiſánego/nie chcą iey dáć áni ná świadki/áni ná przyśięge/tedy práwo ták vczy: Iż kiedy mąż miánuie wiáno żenie przed dobrymi ludźmi/chocby ié zápiſał/choć nie zápiſał/żoná pozoſtáła łatwiéy otrzyma wiáno zá ſwoią przyśięgą/niżby ią dźiedźicy mieli oddalić wiáná. Były podobno lepſzé czáſy kiedy to Práwo białym głowóm o poprzyśięgániu wiáná vczyniono/iż żaden dźiedźic nie znał ſye w tym być obćiążonym/ y krzywdy żadnéy w vbliżeniu ſwoiego dźiedźictwá zá tákimi przyśięgámi nie czuł. Ale

tych czásów nieszczesliwych/ktorych ludźie sklon nieyszy sa ku zlemu niż ku dobremu / nie máiąc nic baczenia ná to/ iakoby máietnośći pobożnie nábywáli/thylko iżby mieli/lubo źle lubo dobrze nábyte. Bárzo to Práwo o popżysięgániu wiá ná iest szkodliwé / iż doświádczono niektorych białych głow/ ktore zárzuciwszy ná stróne bo iażń Bożą/wstyd/wiárę/y powinność małżeńska/zápomniawszy dźiatek swoich/ śmiały przeciw sumnieniu swoiemu/przeciw świádectwu/ wielkie summy pieniędzy popżysięgáć/ktore im nigdy przy slubie nie były miánowáne: przez co dźiatkom swoim álbo przyiaciołom mężowym/ niemała część dobr dźiedźicznych niepobożnie wydźiérały/dochodząc onego wiáná popżysię żonego z imienia mężowego: Choć theż y przeciwne świádectwá były/ ktore odrzucali niektó rzy / sądząc sye ná gołym texcie o popżysięgá niu wiáná/nie chcąc sye namniey od nieg odchy lić/choć przeciwné świádectwá dáleko mnieysze wiáno pokázowały / nie rozumieiąc/ iż Práwá nie sa dla thego vczynione/ aby miały komu ku wydźiérániu czyiey máietności pomágáć/ ale sa vczynione ku obronie wszystkich vbogich śierot/ y ktożyby iaką niepobożnością od kogo byli vćiśnieni. Sa to vbogim śierotom/y wszystkim

Nr3

Popżysięgánie wiáná dźiśieyszych czásów szkodliwé iest.

Práwá dla czeg vczynione.

pobożnym ludźiom rzeczy bárzo żáłośné okolo
tákowégo poprzysiężenia/ gdy pozostała Wdo-
wá poprzysiężonym wiánem/ wszystkę máiet-
nośc mężowe zábierze/ zábrawszy z drugim me-
żem vtráci/á dźieci żebráć muszą. Godźiłoby sye
przełożónym/któzy miásta rządzą w tho pilnie
weyrzéć/y temu zabieżéć/ á bárzoby sye łátwie
themu zábieżáło/ y słuszné lékárstwo podáło/
gdyby thák postánowiono/ áby żadné wiáno
ważné nie było/ y mieścá nie miáło/ kthóreby
zárázem po ślubie przed vrzędem zeznáné/ y w
Kśiędze Mieśckié wwiedźióné nie było: zwła-
szczá gdy dźisieyszych czásów nie tylko w Mie-
ściách ále y w Miásteczkách/y we wśiách/wsze-
dy Vrzad mieścki kśięgi ma/ tedy nic łátwiey-
szégo iáko wiáno zeznáné zápisáć/á przez to przy
szłym trudnośćiam y niebespiecznośćiam dróge
zámykáć/abo gdźieby sye potym okazáło iżby któ
ra Wdowá wszetecznie chćiáłá wiáno wyższéy
niż iéy wiánowano poprzysiegáć/á iáwnoby to
było vczćiwych mężów świádectwem/ (kthóre
in hoc casu musiáłoby przećiwko białéy głowie
zá Wielkiérzem ná to vstáwiónym ważné być)
iż iéy tylo nie wiánowano/áby tho karánie od-
nośiłá/żeby iéy tylko łáwke y kądźiel przed dóm
wystáwióno/á tám ią posádzono/nic inego iéy

nie dawszy/iedno one ławke á kądźiel. O czym nápisano Iure Munic: Articulo 22: Co ácz tham ieſt położono o tych białych głowách / kthórym mężowie żadnym zapiſem wiáná nie opráwili/ (co ſye iednák v nas nie záchowuie: máią białe głowy wiáno ſwoie po śmierći mężowéy / choć iéy opráwi choć nieopráwi ná máietnośći/choć tylko przy ſlubie miáni ie) wſzákże nie wiem/by to nie przyſtoyniéy było/iżby takim białym głowóm niebogoboynym / kthóre fałſzywie wiáná poprzyśiegáią/ ſtolkiem y kądźielą wiáno przed domem płácono/y tym ich zá ich fałſzywą przyśiege karano/ á niż owy kthóre opráwy żadnéy ná imieniu od mężow nie máią/ále wiáná ſwoiego miánowánego iáwnego pobożnie á ſpráwiedliwie dowodzą y dochodzą. Dobry o tym ieſt Státut Koronny/który thák vczy. Dos quę non fuerit in Libris ſeu Actis inſcripta, iuxta Iuris ordinem & antiquam conſuetudinẽ reformata, nullíus debet eſſe valoris & momenti.

A iż ná wielu mieścách w Polſzcze w mieśćiech przełożeni / gdźie widzą w czym iákié vbliżenié w Rzeczy poſpolitéy/abo vbogim śierotóm/ták bárzo ſą czuyni o thym/ iż gdźie widzą dręge ku zábieżeniu iakiemu złemu/ónéy náſłáduią. A ia z widzenia ludźi vczónych w Práwie/ podałem

te dróge

the drógę ku zábieżeniu fálszywemu popszyśiegániu wiáná/áby żadné mieścá nie miáło / iedno któreby było przed Vrzędem zeznáné y zápisáné/zdáło mi sye tu położyć forme tákiego zapisu Łácińskim y Polskim iezykiem/ któréy albo inéy téy podobnéy kto chce może vżywáć.

Formá zápisánia Wiáná Łácińskim iezykiem.

CORAM Bannito Iudicio personaliter constitutus, famatus N. sanus mente & corpore, non cõpulsus, non coactus, sed de libera sua voluntate, etiam ex consilio amicorum suorum recognouit. Quia honestę N. filiæ famati N. coniugi verò suæ charissimæ, quingẽtos florenos dotalicij in auro vngaricales, auri puri & iusti ponderis, circa sponsaliorum ceremonias deno minauit, quos eidem super medietate omniũ bonorum suorum, mobilium & īmobilium, hæreditariorum, & obligatoriorum, habitorum & habendorũ, siue super domo sua lapidea lignea, hæreditaria, inter domos famati N. ab vna & famati N. parte, ab altera in circulo Craco: iacẽ, indicando corã lure, inscripsit, assignauit, & reformauit, per eandem N. dictam coniugem suam, prędicta bona prędicti mariti sui, cum omni lure, proprietate, & toto do-

minio pro-

minio, prouentibus, vtilitatibus, redditibus, agris, pratis, campis, paſcuis, hortis, prędñs, pecoribus, pecudibus, ac ſingulis pertinentñs, adiacētñs, quomōlibet ad prędicta bona, ſeu ad prędictam domum ſpectantibus quibuscunqꝫ dicuntur nominibus, nullis exceptis, nec excluſis tenenda, habenda, poſsideñ: cū vſufructu, iuxta conſuetudinem Dotaliciorum in lure Maydeburgenſi obſeruatam, tam diu donec ſibi prędicta quingentorū florenorū ſumma, ſui dotaliciñ, ab hæredibus mariti, quorum intereſt, fuerit perſoluta.

Táż formá zápiſánia wiáná po Polſku.

WKzed gáynem Sądem ſtánawſzy oblicznie ſławny N. zdrowy będąc ná ciele y ná vmyſle/nie z przymuſzenia/ále z dobréy ſwoiéy woléy zeznał/iż vczćiwéy pániéy N. córce ſławnégo N. małżónce ſwoiéy miłéy/pięć ſet złotych wiáná we złocie Węgierſkich/dobréy á ſpráwiedliwéy wagi/przy ſłubie wiánował/ktháre iéy ná połowicy wſzyſtkich dóbr ſwoich ruchomych/y nieruchomych/dźiedźicznych/zaſtáwnych/ktháre teraz ma/y potym będźie miał/abo ná kámienicy ſwoiéy/álbo ná domu drzewiánym/ktháry leży miedzy dómem ſławnégo N:

z iednéy

z iedney strony / á domem ſławnégo N: z drugiey ſtrony w rynku / okázuiąc przed Práwem/ zápiſał/ náznáczył/y opráwił/ áby przerzeczóna N: małżónká iego / wyższéy miánowáné dobrá Mężá swoiégo przerzeczónégo trzymáłá/miáłá/ y vżywáłá/ze wſzyſtkim Práwem/własnośćią/ ze wſzyſtkim páńſtwem/dochody/ pożytki/ z rolámi/pólmi/páſtwiſkámi/ogrody/ folwárki/bydłem/y z inymi dobrámi/ ktemu przyległymi iákimbykolwiek názwiſkiem názwáné były / ábo názwáné być mogły/żadnych nie wyymuiąc áni odłączáiąc/wedle zwyczáiu/iáko ſye około wian w Práwie Máydeburſkim z dawná záchowuie á to thák długo / ázby iéy przerzeczóna ſummá pięć ſet złotych wiáná iéy/od dźiedźiców mężowych/ktorym to należy/zupełnie położóna była.

Odſtępek Wiáná/iáki ieſt beſpieczny/ á iáki niebeſpieczny y niepewny.

WDowá po śmierći mężowéy Wiáno swoié ieſli ma od mężá zápiſáné/álbo dowiedźióné/álbo ná pewnym imieniu vkázáné / może komu chce / choć dźiedźicowi/choć też komu obcemu podług myſli swéy odſtępić. Ale ieſli nie ma zápiſánégo/álbo ieſli go ſámá zá swoiégo żywotá nieotrzy-

málá / álbo świádkámi / álbo przysięgą nie dowiodłá / odstępek iéy málo ważny iest: ábowiem by ten dźiedźic / álbo ktory iny obcy ktoremu ónà wiáno odstąpi / miał po iéy śmierći dowodźić y dochodźić tákiego Wiáná / thák iáko ónà przysięgą álbo Swiadkámi wedle Práwá dowieść miałá: toby sye nie godźiło / y niewiem iesli sye kiedy táka spráwá miedzy ktorymi osobámi sądownie toczyłá / żeby sye z niey zá Dekrétem v wyższych Sędźiow pokazało / godźili sye dźiedźicowi álbo komu obcemu máiącemu odstępné wiáno od Wdowy / dowodźić wiáná námieścu ónéy Wdowy po śmierći iéy. Przetho odstępek Wiáná ktore nie iest zápisáné / álbo dowiedźióné / álbo postępki Práwnymi doskonále dozyskáné / nie iest bespieczné ku dostąpieniu / y owszem málo ważné. To vpomnienié służy tym ktorzy wiáná kupuią / áby wiedźieli iákié odstępki wian od Wdów przyymowáć máią.

¶ Wiáná dowodźić námieścu wdowy / nie iest rzecz zwyczáyna.

Formá odstępku Wiáná Łácińskim iezykiem.

COram Iudicio Bannito cõstituta persona liter honesta Anna olim prouidi Petri N: relicta Vidua, per honestum virum N: ad id sibi assumptum, & iuridicé confirmatum tutorẽ, recognouit, & expresis verbis fassa est

se absces-

se abscesisse, prę̃sentibusq̃ abscedere & condescendere, honesto N: summam florenorum quingentorũ Dotalicñ sui, à memorato marito sibi circa spõsaliorum Ceremonias denominati, & coram officio Consulari, seu Iudicio Bannito, feria N. per eundem maritum, recogniti & inscripti: ac omne Ius suum quodcumq̃ ipsa ratione eiusmodi summę Dotalicñ, super bonis N. perductum continuatumq̃ habet. Vel hoc ipsum Dotaliciũ, quód ipsa, adcitatis supramemorati mariti sui hæredibus, in prę̃sentia eorundem, sine vlla eorum contradictione, iuramẽto corporali, vel proborum virorum testimonio, iuxta Acta Aduocati, feria N. sufficienter probauit. vel quód ipsa super omnibus bonis mariti sui, mobilibus & immobilibus hæreditarñs & obligatorñs habitis & habendis, & signanter super domo in circulo N. inter domos N. ex vna, & inter domum N. parte ab altera iacẽ, ab eodẽ prędicto marito datum donatum, inscriptum, assignatum, & reformatum habet. Nihil penitus Iuris, proprietatis, & dominñ, sibi posterisq̃ suis, aut quibusuis alñs propinquis, in memorata quingentorum florenorũ Dotalicii summa relinquendo, nec excipiẽ: sed totum & integrum Ius, quodcumq̃ ei ratiõe eiusmodi supranominati Dotalicii competit, in prędictum honestũ N. pleno, hæreditario q̃, Iure transfundendo, vt ipse N. eiusmodi Dotalicium, seu bona mariti eius de-

functi in Dotalicio habeat, teneat, possideat, & vti fruatur, tanquam ipsamet, veluti domina Dotalicia lis, eadē bona haberet, teneret, habereq̄, tenere, possidere, & vti frui posit, tamdiu, donec sibi prędictū Dotalicium, integra prenominata summa, repositū fuerit, recognoscens sibi ab eodem N. pro supradicta Dotalicij summa, vniuersoq̄ eiusdē Iure, plenarie satisfactum esse. De qua eundē quietauit in forma pleniſsima, dans eidem dicto N. plenam & sufficientem potestatem, hoc ipsum Ius supranominati sui Dotalicij, lure exigendi, repetendi, suscipiendi, de suscepto quietandi, & in vsum suum beneplacitum, prout melius & vtilius nouerit conuertendi, tanquā suum proprium.

Táż Forma odstępku Wiana po Polsku.

PRzed Gáynym Sądem stánąwszy oblicznie vczciwa Anná N. nieboszczyká stawnégo N. pozostáła Wdowá, przez stawnégo N. wźietégo sobie ku théy sprawie, y Sądownie potwierdzónégo Opiekuná, zeznáłá iest, iż ostąpiłá, iákoż to y tym zapisem teraz odstępuie, stawnemu N. pięć set złotych w mónécie wiana, ktore iéy przerzeczóny mąż przy slubie wianował, y przed Vrzędem Radźieckim

N. álbo

N. álbo Gáynym Sądem / w ten dźień N. zeznał y zápisał / y wszystko Práwo ktorekolwiek ónà z strony tákowego Wiáná / ná dobrách tych N. przewiodłá / y skończyłá: álbo to Wiáno odstąpiłá / ktorego ónà przypozwawszy dźiedźicow mężá swoiego przy oblicznośći ich / krom wszelkiego ich odporu cielesną przysięgą / álbo świádectwem vczćiwych ludźi / dostátecznie w then dźień N. wedle Ksiąg Woytowskich dowiodłá / ábo ktore ónà ná wszystkiey máietnośći mężowey / ruchomey y nieruchomey / dźiedźicznéy / zastáwnéy / ktorą ná ón czás miał / y potymby miał / á mianowicie ná domu leżącym w rynku / miedzy domem N. z iedney strony / á miedzy domem N. z drugiey strony / od tegoż mężá swoiego dáné / dárowáné / zápisáné / náznáczone / y oprawione ma. Nic Práwá / własnośći / páństwá sobie / áni potomkom swoim / y ktorymkolwiek bliskim z przerzeczoney summy wiáná nie wymuiąc / áni zostáwuiąc: ále wszystko cále / zupełné / wyższey mianowánego wiáná swoiego Práwo / ktorekolwiek iey z strony tákiego wiáná należy / ná tego to N. zupełnie / y dźiedźicznym Práwem wlewáiąc: ták áby ten przerzeczony N. tákowe Wiáno / álbo dobrá iey mężá w Wienie miał / trzymał / dźierżał / y vżywał / nie ináczey / iedno

iákoby ónā sámā/iáko páni wienna tákowé dobrá miálá/trzymálá/vżywálá/mieć/trzymáć/ y vżywáć mogłá/póty/áżby iemu tákie wiáno náiey mieścu/gotową ſummą pieniędzy/odłożóne było. A zeznáłá iże ſye iéy od niego zá thákową ſumme wiáná/y zá wſzyſtko iéy/ tego to wiáná Práwo doſyć ſtáło/ z kthóiego kwitowálá go y kwituie/doſtátecznie/wiecznie/dáiąc przerzeczónemu N. zupełną moc tákiego wiáná dościgáć/ o nie Práwem czynić/dochodźić/ przyiąć/ z niego kwitowáć/y ku ſwoiemu/iákoby nalepiéy rozumiał pożytkowi przywieść/y obrócić/iáko ſwoie własné.

Pytánia potrzebné około Wian/wyięté z glózy/ in Jure Municipali ſuper Articulum xxij.

Pytánie piérwſzé.

Maż ieſliby żenie pewną ſumme pieniędzy wiánował/ któraby iéy ná ſwoich dobrách ruchomych y nieruchomych/ wſancie obowiązał: możeli óny dobrá przedáć/zaſtáwić/ábo którym inym obyczáiem oddalić: możeli óno oddalenie żeninemu Práwu co ſzkodźić czyli nie? Odpowiedź. Wedle Práwá: ieſliby

mąż swoiéy żenie zápisał Wiáno pospolicie ná wszystkich dobrách swoich/ które ma y potymby miał/żadnych nie miánuiąc/tákowe dobrá mąż może przedáć/y oddalić/ podług woléy swoiéy/ krom wszelkiégo sprzeciwienią żenińego. A to z théy przyczyny/ choć summe będźie wiánował/ przedśie ono imienie iego iest. Niektórzy tego dokládáią/iż to ták mąż może vczynić/iesli sobie páństwo záchowa do swego żywotá/z tákowymi dobrámi swoimi czynić może wedle podobánia swoiégo. Niektórzy też ták trzymáią/chocby sobie páństwá nie záchował/iedno tylko pospolicie ná swoiéy máietnośći wszystkiéy/ pewną summe po swéy śmierći opráwił: to oddalić może. Ale iesliby opráwá była miánowicie ná którym imieniu/to iest ná domu/ ná Winnicy/ná czynszownym imieniu/ z ktorégoby mąż czynsz brał/ábo ná którym pewnym dźiedźictwie: oddalić tego nie może/ áni z przyzwoleniem żony/ áni bez przyzwolenia/wyiąwszyby iéy ina tákową nagrodę vczynił/to iest ázby iéy tákąż summe ná innym imieniu opráwił y vśćił.

¶ Jesliby też mąż do śmierći swoiéy imienia swoiégo nievtrácił/nieoddalił/iednoby sye ono imienie ták bárzo nákázało/ iżby wiáno ledwie wyniéść mogło/ tedy żoná pozostáła wiáno o-

¶ Mąż choć Wiáno opráwi żenie ná dobrách swoich wszystkich pospolicie/ żadnych nie miánuiąc: tákie może zástáwić krom sprzeciwienia żenińego.

dźierży

Długi które piérwéy idą niż Wiáno / które po wiénie.

dźierży ná ónym imieniu przed wszystkimi wierzycielmi álbo Creditormi / y przed wszystkimi długi / któreby po miánowániu Wiáná / álbo po opráwie wiennéy vczynióne były. Ale ieśliby mąż / przed opráwieniem wiáná / dobrá swoie komu obowiązał: táki dług naprzód idźie / pothym Wdowá wiáná dochodźi.

¶ Mąż ieśliby żenie swoiéy wiáno miánował ná wszystkich dobrách swoich w pospolitośći / á potymby ony dobrá komu zá czásu małżeństwá vwiąził / tedy wierzyćiél zá ónę obligácyą sobie vczynioną / przed wiánem dochodźi długu swoiégo / potym wiáno idźie.

¶ Jeśliby też mieśce óno ná którym wiáno opráwióne ieśt / żenie należało / á w Poságu mężowi przyszło / tego też mąż od żony oddalić niemoże.

Pytánié wtóré.

Mąż gdyby zápisał pewną summę Wiáná żenie / ná dobrách swoich ruchomych y nieruchomych / á záchowałby sobie páńśtwo / z ónymi dobrámi ináczéy czynić / postępić / puśćić wedle vpodobánia swoiég: potymby ony dobrá w pewnéy summie zástáwił / zápisał: á żoná támże przestrzegłáby sobie to / áby ónáá

zastáwá/ Práwu iéy nic nie szkodźiłá. Vmrze maż/wierzyćiél któremu sye stał zapis/bedźie dochodźił ná ónych dobriách długu swoiego zapisem Mieśckim/ábo świádkámi po vmárłey rece: żoná też tákże bedźie dochodźiłá ná dobriách mężowych oprawy Wiáná swoiego/wywodząc to/iż sye iéy pierwey oprawá stałá ná wszystkich dobriách iego: y bedźie pytałá:áczby nie byłá bliższa Wiáná swoiego/ná wszystkich dobriách mężowych dóydź/wedle Práwá. Wierzyćiél zás rzecze: Ponieważ żoná vkázuie zapis Wiáná swoiego/ táki/ ná którym maż záchował sobie páństwo/z dobriámi swoimi czynić/wedle vpodobánia swoiego/ y záthym záchowániem páństwá pewną summę mi obowiązał: prosze áby mi to było skázano/ iż iestem bliższy przy fancie moim zostáć/ niż Wdowá pozostáła. Wdowá zásie spiéra/ iż ten zapis moiéy oprawie nic szkodźić nie może/gdyżem ia dostátecznie sobie przestrzegłá przy tákim zapiśie/iż to Práwu moiemu nic szkodźić nie ma: przeto prosze/ áby oprawá moiá wienna naprzód szłá: Odpowiédź. Iż pozostáła Wdowá bliższa iest/ z swoimi dowody otrzymáć Wiáno swoié/ przed wszystkimi długi które po miánowániu Wiáná maż ná dobriách swoich oprawił wedle Práwá. Abowiem cożWiáno gdy maż oprawienie ná dobriách swoich z záchowániem páństwá: á potym ony dobrá vwiąży/ Wiáno naprzód idźie.

M by to by-

by to było zá wyznánié / y opráwá wiáná iáko długu powinowátego/ gdyby zá záchowániem thákiego páństwá mężowego/Wdowá Práwo swoié wienné y opráwe vtrácić miałá: Byłyby to sobie rzeczy bárzo przeciwné/iákoby rzekł:Zápisuie wiáno y niezápisuie:álbo zeznawam dług y niezeznawam. A ták podobniéy iest/ áby tákié zápisánié wiáná z záchowánim páństwá/ tu przy tym pytániu/ wśćiągało sye ná poprawienié wiáná/á niewłasność głównegó wiáná/ które iest iáko dług pewny/á isty. A kiedy ktho zeznawa dług v Sądu y zápisuie / niezáchowuie sobie páństwá.

Pytánié trzećie.

Niewiástá gdyby miáłá zápisáné wiáno ná dobrách mężowych / á mąż by potym vreczył/ábo obiecał komu ná dobrách swoich zapłáte/z przyzwoleniem żony/tymi słowy. Ja obiecuie wespołek z żoną moią sto grzywien:á Sędźia by spytał żony/ iesli to iest wola iéy/ á ónáby te obietnice/ zá dobrym rozmysleniem vczyniłá/ y odpowiedźiáłá ták/iż ia obiecuie. Mąż vmrze/ y ledwie máietności tylo zostáwi/żeby sye żenie wiáno opłácilo. Wierzyćiel pothym pozostáłą Wdowe przyćiągnie do Sądu/o obietnice ktorą

Żoná máiąc zápisánéwiáno ná iákich dobrách. A potym z mężem dług zezna ábo rekoiemstwo/ ná tákowych dobrách:nie może być wolná od zapłáty.

z mężem vczynilá. A ona odpowie/ iżem ná ón czás nie byla práwá swoiego/ale pod moca y opieka mężowa/ ktoremu bylám winna wszelkie posłuszeństwo. A nicem też około obietnice wiecey nie czynilá/ iedno iżem rzekłá obiecuie/ ábo przyrzekam/á z tym dowodem bioze sye do Sadu/y żadam áby mi było skazano/ieśli ia dla téy prostey obietnice powinna wiáná swoiego vstepić/ poniewažem żadnego zwyklego zapisu wedle Práwá nie vczynilá. Wierzyciel zásye przeciw temu spiéra/gdyż thu Wdowá stoiecy/ przyznawasye do obietnice/ktora vczynilá/krom iákiey wymówki ábo okoliczności: á nieokázuie áni dowodzi żadnego przymuszenia. Proszę aby mi było przez sentencia skazano/ mali mi wedle obietnice swoiey zapláte czynić? Odpowiedż. Gdyż żona słyszálá męża swoiego dług zeznawáiącego/á sámá też vsty swoimi dobrowolnie/ nie z przymuszenia powiedżiálá iż zapláte obiecálá/á ná ón czás nieprzypomniálá áby słowem ábo vczynkiem ktemu przyciśnioná byla: dobrze też niemász inych z ktorychby dług mógł być zaplácon. A ták żona nie może być wolna/od tákowey zapláty wedle Práwá.

¶ A tu trzebá wiedżieć/iż ktemu áby kto był co dłużen/nie potrzebá wielé słów. By tylko kto

rzekł: Winieneś mi/á ty odpowieśz/iż ták ieśt: ón potym rzecze: Obiecuieśz mi zapłácić/á ty odpowieśz/obiecuie/iuż cała ieśt obietnicá. Bo w káżdéy obietnicy/niéżadna rzecz ieśt wiecéy potrzebna iáko wola/ ábo chcenié. A ták/ kto ma dobrą wolą/ kto chce zapłácić/ ták krótkimi słowy obiecuie/iáko y długimi/ y ták go krótkié słowá wiążą iáko y długié. Wszákże kiedy kto co obiecuie vsty/ma tego potwiérdzić podánim reki: y názywáią táką obietnice pospolićie/ reką y vsty vczyniona: á to dla tego/ iż kiedyby sye kto obietnice záprzał/á przysiegą odyydź chćiał/áby téy że reki położeniém ná świątośći/tego potwiérdził/ktorą reką obiecał. A ieśliby reki nie miał/ áby to kikutem vczynił.

Służniká czyni/nie wielkość słów/ále prosta obietnicá.

¶ Obietnicá ma być vsty y reką.

Pytánié czwarté.

Máż gdyby dárował żenie / pewną summę wiáną / po śmierći swoiéy ná mieścu nákturymby to mógł vczynić/y opráwił iéy ná domu/z ktorégoby pánu dźiedźicznemu czynsz szedł. A Pan onego czynszu bedąc oblicżny/ widząc y słyszac ón dar y Ortél ná to/nieśprzećiwił sye tákiéy opráwie: dómby ón zgorzał/mąż onéy żony zniszczałby ábo vmárł/á pan zá swym czynszem gruntowym ábo Ziemnym ćiągnął sye do óne-

go plácu / domu zgorzálego Práwem czynszowym. Żoná pozostáła rzekłáby / iż tám mam o-práwę swoiego Wiáná / przy którey oprawie ón będąc / nie bronił tego. Pan onego czynszu zás rzecze: Iż twóy mąż nie mógł tobie vkázáć wiáná ná moim fancie. Pytánie iest / kto tu do óneg plácu lepszé Práwo ma? Odpowiedź. Iż długi dáwnieyszé pśuią posledniejszé. A ták ieśli Czynsz iest piérwey zápisány niż Wiáno / musi żoná pozostáła vstąpić plácu / ónemu Pánu czynszowemu / który plác ma przedáć / ieśli go sam sobie niechce záchowáć: ábowiem to iest ná woley iego / chceli ij otrzymáć. Wszákże ón plác / ma być szácowan przez Wóytá y Przysiężniki: á iákoby-kolwiek był oszácowány / ná woley Páná Czynszowego będzie / w ónéy summie go otrzymáć. A coby wynosiło wyższéy nád czynsz iego / to żenie ma być dano zá Wiáno. A ieśliby też czego do Czynszu niedobrał / żoná niewinná dokładáć: ábowiem żadnego przedánia áni obietnice ná to nie vczyniłá. A dla tego mu nic niewinná wedle Práwá.

Wiáno oprá wione ná do brách czynszowych / choć przy bytności páná czynszowego / czynsz zásiedziáły piérwey idźie niż wiáno.

¶ A tu przy tym trzebá wiedźieć / ieśli mąż pozostáłey Wdowy / Pánu Czynszowemu Czynsz był winien zá Rok / zá dwá / ábo zá trzy / przed oprawą wiáná ábo y po oprawie / á o ón Czynsz

nie vpominałby go Pan Czynszu/ tedy nie może ónym Czynszem wiánu Wdowie zászkodźić/ ale sye z nią około tego Práwem rozeprzéć: ieśliby co iemu v Práwá zeználá/ zápłácić winná/ ieśliby nie ználá/ Práwem swoim odeydźie.

Pytánié piąté.

Mąż dáruiąc ábo miánuiąc żenie Wiáno/ podług zwyczáiu źiemie/ábo Powiátu/ á przestrzégłby sobie możność z dobrámi swoimi czynić/puścić/ wedle woléy swoiéy. A thegoby niedołożył sposobu/iż po śmierći swoiéy wiánuie/ábo co tákowégo ku odpráwieniu wiáná. Żonáby vmárłá nie miáiąc dźieći: á pothym oćiec żenin domagał sye Wiáná/námienionégo córce swoiéy. A mążby powiedźiał: Iż mnie to wiáno lepszym Práwem należy/y ná mie przypádło. Pytánié iest/kto tu bliższy do ónego Wiáná/czyli mąż/czy żenin oćiec? Odpowiédź. Ieśliby mąż miánował żenie swoiéy wiáno/wedle zwyczáiu Powiátu/krom wymówienia/iż po śmierći swoiéy wiánuie/á vmárłáby żoná bez płodu/ tákowé wiáno oycu idźie. Ale ieśli przy wiánowániu ten sposób dołożył/ iż po śmierći swoiéy wiánuie/ ábo záchował sobie możność z dobrámi swoimi zá żywothá swoiégo czynić podług

Żoná gdy vmrze bez płodu/ mąż zostánie. Wiáno żenine od mężá miánowáné komu idźie?

myśli

myśli swoiéy: tedy tákié wiáno lepszym Práwem przy mężu zostáie/ niż przy oycu żeninym: ábowiem wymówiony sposob odmienia y grániczy Práwo. Conditio Ius mutat, limitatq; Legem.

¶ Dołożono o tym ná drugim mieścu in lure Municipali Aricu: 57 in glosa in fine, tymi słowy. Jeśliby mąż żenie wiánował wiáno/wedle zwyczáiu ziemie/ okrom żadnego wymówionego sposobu/ vmárłáby żoná/ ono wiáno idzie oycu żeninemu zá żywotá mężowego. Ale ieśli sobie mąż náznáczył y záchował páństwo/ moc z dobrámi swoimi czynić/puścić/wedle woléy swoiéy/iżby też wiáno y po śmierći iego szło/á mąż by przeżył żone/ wiáno przy mężu zostáie.

¶ Wiáno po śmierći żeniney kiedy przy mężu zostaie.

Pytánié szóste.

Mąż obiecawszy wiáno żenie swoiéy/ záreczyłby sye opráwić ié w ten czás kiedyby mu też Posag obiecány wydano/ á w tym mąż nieopráwiwszy/zmárł. Potymby wiáná żądano vRekóymich/Rekóymie bróniąc sye mówili/iż Posągu ieszcze nie wydano z strony pániey mężowi/ podług zmowy vczynionéy/ y byli oni záwżdy gotowi rekoiemstwu swoiemu dosyć czynić/ by też iedno dosyć vczyniono obietnicy/w wydániu Posągu mężowi. A wdo-

Wiáno gdy będzie obiecáné ku oprá wieniu zá rekoiemstwem w then czás kiedy Posag wydádzą.

wá pozostáła ábo przyiaciele iey mieniliby Posag iuż mężowi być wydány/ ofiáruiąc sye tego dowieść świádectwem dostátecznym / świádkow kthórym to wiádómo iż to ták iest. A Rekóymieby mienili przedśie/iż Poságu nie dano. Wdowá zá onym świádectwem(iż Posag wydány iest) lepszymli Práwem Wiáno swoié ná dobiách mężowych może otrzymáć / á niżby rekóymie zá swoią przą mieli być wolni?

Maż vmrze nieoprawi wszy/póydźieli Wiáno?

Odpowiedź. Mąż wiánuiący żenie wiáno/ obiecałby ié w ten czás oprawić kiedyby mu Posag wydano. A rekoiemstwoby zászło z obudwu stron/ o záchowániu wedle vmowy námienióney/ tho iest/ iż oprawá miáłá być po wydániu Poságu. A mążby zmárł nie vczyniwszy zapisu. Przyiaciele żony pozostáley okazáliby y dowiedli iż w Poságu dosyć vczynióno wedle zmowy. A Rekóymieby męża zmárłeg ználi rekoiemstwo/ ále zapláty Poságu nie ználi. Tedy Wdowá pozostáła dowiodszy zapláty Poságu/lepszym Práwem otrzyma Wiáno wedle obietnice Rekóymych / á niżby oni zá swoią przą / rekoiemstwá mieli być wolni. Vt Spe:Sax:Libro ij. Art:6.

Pytánié śiódmé.

Maż poiąwszy żonę/ miánowałby iéy przed pewnymi ludźmi którzy przy ślubie byli/ Wiáno/ná dobrách swych/ná domu/ folwárku/ ogrodźie/ winnicy/ á żonáby z mężem/ dobrá ány po miánowániu wiáná ná nich / trzymáłá Rok y sześć niedźiél/ krom przenágábánia. Maż potym żadnéġ zapisu wiáná ná dobrách ónych nieuczyniwszy zszedł z tego świátá. Dźieci mężowy wedle niektórych zwyczáiu / Wdowe chćieli z imienia wygnáć/ wyśtáwiwszy iéy stołek z kądźielą/ przed dóm. Jeślizby ią snadź po trzydźiestym dniu żáłoby/ gierádą odprawić chćieli. Oná by sye ciągnełá do imienia w wienie swoim. Dźiedźicy powiedźieli iż to gotowi uczynić / co Práwo niesie/ by iedno dowód miáłá. Wdowá sye potym ofiárowáłá być gothową / dowieść wiáná świádkámi/ ludźmi osiádłymi: przed którymi iéy maż wiáno obiecał. Dźiedźicy świádectwá niechćieli przypuścić/ále żądáli/ áby dowód był świádectwá Sądu Gáynego / ábo Ksiąg Mieścich/ ábo Listowny. Gdźieby wiec tákowego dowodu nie miáłá/ inszego przypuścić nie chćieli. Jesli thu Wdowá z tákowym świádectwem/ lepszym Práwem dóydźie wiáná

¶ Wiáná miánowánego przed ludźmi Wiáry godnymi: choćby było potym zápisáné choć niéżóná dowodźi przysięgą.

Wdowá która wiáná niema opráwiónéġ/ áby miáłá być przed dóm wyrzuconą z kądźieląg/ teġ v nas nie chowgią.

swoiéy/ niżliby ią dźiedźicy zeprzéć mogli: abo co iest wedle Práwá: Odpowiedź. Máż mianuiąc przed ludźmi godnymi wiáry/ ktoryz przy ślubie byli/ wiáno żenie/ choćby go potwiérdźił zapisem przed Vrzędem/ choć niéżoná łátwiéy otrzyma wiáno swoie zá przysięgą swoią. A Possessyéy ná ktoréyby wiáno iéy dano/ łátwiéy dowiedźie/ y otrzyma/ niżby ią dźiedźicy oddálić mieli wedle Práwá.

¶ Co sye tu w Práwie czyni wzmiánká około Possessiéy wiáná/ ktoraby miałá być dowodzoná świádkámi. To ktemu należy/ iż ónego grubego wieku/ ná Sądźiéch Kśiąg nie było. Cokolwiek sye przy Sądźie działo: wszystko potrzebá było dowodźić y okázowáć/ ábo ludźmi ná Sądźie śiedzącymi/ ábo inymi świádkámi. Co sye iáśniéy okázuie z textu Iuris Municip: Articulo 57. gdźie nápisano. Kiedyby kto chćiał pániéy wiennéy skáźić iéy wiáno/ ktore iéy ná rzeczách ruchomych przed Sądem dano: thedy ónā otrzyma wiáno swoie/ zá świádectwem mężów y białych głów ktoryz przy tym byli sámośiodmá. To ktemu iest/ iáko sye wyższéy námieniło/ iż thákiego świádectwá/ ónego wieku tám vżywano/ gdźie Kśiąg Sądowych nie było. Ale kedy Kśięgi Sądowne są/ á Kśięgámi sye co dowodźi/ ábo

Kśiąg Sądowych wáżnośći.

Minutą z Kśiąg/ thám świádectwá inego nie trzebá. Thákże y pániey wiennéy ku okazániu Posſeſyey mężá ſwoiegó ktorą trzyma w wienie/ nie trzebá inego dowodu iedno Kśiąg Vrzedowych.

¶ Co też tu powiáda Práwo/iżby Wdowá/ ktora opráwy wiáná zápiſánéy nie ma / miáłá być przed dóm wyrzucóna dawſzy iey kądźiel y ſtolek: thego zwyczáiu v nas iáko nikczemnego áni przyſtoynęgo nie vżywáią/wyiąwſzy to wiec z zuchwáłſtwá Páśiérbowie Mácochóm czynią/áleby czynić nie mieli. Bo ſye tho v nas nie záchowuie/y iáko też Práwo powiáda/iż to niektorych zwyczay byl/nie wſzyſtkich/nie wſzędźie. Przeto gdźie czego zwyczay nie nieśie/to nie ma być czynióno.

¶ Co zwyczay nie nieśie / nie ma być chowano.

Pytánié oſmé.

Niewiáſtá kiedyby przyniołá pewną ſumme pieniędzy do mężá/á żadnégo nie miáłá wiáná náznáczónégo. Vmárł maż/dźiedźicyby rzekli/ iż o ónych pieniądzóch przyniesiónych nic nie wiedzą: kthórey niewiádomości ofiárowáliby ſye dowieść iáko Práwo nieśie/ y tego/ iż iey żadnégo wiáná nie obiecano. Gadká ieſt/ ieſliby dźiedźicy nie byli bliżſzy przy ſwoiey przéy zoſtáć/niżliby ié niewiáſtá miáłá pokónáć/ abo

Wiáná ieſliby żoná niemiáłá miánowánégo: choćby do mężá przyniołá pieniądze / Wiáno iey nie idźie. Wſząkże przeciw dźiedźicóm może czynić o pieniądze wniesióné.

co ieſt wedle Práwá: Odpowiedź. Kto czego nieobieca niewinien płácić. Ale ieſli ſye niewiaſtá ſkárży ná dźiedźice o dobrá ktore do mężá przyniosłá/dźiedźicy beda bliżſzy odyydź świádectwem po vmárłey rece/ niżliby ié kto okrom Sądowego dowodu mógł pokonáć wedle Práwá. Vt Libro i, Articulo 7,& 18, Speculo Saxonū. A iż im nie ieſt wiádomo/ieſli ońá do domu oycá ich co wnioſłá ábo nie:tedy áby vſzli mnimánia krzywoprzyśieſtwá (gdyż niebeſpieczno ieſt o niewiádomą rzecz przyśiegáć). Przeto ieſliby dźiedźicy Wdowie chcieli dáć wiárę ábo świádectwu iey/to ieſt ná ich woli.

Pytánié dźiewiąté.

Wiáno żeniné ktore ma od piérwßégo mężá/ktory mąż:gdyią przeżywie (chocz nie byłá od dźieći oddźielóná) odźierży ná dobrách ruchomych.

Ońá ieſliby miałá zápiſáné Wiáno ná dobrách mężowych/mążby vmárł/á ońá z dźiećmi mieſzkáłá w dobrách tákowych niedźielna w prawdźiwym dźierżeniu:ſzłáby pothym zá drugiégo mężá. Ten drugi mąż mieſzkałby z nią w dobrách ónych/á ktemu żońá obiecáłá mu Poſag/ónby iey thez przeciw temu ſumme wiánował. Vmárłaby żońá w dobrách dźiecinnych niedźielna/ gdźie iey wiáná piérwſzégo mężá dźiedźicy nieodpráwili/ták iż do rąk iey/zá żywotá iey/nigdy nie przyſzło. Ten mąż

pozostały/domagał sye Wiáná żeninego/z ónego dobrá/y rumowácby imienia niechciał/ażby mu wiáno było wydáné. Dziedzicy zás przeciw temu mówili/Iże mátká ich niedzielna z nimi do śmierci oycowskiey w imieniu mieszkálá/z którego sye óni nigdy niewyrzekli. Gadká iest/iesli ónego wiáná wtóry mąż dóydzie/czyli nie? Odpowiedź. Mąż gdyby wiánował żenie wiáno/á potym zostáwiwszy dzieci/vmárł/á żóná mieszkałaby z nimi w imieniu zmárłego mężá niedzielna/y szłaby zá drugiego mężá/który też w dobrách nie dzielnych z nią mieszkał/pothym vmárłá. Tedy po śmierci żeniney/ mąż wtóry/ wszystko Práwo żóny swoiey zmárłey ná dobrách ruchomych odźierży/które iey należało wedle Práwá.

Pytánié dźieśiąté.

Wiáná iesli by żóná nie miáłá miánowánégo/á z mężem sye społem dorobiłá: trzeciącześć dóbr bierze.

Tego v nas niezáchowuią.

Iesliby mąż poiął żóne z którąby żadnégo Posągu/ áni żadney máietności nie wźiął/á spólnąby pracą dobr nábyli. Potym mąż vmárł/nie vczyniwszy iey żadney oprawy. przyiaciele mężowi niechcieli iey nic dáć: y owszem wedle niektórych zwyczáiu próżny stołek z prześlicą/ przed dóm wynioższy/ kazali iey śiedźieć. Gadká iest/ iesli żóná dobr ónych/ któ-

rych swoią pracą pomogłá mężowi nábywáć/ lepszym Práwem dóydźie/czyli nié: Odpowiédź. Jeśliby maż poiął żónę/z którą żadnégo Poságu nie wźiął/ á z obu stron żadnéy máietnośći nie mieli/ále ich spólną pracą nábyli/y rozmnożyli/á nieuczyniwszy żadnéy oprawy vmárł: tedy żóná pozostáła/ trzecią część dóbr mężowych odźiérży. Ale ieśliby ónych dóbr nieśpólną pracą nábyli: tedy żóná ná czwartéy części muśi przestáć. Aczkolwiek zwyczay pospolithy ná wielu mieścách nieśie/ iż żóná trzecią część ma. Spec: Saxo: Libro 1, Arti: 21, & 24. Iure Municipali Articu: 22. A wiecéy w thym náśláduią zwyczáiu/ iáko w którey kráinie obyczay nieśie/á niż tego Práwá pospolitego.

Pytánié iedennaste.

JEśliby maż był rozwiedźion z żóną/ zá słuszną przyczyną/ przez skazánié Sądowe/ y tegoby dołożono/ iżby maż ina żónę/ żóná też inégo męża mogli mieć. Pytánié iest/ iáka żóná ma mieć odprawe/ ieśli Wiáno trácí/ czyli nié: Odpowiédź. Iuxta glosam Spe: Sax: Lib: 1, Art: 21. Trzebá wiedźieć troiáki rozwód. Pierwszy iest dla czystośći/ kiedy kto będąc w małżeństwie/ chce wieść żywot duchowny/ Bogomyślny/á be-

Rozwód gdy ye stánie/ co mężowych dóbr żenie i żie:

dźie ro-

dźie rozwód zá przyzwoleniem obóygá/ y mężá y żóny. Gdy sye ták rozwiodą z spólnégo zezwolenia/ tám oboie otrzymawáią/ ták mąż iáko y żóná co ieden drugiemu dárował. Drugi iest rozwód dla niedołężnośći spráwy małżeńskiéy: tám też zá thákim rozwodem/ żóná Wiáná nie tráći. Abowiem tákié rozłączenia słuszné bywáią/ bez wyskepku iednégo przećiw drugiemu. O tym dwoim rozwodzie rozumié sye text Specu: Saxo: Libro i, Articulo 21. Diuortium si fuerit lure celebratum, mulier nihilominus Dotalicium sibi in proprietate viri donatum, obtinebit. Trzeći rozwód bywa. Gdy iedno drugiemu krzywde vczyni. A thák kto przyczyne krzywdy da: ieśli mąż/ tráći Posag/ ieśli żóná/ tráći Wiáno.

¶ Wiáno białym głowam/ Práwem Máydeburskim z łáski iest vstáwióné/ dla opátrzenia ich/ po śmierći mężowey/ y żaden im tég złamáć nie może/ áni dźiedźicy/ zá żywothá mężowégo národzeni/ áni ci ktorzy sye po śmierći mężowey vrodzą/ ktorych Posthumi Łácinnicy zową. Wyiąwszyby zá ich przewinieniem iżby sye czego tákiego dopuścily/ zá czymby Wiano swoié vtráćić mogły. Spe: Sax. Libro i, Arti 21. in textu.

¶ Wiáná żaden złámáć nie może.

Posthumi.

Przyczyny dla których niewiástá może vtrácić Wiáno swoié.

Hic Mulier coniungitur matrimonio.

Pisáne sa w Práwie miánowicie przyczyny/ dla których biała głowá / ieśliby sye maż álbo iego powinowáty zá żywothá iego o nich dowiedźiał / á dowiódł ich / może vtrácić wiáno swoié. Niektóre też z tych przyczyny/po śmierći mężowéy przećiw téy mogą być dowiedźióné. Naprzod ieśliby imienie mężowé puśtoszyłá/to iest/ieśliby budowánié pśowáłá/drzewá vżyteczné wycinałá / poddáné z imienia do ónego imienia należącé rozganiałá/ á ná świéżym vczynku poimaná byłá/w któremby/świádectwem śiedmi mężów wiáry godnych/mogłá być pokonána. Jeśliby thež imienie mężowo z Posśesyey swoiéy puścił á. Nád to/ ieśliby iáką przewrotność / ábo zdrádę przećiw Rzeczy Pospolitéy vkázáłá/przećiw páństwu/zwiérzchnośći swoiéy co rádźiłá/ álbo z rádzącymi porozumienié miáłá/á w tym byłá pokónána śiedmią świádków. Jeśliby thež zá żywotá mężowégo Swiątość małżeństwá dobrowolnie złamałá/ ná cudzołoństwie poimána byłá. A to sye rozumié o mężátce. Abowiem która iest wolna/á śrómotnie żywie/ sławe tylko sobie przez to złą czy-

ni. Wszákże Práwá swoiégo y dźiedźictwá czesnych dobr: dla tego nie tráci. Nád to/ iesliby mężowi o gárdło stałá / álbo ktorzyby mężowi o gárdło stali/ á ónà wiedząc to/iemu nieobiáwiłá/áni przestrzegłá. Jesliby krom przyzwolenia mężowego zinymi/biesiády stroiłá/z opcymi sye w łázni myiáłá/álbo w wánnie kąpáłá/ społeczności z nieuczćiwymi miewáłá/ná mieścách nieuczćiwych przy grách przebywáłá/ábo ktorym obyczáiem niepoczćiwie żyłá. Jesliby iey dómá przez noc nie było / áleby sye kedy niepoczćiwie zábáwiłá : wyiąwszyby ią mąż wypedźił. Zá tymi przyczynámi niewiástá v mężá wiáno tráci. Iure Municip: Articu:22. Spe:Saxo: Libro i. Articulo 21. in textu & in glosa.

Przyczyny dla ktorych mąż tráci Posag/á Wiáno oddáć musi.

Ták że opisáné są w Práwie przyczyny / dla ktorych mąż tráci Posag/á Wiáno oddáć musi. A miánowićie położóné są szesć. Pierwsza/iesliby co złego przećiw Krolestwu broił. Wtho:za/ iesliby inych broiących przećiw krolestwu nieobiáwił/wiedząc o vczynku. Trzećia/iesliby żenie o zdrowie stał. Czwarta/iesliby ią ná cudzołostwo wydawał/ nieszá-

nuiąc poczćiwośći á czyſtośći małżeńſkiey. Piąta/ieſliby ią o cudzołoſtwo potwarzał/ á thego ná nie niedowiódł. Szoſta/ieſliby nałożnice v śiebie w domu chował/á wygnáć iey niechćiał. Iure Municip: Artic: eodem 22.

Pytánié dwunaſté.

Gdowá máiąc Wiáno v mężá ná dobrách ruchomych/ á zeznáłaby dług weſpółek z mężem/obiecuiąc zapłáte tym ſpoſobem: iż ieſliby mąż vmárł/ áby ona dług zápłácićłá. A ná dobrách mężowych nic inégo nie miałá / iedno ſámo Wiáno. Dźiedźicy zmárłégo mężá/ ćiągneliby ſye do ónych dóbr/ chcąc odpráwić Wdowę / iéy Wiánem. Kredytorowieby potym Wdowę pozwáli/żáluiąc ná nie/iż ona dług zeznáłá y z mężem płácić obiecáłá. Wdowáby to znáłá/iż obiecáłá zápłácić/weſpółek z mężem z dóbr nierozdźielnie. Ale ponieważ ona od dóbr ieſt oddźielona/á dźiedźicóm iuż tákowé dobrá w rece przyſzły. Pytánié ieſt / nie wietſzymli Práwem długu onego Kredytorowie v dźiedźiców ſzukáć máią á niż v Wdowy: Odpowiedź. Iż długu onego Kredytorowie wietſzym Práwem ſzukáć máią v dźiedźiców niżli v Wdowy. A ieſliby co nie-

Gdyż zeznawſzy dług z mężem: iákoby on dług po śmierći mężowéy płácić ma.

doſtálo ku zapłáćie długu z dóbr zmárłégo mężá: tho Wdowá winná dołożyć/ wedle zeznánia ſwoiégo/z dóbr ſwoich. Specu: Saxo. Libro i, Articulo 20. in gloſa.

Pytánié trzynaſté.

NIewiáſtá máiąc opráwióné wiáno ná dobrách álbo ná domu/ pothym ón dóm był przedan z przyzwoleniem iéy/ by tylko przy przedániu przeſtrzegłá to ſobie/áby to iéy práwu nic nieſzkodźiło. Pytánie ieſt/możeli ónd/ná dobrách ónych/wiáná ſwégo dochodźić? Odpowiedź. Jż niewiáſtá ſłuſznie wiáná ſwégo może dochodźić/chocby też ná przedánié przyzwoliłá/ by tylko przeſtrzegłá/áby to iéy Práwu wiennemu nic nieſzkodźiło. Y owſzem nic tho Práwu iéy niezáſzkodźi. Abowiem niewiáſtá Wiáno ſwoié ilé go dowiedźie/ otrzyma przed wſzyſtkimi długi. A to ieſli dobrá ány/w wienie ſą obowiązáné/ piérwéy niż wierzyćielóm długi zápiſáné.

Wdowá ná dómu kthóry przedáć przy zwoliłá możeli Wiáno dóydźć.

Zwyczay Máydeburczánów około Wian.

Zwyczay Máydeburczánów około wian/ten ieſt. Jż kiedy mąż póymuie żónę: tedy mu obiecuią z nią Poſag/który mu potym przed Rá-

dą/ábo przed Sądem dáią. A ilé Posągu będźie/ ilé sye też dobrá mężowé wynoszą/rozdźieliwszy ony dobrá ná poły/zápisuie y oprawuie przed sądem do Ksiąg wiano / ná połowicy dóbr swoich. Ták Wdowá/z tego co iéy będźie dárowano/długów niewinná płácić. A dáią iéy z Vrzędu/ku ónemu dárowi opiekuná/bliż szeg pomieczu/ która opieká ná potómné osoby dźiedźiczy. A to dla tego bywa. Jesliby pothym mąż żóne słowy przywieść / álbo też przymusić chćiał/ ku wyrzeczeniu z dóbr ónych:tego nie będźie mogłá vczynić/áni sye iéy będźie godźiło króm opiekuná. Albo iesliby też co zeznáłá álbo obiecáłá/áby ónà obietnicá nic nie ważyłá. Nád to y mąż/ tákowych dóbr które iéy oprawi / áni zástáwić/ áni przedáć może/króm przyzwolenia opiekunowego. Wszákże mąż póki będźie żyw/iest pánem ónych dóbr/ilé sye wścigga ku vżywániu. A iest táki Wielkierz w Máydeburku postánowiony/ dla tego/áby kto ná dobrách swoich nie był oszukan/álbo vszkodzón/ coby sye snadź mogło przydáć/by tákié postánowienié nie było/któréż słuszné á sprawiedliwé iest. A iesli żóná pierwéy vmrze/tedy połowicá dóbr ónych/mężowi idźie/ á druga połowicá(iesliby dźieci nie było)ná krewné żóny zmárłey. Ale iesliby dźieci były: tedy

przy me-

przy mężu tákié dobrá zostáią. A ieśliby potym oćiec druga żóne poiął/álbo co tákowego/á dźieći by śye chćiały odłączyć od niego:tedy dźiećiom będźie winien/oprawiony dar wydáć. Ibidē Iure Municipali Articulo 22. in glosa.

¶ Iż v Máydeburczánów ten osobliwy zwyczay iest około wian/y ná inych wielé mieścách/ wielé śye náyduie około wian zwyczáiów álbo Wielkiérzów:nie bez przyczyny to było. Muśiáły być thymi wiány niemálé oszukánia dźiedźicóm/álbo Wdowóm trudnośći w dochodzeniu wiáná/ kiedy która ná imieniu mężowym miánowićie zápisánego/ álbo zapisem summy miánowánéy nie miáłá. Y dźiśieyszych czásów/ iáko śye o tym wyższéy powiedźiáło. Jeśli iest iáka Wdowá niebogoboyna / wiáno sobie okrzći iáko chce/które potym poprzyśieże. A thák dźiedźice z własnéy ich oyczyzny odrze. Albo chociá też będźie bogoboyna / przedśie gdy zápisánégo wiáná nie ma/rzadko ié bez trudnośći odźiérży/ dźiedźice pozywáiąc/świádki wiodąc álbo przyśiegáiąc/-z dłużniki śye mężowymi długo Práwem rospiéráiąc.Których wszyśtkich trudnośći łátwiéy v chodźi/y w lepszym mniemániu v dźiedźiców będźie/kiedy z zapisem Vrzędowym wiáná będźie dochodźiłá.

Brzemienna Niewiástá.

Dowód Brzemieniá/ po śmierći mężowéy niewieśćie/ ktoraby w imieniu mężowym chćiáłá zostáć.

Brzemienna niewiástá z mężá/ieśliby po śmierći mężowéy/dla brzemieniá żądáłá być wpuszczoná/ w Possesyą dóbr mężowych/á dźiedźicy mężowi nie dáliby iéy w tym wiáry/ áby miáła być brzemienna (Quia olim mulieres vt mitterentur in possessionem bonorum maritimentiebantur se esse grauidas, suppositio puluillo in ventrem, vt tumens appareret.) Tedy ónániewiástá ieśliby ónym dźiedźicóm chćiáłá puścić przysiege áby ták przysiegli/iże nie iest brzemienna. Tá przysiegá bedźie miáłá mieśce/á ónániewiástá bedźie mianá zá niebrzemienną/ dla ich przysiegi. Jeśliżeby też dźiedźicy zdáli iéy przysiege/áby ónáprzysiegłá iże iest brzemienna. Też thá

przysiegá

przysiegá / będzie miała mieśce / y będzie iuż zá brzemienną rozumianá.

¶ Tych przysiąg ten skutek ieden będzie/iż ieśliże Wdowá przysieże iż ieśt brzemienna / iuż będzie w imienie mężowe bespiecznie wpuszczoná / á dziedzicy mężowi nie mogą iey obwinić/ áby nie miáłá być brzemienna/á to dla iey przysiegi. Jeśliby też dziedzicy przysiegli zá iey dopuszczeniem iż nie ieśt brzemienna / thedy ią z imienia mężowego wyprą/y będzie iuż mianá zá niebrzemienną/zá ońą ich przysięgą/ choćby śye też potym okázało iż ieśt brzemienna.

¶ Drugi skutek. Gdyby żoná przysięglá iż ieśt brzemienna/á dziedzicy potym spór wiedli iż nie od mężá ieśt brzemienna/ále od kogo inego. Pytánié ieśt. Jeśli ońá przysiegá pomocna będzie/ ku temu/iż ten płód ieśt od mężá czyli nie? Odpowiedź ná to. Iż Wdowá/ przerzeczoną przysięgą swoią/niemoże być pomocná płodowi swoiemu iż od mężá ieśt. Spráwá śye może toczyć v Sądu/ku okazániu práwdy/ieśli ón płód ieśt z mężem zmárłym/oprócz téy przysięgi choć ią vczyniłá. Causa & veritas, an proles sit legitima vel non, in iudicio ventilabitur, non obstante priori iuramento, num sit grauida nec ne? Pisze o tym Zázyus in titulos Digestorum T. de Iureiurando.

¶ Skutek dowodzenia brzemieniá.

¶ Dziedzicy mężowi/ mogą dáć Wdowie winę o brzemie/ iż nie od mężá ieśt.

L. Ait prętor. § Vnde Marcellus.

¶ Ty dowody nie dármo ſą wPráwie opiſáné / muśiały bywáć ná ón czás tákié białé głowy / ktore ſzukáiąc tákiéy drogi / áby po śmierći mężowéy w imieniu zoſtawały: okázowały ſye bizemiennymi / choć wrzeczy nie były bizemiennymi / przypáſowały poduſzke ná żywot / áby były miáné zá bizemienné. A niektore po kilku mieśiecy / iákoby potwierdzáiąc bizemieniá / y żądáiąc ſobie przypadku po dźiećiećiu / brały ná czás cudzé dźiećiątko zá ſwoié. Czyniły podobno ty przypráwy y zá żywotá mężowégo / chcąc mężowi pokázać nádźieie potómſtwá.

Vznánié płodu po śmierći mężowéy / ieſli od męzá ieſt.

Tę wątpliwość y róznice miedzy krewnymi mężowymi / á Wdową pozoſtáłą / roſtrzyga czás národzenia dźiećiątká / á dźień śmierći ktorego oćiec vmrze. A to tym ſpoſobem. Jeſli dźień národzenia dźiećiećiá / przeydźie przez czás dźieśiąći Mieśiąców y dwu dniów (przez ktory mátki zwykły płód w żywoćie nośić / poczawſzy ten czás liczyć dźiewiątego dniá po śmierći oycowſkiéy) Tedy ón płód nie ieſt od męzá zmárłégo: iuż ono dźiećie do máietnośći zmárłe-

go mężá nic nie będźie miało/ iuż dźiedźicy prawdźiwi mężowi/rozdźielą ią miedzy sye. Ale iesli sye dźiecie vrodźi w dźieśieć Mieśiecy y dwá dni / począwszy liczyć od dziewiątego dniá po śmierći oycowskiey/albo iesli sye też pierwey vrodźi/niż ten czás dźieśiąći Mieśiecy y dźieśiąći dni dóydźie/ Tedy ón płód ma być vznan od mężá/y będźie óno dźiećiątko (iesli sye żywo národźi) z drugimi cząstke miało. A iesli vmrze/tedy cząstká iego ná mátke iego przypádnie. A poki wyższey miánowány czás nieminie/poki Wdowá nieporodźi / pothy w pokoiu bez żadnych działów imienie mężowe ma stać.

Bezemienna niewiástá/czemu nie ma być ruszóná z imienia mężowego/á ychtoli ma wynidź z imienia/kto iey Opiekunem y dźiećiećiá:

BRzemienna niewiástá po śmierći mężowey/z imienia mężowego/nie ma być ruszóná: dla płodu który w żywocie nośi/który iest oczekawáiącym dźiedźicem óneg imienia. Bo ponieważ óno dźiećiątko iest dźiedźicem/ á z mátki żywność bierze/ słuszna też iest

áby y mátká z dóbr mężowych wychowánie miáłá / á z imienia niewychodźiłá / póki sye niewywiedźie / álbo póki po porodzeniu do Kościołá nie wyiidźie. Glózy stárè vcza. Aby iéy z imienia nieruszano / ták długo / áż piérśiámi dźiécie odchowa. Wyiąwszyby do tego słuszné przyczyny były. Wszákże to rostropności vrzędowéy bywa poruczóno. Nápisano to in lure Municipali Articulo 96. Speculo Saxonum, Libro i, Articulo 38. A ónego dźiécięcia ieszcze nienárodzónégo / y mátki iego / y dóbr oycowskich / ma być opiekunem nayblizszy krewny ónego dźiécięcia / y bedźie winien opátrzáć ták mátkę dźiécięcą / iáko y dźiécie / ná mieścu oycowskim y dobrá óny.

Opiekà dźiécięcia po śmierći oycowskiéy.

Kupno: Przedánie.

Pytánia około kupná y przedánia. Iure Municipali / Articulo Cxl: in glosa.

Pytánié piérwſzé.

Eſliby kthó przedał imienié / ktorégoby dowiódł ſłuſznym dowodem iż ieſt iego / y kupił ié zá właſné pieniądze / y otrzymał to przez ſentencie práwné / iż óno imienie może przedáć y wzdáć. A ón też który imienié kupił / Poſſeſſyą otrzymał. Pytánié ieſt / iáko długo ónego kupcá / then który przedał / winien od nágábánia bronić? Odpowiedź. Iż ten który imienie ſwoié przedał / á miał ié w ſwoim dźiérżeniu / winien bronić / tego który kupił / Rok y ſześć niedźiél / od tych kthórzy ſą pod iednym dzwónem. A od tych którzy nie ſą pod iednym dzwónem / trzydźieści lat y ieden y ſześć niedźiél: á miánowićie póki bedźie żyw. Et ſignanter quãdiu vixerit, de forma Iuris. Spec: Sax: Libro i, Articulo 29: & Libro iij, Articulo 4.

¶ Przedánié y kupno rzeczy iákiéy / á miánowićie imienia ſtoiącego / potrzebá ieſt / áby było przed Sądem / y támże potwiérdzóné / y wzdá-

¶ Przedawcá / iáko długo bronić winien Kupcá w rzeczy przedánéy.

Wzdánié nie ma być/ iedno przed tym Sądem któremu imienié podległo.

¶ So przedánia áby było ważné co potrzebá.

nié/wedle Práwá opowiedźiáné. A to dla tego/ iż ieśliby kto chćiał gábáć/o ono imienié/áby to czynił przed onymże Sądem/gdźie ieśt wzdáné. A wzdánié nie może być nikedy / iedno ná tym Sądźie/któremu ono imienié podległo.

¶ Przedánié áby było ważné y doskonálé/ potrzebá ieśt/áby było rzeczą okázáné/y znácznymi wyrozumnymi słowy wyſłowióné. Nád to/iżby było wywiedźióné ludźmi wiáry godnymi/ ábo dowody Vrzędowymi. Aby przedawcá okázał zapiśy/zá którymi ieśt ono iego imienie/iáko obyczay dowodów w którym Práwie nieśie. Aby śye ono kupno dla iákiégo niedoſtátku nierozerwáło/bez ſpólnégo zezwolenia obudwu perſón/ták przedawce iáko y kupcá. Abowiem przedánié nie ieśt ważné/ieśli do tego nie bedźie ſpólnéy woléy obudwu/y ieśli ten który kupił/nie bedźie wPoſſeſſyey kupná ſwoiégo.

¶ Krákowiánie máią ku temu Wielkiérz bárzo potrzebny y ſłuſzny/ku zábieżeniu wielu trudnośćiąm/ ludźióm ośiádłym vczćiwym/ thák młodym iáko ſtárym:iż kiedy kto dóm ſwóy/który z dawná od przodków ſwoich ſpokoynie trzymał/ chce przedáć/ y wzdáć/ á nie mógłby mieć zapiśu z Kśiąg Mieśćkich/którymby okazał/iáko iemu ſámemu y od kogo/ ón dóm ieśt wzdá-

ny:tedy winien bedźie wźiąć od Pisárzá Mieśckiego z Káncellárycy zeznánie/ v Rády zápisáné/ iż tákowego wzdánia w Kśiegách Mieśckich nie mógł náleść. Które zeznánie wźiąwszy/ vkaże przed Sądem. Nád tho dwu świádkow Mieszczánów osiádłych/wiáry godnych/ ludźi vczćiwych/którzyby pod przysięgą dostátecznie świádczyli/ iż ón / który ten dóm chce przedáć y wzdáć/trzymał go spokoynie/od trzydźieści lat y od iednego roku/y szćści niedźiél. Co gdy sye zstánie/tedy ónemu który dóm kupuie/bedźie dopuszczóno wzdánie/przez Przysieżniki / y bedźie do Kśiąg zápisáné. Wszákże ták/iż y to w zapiśie wzdánia/bedźie miánowicie dołożóno/iż ten który przedał/sam od przodków swych ten dóm/ od trzydźieści lat y iednego/y szćści niedźiél/wedle dostátecznego świádectwá/w spokoynym vżywániu/bez wszelkiego nágabánia/miał y trzymał. Godny przykład ku náśládowániu inym Miástóm/Miásteczkóm/gdźie wiec nie tylko w Kśiegách/człowiek vczćiwy tákich zapisów nie naydźie/ále y Kśiąg/y Pisárzá/y Vrzędu trudno dostáć ma z nakładem wielkim/wielekroć vrząd zwodźić/ y z wielkim też á niepotrzebnym Vrzędu zamieszkániem. Bo kto trzyma imienie od trzydźieści lat y iednego/wżdyby sye kto w

¶ Dawność ku dowodowi dźierżáwy wedle Práwá.

tym czásie ozwał á okazał/ieśli do ónego domu iákie Práwo miał. A ieśli sye kto w tym czásie nieozowie/słuszne każdy/ták dawny czás/miásto zapisu/ku okazániu y ku przedániu/swoiéy.własności mieć może. Co y Práwem Pospolitym ieśt opátrzóno. Choćby też kto źle nábyté/ przez ták długi czás trzymał/to ieśt/ nie od prawdźiwégo dźiedźicá dostał / wzdánia áni kupná nie miał/co Łácinnicy zową/ Malę fidei Possesorē: tedy iuż táką dawność/ma zá pewną obrónę swégo imienia przeciw wszystkim osobam/ thák tu pod iednym dzwónem / iáko y ná stróníe kedy dáleko mieszkáiącym/inéy mu obróny nie trzebá. Nápisano o tym Spec:Sax:Libro 1,Articulo 29.

Malę fidei Possesor co ieśt:

Pytánié wtóré.

JEśliby dwá czynili / około kupná/ ábo przedánia iákiéy rzeczy/á ieden z nich targu niedokończył/áni zapłáty námienił. Pytánié ieśt. Jeśli óno przedánie skończyło sye czyli nié? Odpowiédź. Iż w téy mierze/ ieśli targu ábo vmowy miedzy sobą niezámknęli/ áni zapłátá ieśt miánowána: thedy óno przedánié nic nie waży / ábowiem zapłáte miánować trzebá.

Pytanié trzecié.

JEśliby dwá vmowe około kupná imienia vczynili/y zámkneli targ miedzy sobą/tym sposobem. Jżby ten ktory imienie kupił / viścił ábo záreczył zapłáte pieniedzy zá imienie. A w tym czásie ten ktory kupił/ wwiązał sye w imienie kupióné / y trzymał ié/ á przedawcá cześć zapłáty wźiął/czás ostátká zapłáty nie był náznáczony. Kupiec śiedżialby w Possessyey/żadnéy istoty zapłáty nieuczyniwszy. Dał potym znáć/iż áni tragu trzymáć może/áni zapłáty viścić. Przedawcá to bacząc/żądał aby mu kupiec wyprzątnął/wyrumował ono imienie:kupiecby sye tego bronił/dowodząc Possessyiey sámotrzeć/ábo dowodem Vrzędowym/ktorey Possessyey niechćialby wyprzątnąć/ażby mu od przedawce pieniądze były wrócóné. Pytánié iest: Jesli kupiec imienie rumowáć ma/y iesli ten ktoży przedał/ nie ma v śiebie pieniedzy záchowáć/ gdyż kupiec imienie posiadł/ á vmowy kupná trzymáć nie chce. Czyli kupcowi pieniądze máią być wrócóné? Odpowiedź. Jesliby kto przedał swoie własność/ ábo dźiedźictwo/pod tym sposobem/ áby kupiec w zapłácie/ dosyć vczynił/ ábo zapłáthe viścił: kupiec cześć

Sposoby około kupná y przedánia obácz.

¶ Kto targ o imienie zrzuca/winien imienie rumowáć/á zadátek trácí choć będźie w possessyey.

pieniedzy

pieniędzy dał/á pothym targ zrzucił/ choćby też imienié trzymał rok y sześć niedźiel/mniéy ábo wiecéy:tedy kupiec tákowégo imienia otrzymáć nie może/ale ié winien rumowáć. A ieśli co pieniędzy przedawcá wźiął/kupcowi ich wrócić nie winien/dla tego/ iż kupiec przeszkodźił mu iego Possessyą/y thargu nieśtrzymał. Wyiąwszyby miedzy nimi iné postánowienié było. A ieśli co przedawcá kupcowi obiecał / Práwem przeciw iemu z stróny obietnice może czynić. Wszákże niepierwéy/áż mu imienié wyrumuie. A to dla tego/iż targ kupná wniwécz sye obrócił/y rozerwány ieśt nie z stróny przedawce / ále z stróny kupcá.

Pytánié czwarté.

JEśliby kto imienié przedał/które iuż kupiec wźiął w swoié skuteczné dźiérżenié niezápłaciwszy go/ á w tym czásie szkodá sye tráfiłá przez ogień/ábo przez wodę:przedawcáby sye zapłáthy vpominał zá imienié: kupiec odpowiedźiał/ znáiąc sye iż dóm kupił/ ále mu ieszcze nie ieśt wzdány/y szkodá ná ónym domu bez ieg̃ sye winy y przyczyny stałá przed wzdánim. A choć zapłátę vmówioną zna/pyta ieśli szkodę winien

¶ Dóm przedány a ieszcze niewzdány/ gdy kupiec będźie miał w dźiérżeniu/ á w tym czásie przed wzdániem zgorzé/ komu szkodá idźie?

cierpieć y

ćiérpieć/y dóm záplácić/który ieszcze nie iest wzdány: czyli ón zá lepszym Práwem dóm ma puścić/álbo co iest wedle Práwá. Przedawcá przeciw temu rzecze: Gdyż kupiec kupno zna/y w domu iáko gospodarz mieszkał/á ia mu też o żadną szkodę áni slubował/áni reczył/y gotówem był iemu záwżdy dóm wzdáć/ y wolny puścić/ by mi iedno ostátek pieniędzy wedle targu záplácił: prosze przez sentencyą áby mi było skázano. Jesli mi kupiec pieniądze/ które mi bez żadnéy wymówki obiecał/záplácić winien: Ponieważ iuż skutkiem dźiérżenia dostał. A iesli tá szkodá która sye bez moiéy przyczyny stálá/mnie ma być ku vtrácie/á temu ku pożytku? Odpowiédź. Gdyż przedawcá zá dostátecznym kupnem/zá imienie pewną summe pieniędzy wźiął/á kupiec sye w imienie wwiązał/y posiadł bez sprzećiwienia. Przedawcá wzdániu sye nieprzećiwił/ále y kupiec przez dánie pieniędzy kupno potwiérdźił/y ktemu Possessyą wźiął przed szkodą/ tedy pieniądze winien zupełnie do końcá záplácić/á szkodá kupcowi/nie przedawcy ma być poczytána.

☞ Tá Sentencia ktemu sye wśćiąga y iest pożyteczna/ iż kupiec szkodę ćiérpieć muśi ná rzeczy kupiónéy/ dla thego/ iż iuż Possessyą wźiął/

choć ieszcze wzdánié nie doszło / by tylo od obudwu strón kupno y przedánié było zeznáné. A ieśliby ieszcze Kupiec w dźiérżeniu imienia nie był/chocby też ná tho pieniądze dał/y mógł dowieść kupná:bliższy iest przą odyydź / gdyż ieszcze zdánié nie doszło/niżliby go przedawcá miał pokónáć. Wszákże pieniądze dáné trácí. A ieśliby potym pieniędzy chćiał dochodźić/musiałby okázáć z kąd ten dług vrosł. Jeśliby przedawcá powiedźiał/iż mu pieniądze ná ten czás są dáné kiedy od niego dóm iest kupiony/ á z thądby kupiec znał przedánié:tám targ przedánia/przećiw kupcowi rychłey może być dowiedźion/ niżliby targu miał przeć. A thák kupiec otrzyma plác/ ónego domu / á pieniądze przedawcy do kónicá záplácí.

Pytánié piąté.

JEśliby kto kupił kóniá ábo bydle / y litkup obie strónie piły/tho iest/przedawcá y kupiec / y z inymi ludźmi / targ miedzy sobą zámknęli/ y ieden drugiemu zadátek pewnéy summy dał. Kupiec kóniá przeieżdżał doświadczáiąc go/á czásu zapłáty nie námienióno/ y slubowánia żadnégo o szkodę/ábo iáko mówią/o niewá-

JKóń kupiony/á v przedawce postáwiony wtym cząsie zdechł: komu szkodá idźie?

runk ó-

runk ónego koniá nie było. Kupiec kóniá przyiął/á potym przedawce prosił/ iżeby mu go w swoiey stayni do pewnego czásu postáwić dopuścił. W tym czásie kóń w stáyni ochromiał álbo zdechł. Potym wróciwszy sye kupiec/chciał by kóniá wziąć/którego zástał zdechłego ábo chrómego/ábo którą iną wádą nákażónego/y zbraniałby sye go wziąć. Przedawcá chciał pieniędzy od niego wedle targu. Kupiec przeciw temu mieni/iż kóniá dobrze zdrowego kupił/ále go ieszcze w swé dzierżenie nie wziął/ y owszem w stáyni v przedawce zdechł/ ábo te wáde wziął/ y chce tego dowieść/ mieniąc ná tym nic nienależéć/ chocby sye to zá niedbáłością iego ábo zá wiádómością stáło/ y żąda skazánia/ ieśliże ónego kóniá/ którego przedáwcá záwżdy miał w swoim dzierżeniu/płácić winien/ábo co iest wedle Práwá? Powód ták odpiéra. Gdyż tu ten stoi/y zna sye iż kóniá odemnie kupił/ y bioré sye ná ty ludźi którzy przy kupnie byli: Nád to/kóniá przyiął w dzierżenie swoié/mnie tylko żądaiąc/ ábym mu dopuścił w swoiéy stáyni kóniá postáwić/ná iego szkodę/zá ieg̃ kosztem. W tym sye przydáło iż zdechł bez moiéy winy y przyczyny/ którey przygody mnie z sercá żal/y ofiáruie sye w tym dowieść moiéy niewinności/iáko mi

Sąd nákaże / żądáiąc przez Sądowny wyrok vznánia/ieśli zá thákę moią obrónę mnie moie pieniądze máią być dáne / czyli nie/ álbo co ieśt wedle Práwá: Odpowiedź. Jeśli przedawcá może tego dowieść/ iáko ieśt wedle Práwá / iże kupiec koniá przyiął wedle targu/y pothym żądał go postáwić do pewnégo czásu w stáyni v przedawce/y w tym czásie kóniowi sye tá przygodá stałá/y śmie tego dwiemá pálcy/przed pánem Bogiem popráwić/iż tá szkodá bez iego sye winy sstałá. Tedy kupiec słuszne koniá zápłáci/ gdyż sye też słuszny targ stał podług iego zeznánia.

¶ W spráwie około kupná y przedánia to trzebá pilnie báczyć. Iż z kthórégykolwiek przyczyny miedzy kupcem á przedawcą sposób álbo wymówienie iákie zaydźie/iáko Łácinnicy zową Condicio: tákie ma być pilnie chowáne. Ná przykład. Jeśliby kto z kim targ vczynił o Wino/kóniá/zbożé/bydle/y oczkolwiek tákiégo. A zászłoby iákie wymówienie/ tho ieśt/ áby sye kupiec o zapłátę záręczył/ábo iżby dźiś zápłácił/álbo iżby rzecz kupiona/była wolna/swobodna/ ku zástępowániu ábo obrónie łatwia/ábo iżby ná probę dano / ábo co tákowégo przy targu wymówiónego było. A w tym czásieby/ iáki niepożythek

Regułá około kupná y przedánia potrzebna.

rzeczy przedánéy przypadł/gdźie y kupiec pod ónę wymową/rzecz v przedawce zostáwił. A przedawcá mógłby dowieść ónéy Condycyéy/y ludźmi którzy przy kupnie byli/ y ktemu przysięgę wedle Práwá: tákowa wymowá ma być pilnie strzeżóná/ y tá Reguła ma być záwżdy miedzy kupcem á przedawcą ná pámięći. Conditio inter venditorem & emptorem superueniens, maximé est custodienda. Ale ieśliby rzecz kupióna bez záchowánia żadnéy wymowy przez kupcá wdźierżenie była wźiętá/v przedawce tylko dla strzeżenia zostáwióná / szkodáby sye w tym czásie iáka trásiłá / y śmialby thego przysięgą przedawcá dowieść/iż óná szkodá/ w rzeczy przedánéy/ bez iego sye winy sstałá: tedy ná tym nie ma szkodować/ y cokolwiek pieniędzy kupiec dał/ ty ginąc. Wyiąwszyby miedzy nimi ina vmowá była. Ale y wymówienie które iest miedzy przedawcą y kupcem / wiecéy należy ná kupcá/ gdy iuż rzecz weźmie w swoié dźierżenié. A ktben v kogo óne rzecz zostáwią ábo porucza/iest ónéy rzeczy stróżem. A kto cudzéy rzeczy strzeże/iáko swoiéy własnéy/y tegoby wedle Práwá dowiedł/nie ma ná tym szkodować. Abowiem spólna vmowá/ kthára sye miedzy stronámi dźieie/ by iedno mogłá być dowiedźióná / wszystkiemu Práwu zá-

Condício.

kracza. Tóż też ma być rozumiano około Sukná/Oleiu/Winá/Imbiéru/ y wszystkich w pospolitości rzeczy/któreкolwiek widzeniem/ vkuszeniem/dotykániem mogą być rozeznáné. Które kto dźiś kupi/á zárázem ich nie weźmie/ á w tym czásie przyda sye skázá. Kupiec przyiąć musi/ ieśli go przedawcá z targu wolno wypuścić nie chce. Wszákże o oszukánie/ ieśli sye które pokázuie/przećiw przedawcy może czynić.

Zastáwá.

Ieśliby kto dobrá swoie zástáwił wpewnéy summie do czásu náznáczónégo / á záś ié miał wykupić. Wierzyćiel mialby ie iuż w swoim dźiérżeniu. Tedy ten który ie zástáwił / nie może ónych dóbr przedáć/áni zástáwić inemu dáléy / bez woléy ónego ktoremu ie piérwéy zástáwił. A choćby ény dobrá wierzyćiel miał w swym dźiérżeniu/wszákże ieśliby sye

Zástáwnégo imienia własność.

w tym czá-

w thym czásie poki nie beda wykupióné / iáka szkodá w ónych dobrách stalá / krom przyczyny álbo niedbałości dźiérżawce: dźiérżawcá szkody nie winien / szkodá przy dobrách zastáwnych ma zostáć. A iesliby ten który ie zástáwił / wyzwolić ich nie mógł / szkody nie winien ćiérpieć / od ónego komu są zástáwióné.

Pytánié piérwszé.

BYż zástáwienie imienia równie iednégo wiąże iáko y przedánie / ták go zá zastáwą nie ma / iáko y zá przedániem. Pytánié iest / w czym zástáwienie od przedánia iest rózne: Odpowiedź. Zastáwá y przedánie w thym rózność máią / iż rzecz przedána nie może záś być wykupióná. Zastáwna może być wolno wykupióná. A z tąd sye pokázuie / iż then komu iest rzecz zástáwióná / nie może iéy przedáć bez woléy ónego który ią zástáwił. ¶ Rózność przedánia y zastáwy.

Pytánié wtóré.

JEsliby ieden drugiemu vczynił zapis / y zástáwił dobrá swoié / iszcząc dług / y obiecuiąc go zápłácić ná pewny czás / á zápłácić y wyzwolić dóbr nie może. Potym wie-

rzyćiel

rzyćiel ktoremu sa dobrá zástáwioné/ postepowałby wedle Práwá z tákowymi dobrámi zastáwnymi/opowiádáiąc vrzednie ónemu który ie zástáwił/ iż ie gdźieby nie wykupił chce przedać. Potymby tákowé dobrá przedał. Pytánie iest. Jesli óny dobrá które mu sa zástáwioné/ y które przedał może zástępować czyli nie? Odpowiedź. Aczkolwiek kto zástáwił imienie pod tym sposobem / iż ten komu iest zástáwioné/może ie przedać/iesliby go ná czás náznáczóny nie wykupiono: chocby mu też przez sądowny wyrok skazano/ iżby mógł przedać/ y przedał skutecznie: thedy zástępować ónego imienia nie może. Bo ié tylko w fancie swoim miał / y owszem ón który ie zástáwił/álbo któremuby dopuścił/ wykupić ie może/ chocby też wyszedł rok y sześć niedźiél. Abowiem w rzeczy zastáwnéy żadna dawność nie idźie / póki zastáwá może być dowiedźioná. Zástępowánia wietszego nie winien przedawcá w rzeczy zástáwioney/iedno áby dowiódł iż mu iest zastáwna w tey á w tey summie/do tego czásu. A iż z zastáwą ábo z fantem postępował wedle Práwá / iż przedał fant dla tego / iż ten ktory ie zástáwił wykupić nie mógł/wedle vmowy.

¶ Dobrá zastáwné ieśliby kto przedał: winienli przedawcá zstrony ich bronić?

Zastáwá żadnéy dawności nie ma.

¶ Przedawcá zastáwnéy imienia/ iákie zástępowánie winien?

Pytánie

Pytanié trzecié.

JEśliby ten komu iest imienie zástáwió-
né/zbudował co ná ónym imieniu zastá
wnym. Winienli ón który chce wyzwo-
lić imienie swoié/odłożyć budowny náklad/pier
wéy niżliby mu imienie rumowano? Odpo-
wiedź. Jesli iest potrzebné budowánie/winien
ie odłożyć ten/który dobrá wykupuie wedle Prá
wá.

Budowánie zástáwnégo imienia.

Pytánié czwarté.

JEśliby kto zástáwił dobrá swoié thákié/z
których pożytek idźie/iako są rolé/winni-
ce/chmielniki/ogrody/sady/mytá/dochody/kra-
my/iátki rozmáité/chlebné/gárbárskie/rzeźnicze/
tákże y domy/pod tym sposobem/iż ie chce wy-
kupić ná pewny czás/z których dóbr zástáwnych
pożytek ná káżdy dzień idźie. A nie byłoby tho
przy zastáwie wymówiono/iż dóbr ónych ze wszy-
stkimi pożytkámi ma vżywáć/áż do wykupie-
nia. Pytánié iest. Jesli óny pożytki/ná główną
summe máią być wyrázóné? Odpowiedź.
Jesli dobrá/z których iáki pożytek idźie/były zá-
stáwióné: thedy ón pożytek ná główną summe

¶ Dochody y pożytki z zastáwnégo imienia brá-
né/ máią li być ná główną summę wyrázóné.

ma być wyrážóny. Wyiąwſzyby przy vmowie wymówióno było/iże dóbr ónych w téy ſummie wolno vżywáć ma. Abowiem ieſliby pożythek brał/á to w wymowie wyrážóno nie było. Lichwá to ieſt. Spe. Sax: Libro 1, Arti. 54.

Lichwá.

☞ Oſtrożniéy dźiś ná złé dłużniki w zapiśiách dokładáią/iż kiedy kto w ſummie iákiégo imienia vżywáć ma/á chce ſobie dobrze obwárowáć/áby mu ónego vżywánia ná główną ſumme nie wyrážóno: thák w zapiśie dokładaią nowićie. Obligauit bona cum vſufructu, vſufructum ad principalem ſummam non defalcando. To ieſt/ zeznał iż to imienie záſtáwił/ y w vżywánie dał/którego vżywánia/ná główną ſumme nie chce wierzyćielowi ſwoiemu nic wytrecáć. Gdźieby tych ſłów w zapiśie nie dołożóno/ tedy vżywánie z obſzácowánia/ile óno imienie do roku pożythku czyni/ wyrażáią ná główną ſumme.

¶ Wiele ſye dźiś dźiwuią/czemu ták długie zapiſy z rozmáithymi wymowámi czynią. Nie trzebá ſye dźiwowáć/ bo ták być muśi/ przeciw złym á wykretnym dłużnikóm/ których ſye dźiśieyſzych czáſów národźiło doſyć/którym y długie zapiſy/ nic nie pomogą/ przedśie im dźiury náyduią: álbo iákim niedołożeniem/ álbo dźiw-

nym ro-

nym rozumieniem. Choć iáśnie rzecz będźie położóna iáko słońce/przedśie ią zły dłużnik nicuie/ y sorytarzów do tego wielé sobie nábędźie/ którzy mu zá szklenice winá/ álbo zá iáki máły vpominek/ tákże rozumieć pomogą/ y rzecz ku skutkowi wedle ónego wykretnégo wyrozumienia przywodzą. Jáko to dźiś iuż nástáło. Choć sye dłużnik zápisze/pewną summe zápłácić gotowymi pieniędzmi/żadnym sye fantem nie szczycąc/ przedśie ten co pożyczył pieniędzy/ y ná gotowé pieniądze iáśny zapis ma/ nie pieniądze/ álé fanty á kthemu nikczemne brać muśi. Choć sye dłużnik ná imieniu stoiącym zápisze/w fancie ie wierzyćielowi swoiemu da/ y iuż ie wierzyćiel w zakłádźie swoim będźie miał/vrzednie sye w nie wwiąże/ y wwiązawszy sye/záś dłużnikowi naymie:przedśie wierzyćiel przećiw iáśnemu pospolitemu práwu/ przećiw zapisowi od dłużniká swoiego/muśi fanty brać. Tákié wykrety nástáły/tácy sorytarze niepobożni/bez boiáźni Bożéy. Nád to ći wykretnicy to czynią/choć sye dłużnik odpisze wszelkich obrón/ listów gléytowych/żeláznych/y wszelkich inych pomocy. Kiedy czás zapłáty przyydźie/ przedśie będźie miał list gléytowy/którym sye ná przećiw swemu kredytorowi bróni/ták mówiąc:Aczem sye ia odpi-

¶ Wykrety przećiw zapisóm ná fanty miásto gotowych pieniędzy.

¶ Wykrety przećiw zapisóm listy żeláznymi.

sał listów Królewskich/álem thego nie mógł vczynić / nie mógłem záwrzéć ręki pánu swemu do łáski/ktorą mi vkazał. A ták prosze ábym przy téy wolnośći/á łásce páńskiéy był záchowan. Kredytor záś powiáda / iż sye thym nie możesz bronić / gdyżeś sye miánowićie odpisał listów gléytowych/odrzućiłeś ná stróne páńskie dobrodźieystwo/wzgárdźiłeś nim.etc. Z ktorego sporu wiec Vrząd wątpi/ku czemu sye skłonić ma/czy ku zapisowi/czy ku listowi/ choć rzecz iest iásna/ iáko sye kto zwiezáć każe/ ták związány chodźić musi: ktho sye nieprzyiaćielowi mieczem bronić niechce/ przymusić go nikt nie może: ktho czyim dobrodźieystwem gárdźi/nie godźien go: kto sye czego wyrzecze/iuż ktemu przyydź nie może: tákże gdy sye kto swemu Kredytorowi odpisze bronić listy gléytownymi / słuszniey sye bronić nie miał. A Vrząd słuszniey tákiego przy tákiéy odpisánéy obronie záchowáć nie miał. Quoniã super his omnibus, volenti non fit iniuria. Zwłaszczá gdy to iest ku krzywdźie Kredytorowi/przeciw iásnéy wedle zapisu spráwiedliwośći. A czemuby zapis/iáko ku zeznániu długu iest ważny/ nie miał być y ku temu ważny/gdźie sye dłużnik listow gléytowych odpisze: Bo iesliby to odpisánié nie miáło być ważné: thedyby ni ku czemu

inemu nie służyło / iedno ku łatwieyszemu ná bliźnim pieniędzy wymatániu: A zapisy nie ku temu służyć máią/ ále ku pewnéy zapłácie długu/ y máią być w mocy ták iáko pisza/ in omnibus punctis, clausulis, & Articulis. Ale snadź rzeczesz: Pan Bóg ná mię przygodę dopuścił/ wiec nie mam lékárstwá szukáć: Lepiéybyś dáleko vczynił/ ieśli Pan Bóg ná cię vpadek iáki dopuśći: ábyś szedł do kredytorá dobrodźieiá twégo/ á przełożywszy mu przygodę twoię prosił go mówiąc: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. A Kredytor ieśli iest człowiekiem chrześciáńskim/ bacząc twóy vpadek/ iżeś tego nie márnie vtráćił/ iż ná cię przygodá przyszłá/ mam zá to/ iżći nie tylko pofolguie/ ále y czasłkę odpuśći. A toby tobie z lepszą sławą było/ niż gdy sye listów odpiszesz/ á przedśie listów ku obrónie nábywasz/ á niż gdy sye gotowymi pieniędzmi płácić zápiszesz/ gratámi odbyć chcesz. Czym y sobie y inym iáko mówią credit/ to iest wiárę psuiesz. Zátym tá pestis in Republica idźie: iż vbogiemu trudno náleść ktoby go w potrzebie iego założył. Káżdy sye boi/ áby pożyczywszy gotowych pieniędzy/ nie musiał potym bráć ledá gratów/ ábo iákich towárów złych nieodbytych. Ale rzeczesz/ iż wedle práwá piérwéy ma być zapłátá

Obiectio debitoris cõtra creditorem.

Iż dźiś trudno pieniędzy nábyć: Zkąd to idźie?

Alia obiectio debitoris.

długu ruchomymi rzeczámi: prawdá. Ale thám gdźiebyś mi zgołá dług zeznał/á ná stoiącym go imieniu nie vkazał. Nie rozumieią niepobożni forytarze/iż płácenie długu fantámi/álbo ruchomymi rzeczámi/nie idźie iedno thám/ gdźie kto zgołá dług zezna/ á ná żadnym go imieniu nieviśći/iáko Láćinnicy mówią: Vbi eſt actio perſonalis. Nie rozumieią porządku w płáceniu długów in actione perſonali, co w Práwie doſtátecznie opiſano thymi ſłowy. In Actione perſonali ſuper capiēdis pignoribus, talis ordo tenendus. Vt primo accipiatur peccunia ſi extat. Secundo, res mobiles, exceptis deputatis ad agriculturam vel pro vſu quotidiano veſtium, vxoris, vel liberorum. Tertio, his defitientibus, recurritur ad res immobiles. Quarto, ad nomina debitorum. Quinto, ad incarcerationem. Miánowićie tu dołożóno/gdźie ma być ruchomymi rzeczámi zapłátá długu/ thám gdźie ieſt Actio perſonalis, tho ieſt/gdy kto tylko dług zgołá zezna/czás zapłáty námieni/ á ná imieniu go nie vkaże. Ale gdźie kto dług zeznány ná imieniu ſtoiącym vkaże / imienie ſtoiące w tym vwiąże/w fancie da: tám iuż wierzyćiel nie winien bráć rzeczy ruchomych w zapłáthę długu ſwoiego. Bo iuż imienie ſtoiące pierwéy w fancie ma/iuż tám ieſt iáko Láćinnicy zową

Solutio debitorum mobilibus, fit in actione perſonali.

¶ Porządek płácenia długu rzeczámi.

Actio Perſonalis.

Actio realis, actio hypotecaria. Już thám fanty/ przeciw fantowi pierwéy dánemu/ mieścá nie máią/nie winien wierzyciél imieniá puścić/ áż mu gothowé pieniądze dádzą. Nie inſzy ieſt kſztalt fantu ſtoiącégo/iedno iáko y ruchomégo. Kiedy mi kto fant ruchomy záſtáwi/nie winienem go puścić z reku ná przemiáne zá iny fant/ áż mi ſumme położy. Tymże ſpoſobem. Kiedy mi kto vkaże dług ná ſtoiącym imieniu/y wwiąże ſye w nie/trzymam ie ſkutkiem: iużem niepowinien inych fantów przyymówáć/áż mi moiá ſummá bedźie położóná. Nápiſano to w Práwie. Pignus, non niſi ſolutione peccunię liberatur. Et obligatio principalis naturaliter, nō alio modo, niſi ſolutione peccunię, inuito creditore tollitur. A názywáią to w Práwie. Pignus luere vt habetur in Codice. Titu. de Luitione pignoris. Vnusquisq; debitor, pignus ſuum eliberare poterit, cum videlicet peccuniam ſoluerit. Tu iáſna rzecz/iáko dłużnik/fant raz w ſummie dány wyzwáláć ma/nie fanty inymi/ále pieniądzmi. A chocby theż ná ſtoiącym imieniu długu nie vkazał/iedno iż pieniądze gotowé wźiął/gotowé pieniądze zeznał/ y záplácić obiecał: Práwo przyrodzóné y piſáné do tego wiedźie/ábyś wierzyćielowi/ twoiemu dobrodźieiowi/kthóryć czáſu twéy potrzeby do-

Actio Realis.

Actio Hypotecaria.

Pignus Luere

bize wez

bize vczynił/nie co inego dawał/ iedno tho coś zeznał/coś obiecał. Jáko nápisano Spec:Sax:Libro ij, Arti:6. in glosa. Naturale ē, vt eo modo quis liberetur, quo pacto obligatio facta fuit. A ná drugim mieścu Spec:Saxo:Libro iij, Arti:40 in textu nápisano. Qui nummos aut argentum soluere debet, si pro hoc pignora prębuerit, per id nō fit liber, nisi sic inter eos pactum fuerit.

¶ Fanty iáko máią być od dłużniká przyymowáné.

¶ Trzebáby ná ty fantowniki/ktorzy wźiawszy gotowé pieniądze álbo kosztowny towar od kogo/ chcą tho płácić ládá iákimi gratami/ieszcze nie swoimi/ále od kogo ná wzgárdę á ná szkodę wierzyćielowi swoiemu nábytymi: trzebá mówie wzbudźić/y ku skutkowi zás przywieść ono Práwo/dźisieyszemu czásowi bárzo przystoyné/ ktorym opisano iáko wierzyćiel od dłużniká fanty przyymowáć ma. Nie ták iákoby ie oszácowano / ále iákoby mogły być zá gotowé pieniądze przedáné. Aby ie Vrząd kazał iáwnie wyłożyć/ á temu ie przedáć ktoby wiecéy zá nié dawał/ áby wierzyćielowi z przedánia fantów/pieniądzmi dług oddawał. Vczy tego iásny text w Práwie Spec:Sax:Libr: i, Articulo 70 in textu. Jż kiedy dłużnik nie ma czym płácić/ma w długu być fantowan/ktory fant wierzyćiel trzy kroć/káżdy raz przez dwie niedźieli winien dłużnikowi o-

powiá-

powiádáć/iż tylo zań dáią. Jeſliby go dłużnik/ iáko bliższy fantu ſwoiego nie wyzwolił/ thedy ón fant iuż ma być wyłożony y przedány. Jeſliby fant/wynoſił dług/ tedy to coby wyższey było/dłużnikowi ma być dano. A ieſli co do długu niedoſtáło / dłużnik ma być do thąd fantowan/áż ſye zapłátá długu wypełni.

¶ Ták vczeni w Práwie vczą. Et Ceraſini ſub titulo de Executione rei iudicatę tá ieſt ſententia. Gdźie ku temu Artykułowi Libri 1,Artic:70 ták píſze. Si pignus nullum omnino fructum,nullaq; emolumenta ferat, ex quibus Creditori poſsit ſatisfieri. Eo in caſu,pignus eſt publicè diſtrahendū, & creditori,interueniente cautione, ſi caret poſſeſſiōe, tradendum,vt illud ter in locis publicis de quindena in quindenam venui exponat, adhibito etiã Prę cone,cuius ore venditio publicetur. Quę quidem venditio ipſi etiam debitori ſemper eſt denunciāda,ſi forte pignus ſuum velit redimere. Quibus rebus ſic geſtis,& prędcdēte eiusmodi denunciatione, ſi debitor redimendi curam abiiciat,pignus vendendum eſt ei qui plus numerauerit:ſin vero nullus cōtīgat emptor,Iudex reuolutis ſex ſeptimanis,pignus in ſatisfactionem debiti Creditori tradet,et ſi haud quaq; reſpōdeat quantitati æris alieni, aliis pignorationibus erit repetendum,quicquid defecerit.

¶ Záchowywano ſye doſyć niedawnych czá-
ſów wedle teğ Práwá/iż kiedy wierzyćiel przyy-
mował fanty od dłużniká/y przedawał ié/przy-
pozywał dłużniká z świádkámi/ktorzy świád-
czyli iż mu zá ón fant wiecéy nie dawano. Po-
thym ieſli dłużnik w ſześć niedźiél nie wykupił
fantu ſwoiégo/ iuż go wierzyćielowi ſąd wedle
ónego kupná przyſądzał/ y ták ſkázował. Gdyż
ten dłużnik ſwoiégo fantu/w ſześć niedźiél nie
wykupił/ nic do tego czáſu nie czynił/ thedy iuż
wierzyćiel/ma ſye przy tym targu á przedániu zo
ſtáć wedle Práwá. Ku temu ſłużyło ono ſkazá-
nie/ ktore y dźiś czynią/ ále go Prokuratorowie
niewiem czemu ku ſkutkowi nie przywodzą/áby
wierzyćiel przedawał fanty:pod świádectwem
dobrych ludźi/ſtronie to opowiádáiąc. Czeſto y
owſzem záwżdy okolo fantów tákie ſkazánie by-
wa. Decretum eſt Actorem, poſſe vendere pigno-
ra, ſub euidentia proborū hominū, parti hoc ipſum
denunciañ: de forma Iuris. A wedle tego ſkazá-
nia ſye nie ſpráwuią/iedno vbogi Kreditor we-
dle iednego ſkazánia/ iáko fanty oſzácuią/ thák
przyymie. Drugiéğ Dekrétu Exekucyéy zániecha.

¶ Szácunek fantów dla czeğ bywał.

Szácunek rzeczy nie dla tego bywał/ áby wie-
rzyćiel wedle ónego ſzácunku przymował/ále iż-
by ták iáko oſzácowano przedawał/áby wierzy-

ćiel ku szkodźie dłużnikowi/po swéy myśli nie=
przedawał.

¶ Tegóż vczy pytánié iedno nápisáné in Legi=
bus Imperialibus in Autenti: Hoc nisi debitor C. de
solutio: A nápisał ié człowiek vczóny w Práwie/
Ioannes de Ferrariis in swa Practica tymi słowy.

Pytánié Piąté.

Często sye przydawa/ iż nedzni Litygán=
towie/to iest mizerné stróny práwuiący
sye/y ich przewrotni Prokuratorowie to
czynią/áby wierzyćielowi do stoiącégo imienia
nie przyszłoná iego wzgárdę/dáią mu ruchomé
rzeczy/ták swoié własné iáko y cudzé/y indźie
nábyté/y ktemu niczemné á sprosné/ áż do garn=
ków álbo krożlików/ y niekiedy ié od sąsiádów
swoich ná płácenié potáiemnie skupuią. Pytá=
nié iest. Mali być wierzyćiel przymuszón tákié
rzeczy podłé/w zapłáte długu swoiégo przyymo=
wáć czyli nié? Odpowiédź. Nie winien tá=
kich przyymowáć. Abowiem rzeczy ruchomé/
któré dłużnik ná zapłáte długu dáie/ máią być
tákowé/ná któreby sye kupiec łatwie nálazł/aby
nie były niepożyteczné/álbo zbytnié/álbo wierzy
ćielowi szkodliwé. Ale tu rádá iest wierzyćielo=
wi/ áby tákié ruchomé rzeczy Vrząd dał wyło=

¶ Rádá Cre
dytorowi co
s fanty ma
dziáłać.

żyć ku przedániu/ iż ktoby wiecéy zá nié dawał/ áby temu były dáné/ áby ſye z thego przedánia wierzyćielowi pieniądzmi zapłátá ſtáłá. Tym obyczáiemby ſye zábieżało/ áby źli dłużnicy ſwoich wierzyćielów nieoſzukawáli. Póty pytánié y náuká z niego. A ponieważ tá náuká tych czáſów ieſt bárzo potrzebna około odbywánia fantów dłużnikowych: Położe to pytánié po Láćinie / ták iáko ieſt w ſobie ná mieſcu námienionym/ áby tym iáwnieyſzé było.

Quid dices de eo, quod facere nituntur plerũq; miſeri litigantes, & eorum ſubdoli Procuratores, qui ne perueniatur ad immobilia, & vt magis vituperiũ faciant Creditori, exponunt & producũt, tam propria ſua mobilia quã aliena, & quęcumq; viliſsima, & quandoq; ea latenter emunt à vicinis, vſq; ad inciſoria & bocalia lapidea & ſtagnea. Nunquid ſit cogendus Creditor talia recipere in ſolutum? Puto quòd non. Quia res mobiles debent eſſe tales, quę de facili reperiant emptorẽ, & non ſint inutiles vel ſuperfluę, aut damnoſę ipſi Creditori. Sed conſilium eſt melius pro Creditore, quòd talia bona mobilia faciat exponi per ludicem venalia, vt plus offerenti dentur, & ipſi Creditori eorum precium exoluatur. Et hoc modo obuiabitur fraudibus taliũ malignantium.

Jákié rzeczy ruchome Creditor od dłużniká przyymowáć/ y iáko zniemi poſtępowáć ma.

☞ Nie trzebá ſye tedy dźiwowáć / iż przećiw

złym dłu

złym dłużnikóm ták długie zapisy czynią/y przewrotności ich rozmáitymi Condiciámi zábiegáią/ y ieszcze podobno przeciw tym fantownikóm/inákszé náydować muszą. Co pierwéy dłużnik zápisował summe super omnibus bonis suis mobilibus & immobilibus, Musi ták postáwić. Reformauit super omnibus bonis suis,tam īmobilibus quam mobilibus, y iné ostrożności/áby wierzyćiel wolność miał przyymować coby chćiał w zapłácie swego długu/ ieśli mobilia álbo īmobilia. Jákożby to miało być y wedle Práwá. Kiedy sye dłużnik zápisze ná wszystkich dobrách ruchomych y nieruchomych: Już Wierzyćiel ma wolność obiérać sobie z dóbr dłużnikowych któré chce/ku zapłácie swoiego długu. Nápisano Spe:Sax:Libro iij, Arti:39. Creditor habet optionē inter omia bona debitoris. Zkąd sye też pokázuie/ iż dłużnik gdy chce płácić Kredytorowi swoiemu dług fantámi/ winien znieść wszystek swóy ruchomy státek cogo kolwiek ma/z któregō Kredytorku zapłácie swoiéy ma wolność obiérać co chce. Nie trzebá sye też dźiwować/iż kto plát od pieniędzy bierze/zwłaszczá od dłużniká niedbálego/ktory zapłátę zwłoku odwłacza. Bo tegō y Práwo dozwala/y lichwą tego nie názywa/ choć to iest nieiáki kształt lichwy. Ale w téy mierze/gdy dłu-

Creditor,ma wolność obiérać z rzeczy ruchomych dłużnikowych ku zapłácie które chce.

¶ Pláth od pieniędzy kiedy Práwo dozwala brać.

żnik mogąc płácić/ niechce płácić / niedbały w tym iest/może od niego plát brać/któreg Práwo nie názywa lichwą/ále nagrodą szkody. Talis inquit. vsura, nō est proprie vsura, sed recōpensatio damni, cum quis solutionem iniquè & dolosè protrahit. Spe: Saxo: Libro i, Arti: 54 in glosa.

Pytánié szoste.

JEśliby który dłużnik ku zapłácie długu swoiego nie miał áni pieniędzy/ áni rzeczy ruchomych/áni stoiącego imienia/á-leby też miał dłużniki / ná którychby wierzyćielowi swoiemu vkázował zapłáte swoiego długu/iáko sye tu wierzyćiél spráwować ma: Odpowiędź. Jeśliby mi móy dłużnik vkázował zapłáte moiég długu ná swoich dłużnikoch/ winien mi óny dłużniki stáwić przed Sądem. kthórzy stánąwszy/ná spytánié Sędźiego/ máią zeznáć/ieśli ón dług który v nich móy dłużnik vkázuie/winni ábo nié: Jeśli zeznáią/tedy ich Vrząd Práwnymi postępki ma przypędźić do tego áby zapłácili. A ieśliby rzecz ruchóma w zapłáte daná byłá/ á okazáłá sye cudza/ iáki tu rátunek wierzyćiél ma: Odpowiędź. Iż wierzyćiél może zá thákim nieużytecznym dániem zapłáty ieszcze przećiw swemu dłużnikowi czynić.

Bo nie zniszczył sobie piérwszégo postępku przeciw iemu. Rzda sye też/iákoby pod tym sposobem vkazánégo dłużniká przyiął/y pod tym sposobem piérwszégo Práwá odstąpił / iesliby ónа rzecz w zapłáte podána/ iego byłá/ álbo iesliby sye słuszna zapłátá/bez szkody/bez práwowánia stałá. Ták napisano w Práwie. Quia per inutilem dationem, non est sublata prima Actio, contra debitorem. A dla tego to sobie przy vkázowániu dłużników/pilnie przestrzégáią. Bo rzecz niegodna/ áby Wierzyćiél z vkazánym dłużnikiem ták długo Práwo miał wieść/ z swoią szkodą/ iáko z piérwszym wiódł.

Pytánié śiódmé.

Dłużnik iáko ma być chowan w więzieniu:

TExt vczy Spec:Sax:Libro iij, Articulo 39 tymi słowy. Ktoby przed Sądem dochodził długu od dłużniká/ któryby nie mógł mieć rekóymięg. Sędzia ma go podáć wierzyćielowi / y będzie go ón Wierzyćiél winien chowáć ná strawie y ná robocie/iáko ińą swoię czeladź/y iesliby chćiał/może go w peto okowáć/

ináczéy nie ma go dzieczyć. A ieśliby vćiekł/álbo go na czás puścił/przez to od długów niezápłácónych nie ieśt wolen/ póki zapłáty nie dowiedźie. Ná drugim mieścu lure Munici: Arti: 27. text ieśt táki słowo od słowá. Jeśliby spráwá byłá około długu kthóry dłużnik zna/ á obżałowány/ma dźiedźictwo w mieście/ któré śye wynośi nád ón dług/może śye dźiedźictwem szczyćić ná sądowny słuszny rok. Jeśliby dźiedźictwá nie miał/ bedźie podan wierzyćielowi zá reke w moc iego. A ieśliby then był gośćiem komu ieśt podány/może go zsobą odwieść/ieśli go nie może záchować w tym Práwie. Wszákże ón wierzyćiel winien rekóymie postáwić/iż ónego dłużniká bez obráżenia zdrowia iego bedźie chował/ álbo iż go záś ſtáwi. Jeśliby wierzyćiel Rekóymiego nie miał/tedy go w tymże Práwie w kaźni mieśćkiey ma zostáwić/peto może nań włożyć. A nád to żadnego inego karánia nie ma mu zádáwáć/ bo śye dobrowolnie w więźienie dał. Opátrzyć go winien żywnośćią y robotą/ ták iáko ią swoie czeladź. Bowiem nie ieśt złodźieiem/áni kiedy ze złodźieymi towárzyszył. Jeśliby vćiekł piérwéy niż dług zápłácił/ może go z nowu zátrzymáć/o ostátek pieniędzy/gdźieby go kolwiek przyśćignął/ y powthóré go ofiárować

do Sądu/ gdzieby go kolwiek przyścignął.
Póty Text. ¶ W Glozie dokłada: Gdyby dłużnik obiecał zapłáte Wierzycielowi swoiemu pewnie/ ieśliby z łáski Bożey miał opátrzenie nád żywność á Rekomié stáwił/ nie trzebá go podáwáć w moc Wierzycielowi. Podáia dłużniká Wierzycielowi w moc álbo do więźienia/nie ták dla tego iż nie ma czym długu záplácić/iáko też dla thego/iż sye zdradliwie w thym spráwował/ dobrodźieystwá cudzego źle vżywał/dobrá swoié álbo cudzé przełotrował/ rozprószył/ przemiłował/ przegrał/ źle sye spráwował/ Credytorá swégo chytro oszukał/ pieniądzé ná nim álbo thowar gładkimi słowy obietnicámi wymatał/ co nic innégo nie iest iákoby go poczćiwie okradł. Przeto też to więźienie ma iákoby słuszné karánié zá ty występki. Bo y Práwo vczy: Kiedy vbostwo ná kogo zá temi występkámi przyydźie/áby Vrząd ná iego vbostwo baczenia niemiał: Godna rzecz iesth/áby vbogi który swoią złą spráwą/ álbo iákiemi występkámi w vbostwo wpada/pomocy żadnéy niemiał/ áby vbostwo ćiérpiał. Quoniam paupertas in delictis non excuſat. Nie ma théż być wiecznie więźniem: Bo by to było przeciw Práwu/któré nie każe nikogo dla pieniędzy więźić/ tylko póty

¶ Dłużniká dla czego dá ią do więźienia.

T póki sye

póki sye robotą swoią nie wyzwoli / ktthóra ma być Wierzycielowi oszácowaná y ná summe długu wyrážoną.

☞ Nápisano támże in Glosa: iż v stárych ludźi ónych Rzymiánów w Obietnicách/w zmowách/z wielką pilnością Wiáre chowano/y przeto ná ty dłużniki/którzy sye nie iścili Lege xij tabularum nád inné karánia ktthóre im tám opisano/karánie thež ná gárdle vstáwiono: ábo ie zá Morze záprzedawano. A ieśliby było wiele Credytorów / tedy dłużniká ná części rozsiekawano. Kiedy ieden Philozoph Fáworyn pytał iednégo vczónégo człowieká w Práwie Sextum Cecilium, Czemu by to tákie okrutné Práwo ná dłużniki vczyniono? Odpowiedźiał / iż dla záchowánia Wiáry/ fidei seruandę gratia, to vczyniono/áby tym Práwem karano tego który w vmówách/ w pożyczániu / w zapłácie długu wiáry nie chował: áby sye dłużnik wárował żeby ku tákiemu karániu nieprzyszedł. To przy Niemieckim Práwie nie dla tego położono/ áby sye ták v nas z dłużniki spráwowano/ále dla okazánia / iáko v ónych stárych Rzymiánów/Wiáry pilnie przystrzégano. Aby też dźiśieyszégo wieku ludźie/ á tym wiecéy Krześciáńscy/Wiáre miedzy sobą chowáli/która sye tych czásów bárzo ná

szczyrbiłá/á niewiárá zá niekárnośćią bárzo sye rozkorzeniłá/iż ieden drugiemu/choćby mógł stá tecznie dług zapłácić/łádá gratámi Wierzyćielá dobrodźieiá swoiego odbywa. Ale tá złość dłużniká/niczymby sye rychley niepohámowałá/ iedno kiedyby sye zbudźiło tho Práwo/ iáko pierwey Credytorowie s fanty postempowáli. tho iest/iż ie Credytor przymował/ták iáko ie mógł przedáć zá gotowé pieniądze/pod świádomiem dobrych ludźi: opowiádáiąc dłużnikowi v Sądu trzy kroć przez sześć niedźiel de Quindena in Quindenam, ieśliby fanth swóy/iáko bliższy wedle targu chćiał odkupić. Jeśliby nieodkupił przez sześć niedźiel/áby iuż Credytor ták przyiął iáko mu dáią gotowé pieniądze. Jáko wyższéy o tym. ∴ ∴ ∴

Pytánié Osmé.

JEśliby kto komu zástáwił Dobrá swoié w pewnym długu/á zástáwiwszy/tyż dobrá przedał innemu. Pytánié iest: Jeśli ten/któremu były zástáwione/długu swoiego ná ónym który mu Dobrá zástáwił/álbo ná dobrách zastáwnych/á potym innému przedánych szukáć ma? Odpow. Jeśliby ktho zástáwił

¶ Dłużnik/ kiedy zastáwne Imienie przeda: Wierzyćiel/ ná czy Długu szukáćma: ná Osobie Dłużnikowéy czy li ná Imieniu przedánym.

Dobrá swoié/á przedał ié záś innemu bes woléy onego ktoremu ié pierwéy zástawił: tedy ten ktory przerzeczone dobra zastáwne w dzierżeniu ma/iako mowią iest w Possessyey/ habet optionem, to iest wolno mu obiérać/chceli swoiego długu szukáć/álbo ná Osobie onego ktory Imienie przedał/álbo ná dobrách zastáwnych. Tu y stey Gadki ábo pytánia/iáśnie sye Náuká podawa/kiedy ktho ma w zastáwie Imienie w długu/wolno mu szukáć onego długu/ chceli ná zastáwnym Imieniu/chceli ná Osobie ktora zastáwiła. Tákże chceli y ruchomé bráć/nie może go cisnąć do thego/ áby miał co innégo bráć nád tho co mu piérwéy dano. nie thák iáko dźiś powstało/ choć ktho Imienie w fancie w zastáwie ma/ przedsye dłużnik dawszy iákie graty á przysiągszy iż pieniędzy nie ma/ Credytorá z Imienia wypiéra/ przeciw Práwu iáśnemu wyższéy miánowánemu. Solutione pecunię pignus liberatur.

Pytánie Dziewiąte.

JEśliby kto dochodźił Práwem iákiego Imienia/powiadáiąc ie być w fancie swoim/ y miał ná to Liść Przodkowi swoiemu tyl-

ko należący. Odpiéra stroná/żądałaby dowodu od tego ktoży sye ma do Jmienia. Ten sye bral ná dowod Przodká swoiego. Odpowna stroná rzekłaby: Gdyż sye ten ciągnie do moiego Jmienia/powiádáiąc ie być fantem swoim/y chce do wieść Listem ktoży Jmieniu służy/żądam aby mi było skazano przez Sądowny wyrok/ieśli on może dochodźić Jmienia moiego. Powod zás rzecze: Gdyżem ia iest po nieboszczyku. N. Dźiedźic bliższy y Dobrá wszycki/ze wszystkim Práwem ná mie przypádły/ták własné iáko dźiedźiczné/y Długi/ták ruchome iáko nieruchome dobrá/ żądam áby mi było skazano ieśli ia tego Jmienia ktoré w zakładźie Przodkowi moiemu iest/dóydź moge álbo co iest wedle Práwá: Odpow. Ná ty spory. Aczkolwiek żaden práwiéy á przystoyniéy zakładu ábo fantu pozyskáć nie może iáko ten komu ij zástáwiono: wszákże ieśli kto iest dłużen/á dobrá swoie w długu zástáwił/tedy Dźiedźic po zmárłym Wierzycielu/ tego dłużniká winowáć może. A ieśliby dłużnik zeznał ábo przeciw iemu dług dowiedźion był/ iż dobrá iego są w zastáwie: tedy Dźiedźic Credytorów do zastáwy przydź może/ze wszystkim Práwem/w tych pieniądzoch ták iáko Przodkowi iego należało wedle Práwá.

Sóbr zastáwnych spewny zapisem: możeli Dźiedźic Credytorów/ná Skuzniku dochodźić/ná mieścu Przodká swoiego.

Pytánie Dźieśiąte.

JEśliby Dobrá choć ruchomé choć nieruchomé były zástáwioné/á przydałaby sye ná ónych dobrách iáka szkodá. Then ktory zástáwił/chćialby ie wykupić/żądáiąc áby ten ktory ie trzymał w zastáwie/náprawił: On záś kthory trzymał Jmienie/ powiedźiał ie być w zastáwie swoiey/ y strzegł go iáko nalepiey mógł/iáko swoiego własnego. Jeśliby mu dłużnik w tym wiáry niechćiał dáć/ ofyáruie sye gotowym otrzymáć to iáko mu práwo nákaże/ żądáiąc o Sądowy wyrok/ ieśli ná thym winien szkodować czyli nie? Odpow. Jeśli komu iáka rzecz zástáwiona byłá/ á strzegł iey pilnie y wiernie/przydáłá by sye szkodá ná óney zastáwie/ iáko ieśliby zgorzałá álbo vkrádźioná byłá z innemi iego dobrámi: ieśliby thego śmiał dowieść przyśiegą/ iż sye óná szkodá bes iego winy á niedbáłości stáłá/tedy żadnego wtym nágábánia niewinien mieć wedle Práwá.

JWdobrách zástániónych gdy sye szkodá stánie/ kto ią cierpieć winien.

Pytanié Jedennaste.

JEśliby kto w moim domu/z moią wolą á przyzwolenim mieszkał/choć Czynsz obie-

cał choć nie o-

cał choć nie obiecał. Albo ieśliby też Imienie Czynszowné mnie zastáwné v mnie náiął/ potym sye chćiał wyprowádźić z ónego domu zbraniáiąc sye czynszu płácić/y zátrzymałbym go/do mostwo iego zámknąwszy: potym tá rzecz przyszłá do Vrzędu/ y stáłá sye skárgá ná mię/ iżem ia domostwo iego zámknął. Jabym sye bronił mówiąc: Jże to domostwo iego záchowáné iest w Possessyey moiey/ábo w Jmieniu moim czynszownym álbo własnym miásto czynszu/ ktoźy czynsz skoro mi zápłáci/tedy domostwo iego będźie wolné. Naiemnik záś przeciw temu mówił/ iże mi nic nie winien y nic mi nie obiecał. Ja záś ná tho odpowiedźiał: Gdyż ia státek á domostwo iego w Possessyey Jmienia moiego mam/Pytam/ieślim ia nie iest blizszy ábym był záchowan przy czynszu moim/ á niźli ón przeć mógł/ álbo coby było ná Práwie? Odpow. Kiedy kto dóm náymuie/cokolwiek domostwá do dómu ónego naiemnego álbo vmówiónego wniósł/á w ónym domu śiedźiał/Rok/ puł roká/ choć czwierć roku. Jesli gospodarz nie chce strácić ábo opuścić czynszu/tedy komornik/muśi ij zápłácić/ y może domostwo iego/ wszystek skutek w gmáchach pozámykáć/choć czynsz obiecał/choć nieobiecał. A ieśli będźie śmiał potwier

¶ Gospodarz/ bliższy iest do przysięgi o czyś przeciw Komornikowi/ niż komornik ku záprzeniu.

dźić tego przysięga iże to w czynszu vczynił: tedy rychley y lepszym prawem Czynsz otrzyma/ niżliby Naiemnik przy wolen być miał. Specu. Saxo: Libri, Arti: 54. ☞ A tu przy tym Pytániu/trzebá wiedźieć/ iż niektore dobrá samy przez sye są fantem y zakładem / chocby ich też kto niedał áni náznáczył w fancie/iáko to: Coby kolwiek Naiemnik ábo komornik w dóm do Gospodarzá swoiego wniósł / tho wszystko iest fantem gospodarzowi/y może tho wszystko gospodarz w czynszu swoim zámknąć y záchowáć wiernie / ieśli chce áby go niewinowano.

Gospodarz/ Kómórniczy statek może zámknąć w Czynßu.

Pytánié Dwánaste.

JEśliby sye ktho opiekał máietnośćią śieroty / á wźiął óne máietność w opátrzenie swoie. Opiekun mialby też tákże dobrá swoié. Pytánié iest: ieśli dobrá Opiekunowé/są fantem śierotce wedle Práwá: Odpo. Jeśliby sye Opiekun opiekał máietnośćią śieroty/ á opieke przyiął: tedy dobrá iego/ są fantem śierocie/ták/iż Opiekun nie ma mocy dóbr swoich od dálić/ zástáwić áni przedáć. A to ma być rozumiano o opiekunoch dánych/ktorzy łácinnicy Datiuos tutores zową: nie o tych / ktorzy ná Te-

Dobrá Opiekunowé/ są fanthem śierocie.

ſtámencie bywáią náznáczeni.

Pytánié Trzynaſté.

JEſliby ieden drugiemu zápiſał w zaſtáwie Dobrá ſwoie / s thym wymowieniem/y ſtą obietnicą: Iż gdźieby ónych dóbr záſtáwionych nie wykupił/áby ón komu ie záſtáwiono/mógł przedáć/ álbo też innemu záſtáwić: ábo by iáka vmówá miedzy niemi byłá. Pytánié ieſth: Możeli Pan ónego fantu/ zarázem ſkoro dźień wykupienia przeydźie/dobrá tákowé oddálić/á miánowićie: ieſliby tego ná zápiśie dołożóno / iże tho może vczynić króm pomocy Práwá/ iáko by ná tho/ wſzyſtko Práwo miał przewiedźioné? Odpo. Jeſliby dobrá komu záſtáwioné były / á ón ktory ie záſtáwił/ ná pewny czás ich niewykupił/ ma być pozwan ná trzy Sądy/ku odpiérániu/ miałliby co przeciw temu mówić. Jeſliby ná trzeći Sąd nie ſtánął/tedy Pan ónego fantu/ma być wwiązan w dobrá óny/tym Práwem/iáko Zapis pokaże. A żaden go ſtámtąd nie może wyrzućić/ iedno Vrzednie/zá obżałowáním Sądowym. A ieſli by ſtánął do Sądu obliczny : thedy Powód da czytáć Zapis/álbo Kśiegi Sądowé/ ábo kthó-

¶ Imienie/ gdyby w pewnéy Summie pod tym ſpoſobem by łozaſtáwné/ Iż ieſliby ¶ o Służnik ná czás náznáczony niewykupił: áby s nim poczynał coby chćiał: możeli ónoImienie być przedáné ſkoro czás przeydźie.

rym innym obyczáiem dowiedźie / iáko then á ten sye obowiązał: pytáiąc ná Práwie / miałli by co przeciw temu mówić: Jesliby nic przeciw temu nie mówił / tedy ma być wolno puszczony fant Wierzyćielowi przed Sądem. Támże Vrząd skaże / iżby fant był wyzwolón do dwu niedźiel. A iesliby niewykupił: bedźie potym Wierzyćiel pytał / co z ónymi dobrámi choćby były własność / choć Dźiedźictwo / czynić ma. A záś przez dwie niedźieli thákże pytáć bedźie. Skażą mu / iż dobrá óny trzy kroć ma opowiádáć przez troie dwie niedźieli. Co kiedy sye iuż stánie / skażą mu iż to ma oznaymić w domu álbo we dworze iego / Vrzędem: y bedźie ieszcze miał czás Czternaśćie dni. Potym Wierzyćiel bedźie ták pytał: Jákom ia tu wszystko Práwo y wszystki stopnie Práwá w tym fancie ábo w zakładźie przewiódł / iáko mi Wóyt s Przysiężniki skazáli / do których sye ćiągnę: żądam / áby mi było przez Sądowny wyrok nákazano / gdyżem ia wedle porządku Práwá / do teg Jmienia iest wwiedźion y wwiązan: mali mi to Jmienie rumować: Odpo. Gdyż ten N. Vrzędnie wedle postempku Práwá wto Jmienie iest wwiązány / tedy tákowe Jmienie ma być iemu rumowáné. Potym pan ónego fantu / po przysądzeniu rumo

wánia

wánia ma przyiąć Possessyą ónego Imienia/ á-
bo tám innego miasto śiebie pu[illegible]ć / álbo dóm
zámknąć/ wźiąwszy go w possessyą. Y bedźie
pytał dáléy/co s tákowym fantem/á miánowi-
cie z domem ma czynić? Odpo. Iż ón dóm
ma w cále trzymáć Rok y sześć niedźiel / á w-
tym czásye może ij wykupić y wyzwolić. A po
roku po sześć niedźiel/może ón dóm przedáć/od-
dálić y zástępowánie / obiecáć thák dálece iáko
sam miał/á nie wietszé wedle Práwá. Spec: Sa-
xo: Lib: i, Arti: 70. Iure Muni. Art. 74.

Pytánié Czternaste.

WOżeli Opiekun dobrá śiérotki oddá-
lić/przedáć/ zástáwić/ álbo Czynsze ná
nich zápisáć? Odpow. Opiekun
dóbr śiérotek/ áni przedáć/ áni zástáwić áni zá-
pisáć może: ták/iżby to ćiérpieć mieli kiedyby do
lat rostropnych przyszli. Wyiąwszy by to Opie-
kun okazał y wywiódł/iż sye tho stáło s pożyth-
kiem śiérot/ iż óny pieniądze ná pożytek śiéroth
obrócił: ináczéy niemoże tego vczynić wedle Prá
wá.

J Opiekun/ możeli Sobrá śiéroth przedáć álbo zástáwić.

Pytanié Pietnaste.

Kościelni/to iest/Opátrzyciele kościołów/Plebani/Opáci/ Gardyani: mogą li zá iákim niedostátkiem/rzeczy kościelne/iáko są/Ornaty/kielichy/ y inne áppáraty zástáwić czyli nie? Odpo. Iż żaden áni Duchowny/áni świetski/ áni mnich/áni Podawcá / áni Pátrón álbo obrońcá kościelny/ niemoże oddálić áni zástáwić żadnych rzeczy kościelnych zá żadną potrzebą iákąkolwiek / tylko ná wybáwienie więźniów/ wedle Práwá.

Rzeczy kościelne mogą li być zástáwione.

☞ Item. Ludźie wolni y Dźieći/nie mogą być w fancie áni w zakładzie dawáni.

Ludźie wolni/ niemogą być w fancie dáwáni áni dźieći.

Pytánie Szestnaste.

Jeśli by Naiemnik przyniósł iákie rzeczy/ do domu mógo/ którym ia iemu náigł: potym zástáwił ony rzeczy abo domostwo swoie/pierwey niżli mój czynsz miał zapłácić. W tym czásye ia przyszedłem/dochodząc czynszu ná rzeczach: á ón komu są zástáwione/powiedźiał ie być w zakładźie swoim. Pytánie iest: iesli ony rzeczy temu któremu są zástáwione/ czyli mnie lepszym Práwem przyydą? Odpow. Jże rzeczy wszystki y domostwo w-

Komornik rzeczy swoie/ które do gospodarzá wniesie/ może li zástáwić.

szystko / któreby kolwiek Naiemnik ábo komornik / do domu naiemnego wniosł / sa fantem ónego / czyy dóm iest / w czynszu iego: których komornik niemoże innemu zástáwić. A ieśliby zástáwił / thedy pan ónego domu / skoro sye o tym dowié / Práwem ich dóydzie. Jeśliby ón záprzał / kthóry ie zástáwił / tedy w tey sprawie / ma być przeciw iemu postąpiono / iáko iest wedle Práwá. A ieśli zezna / tedy ón komu sa zástáwione / musi ié wrócić / á Naiemnik zápłáci wine stróne y Vrzędowi. ¶ Jeśliby zakład zginął w domu gospodárskim / Pan ónego domu musi ij zápłácić: ábo sye Przysięgą bronić / iż sye to stało bez winy á niedbałości iego.

Pytánié Siedmnaste.

JEśliby kto nie słusznie dochodził Jmienia / y żadnego Práwá nie máiąc / był tám do onego Jmienia wpuszczón: á then czyie iest Jmienie / omieszkał sye s Práwem swoim. Pytánié iest: mali mu tho omieszkánié szkodzić czyli nié? Powiádáią niektórzy / iż tho nic stronie szkodzić niemoże / dla tego / iż ten niesłusznie dochodził tego Jmienia / y vczynił krzywde temu: á Práwo nie każe nikomu krzywdy czynić / y co

¶ Soßedkby kto Jmienia / nie máiąc Práwá do niego / zá niedbálóścią stróny przeciwney. Może li to co práwdźiwe Pánu szkodzić.

s przodku iest niesprawiedliwego/ choćby też y sto lath trwało/ tedy niesprawiedliwé będzie: y zásye/żaden sye nie ma bogácić z cudzą szkodą. Wszákże/ta iest ná to lepsza odpowiedź: iże wedle praw Cesárskich (które ku pospolitemu pożytkowi z rządzenia Bożego są vczynione) ták iest postánowiono: że dobr odsądzáią onego/ktoryby miał do nich iákie Práwo / kiedy pozwány trzykroć nie stánie/á s Práwem sye swoim y z obrońą nie pokaże. Stawa sye tho dla niepostuszeństwá/kiedy kto Vrzędowi nie postuszen: tedy Práwo iednému máietność bierze / drugiemu dáie. ¶ Wszákże tu pilnie trzebá wiedźieć/á ná baczeniu kożdemu mieć/iż/ácz kolwiek ten którego dobrá są (kiedy sye ich kto imuie) zámieszka z swoim Práwem y obrońą: práwem ludzkim wedle Vstaw trácí ie. Ale nie práwem Bożym. Abowiem sąd ludzki/może oszukáć ludźi: ále sąd Boży nie może oszukáć. Pan Bóg nikomu szkodźić nie każe: kożdemu co iest iego każe dáć. Ale y dobr ták dla niepostuszeństwá strácónych może dóydź/zá słuszným obżałowánim/ poki ich then ktory ie posiadł/ dawnością sobie nie vtwierdźi. Spec: Saxon: Libr: ij, Articu: 24. Iure Municipa: Articulo 140. in Glosa.

¶ Práwá / niektorych rzeczy dopuszczáią/ktore ná sumnieniu nic nie ważą. Boć Sumnienie dobre / Tysiąc świadkow.

Arest / Zapowiedź.

Postempek około vczynienia Zapowiedzi / ktora bywa na czyie máiethność osobliwie: álbo ná wszystke pospolicie.

JEdy mam Dłużniká / o ktorym rozumiem / iż iest nie osiádły / nie pewny / ktory mi vpomnie długu moiego zapłácić nie chce / á dowiemsye v kogo / o iákiey máietności iego: póyde do Wóytá / y bede żądał / áby mi vżyczył sługi z Vrzędu swoiego ku vczynieniu Aresztu / ná one máietność dłużniká swoiego: co mi Wóyt winien vczynić. ¶ Póydzie sługá z roskazánia Wóytowego / do onego człowieká w dom / v ktorego iest máietność dłużniká moiego: y roskaże z Vrzędu / áby máietności / pieniędzy / álbo iákich pewnych rzeczy dłużniká moiego nie wydawał / dla tego długu ktory mi winien. Roskazawszy / póydzie zás do V-

¶ Szógá do Aresztu.

rzędu y ze-

rzędu/y zeznа/ iżem Vrzędnie Zapowiędź vczynił/ná máietność tego, ktore zeznánie/ thák Pisarz zápisze.

Formá Areśtu osobliwego.

B. G. Fecit Iuridicum Areſtum ſuper pecunia, bonis, rebus, famati N. apud N. in ſumma floreno: centum, nolens talium bonorum, ſiue rerum, ſiue pecunię admittere extraditionem, vſq; ad litis deciſionem. Quod Areſtum prædictus N. ſuſcepit, per relationem prouidi N. Preconis iurati.

Tymż sposobem bywa Zapowiędź / nie tylko ná ty rzeczy ktore ſą dłużnikowe v kogo miánowicie/ále y w pospolitośći ná wszystki ruchome y nieruchome/kedybykolwiek były/ták tu w Koronie iáko y w innym páństwie/ná kthórymkolwiek mieścu/v ktoreykolwiek Osoby. Aby ónа máietność przez dłużniká moiego / króm moiey wiádómośći nie byłá vtráconá/áby innym Credytorom/króm moiey wiádómośći nie płácił. Táki Areſt/tym ſpoſobem piſzą.

Formá Areśtu wpospolitośći.

B G. Fecit Iuridicū Areſtum ſuper omnibus bonis mobilibus & immobilibus, vbicunq; locorum, tam intra q̄ extra Regnum Polonię, apud quascū-q; perſonas exiſteñ: famati N. tum ſuper vniuerſis eius debitis, quocunq; modo, cum quibusuis perſonis contractis: nolens talium bonorum præmiſſorum

et debitorum

et debitorum admittere alienationẽ, vel nolens admittere quicꝯ, vſq; ad litis deciſionem: per relationem prouidi N. Præconis iurati.

ZA tákim Areſtem/ dłużnik ſwoiey máietnośći/ nie może bez moiey woléy vtrácáć/ nikomu płácić/ przedáwáć/ áni żadnym ſpoſobem oddálić: wyiąwſzy by ſye iego máiethność tak dalece wynośiłá/ iżby y mnie ſłuſzna zapłátá być mogłá. Gdźieby ináczéy vczynił: tedy ono wſzyſtko coby kolwiek pod Areſtem moim Vrzędowym sprzedał y innym płácił/ coby kolwiek przećiwiemu autenticè, to ieſt/ ważnymi dowody mogło być dowiedźióno/ winien záś do Vrzędu położyć: choć gotowé pieniądze zá przedáné towáry wźięté/ choć towáry/ álbo valorem rzeczy vtrácónych/ to ieſt/ tyłą ſumme ilé pod Areſtem vtrácił/ álbo sprzedał. A naprzód Práwo każe czynić zapłáte położónych pieniędzy/ álbo rzeczy/ temu/ kto był zapowiedźvczynił/ á potẽ Práwo z zapowiedźi/ dowiodſzy długu/ przewodźił. Vczy tego świeży Dekrét práwá wyższego Máy deburſkiego Zamku Krákowſkiego/ y Komiſarzów Sześći miaſt vprzywileiowánych/ oſtátnich ſędźiów/ ktorych Dekrétá zá iedno Práwo bywáią poczytáné. A ieſliby then/ v kogo z ſtrony moiey/ zapowiedź Vrzędnie ieſt vczynió-

¶ Własność Areſtu pospolitego.

¶ Dekréthy oſtatnich Sędźiów zá práwo.

ná/ná rzeczy pewné moiego dłużniká / nie przyiął zapowiedźi: tedy ten który nieprzyiął/ma być odemnie pozwan tamże zárázem przy zapowiedźi/przez sługę Vrzędowego/y winien mi sye bedźie pozwány/przed Vrzędem spráwić/ dla którey przyczyny/moiey Vrzędney zapowiedźi/ niechćiał przyiąć. Jeśli rzecze/dla tego/iż v mnie żadney máietnośći/żadnych rzeczy/żadnych pieniędzy tego dłużniká nie máſz / á ia bym mu w tym wiáry niechćiał dáć: tedy ná swoie przą/winien przyśiądz/ którą przyśięgą bedźie wolen. Jesliby też nád moie zapowiedź wydał dłużnikowi moiemu státek iego / thedy mi ná mieścu moiego dłużniká o moy dług winien odpowiádáć.

Postempek z Aresztu / kiedy Dłużnik przypozowie Credytorá / chcąc swoie rzeczy z zapowiedźi wyzwolić.

JEśli then v kogo sye Zapowiedź stálá zapowiedź przyymie / á dłużnik mie do Vrzędu pozowie ku wyzwoleniu z Aresztu/ swoiey máietnośći: thák dłużnik bedźie postempował przećiw mnie. ☞ Pánie Woy.

ćie/then N. mi zápowiedźiał ſtátek móy/ v tego N. dałem go tu do Sądu przypozwáć / chce ſye mu ſpráwić oco mi wine da(co Prokuratorowie mówią / terminem niewiem skąd wźiethym) chce Práwo dáć Práwo wźiąć: pytam ná Práwie/máiąli mi być moie rzeczy z Areſtu wolne: Skąże Vrząd: Gdyż ten N. Powód chcąc rzeczy ſwoie z Areſtu wyzwolić / chce ſye temu N. pozwánemu ſpráwić / álbo chce Práwo dáć práwo wźiąć: thedy gdy ſye ſpráwi/álbo kiedy Práwo da práwo weźmie/ bedą iego rzeczy/ z zapowiedźi wolne. Spyta pothym dłużnik: Mali mi ſtroná w dobréy woléy ziáwić/dla czego mi árreſtowálá? Skąże Vrząd: iż ma w dobréy woley ziáwić. Tam ia/ktorym był pozwánym ku wyzwoleniu z zapowiedźi: bede zárázem Powodem przeciw moiemu dłużnikowi: ná kthorego/ támże położe żálobe / wywodząc przyczyne/dla ktoreiem mu máietność iego zá Areſtował. A dłużnik wyſłyſzawſzy moie żálobe/bedźieſye ſpráwował: y bedźie mu wolno bedźieli chciał/vżywáć przeciw mnie poſtempków práwnych/y Dylácyy ná Prokuratorá / ná zmowe / y ná odpowiedź. etcęt. A rzeczy przedſye beda pod Zapowiedźią/ták długo/áż ſye ſpráwi. Wyiąwſzy by Oſiádłości dowioł/ tedy mu máią być wolne/

Bo iuż dłużnik Credytorowi swoiemu / ná ónéy osiádłości dowiedźic ney/ vkazuie tho/coby potem prawem vtrácił.

Zapowiedź ná osiádłego/kiedy może być.

BYwáią też Aresty/ná osiádłé/ w then czás/ kiedy kto będąc osiádły/ wielé dłużen/ á sławá iest o nim/ iż chce osiádłość swoie przedáć/ wzdáć/oddálić/dárować/vwiązić/ álbo którymkol wiek obyczáiem od śiebie oddálić. Albo kiedy dług ná Jmieniu iest zapisány. The zapowiedź ták pisżą.

B.G. Fecit Iuridicum Arestum, super venditione, resignatione, donatione, commutatione, et quauis alienatione domus, horti, areę &c̄. famati N. inter domos Nobilis. N. ab vna, et nobilis N. parte ab altera, ob non solutū sibi debitum florenorum centum. Nolens admittere quidq̄ ad litis decisionem per relationem prouidi N. Præconis iurati.

Postempek z Aresty/ kiedy Credytor pozowie Dłużniká / á dłużnik pozwány nie stánie.

TEn postempek ná rożnych mieścach/ rożnie záchowuią. Niekedy Credytor vczyniwszy Arest ná státek dłużnikow/postempuie práwnym porządkiem/to iest/

pozywa dłużniká trzy kroć do trzech Sądów bliſko po ónym Areśćie bedących/ku wyzwoleniu ſwoich rzeczy/chceli dług zápłácić / á ſwoie rzeczy z zapowiedźi wyzwolić. Jeſli trzy kroć pozwány oblicznie/álbo raz pozwány á dwá opowiedźiány nieſtánie: záchowáią mu pómocną rzecz we dwie niedźieli / ná Czwarty Sąd wnieść/dla których ná ónych trzech Sądoch nie ſtawał. Jeſli nie ſtánie ku wnieśieniu pomocnéy rzeczy:iuż Sąd ſkázuie Credytorowi dochodźić długu ſwoiego ná rzeczach zápowiedźiánych / przedáiąc ie iáko może pod świádómiem dobrych ludźi / álbo wedle ſzácunku / iáko kedy Práwo álbo zwyczay nieśie. A ieſli ieſt wielé Areſtatorów ná iedny dobrá: tedy ſye roſpieráią v Sądu o lepſzość Práwá. Któryby vkazał lepſzé Práwo/ ten naprzód dochodźi zapłáty z dóbr Areſtowánych. Potym drudzy Areſtatorowie dochodzą z oſtáthká bądźieli thák wielé dóbr ſtawáło ku płáceniu długow. A ieſliby zapowiedź byłá ná ſtoiące Jmienie dłużnikowé. Tedy zá thymże poſtempkiem Credytowi przyſądzáią w óno Jmienie wwiązánié/ aby ié trzymał/ták długo ázby mu ſummá byłá zapłácóná. Albo ázby ſobie z ónego Jmienia pożythków/ dług ſwóy/ z świádómiem Vrzędowym/

wybrał y znakłády przez Vrząd oszácowánymi. A ten postempek z Aresztu iest słuszny wedle Práwá z niewielkim nakładem/y nie długi.

NJekedy ták syezáchowuią. Kiedy Credytor vczyni Areſt/ná czyie máietność: vstánie Sąd piérwszy / vstánie przez dwie niedźieli y wtóry. Potym do trzećiego Sądu da przypozwáć dłużniká oblicznie. A gdy dłużnik pozwány nie stánie/da to Credytor zápisáć / iż dłużnik do trzećiego Sądu pozwány nie stánął. Potym ná czwartym Sądźie / Credytor dawszy z Kśiąg czytáć/iáko dwá Sądy vstał/ y iáko dłużnik do trzećiégo Sądu pozwány nie stánął/bedźie ták pytał: gdyżem Areſt ná tego vczynił y vstałem Sąd piérwszy/wtóry/á dłużnik do trzećiegō Sądu oblicznie pozwány nie stánął / mali mie czwarty Sąd dóydź. Skażą mu / iż go ma dóydź czwarty Sąd (Prokuratorowie zwykli mówić: mali mi być folgowan) támże vstánie czwarty Sąd folgwány. Potym ná piątym sądźie/dawszy czytáć s Kśiąg/iáko czwarty Sąd iest przysądzón : bedźie pytał: Gdyż mi czwarty Sąd iest przysądzón/zá moim słuszným postempkiē z Aresztu/á stróná pozwána oblicznie/niestánelá/iáko Acta Vrzędowe świádczą/mali mi dano być w-

wiązánie w moiego dłużniká Jmienie. Skáżą/ iż ma być dano wwiązánie/ przez Podwóyćiego przyśieglégo y czeladź Vrzędową/ kiedy ſtroná będźie chćiałá. Názywáią tho wwiązánie niektórzy / Indicatio, á zwłaſzcza kiedy ſye ſpráwá z Areſtu toczy v Sądu / około máiethnośći ruchomey: thedy zá przewodem Práwá ſkázuią/ Jndykácyą w óny Areſtowáne rzeczy / to ieſt/ vkázuie Vrząd Credytorowi/ Indicat, Aby iuż długu ſwoiego dochodźił ná ónych rzeczach/ ná kthárych vczynił zapowiedź / y zá zapowiedźią Práwo ná nich przewiódł.

Indicacia w rzeczy co ieſt

Wwiązánié álbo Jndykacyą w dłużnikowé Jmienie/ ktháre ieſt w Areśćie miánowáné/ ták zápiſuią.

PER Famatum N. viceaduocatum iuratum Cracouien: data eſt Intromiſsio, Indicatio, famato N. in omnia bona mobilia & immobilia vbicunq; locorū exiſten: ſignāter in domum lapideam famati N. inter domos N. et N. parte ab vtraq; ſitam, vel in ſummam pecunię famati N. apud N. exiſtentem: idq; in ſumma debiti floren: centum, iuxta Decretum Sacrę Maieſtatis Regię, domini noſtri Clementiſsimi: vel iuxta obligationē in Actis Scabinalibus contentam,

iuxta sentẽtias Aduocati & Scabinorũ superius pronunciatas, præsente familia Iuris. N &. N.

TO Wwiązánié názywáią piérwszym stopniem. Aczkolwiek wedle Práwá/tylko ten ieden stopień iest opisany/ y zá thym piérwszym stopniem/iuż skuteczne Imienia dźiérżenié/aż do zapłáty długu. ¶ Wszákże niekędy záchowuią ten zwyczay/iż zá przysądzeniem z okazánia piérwszégo stopniá / dáią z Vrzędu przez dwie niedźieli drugi stopień Rumowánie/ co zową Euacuatio, y zápisuią Rumowánie tymiż słowy iáko y Wwiązánié/tylko miásto tego słowá/Intromissio, álbo Indicatio, nápisza Euacuatio. Dáią tákże zá przysądzenim z okazánia wthórego stopniá / trzeći stopień przez drugie dwie niedźieli Wyniátánié/co zową Executionem euacuatiõis, y zápisuią ten trzeći stopień tymiż słowy / iáko y Rumowánié:tylko zá słowo Euacutio położą Executio euacuationis. Kthóre trzy stopnie záchowuią/ dla tego / áby przez then czás dłużnik czuł o sobie/Credytorá przeiednał álbo/nie mali czym płácić/ná czás odprosił/łaski żądał: wiedząc o thym/iż przy ostátnim stopniu/Powód/z Vrzędem z Ceklarzmi abo Oprawcámi/ potężniey niż piérwéy przychodźi w dóm iego: státek iego ktory iest w domu/ Vrzędnie zámyka/Pie-

Eua cuatio, Rumowánie.

Executio eua cuatiõis, Wyniátánie.

czętuie/ in-

czetuie/inwentuie: ná oſtátek wymiáta/y w domu iuż práwie ſkutecznie áż do záplácenia ſummy zoſtawa.

Poſtempek z Areſtu/ przećiw Dłużnikowi/ kiedy do trzećiego Sądu pozwány ſtánie.

Kredytor vczyniwſzy Areſt/ y vſtawſzy dwá Sądy/ pozowie dłużniká do trzećiego Sądu. A dłużnik kiedy ſtánie: ták Kredytor przećiw iemu poſtąpi/przypowiádáiąc ſye zwyklym obyczáiem. Pánie Wóyćie/vczyniłem zapowiedź Vrzędną ná ſtátek tego. N. y vſtałem dwá Sądy: ku trzećiemu Sądowi/ dałem ſtróne przypozwáć/ y pytham ná Práwie/ chceli dopuśćić trzećiego Sądu. Jeſli dłużnik dopuśći trzećiego Sądu/ iuż przez tho/ dopuſzcza przewodu Práwá ná ſwóy ſtátek áreſtowány. Ták iuż zá tym dopuſzczenim/Kredytor będźie dochodźił długu ſwoiego/ ná ſtátku álbo ná Jmieniu Areſtowánym/ zwyklym poſtępkiem Práwnym. A ieſli dłużnik pozwány nie dopuśći trzećiego Sądu przećiw ſobie vſtać/ offyáruiąc ſye vſpráwiedliwić (álbo iáko

mówią/Práwo dáć práwo wźiąć) będźie żądał áby mu Credytor dobrowolnie ziáwił. Tám Credytor dłużnikowi swoiemu winien dobrowolnie ziáwić o co mu státek iego Aresztował: wywodząc wszystki przyczyny/winności/ skąd dług vrósł/y ma być záwsze gotów ze wszystkimi dowody ku okazániu/ áby pozwány obaczywszy nie gotowego/ Gwarem go nie záwiązał. Tám dłużnik wysłyszawszy żalobę/ może chcelí zárázem/ieśli iest gotów/odpowiadáć: może też przeciw Credytorowi Dylácyy y wszystkich obrón Práwá vżywáć wedle postempku w Porządku opisánego/ fol.70.

Ten postempek iest wedle Wielkiérzá Krákowiánów.

O Zapowiedźi ná máietność zmárłego dłużniká/ y o postempku z Zapowiedźi.

JEśliby kto ná Jmienie vmárłego/Zapowiedź vczynił/ á Dźieći iego láth rostropnych nie miáły/á tákowy dług był by iáwny y dowodny/ábo ná Testámencie wyznány/ábo przed Vrzędem Rádźieckim/ábo Sądem zápisány:ábo by szło o Wiáno żenie/ zostáłey Wdowy. Tedy vstawszy pierwszy Sąd/y

Postempek zá zapowiedźią w długoch iawnych.

wthóry/máią być przypozwáni Exekutorowie/ y Opiekunowie / opiekálnicy dźiećinni/ kthórzy trzećiego Sądu dopuścić máią. Niedbáiąc tego/że dźieći lath niemáią / á ták zapłátá ma być folgowaná/tyle/ilé sye Jmienia ściąga.

¶ A ieśli dług nie będźie iáwny/ tho ieśt / iże nie ieśt przed Rádą ábo Sądem práwem zápiśány/áni ná Teśtámencie wyznány/iedno tylko Szuldbryffrem / kthóré pod czásem bywáią zátrzymáné. Tedy vstawszy pierwszy y wtóry Sąd / y trzeći Sąd / nawiecéy dwá kroć álbo trzy kroć oftrzégszy/á dawszy do Kśiąg swą pilność zápiśáć. Nie powinien dáley Sądów oftrzégáć:ále zá tákowym zapiśem tá śpráwá ma ftać/áż dźieći do lat roftropnych przyydą / któré po tym máią być przypozwáné:y dáley poftępowáć wedle Práwá. A do tego czásu óno Jmienie zápowiedźiáné/ku szkodźie ónym którym dłużno/ nie ma być żadnym obyczáiem przedano/ábo záfrymárczóno:y owszem żadna rzecz s tákowego Jmienia nie ma być ruszána ábo śpráwowaná/króm/ábo bes wiedzenia tych którym dłużno. Chybá ty rzeczy/iáko Towáry/ kthóreby sye miały zepśować/ty mogą pod świádómiem dobrych ludźi przedáć / á pieniądze do Práwá/

Poftempek zá zapowiedźią w długoch nie iáwnych.

máią być położóné. ∴ ∴ ∴

¶ A ieśliby Zapowiédź byłá vczynióná ná dłużniká/ktoryby był zbiegły/á mógłby dostátecznie dowieść/iże ieśt zbiegły/tho ieśt/ iżeby śye w Klasztorze chował/ ábo by liśt Gleythowny od Krolá ábo od miástá miał ku szkodźie Credytorowi/álbo ktorymkolwie obyczáiem dowiódłby go być zbiegłym. Tedy po tákowym dowodźie/ temu ktory zapowiédź vczynił/trzeći Sąd ma być dopuszczon/y Práwo swoié ná tákowym Jmieniu przewieść ma/ postáwiwszy dostáteczné Rękoymie Práwu o nágábánié ktorych kolwie person/zá tákowé rzeczy zápowiedźiáné.

Postempek ná dłużniká zbiegłego.

¶ A ieśliby przećiw tákowemu dłużnikowi dowieść niemógł/ iżeby był zbieg / thylko że śye od miástá ná czás chroni: thedy vczyniwszy zapowiédź/vstawszy piérwszy/ y wtory Sąd/thedy trzeći Sąd ma ostrzegáć/Rok y dźień. A w tym czásie/ma wźiąć pozew od Woytá mieyckiego/ku pozwániu tákowego dłużniká gdźieby go mógł náleść. Po roku potym y po dniu/ ieśli go pozwem ku dopuszczeniu trzećiégo Sądu nie mógł náleść / á ieśli przyniesie świádectwo z inąd że pilność miał/á nie mógł go mieć ku poz-

¶ Postempek ná dłużniká nie zbiegłego.

wániu / thedy trzeći Sąd iemu ma być dopuszczón w tákowé Imienie / y Práwo swoié ná to przewiéść może. Obrecżywszy sye Práwu o nágábánie tákowego Imienia prze zeni zápowiedźiánégo / á przez Práwo iemu przysądzónego.

Formá Pozwu / iáko ma być pisány do ónego Vrzędu / pod ktorym dłużnik iest / áby ná pierwszy Sąd ku Arestowi stawał.

VNIVersis & singulis Iudicibus, Aduocatis, & Scultetis, eorumq; vicesgereñ, omnium ac singularum Ciuitatum, oppidorum, ac villarum in & extra regnum Poloniæ, dominiaq; eisdem subiecta constitutis, Dominis & amicis charissimis ac honorandis. Signanter tamen, nobili viro N. Aduocato ciuitatis N. N. Aduocatus ciuitatis N. salutem, & omnẽ fœlicitatem. GEnerosi, famati ac prouidi domini, amici charissimi: Notũ esse D. vestris: cupio per præsentes, famatum N. ciuem Cracouieñ, secundum Iuris ordinem & obseruantiam in Iudicio nostro ciuili Cracouieñ, feciſſe Iuridicum & officiosum Arestum, super omnibus bonis mobilibus & immobilibus, famati N. Ciuis N. Quare præfatus N. postulauit à me citationis literas, quibus ipse N. præfatus

N. nunc abſens ad primum ludicium huc citaretur. Cùm verò Officij mei ſit ea, quę æquitatis ratio poſcit, cuiuis admittere. Proinde autoritate officij mei plenam facio poteſtatem, omnibus miniſtris, appa-ritoribus, ac præconibus ludiciorum & officiorum veſtrorũ, etiam ſi opus fuerit miniſterialibus, quos deſignare ad hoc voluerint, vt ad inſtantiam præfati N. perſonaliter citent, prædictum N. ad primum ludicium, ſuper bonis areſtatis, terminum ei comparendi in ludicio noſtro ciuili bannito expoſito, quod feria ſexta poſt Conductum Paſchę proxima ante meridiem celebrabitur (aut in die tranſpoſitionis eiusdem ludicij, ob ſolennitatem feſti) præfigendo. Proinde D. veſtras cõmunis iuſticię cauſa, plurimum rogo, mãdare velint miniſtris & præconibus ludiciorum & officiorum veſtrorum, vt perſonaliter accedentes præfatum N. citandum curent, ad locum & terminum præfatum, mihiq; rurſus literas teſtimoniales transmittant, quibus conſtare poſsit, quo loco & tẽpore, inſuper ad quẽ terminũ præfatus N. fuerit citatus, vt ptẽ ea de re poſſem reddere certiorem. Quod viciſsim ſimili officio & omnibus amicitię ſtudijs, id V. D. referendum curabo. In præmiſſorum fidem Sigillum officij mei præſentibus eſt ſubimpreſſum. DAtum. Cracẽ.

Táż Formá po Polsku.

WSzystkiem y káżdemu z osobná/ Sędźiom/Wóytóm/ Szołtysóm/y ich namieśtnikóm/wszelkich Miast/ y miásteczek/wśi/ták w Krolestwie Polskim/ iako thez w innych páństwách bedącym/Pánóm/y przyácielóm miłym:á osobliwie slawnemu N.Woytowi/Miástá N.N.Wóyth mieścki.N.zdrowia y wszego dobrégo pomnożenia życzy. Vrodzeni/ szlachetni/slawni/ á opátrzni Pánowie/ przyaćiele mili: Oznáymuie w.m.thym listem/ iż slawny N.mieszczánin Krákowski/wedle porządku Práwá/ y wedle záchowánia v Sądu nászego/ vczynił szperunk Vrzędny ná wszystki dobrá Ruchomé y nieruchomé/ slawnégo N.Mieszczánina. Dla tego/przerzeczóny N.prosił mie o listowny Pozew/ kthórym by/ wyszszéy námieniony N.którego tu ná ten czás niemász/ był ku pierwszemu Sądowi pozwány. A gdyż tho ná Vrząd móy należy/kożdemu nie odmáwiáć tego/ co spráwiedliwość pokázuie:przeto władzą á zwierzchnośćią Vrzędu moiego/ dawam moc y pozwalam wszystkim slugóm Vrzędowym/Pod

woyskim / Sądów y Vrzędów w. m. y Woźnym byłoliby potrzebá : ktorychby w.m. ktemu náznáczyli/álbo im to porucżyli: áby ná przećiw przerzeczónemu N. oblicznie pozwáli przerzeczonégo N. ku piérwszemu Sądowi ná dobrá szperowáné/ Rok iemu dawáiąc ku ſtaniu przed ſąd nász mieścki Gáyny wyłożóny/ ktory bedźie w piątek piérwszy po Przewodnéy niedźieli przed południem (álbo ná ten dźień ná ktory Sąd ón dla świetá bedźie odłożóny.) A przetho wzgledem / pospolitéy ſprawiedliwośći/ w.m. proſze/ áby w.m. przykazáli ſługóm Sądów / y Vrzędów ſwoich/ áby óni przerzeczónego N. pozwáli ná mieśce y ná czás wyższéy miánowány. A mnie zás liſtem ſwoim oznaymili/ ná ktorymby mieścu y kiedy/ y ná ktory dźień/ przerzeczóny N. był pozwány/ ábym tho ſtrónie mógł oznaymić/ co ia też w.m. tymże ſpoſobem y wſzelkiemi przyaćielſkiemi powolnośćiámi odſługowáć chce. Ku ktorey rzeczy świádectwu Pieczęć Vrzędu moiego/ dałem przyćiſnąć. Dan z Krákowá. etcęt.

¶ Tymże ſpoſobem wthory y trzeći pozew ma być nápiſány / ku wtoremu y trzećiemu Sądowi: odmieniwſzy tylko ná tym mieścu/ gdźie po-

łożóno/ Ku

łożóno/Ku piérwszemu Sądowi: położyć ku wtóremu y ku trzećiemu. Wszákże/ iż niekędy tylko ku trzećiemu Sądowi pozywáią/ vstawszy piérwszy y wtóry Sąd/wtóry ostrzégáiąc. Tego pozwu tá iest Formá.

Formá pozywánia ku trzećiemu Sądowi/ vstawszy piérwszy y wtóry Sąd.

VNiuersis & singulis, &c. Generosi, &c. Notum esse D. vestris, cupio per præsentes famatum N. Ciuem N. secundum Iuris ordinem & obseruantiam, in Iudicio nostro ciuili N. feciſſe Iuridicum & officiosum Arestum, super omnibus bonis famati N. dictiq; aresti iuxta Iuris gradum & obseruantiam, primum ac secundum astitisse Iudicium, & tertium iudicium, in hunc vsq; diem præcustodiuisse. Quare à me præfatus petiit citationis literas, quibus prædictus N. ad tertium Iudicium huc citaretur. Cum verò officij mei sit ea, quę æquitatis ratio poscit, cuiuis admittere: Proinde autoritate officij mei, plenã do potestatẽ omnibus ministris, apparitoribus, ac præconibus Iudiciorum & officiorum vestrorum, etiã si opus fuerit ministerialibus, quos designare ad hoc voluerint, vt ad instantiam præfati N. personaliter

citent prædictum N. ad tertium ludicium, aliâs pro admittẽdo tertio ludicio, ſuper bonis areſtatis, terminum ei cõparendi, in ludicio noſtro Ciuili bannito expoſito, quod feria &c. ante meridiem celebrabitur, præfigendo. Proinde D. veſtras cõmunis iuſticię cauſa plurimum rogo, mandare velint Miniſtris & Præconibus ludiciorum & officiorum veſtrorum, vt perſonaliter accedeñ, memoratum N. citandum curent, ad locum & terminũ præfatum, vt tertium ludicium admittat, aut lure ſe defendat, mihiq; rurſus literas teſtimoniales transmittant, &c. vtſupra.

Ten Pozew ku trzećiemu Sądowi / thymże kſztaltem będźie piſány / iáko wyżſzey. Pizypiſawſzy tylko ná mieścu ſwoim / tho / Iż ten á ten vczynił Vrzędny ſperunk ná tego á ná tego dobrá / y wedle záchowánia tutecznégo porządku / piérwſzy y wtóry Sąd vſtał / y trzeći áż do dniá dźiśieyſzégo oſtrzégał / y prośił mie o Pozew liſtowny / kthórymby ku trzećiemu Sądowi był pizypozwan. Ku trzećiemu Sądowi. etcęt.

Odpis Wóytá / pod którego Práwem dłużnik będźie pozwan.

EGO N. Iudicij ciuilis N. iuratus Aduocatus,

publice profi-

publicè profiteor, ac significo, Vniuersis & singulis, quorum interest, siguanter Aduocato Cracouiẽ, Quia ex officio meo aduocatiali, literas citationis honorati viri N. Aduocati Cracouieñ, die tali, N. scriptas ad legittimam executionem deduxi, famato N. Ciui N. per publicum ludicñ ministrum seu præconem iuratum personaliter insinuando, vt ad instantiam famati N. ciuis N ad primum, vel ad secundum, vel ad tertium iudicium bannitum expositum, quod Cracouiæ feria N ante meridiem celebrabitur, compareat. Vt ipsum iudicium, aut admittat, aut iure se defendat, iuxta vim & tenorem præfatę citationis. In cuius rei fidem & testimonium, sigillum officiñ mei est subimpressum. Datum. &c.

Táż Formá po Polsku.

TA N. Wóyth mieścki N. wszystkim/y kożdemu z osobná komu należy wiedźieć: á miánowicie/ sławnemu N. Wóytowi Krákowskiemu/tym listem moim wiádomo czynie/iżem ia z Vrzędu moiego Wóytowskiego/ Pozew listowny przeczeczonego Wóytá Krákowskigo/ ten á ten dźień pisány ku skutkowi przywiódł/to iest/ Opowiedźiałem sławnemu temu á temu / oblicznie/ przez sługę moiego

Vrzędowego przysięgłego: áby ná przećiw sławnemu N. ná pierwszy/ná wtóry/álbo ná trzeći Sąd/który w Krákowie ten á ten dźień przed południem będźie/stánął/áby tákiego Sądu do puścił/álbo sye Práwem bronił: wedle pozwu przerzeczónego. Ku którey rzeczy świádectwu Pieczeć Vrzędu moiego dałem przyćisnąć. Dan z Przemyślá. etcęt.

Pozwu pospolitego krótka Formá/ do Wóytá bliskiego.

PAVLVS N. Aduocatus iuratus Casimirieñ, famato N. Aduocato N. Clepardieñ, Salutem & omnem fœlicitatem. Famate N. domine Aduocate, amice charissime ac honorande, notum esse D. tuę, cupio honestum N. à me postulasse citationis literas in & contra prouidum N. Quia verò officiũ mei est vnicuiq; iusta & licita petenti non denegare. Quare D. tuam plurimum rogo, vt præsentes huius citationis literas meas, per famulum seu præconem officij sui exequi mãdet: terminum, præfato N. coram iudicio ciuili N. ad instantiam dicti N. ad feriam sextam etcæt: assignañ, mihiq; huiusmodi exe-cutionem, literis suis indicet. Ego verò me in similibus & maioribus d. tuę semper promptum offero.

Quam bene valere cupio. In præmiſſorum fidē. etc.

Táż Formá po Polſku.

Wawel N. Wóyth przyśiegły Káźimiérſki / ſtawnemu N. Wóythowi Klepárſkiemu / przyśiegłemu / zdrowia y wſzyſtkiego dobrego życzy.

Stawny á vczćiwy N. Pánie Wóyćie przyaćielu miły / Oznáymuie w.m. iż ten ſtawny N. mieſzczánin N. żądał odemnie liſtownego pozwu / náprzećiw ſtawnemu N. A iż ná móy Vrząd należy kożdemu ſłuſznéy rzeczy proſzącemu nie odmáwiáć: przeto w.m. proſze / áby w.m. wedle tego pozwu kazał ſłudze Vrzędu ſwoiégo / pozwáć tego N. y náznáczyć mu Rok / do Sądu náſzégo mieſckiego / ktory w ten á w ten dźień przed południem bedźie. A tho od przerzeczónego N. á mnie záś ten pozew liſtem ſwoim oznaymić. A ia w równych y w wietſzych rzeczach w. m. ſye chutliwym offyáruie. Ku téy rzeczy świádómie pieczeć ſwoię dałem przyćiſnąć. Dan z Káźimiérzá. etcęt. ∴ ∴ ∴

Fórmá pozwu od Rády / ná Osobę / w tym práwie Imienie máiącą.

PRoconsul & Consules ciuitatis N. Tibi famato N. ciui N. vigore bonorum tuorum, quę Iuri nostro N. subiecta habes. Mandamus, vt coram nobis in loco iudicij consueto, per te vel tuum legitimum Procutatorem compareas feria etcæt: ad instantiam famati N. Qui te citat primo, vel secundo, vel tertio ad audiendum & decernendum sibi admitti, per nos intromissionem, in bona tua N. in debito centum florenti iuxta contenta obligationis tuę, per te coram officio nostro factę. Ad hęc & alia tibi in termino citationis obiicienda, iudicialiter responsurus. Alioquin siue comparueris siue non, nos ad ea quę iuris fuerint procedemus, contumacia tua non obstante. In cuius rei fidem & testimonium, Sigillum officij nostri præsentibus est subimpressum. Datum.

Táż Fórmá po Polsku.

WYrmistrz y Rádá / miástá N. Tobie sławnemu mieszczáninowi N. względem dóbr twoich kthóre Práwu nászemu podległe masz. Przykázuiemyć / ábyś przed námi ná mieścu zwyklym Sądowym / przez syę álbo przez twego własnego Prokuratorá / w ten

á w ten dźień /

á w ten dźień/náprzeciw temu N. ſtánął/ który cie pierwſzy raz/ álbo wtháry/álbo trzeći pozywa/ ku ſłuchániu Sądownego ſkazánia iemu/ wwiązánia w dobrá twoie N.w długu ſtá złotych/ ktháreś mu winien/ wedle zapiſu twego przed námi vczynióneg. Ná té y ná inné rzeczy/ które tobie ná Roku będą ſzérzey powiedźiáné/ ábyś Sądownie odpowiádał. Wiedząc to/choć ſtánieſz choć nieſtánieſz/ my ku themu co wedle práwá ieſt/dáley poſtąpiemy. A ku they rzeczy świádectwu/ pieczeć Vrzędu náſzego ieſt przyćiśnioná. Datum.

Liſt do Rády o Exekucyą tego Pozwu.

PRoconſul et Conſules Ciuitatis N. Vniuerſis et ſingulis ludicibus, præſertim verò Spectabilibus ac famatis dominis Proconſuli, et Conſulibus Aduocato, Scabinis Ciuitatis N. officiorum ſuorum diligenti commendatione præmiſſa.

SPEctabiles ac famati Domini, amici noſtri chariſsimi. Petijt à nobis famatus N. literas citatiõis, ad citãdum famatum N. quas illi ex officio noſtro denegare non potuimus. Quare obnixe rogamus, ſpectabiles D. veſtras, vt eas quas mittimus citatiõis li-

teras, super famatū N. ministro officij sui siue præconi, siue etiam ministeriali Castrensi exequendas mandent, prout ex officio suo, cōmunis iusticię causa, mandare debent. Cui quidem officij vestri ministro, siue Præconi siue ministeriali Castreñ, & nos præsentibus plenam damus potestatem, vt eiusmodi nostras citationis literas, prout consuetudo et ius vestrum exigit, prædicto N. offerat, terminum eidem coram nobis comparendi feria tali N. iuxta præfatę citationis contenta, assignañ. Et spectab: D. vestras rogamus, vt de hoc negotio literas testimoniales, nobis per eundem nuntium transmittant. Quos bene valere optamus. etcæt.

Táż Fórmá po Polsku.

BOrmistrz y Rádá miástá N. wszystkim / y kożdemu z osobná / Sędziom / Vrzędnikóm / á zwłaszczá zacnym á sławnym Pánóm Bormistrzowi / y Rádźie / Wóytowi / Przysiężnikóm miástá N. powinowáctwá swoie przyaćielskie / pilnie záléćiwszy. Zacni á sławni Pánowie / przyaćiele nászy mili / żądał iest od nas sławny N. listownego pozwu náprzećiw sławnemu N. czego sye nam z Vrzędu nászego odmówić niegodźiło. Przetho w. m.

prośimy /

prośimy/áby w.m.ten listowny pozew/który posyłamy ná stawnego N. swemu słudze Vrzędowemu roskazáli oddáć. Co w.m. dla pospolitháy spráwiedliwośći vczynić powinni. Kthóremu to słudze/choć Podwoyskiemu/choć Woźnemu/ y my/tym listem dáiem moc/áby tákowy pozew iáko Práwo/ y zwyczay v w.m. nieśie / przeczónému N. oddał/dawáiąc mu Rok/áby przed námi ná then á ná then czás/wedle pozwu stánął. A w.m. prośimy/ ábyśmy o tym pozwániu listowné świádomié/ przez tegóż posłá od w.m. mieli. A przy tym w.m. zdrowia/y wszego dobrá od páná Bogá żądamy.

Przećiw niesłuszným á szkodliwym z Arestu postępkóm.

Postępki których Prokuratorowie/ vczyniwszy Arest/v Sądów vżywáią / wielé ich widźimy być nie wedle práwá. Naprzód to/rzecz iest niesłuszna y nieprzystoyna/co powiádáią/iż Arest mocy niema / kiedy go ná kożdy Sąd wyłożony przez dwie niedźieli nie vstawa. Powiádáią/iż trzebá vstać piérwszy y wtóry Sąd/y inne Sądy/ chceszli áby Arest nie spełzł. Skąd to Práwo vro-

Cerasini contra ineptos in arestatiõibus pgressus, sub Titu. Sequestratio, Arestatio.

sto/ kto ie vczynił: gdyż w Práwie Mágdeburskim o tych Aresćiech/ oprócz áresłowania koniá/bárzo málo iest nápisano. A o tym rstawániu Sądów/prosto nic. Które vstawánie Sądów/też nie wiedźieć co sye rozumie/thák z polskich słów iáko y z łácinskich/ Astare Iudicia, Astitio terminorum, nie wiedźieć co iest. Kto tego nie czyni z zwyczáiu ábo v Práwá nie bywaáni naylepszy łácinnik z łácinskiego adstare Iudicia, áni nalepszy Polak z polskiego/ iáko mówią/ Vstáwáć Sądy/ nie bedźie rozumiał co iest. Ták niczemnemu/ á ni potrzebnemu postemkowi/niczemne też słowá dano. Vstawaniem Sądów názwano/Postempek: którego Prokuratorowie vczyniwszy Arest/rzywáią. to iest/kiedy kto vczyni Arest ná czyie máietność:póydźie do Sądu wyłożonego / kthóry po onym vczyniónym Aresćie/ bliśko bedźie: y tám stánawszy/opowie sye pierwszy raz/ iż vczynił áreśt ná tego á ná tego státek / y da tho sobie zápisáć: vczyni thákże ná drugi Sąd przez dwie niedźieli/tákże ná trzeći ná czwarty/ y czásem cáły rok tho v Sądów/ bedźie opowiádał/ kthóre opowiádánie/názywa/Vstawániem Sądów. Byłoby dáleko słuszniey y ku záchowániu powáżności Vrzędowéy/bárzo pożyteczniey/kiedy by ty Aresty

Vstawánie sądów/ niewiedźieć co iest.

Vstawánie sądów co názywáią.

kthóre przez

100

ktore przez sługę Vrzędowégo czynią/do tąd były w swoiey mocy krom tego vstawánia Sądów / áżby záś po rozstrzygnieniu Práwnym/z roskazania Sędźiego/przez sługę Vrzędowego/ były wolno puszczone: thák iáko sye y v innych Sądów záchowuie/około Sequestrów/to iest/ około tych rzeczy/ktore w zátrzymánie do Vrzędu álbo do kogo innego raz bywáią dáné / áż do ziednánia/ ábo do rozstrzygnienia Práwem. Ku czemu namniey nie bywa potrzebá tákiego vstawánia Sądów. Już zá pierwszym zátrzymániem/spodánia czyiego/bedą rzeczy w pokoiu / nikomu nie wydáné / áż sye stróny ábo zgodzą/ábo Práwem rozepną / co názywáią Sequestrum sequestrationem. Tákżeby też rzeczy zá áresztowáné/miały być w pokoiu/krom vstawánia Sądów / áż do zgody/álbo rozstrzygnienia Práwem.iáko Arestum y Sequestrum iedno są rzeczą/tylko w słowiech odmiáná: Aby też táki zá Arestem był postempek/iáki zá Sequestrẽ. Wszákże tym czásem/póki by rzeczy z Aresztu nie były puszczone/ wolno iest temu Credytorowi/ktory zá áresztował / czynić álbo przeciw Osobie dłużnikowey / álbo ná státek iego áresztowány/ záchowawszy w tym słuszny porządek Práwá/ przez przypozywánie stróny. Wolno też iest

Sequestr co iest.

Arest á Sequestr w czym rózność máią.

a ij dłużnikowi/

dłużnikowi / kiedy chce swoie rzeczy z zapowiedźi wyzwolić: záchowawszy tákże słuszny porządek Práwá w przypozywániu strony. Ku czemu namniey nie będźie wádźiło/ choćby żadnych vstawánia Sądów niebyło/ kthóre żadnego pożytku/ owszem wielką szkodę z wielkiego nakłádu/práwuiącym sye zwykły przynośić.

☞ Tu theż niewádźi przypomnieć dáley około tego vstawánia záchowánić v Sądów/nie wedle Práwá. Jż ći którzy zapowiedźi czynią: vstawszy(iáko to óni zową)piérwszy y wtóry Sąd/ tedy tego którego dobrá są/pozywáią ku trzećiemu Sądowi/ ábo iáko óni mówią/ ku dopuszczeniu trzećiego Sądu. ¶ To dopuszczenie trzećiego Sądu / niewiedźieć co zá mówá iest/ iáko y po łácinie vocare ad tertium iudicium, seu pro admittendo tertio iudicio: którey mówy/ óni ludźie vczeni w Práwie Serwius/Sulpicyus/ Vlpianus/ Jázyus/ y inni ná nauczeńszy/by teraz byli żywi/nie rozumieliby. Ták ty Sądy/y záchowánia / y nazwisków niczemnych dosyć máią. Dopuśćić trzećiego Sądu niewiedźieć co iest. Wyiąwszyby to/ábytemu/który ſtátek czyy áreſtował/iákoby s trzećiey Contumácyey pozwánego/ábo iákoby zá trzećim pozwem iuż było dopuszczono otrzymáć ty rzeczy / które zápo-

¶ Dopuśćić trzećiego sądy co iest.

wiedźiał: á raz pozwány gdy nieſtánie/ áby go iuż zdano w vtráceniu ónego ſtátku ktháry mu zápowiedźiano. A ktoby ſye tákim poſtempkiem ſzkodliwym nie brzydźił/ ktáry pozwánego zá piérwſzym pozwánim/ ná piérwſzym roku/ dla nieſtánia w vpadku zdádzą: co iednák podług Práwá Máydeburſkiego być niemoże/iedno ten ktháryby trzy kroć pozwány nieſtánął / ma być ſkazan ná vpad ku vtráceniu tego wſzyſtkiego/ oco ieſt obżałowan/ná piérwſzym roku/ná wtórym/y ná trzećim. Ták nápiſano lure Municipali Articu:23 in Gloſa, y ná innych mieścach. Ter citatus ſi quis non paruerit, mitti debet Actor in poſſeſsionem. Gdźieby ináczéy było/tedy ſkazá nié przećiw temu/ktáry nie ieſt trzy kroć pozwány / nic nie waży. Sententia contrá abſentem lata, non ligat. Ale ſnadź rzeczeſz/ iż tho pozwánie ku trzećiemu Sądowi/ nie ieſt rok piérwſzy ále trzeći. Bo przed tym było dwoie vſtawánié Sądów. A thák pozwánié ku trzećiemu Sądowi/ nie ieſt rok piérwſzy ále trzeći: Nie możeſz thu/ żadnym obyczáiem trzećiego Sądu / názywáć trzećim rokiem. Gdyżeś ná piérwſzé dwá Sądy/dłużniká nie przypozywał/ tylkoś Sądy/iáko mówiſz/vſtawał/ tho ieſt/ ſtawałeś przećiw ſtrónie/kiedyś iey nie pozwał/ktháryms tákim v-

Obiectio.

Solutio.

J. Vſtáwáć ſądy / co ieſt właſnie.

ſtawánim/nic niemożeſz ſłuſznie wygráć. Bo to wſzyſtko/cokolwiek przeciw twoiemu ádwerſarzowi v Sądu nie pozwawſzy go/ poczynaſz/ nic nie waży. Omnia quę abſente, & nullum terminũ habẽte parte,geſta ſunt, pro infectis habẽtur. Thámći rok názywáią/ kiedy kogo ná ſłuſzny czás przez ſługę Vrzędowégo pozowieſz:nigdźie tego nie bedźieſz czytał w Práwie/ áby to twoié pierwſzé ábo wtóre vſtawánié/ było rokiem pierwſzym/wtórym: áni przypozwánié do trzećiego Sądu/trzećim rokiem. Być to nie może/ muśiſz then trzeći Sąd zá pierwſzym pozwem/ názywáć pierwſzym rokiem. Bo pozew czyni rok/nie vſtanié ſądu. A ná pierwſzym roku/ nikogo w vpadku zdáć niemożeſz:Bo Práwá mieſckie nie dopuſzczáią tego co inné dopuſzczáią/ ábyſmy mieli vżywáć ábo rozumieć/ ieden pozew miáſto trzech/iáko mówią: Citat te vno edicto pro tribus. Błędy to wſzyſtko vbogim ludźiom/ku dochodzeniu ſpráwiedliwośći ſzkodliwé: ktore/ Bożę day tho/ áby kiedy były od tych ktorym należy/poprawioné. Nie iednemu tákim złym á nie wedle Práwá poſtempkiem máietność ginie: ſłuſznieyby kożdy y z lepſzym ſumnieniem otrzymał zapłáte długu ſwoiego/ zá tákim poſtempkiem/kiedy kto vczyniwſzy Areſt ná

dłużniká:

dłużniká/ trzy kroć go będźie pozywał do trzech sądów po ónym áreśćie / á nie do trzećiego tylko sądu. Wszákże tu niechay kto chce náśládu ie zwyczáiu/niewiem skąd wźietego/Práwu pospolitemu bárzo przećiwnégo/ iedno tho kożdemu z iáśnégo Práwá może być wiádómo/ iż żaden dla nieśtánia/ zá iednym pozwem/ niemoże nic vtráćić / nie może mu to piérwszé nieśtánie nic szkodźić wedle Práwá / nie może być skazan ná vpad: w iego Jmienie żaden Credytor niemoże być słusznie wpuszczón: thylko kiedy pozwány trzy kroć/nie stánie/ ieśliby nieśtánia abo niepoślusżeńśtwá swoiego iáką słuszną przekázą nie wymówił / iáko mówią/ ieśliby pomocnéy rzeczy nie wnióśł. Musi być wedle Práwá tho troie niepoślusżeńśtwo/ iáko Słońce iáśné/ dla ktorego by pozwány/o to o co nań żałobá wyszłá/y o szkody/miał być ná vpad skazan. Przeto/ kiedy kto ná kogo przewodźi Práwo/ napilniey tego strzeże / áby Podwoyśkiego zeznánie iż pozwał/było zápiśáné. Bo do zepsowánia przezyśków/abo przewodu Práwá/nic nie ieśt gotowszego/iáko kiedy nie ieśt iáwno/áby stróná byłá pozwaná/ták wtóry y trzeći raz iáko y piérwszy. A ieśli by dłużniká ná pozew nie mógł dośtáć/ przedśye ma być pozywan trzy kroć liśtownym

¶ Pośtempek Práwá Mieśćkiego práwy.

¶ Przewodowi Práwá/ co nawiecéy wádźi.

pozwam który ma ſługá Vrzędowy przylepić ná mieścu kędy ludźi nawięcéy przebywa/ábo gdźie dłużnik zwykł bywáć: o tym maſz z Práwá w Porządku ſzérzéy nápiſano fol: ſ 8. Bo gdźieby ináczéy było/ tedy dłużnik áni ná Oſobie ſwoiéy/áni ná máietnośći/ wedle Práwá/ stego vſtawánia ſądów/y s pozywánia pierwſzégo/do tego trzećiego ſądu/nic cierpieć niemoże. Wyiąwſzyby kędy zá iákim Przywileiem álbo Wielkierzem/ tho przypozywánie do trzećiego ſądu/ było záwitym rokiem (ktháry łáćinnicy názywáią/ terminū peremptorium, à perimendo, quòd vlteriores dilationes perimit, Rok záwity/po którym iuż żadna dálſza odwłoká nie idźie/ żadnégo dálſzégo przypozywánia nietrzebá) tám mieśce mieć może. O czym Krákowiánie máią ſwóy oſobliwy Wielkierz. Przećiw któremu/nic ſye tu tym piſánim niemówi/áni vymuie: iáko y przećiw vſtáwam innych miaſth oſobliwym. Tylko tu ieſt vpominánie/ á vkazánie drógi/ ku ſłuſznemu á ſpráwiedliwośći bliſzſzemu poſtępkowi: którego ktho chce może náſłádowáć/ ábo ſye thego coby ſobie rozumiał być pożyteczniey-ſzégo domáwiáć: gdyż około dochodzenia ſpráwiedliwośći/ſą drógi rozmáite: iedny ſpráwiedliwośći bliſzſze wedle Práwá poſpolitego álbo

Záwity rok.

zwyczáiu

z wyczáiu dobrego. Drugie dálszé/ z nieumieietnośći wzwyczay wźięte z szkodą vbogich ludźi/ y z wielką przewłoką spráwiedliwośći. ¶ To by była drogá z áresztu prosta: vczyniwszy áreſt/ to ieſt/ zápowiedźiawszy státek dłużników Vrzednie/przez sługe Vrzedowego/pozywáć dłużniká trzy kroć do trzech Sądów wyłożónych bliſko po tym bedących/ chćialliby swóy státek z zapowiedźi wyzwolić. Niemoźeli dłużniká ná pozew dostáć/dáć nań trzy kroć pozew liſtowny/ná iáwnych mieścách słudze Vrzedowemu przybijáć/ álbo do ónego Vrzędu/pod którym ieſt vrzędem/ pozew posyłáć/ áby tám był pozwan/ álbo raz/ możeli być/oblicznie pozwawszy/ drugi y trzeći wmieszkániu iego opowiedźieć/áby stánął/ iuxta lus ſcriptum, Spec: Saxon: Lib: iij, Artic: 63, in Gloſa. Si ſolus non eſt, debet ſibi in domo denunciari, vel vxori eius. iuż tho ták trzy pozwy/ słuszné bedą przećiw zbiegłemu / gdy sługá zezna przyśiegły/ iż ták vczynił: iuż tu nie bedźie vnum edictū pro tribus, co sye w mieśckim Práwie nie záchowuie. Ale beda tria edicta pro tribus. Trudno mie masz námówić/áby ieden pozew miał być trzemi/iáko y trzy iednym. Ale ieden pozew iednym/ trzy trzemi prawdźiwie/ podług Práwá Máydeburſkiego.

Postępek z Aresztu słuszny.

¶ Pozywánie zbiegłego.

¶ Opowiádánié miásto Pozwánia oblicznego.

¶ Dłużnik záśye tákże chćiałliby swóy státek z áreśtu wyzwolić/ tedy teg̃ ktory mu áreśtował/ trzy kroć pozwáć maią ieśliby pozwány nieśtáną/ tedy státek zááreśtowány/ wolno ma być z áreśtu śkazány Sądownie.

☞ Tego śye też tu zámilczeć niegodźi/nieśłuszнego pośtempku/ nie wiedźieć skąd wźiethego/ kiedy kto vczyni áreśt y vśtánie dwá Sądy/ do trzećiego tylko przypozowie. Tám ná ónym roku/gdy śtroná pozwána śtánie/ Ten ktory przypozwał bedźie mówił:Pánie Wóyćie/śtroná tu ieśt pozwána ku trzećiemu śądowi: pytham ná Práwie/ chceli dopuśćić trzećiego Sądu / czyli nie: A śtroná pozwána rzecze: Niedopuszczam trzećiego śądu/ále żądam dobrowolnego ziáwienia/chce práwo dáć/práwo wźiąć/mam moy śtátek z áreśtu być wolny. y śkażą tákiż w ten czás ma być wolny z áreśtu/ kiedy práwo da/ práwo weźmie. Tá mówá y ten pośtempek/niewiedźieć skąd śye też wźiął: pythałem nie iednego Prokuratorá/co by tho było/ práwo dáć/práwo wźiąć:żaden tego gruntownie nie vmiał powiedźieć/tylko powiádáią/ iż ták zwyczay śtárádawny. A niektorzy powiadáią/ iż to pytánié y to śkazánié/gdźie ták śkázuią (iż w ten czás wolno

Práwo dáć/ Práwo wźiąć.

ma być z Areſtu kiedy pozwány práwo da y wezmie) ták ſye rozumie / to ieſt/ kiedy ſye ſpráwi/ kiedy ſye vſpráwiedliwi. Jeſliże ták ieſt/ thedyć wedle tego ſkazánia / rzeczy nie máią być z áreſtu wolné/áż ſye ſtrona vſpráwiedliwi. Czemuż by ſtrona pozwána ták z gołá po Polſku rozumnie nie mówiłá ábo iey Prokurator: Ja nie dopuſzczam ná ſwóy ſtátek żadnegó przewodu práwá/niechay ták bedźie w áreśćie/áż ſye ſpráwie/ mali mi áreſtator dobrowolnie ziáwić/ dla czego mi áreſtował/ia ſye wedle práwá vſpráwiedliwie. Táby mówá przyſtoynie v Sądu mieśce miáłá / miáſto tey nie dopuſzczam trzećiego ſądu/ chce práwo dáć práwo wźiąć.

Sequeſtr.

SEqueſtr y Areſt/iedno ſye rozumié/tylko odmiáná ieſt wſtowiech. Jedno/to ieſt/Sequeſtrácio po łácinie/ktorego ſłowá/ álbo temu podobnego/Interdictio/vczeni w Práwie/ piſzac vżywáią. A drugie ſłowo/to ieſt Areſt / z zwyczáiu wźięte/ theż iákoby ná łácińſkie kopyto vczynióne: ktorego Prokuratorowie zá zwyczáiem y w mówieniu y w piſániu vżywáią. Wſzákże miedzy tymi ſłowy w tym czynią nieiáką roż-

 ność/ iż áreſt

¶ Arest.

ność/ iż aresztem ábo szperunkiem pospolićie názywáią rzeczy iákie przez Vrzęd v kogo zápowiedziáné. A Sequestr/ kiedy dwie stronie álbo theż y iedná y wiecéy ich z spólnego zezwolenia podádzą iáki státek do kogo/ ábo téż y do Vrzędu/ áby tám był ón státek w pokoiu do tąd/ ázby sye okazało komu sye ma dostáć zá Práwem/ álbo zá vgodą.

¶ Sequestr co iest:

LEgo do kogo rzecz kłopotna bywa podána/ názywáią Sequester & Depositarius rei, in ludicium deductę. Ktoiego thá iest własność/ áby rzecz w Sequestr/ to iest/ w záchowánié ábo zátrzymánié przyiętą/ wydał temu/ który ią Práwem wygra.

¶ Sequestrá własność.

SEquestru pospolićie/ Práwá bronią/ tylko s tych przyczyn go dopuszczáią. Pierwsza: kiedy sye stróny zezwolą podáć do kogo/ álbo do Vrzędu rzecz kłopotną/ áby po dokończeniu Práwá/ byłá temu wydaná kto Práwo odzierży.
Wtóra: kiedy Osobá iest podezrzána/ iż sye kryie/ álbo iżby z rzeczą nie vciekłá/ á thám rzecz s potrzeby w Sequestr bywa daná.
Trzecia: kiedy Osobá w tym iest podezrzána/ áby óney rzeczy/ ábo z niey pożytku/ póki sye Prá

¶ Sequestr dla czego bywa.

wo toczy nieutráćiłá. Abo kiedy iest podezrzenie o tym v kogo iest rzecz/ iżby mu nie wierzono/ áby iey niemiał wydáć temu/ kthoby ią wygrał. Abo sye boią/ áby sye v tego nie nákáźiłá złym chowánim/złym vżywánim. A potym nie mogłá być dla nákáżenia przedaná/ y dla inych przyczyn któreby sye pokázowały być słuszné zá potrzebą/ rzeczy kłopothné w Sequestr bywáią dawáné.

O Dochodzeniu álbo imowániu sye swych rzeczy v kogo/ co tácinnicy zową Vendicatio.

Vẽdicare, est coram Iudice rem suam esse, allegare.

PRzy dochodzeniu swoiey rzeczy ábo máietnośći/Imienia/státku/ iákiego v kogo náleżiónego:to na przód trzebá wiedźieć/áby Wóyt s Przysiężniki/y żaden Vrząd ná nawietszé czyié żądánié álbo vśiłowánié/nikogo s Possessyey/ tho iest/z dźierżenia y Imienia nie wyrzucał/ázby Práwem był przewyćiężóny. ¶ Druga: Kthо ma swoie własność/ ábo iákie dobrá ruchomé/choć nieruchomé/ kthóreby było

Przy dochodzeniu rzeczy swych/co trzebá wiedźieć Vrzędowi/y stróżnie.

v kogo w trzymániu/ niegodźi sye/ themu czyié ieſt/ bráć go/ áni przywłáſzczáć ſobie/ mocą właſną/ iáko mówią/ ſwą wolą/ krómia Vrzędu.

A iż dwoiákié ſą dobrá/ iedny ruchómé/ ktháre może z mieſcá ná mieſce ruſzyć: drugié nieruchomé/ iáko dómy/ kámienice. ¶ Naprzód o dochodzeniu ruchomych dóbr/ ten poſtępek ieſt w Práwie opiſány/ ktorym ich ſpoſobem dochodźić/ co stego przykłádu może poznáć.

¶ Spoſób dochodzenia rzeczy/ sprzykłádu.

☞ Jeſliby Jan kóniá ſwoiego/ álbo kthóre ruchomé rzeczy ſwoié záſtał v Páwłá/ kthóreby ábo kupił/ álbo záſtáwné miał/ álbo nálazł/ álbo mu w powódź przyplynęły/ álbo mu ié zbóyce złodźieie odieli/ álbo mu ktorymkolwiek innym obyczáiem przypádły: y przyſzedſzy do niego mówiłby ták: Páwle/ ten kon/ álbo ten ſtátek/ moy ieſt/ mnie koniecznie/ oſtáthnim Práwem należał: iedno iż mi ieſt odiety/ chce ábym mi był przywrócony: y wźiąłby Jan onego kóniá gwałtem: á Páweł przyſzedł do Wóytá/ ſkárżąc ſye ná Janá/ iż then przeciw Bogu y przeciw ſprawiedliwośći/ wźiął mi gwałtem kóniá moiego/ álbo te rzecz ktorąm ia w moim dźierżeniu miał/ iáwniem trzymał/ nikomum ſye Práwá nie bronił/ y gotówem był záwżdy kożdemu ſprawićſye Vrzędem/ kthoby mie kolwiek ieno/ nágábał: á

ták żądam/ áby mi przeciw Janowi było skazano co iest wedle Prawá. Jan záś odpowiedźiał: iżem ia kóniá moiego ábo rzecz moie ruchomą/ która mi iest vkrádźiona/ ábo w powódź vplynełá/ ábo którymkolwiek innym obyczáiem ode mnie oddalóna/ v Páwłá nálazł/ y iałem sye iéy/ y wźiąłem/ chcąc ią zástempić y wolną sobie vczynić iáko mi Vrzad skaże/ y proszę áby mi było skazano/ ieśli sye do tego moiego státku słuszniе ciągnąć mam/ álbo nié: Páwel pothym rzecze: Swiádczę wámi pánie Wóyćie/ pánowie Przysiężnicy zeznánie Janowé/ iże mnie ón bes dozwolenia Sędźiego/ nie Vrzednie tho vczynił/ gdyż ia/ gotówem sye był iemu spráwić/ á ták żądam áby mi było nákazano spráwnieli to vczynił: Odpow. Iż to Jan nie spráwnie vczynił/ nie słuszniе wźiął ten státek Páwłowi/ ponieważ gwáltem/ swą wolą á nie Vrzednie wźiął. Bo kto sobie co przywłaszcza przeciw spráwiedliwości/ bes przyzwolenia Sędźiego/ niedobrze czyni. Dáley będźie Páwel pytał/ co zá to Jan przewinił/ co zásłużył: Odpo. Iż kto sye nie Vrzednie w czyié dobrá wtrąca: powinien to záś wrócić/ z winą Vrzedowi y stróżnie. Co gdy sye iuż stánie á Páwłowi będą dobrá przywrócóné/ y będźie záś w Jmienie wpu-

szczón/y rzeczy mu beda przywrócóné. Pothym Jan może skárżyć ná Páwlá / o tákie dobrá: á Páwel bedźie sye winien bronić / przez Odpowiedź swoie.

¶ Żaden sobie sam spráwiedliwości nie może czynić/ áni gwaltem brać / choćby co swoiégo v kogo zástał. Ale ieśliby wątpił o nim/zátrzymać go może/y do Vrzędu dać. Iure Muni: Arti:27.

¶ Tymże obyczáiem żałobá może być vczyniónà / ieśliby kto kómu Jmienie stoiące gwaltem posiadł.

¶ Trzećia rzecz/ ktorą Vrząd przy dochodzeniu iákiego státku ma záchować/tá iest: Iż sye Woytowi y Przysiężnikóm niegodzi skázować / iáko kthо Dźiedźictwá álbo Possessyey rzeczy dowodźić ma / ázby dowód pierwéy był przysądzony. Bo thеż Sędźia/nie ná kożdé pytánié Prokuratorskie ma skázować: trzebá porządek w wydániu Dekrétu záchować. Jáko/kiedyby Prokurator żałował thák ná kogo: Pánie Woycie/ móy pan sye żáluie ná tego N. iż mu koniá vkradł / y żąda/ áby themu było nákazano karánié wedle Práwá náznáczóné. Tu w téy mierze nie zárázem ná tákié pytánié / ábo żądánié/ ma być skazánie wydáné: ábowiem/ieśliby skázánie/ná py-

tánié stró-

tánié stróny Powodowéy zá rázem było dánié: tedy obżałowány / ku odpowiedźi y ku obrónie swoiey/nie mógłby przydź: á ták naprzód trzebá dowieść y pokónáć/ ieśli ten iest złodźiéy ábo zbóycá kogo winuia. Potym pytáć/iákie karánie zásłużył. Tákże théż pierwéy ma być skazány dowód/potym iáki ma być dowód. Spec: Saxon: Libri, Artic: 18. Non debet per sententiam ostendi, qualiter hæreditatem aut possessionem quis debeat probare, nisi prius fuerit probatio per sententiam adiudicata.

¶ Czwarta: Iż żaden nie ma być z Possessyéy wygnány ázby był słuszny mi dowody pokónány: co sye pokázuie stego pytánia.

☞ Pytánié iest: Jeśliby Wóyth s Przyśieżniki pewnie wiedźieli / iż kthó źle trzyma Jmienie/ mali Wóyth zá rázem roskázáć / áby ón kthóry trzyma Jmienie/z niego sstąpił/ná czyié foldrowánié / króm práwnéy obrony: Odpo. Iż żaden nie ma być wypędzon z Possessyéy/z dźierżenia Jmienia/choćby też źle kto trzymał/y choć by też tho Sędźia dobrze wiedźiał. Bo Sędźia iáko Powodowi żáloby/ták oskárżónemu odpowiedźi y obrony winien pozwolić.

¶ Jeśliby też kto rzekł/Iż to iest possessya moiá/ y bioze sye do Sędźiego/y Przyśieżników/kthó-

De possessione nemo eiiciendus, nisi Iure victus, etiam si male possideat.

rym to ieſt wiádómo/ iż ieſt moiá/y żądam áby mi było ſkazano / mali mi ten ſłuſznie z moiey poſſeſſyey ſstępić. Odpo. Jż niemoże być wypędzón/ażby był obżałowan/ y ſłuſznemi dekréty z żałoby/ poſſeſſyey odſądzón/ y owſzem przy oblicznośći tego/ktoży Jmienie trzyma/ma być żałobá y okázánie Práwá/ zá ktorym ſye kto bierze do Jmienia. Bo gdżieby kto ináczey dochodźił Jmienia/krom oblicznośći dźierżawce/óná poſſeſſya nic nie bedźie ważyłá. Wyiąwſzy by dźierżawcá do Vrzędu nieſtawał. Ktoży téż to dźierżawcá / trzy kroć ma być pozywan / niżby przećiw iemu ſkazánie miało wynidź: Tóż gdźie by ták pozwány trzy kroć nieſtánął: tedy ten co ſye ćiągnie do Jmienia/ma być w Jmienie wpuſzczón wedle Práwá/ Iure Municipali in Concluſione Priuilegij, poſt Articulũ Cxxxix, ĩ gloſa ꝑ totũ.

¶ To Práwo około dochodzenia Jmienia álbo theż iákiey rzeczy / bárzo ſłuży themu dźiśieyſzemu zuchwałemu wiekowi / kiedy ktho zá iákim kolwiek Práwem/przyydźie do Vrzędu ſam z gołá / z przyaćielmi / z towárzyſtwem (Poſſeſſorá niedawſzy ktemu obeſtáć) cześćią proſi/cześćią grożi/ áby go Vrząd w Jmienie wwiązał / powiádáiąc / iż kiedy bede w Jmieniu ſpráwie ſye

kożdemu. Nie ták: Vrząd ma ná tho pilnie pámietáć/nikomu kwoli nie czynić/nikogo z Jmienia nie wyrzucáć/nikomu nic nie brać/ ázby był obesłány/ pozwány/ Práwem przekónány. Kowszem y ten kto sye ciągnie do czyiego Jmienia/ bes Vrzędu ie sobie przywłaszczáiąc / bes stróny/á posiadłby ie: niechay o tym wie / iż iego possessya zła / á musi z niey záś pierwszemu dzierżawcy z winą Vrzędowi y stronie występić / áż sye potym Práwem znim rozeprze. A iesliby gwałtem á zbroyną ręką kogo/ Práwem nie przekónánego z Jmienia wygnał/ á wygnány czynilby o to Sądownie/ ciuili actione, tedy ón gwałtownik od Akcyey odpada/y óno Jmienie/choćby iákie Práwo do niego miał/traci ie. A iesliby sye to ieszcze okazało / iż tám w ónym Jmieniu nic niema/ y nie iego iest/ á pierwszy dzierżawcá czynilby przeciw iemu criminaliter: táki ná gárdle ma być karan: ták Práwo powiáda: huic cedit in vitam. Jesliby przeciw iemu czynił Ciuiliter : tedy ón komu sye gwałth stał/ ma sobie oszácować szkody/ które mu gwałtownik będzie winien nágrodzić. Nápisano o tym Spec: Saxon: Libr. ij. Artic. 43. in Glosa.

Cierpiącemu gwałt y szkodę/ będzie wolno czynić przeciw gwałtownikowi / chceli Criminali-

¶ Kto Jmienie komu gwałtem bierze/ tráci ié/ choćby Práwo miał do niego. A nie mali práwá/ ná gárdle bywa karan.

Criminaliter álbo Ciuiliter czynić/ co iest.

 ter/chceli

ter/chceli Ciuiliter/to iest/chceli ná gardło chceli tylko o nágrodzenié krzywdy/álbo o szkody sołdrowáć. A ma wiedźieć/ iż iáko pocznie czynić álbo Criminaliter álbo Ciuiliter/ thák iuż musi kończyć.

¶ Kto czyie rzecz gwałthem bierze/ mniemáiąc by swoie/ co tráci:

JEśliby kto komu co wźiął gwałtem/ mniemáiąc żeby iego rzecz była własna/dwoiáko winien wrócić/ tho iest/ ieśliby prawdźiwie mniemał być swoie rzecz. Bo gdźieby ináczéy było/ iżby wiedząc nie swoie/ gwałt czynił/ tedy iáko rozbóynik ma być karan. Spec:Saxon:Lib:ij,Arti: 70.in Glosa. Przeto themu kto sye iákiéy rzeczy: imowác ma/ trzebá trzy rzeczy wiedźieć/ iáko nápisano ná innym mieścu/ Spec: Saxon: Lib:ij, Artic:36. in Glosa. Naprzód/ aby to z wiádómością á dozwolenim Vrzędu czynił. Druga/ aby pewnie wiedźiał/iż ónà rzecz iest iego/ktho=rey sye imuie. Abowiem chocby mu théż Vrzad dozwolił/á iegoby rzecz nie była/któréy sye imuie/bedźie ná tym szkodował:żaden sye Vrzędem nie wymówi. Bo vrzad nie może nikomu wiecéy dopuścić/iedno ilé Práwo dopuszcza. A ieśli co przećiw Práwu dopuszcza/ to nieczyni iáko Vrzad: przeto óno dopuszczenie nic nieważy. Trzećia/iż ón kto sye ma rzeczy imować/ ma to

¶ Ktho sye ma czego imować / co trzebá wiedźieć:

czynić ile mu Práwo pokázuie. Bo gdźieby ináczéy było/może od swéy rzeczy odpáść.

¶ Tórych sye rzeczy imowáć niemoże/nápisano w Porządku fol:108. ¶ Nád to/ Kiedyby komu kthórą rzecz vkrádźióno / á óne rzecz vkrádźióna zá inną przemienióno: tám óney przemienióney ábo frymárczóney/ imowáć sye niemoże. Jáko/ieśliby kto moiego koniá krádźiónego kupił/ á kupiec kupiwszy go v złodźieiá/mniemáiąc iż v práwégo páná/ wźiąłby zań wołu álbo krowe: tedy ią ónego wołu/ miásto moiego kóniá niemoge sye imowáć. Chocby też ón który kóniá kupił/ zeznał/ iż zá ónego wołu/ kóniá tákiego dał. Spe:Sax.Lib:ij,Art:32:ī glosa.

¶ Krádźióney rzeczy frymárczóney / nie może sye imowáć.

Aby kto rzecz dostąpioną/prawdźiwie iuż trzymał. Do którego ią czásu trzebá trzymáć.

¶ Eśli kto kupił rzecz krádźióną/ od tego który ią vkradł:álbo ieśli wiedźiał rzecz być krádźióną: tá nigdy dawnością nie ginie. Może iey dochodźić ná persónie záwżdy/ v kogo ią zástánie. Ale ieśliby kto kupił rzecz/

¶ Rzecz krádźióna / dawnością nie ginie.

od tego przedawce/ ktoryby mniemał zá pewné być swoie: iáko/ ieśliby kto przedał Dźiedźictwo/ ktore mu poczyiey śmierci przypádło/ á mniemał iżby ié on pierwszy dźierżawcá spráwiedliwie trzymał/ potym ié przedał: tám ruchomy státek dawnośćią przez trzy látá ginie. Abowiem thu winá nie iest ná persónie álenà rzeczy. Spec: Saxon: Libri, Artic: 36. in Glosa, in fine.

REPRÆSSALIÆ.

To iest/

Ciężánié Ludźi niewinnych miásto winnych z innego páństwá.

A Aresty y zá rozmáitym dochodzeniem spráwiedliwośći/ chodźi czásem ciężánié/ álbo iáko mówią/ stáwowánié ludźi niewinnych miásto winnych z innych Państw: które ciężánia/ iż sye dźiśieyszych czásów zá złośćią ludzką á zá niespráwiedliwośćią Przełożónych wczynáią/ á bywa to nie porzą-

nie/nie podług Práwá:y przychodzą ztąd wielkie záſzćia miedzy Pány y miedzy poddánemi. Zdáło ſye tu zá rzecz potrzebną nieco o tym położyć z Práwá Céſárſkiego / iáko tákowé ćiążánié/kiedy/y póki być ma. Aby ći którzy máią dłużniki w innym páńſtwie/á nie mogą tám znich dóydź ſpráwiedliwośći/wiedżieli iáko ſye około tákiego ćiążánia ludźi obcych/w ſwoim Práwie záchować máią / dla vwiárowánia trudnośći wietſzych y ſtrácenia máietnośći. Co nápiſał Jodocus Dámuderius w Kśiążkách / in Praxi rerum Criminalium.

Obyczay tego ćiążánia. Od kogo / y przećiw komu być ma.

Práwe te około ćiążánia obcych ludźi/ stéy źiemie s ktorey ieſt dłużnik/Vczeni w Práwie názywáią/ vim publicam, pignorationes, rapinas, reprædationes, á poſpolićie REpræſſalias, które ták opiſuią: Repræſſalia, eſt poteſtas pignorandi, contra quemlibet de terra debitoris, data Creditori pro iniurijs & damnis. Jeſt moc ku hámowániu ludźi z Obcego páńſtwá/ z ktorego dłużnik ieſt / Credytorowi daná dla

¶ Repreſſalię co ſą.

nagrody

nagrody krzywd y szkod iego. Albo iest oná moc ktorey ludźie z rożnych Krolestw/czasu pokoiu zwykli przeciw sobie w zaiem vżywáć / Spráwiedliwośći swoiey dochodząc / gdy iey innym sposobem dostąpić niemogą. A wedle oney pogáńskiey Sentencyey: Vim vi repellere licet.

¶ Drogá do ćiążánia ludźi z cudzego páństwá.

TO tedy ćiążánie tym sposobem bywa: Jesliby ktory człowiek z innego Narodu/ zá czasu pokoiu/co moiego gwałtem wźiął/ábo mi wydárł/bądź ná źiemi/bądź ná morzu. Naprzod mam iść do Páná ábo Sędźiego iego/prosząc o spráwiedliwość / áby mi swoiemu poddánemu moy státek przykazał wrocić/ ábo dług zápłácić. A gdźieby mi ón Pan iego/ spráwiedliwości vczynić niechćiał / ábo mi ią vczynić odwłaczał/ ábo sye nieiáko vczynić okázował á nie vczynił: tedysye mam vćiec do Krolá Páná moiego/ o pomoc/ żądáiąc / áby mi do onego Páná listh przyczynny dał: áby mi dobrá moie / ktore mi iego poddány wydárł/ były wrocone. A gdźieby mi ón Pan po wtore zá przyczynnym moiego páná listem/spráwiedliwości nie vczynił: mam sye záś wrocić do Krolá Páná moiego/opowiádáiąc y okázuiąc to / iż spráwiedliwości mieć niemoge: y bede prosił pokornie/áby mi innym spo-

sobem pod-

sobem podług zwierzchności y władzéy swoiey/ ku dostąpieniu státku ábo długu moiego dopomógł/to iest/áby mi list tákowy dał/zá którym by mi wolno/ná którychkolwiek ónego páństwá (z którego dłużnik iest) poddánych/ którzy by sye tu w tym páństwie pokazáli/ moiego státku ábo długu nagrody ścigáć/ónych poimáć/máiętność ich hámowáć y przedáwáć/do tąd ázby mi sye wmoiey summie dosyć stáło. A tákowy list/ Król Pan móy/wnet mi da/iż by sye mnie z przedánia dobr poddánych ónego Páná dosyć stáło. Ponieważ ia ku nagrodźie swoiey máiętności/ drógą spráwiedliwości przydź niemoge. Ale też tu trzebá rozumieć/ iáko nie może być spráwiedliwość. Bo ią bedą drugiemu Práwnym postępkiem czynić. A ón nie rozumieiąc themu/ bedźie sobie miał zá nieuczynienie spráwiedliwości/ bedźie sye prózno vciekał do Páná swoiego: bedźie prózno waśnić Pány miedzy sobą: y sobie wielé złego vczyni: y do słuszney spráwiedliwości sam sobie dróge zámknąć może.

¶ Nieczynienie spráwiedliwości iáko rozumieć.

Przeto wten czás tobie nie iest spráwiedliwość/ kiedy twoiey żáloby Sędźia słuchać nie chce/kiedyć spráwiedliwość rozmáitemi niepotrzebnemi á nie wedle Práwá dylácyámi odwłóczy. Albo cie skazániem iákim niczemnym/ co grze-

czy nie ſłuży/ odbywa. Albo kiedy też wyższego Sędźeğ nie máſz/do ktoreğ by miał ápellować. Boć to ieſzcze nie nieſpráwiedliwość/kiedy twoiey krzywdy tákiego maſz Sędźiego/od ktorego obćiężliwego ſkazánia / możeſz do wyższego Sędźiego ápellować / ktory ſkazánie niższego Sędźiego może ſkázić/wniwecz obrocić/ poprawić. A thák kiedyby y ón Sędźia wyſſzy ſpráwiedliwośći / tobie obyczáiem wyższey námienioney vczynić niechćiał/dopiero ſye ſkłoniſz do Krolá páná twoiego/o liſt ćiężánia/ iáko wyższey ieſt opiſano.

Słuſznéli tho ieſt tákie ćiężánie niewinnych miáſto winnych.

JGadká około ćiężánia ludźi niewinnych miáſto winnych z inneğ páńſtwá: ſłuſznéli ieſth álbo nie.

ALe tákie dochodzenie ſpráwiedliwośći/bedźie ſye podobno wiele ludźiom zdáło nieſłuſzne/ á wiecey gwalt w ſobie niż ſpráwiedliwość máiące / zwłaſzcza gdy my dla náſzey ſzkody/ktora nam źli ludźie vczynili/mamyſye nád niewinnym mścić/z iego máietnośći ſzkodę ſwoie/mocą tych Práw/ ſobie nágradzáć? Jákieć to ſą Práwá/tu ſye około tego niechce wdáwáć/ tylko to przypomniawſzy/ doſyć ná tym mam/ iż ktokolwiek ty Práwá około

tákiego ćiężánia wymyślił/nie duch Ewányeliey/ále Affekt ćielesny mu ié podał. Bo Ewányelia nie każe gwałtu gwałtem odpiérać/Pogáńska to iest Sentencya/vim vi repellere licet. y owszem Ewányelia: Ktoby kogo vderzył w iedne stróne twarzy/ każe drugiey nádstáwić/ niekaże złégo zá złé oddáwáć/ niewinnego zá winnego kárać. Tu ná tym musimy stánąć/iż to ćiężánié/ może sye pokázáć z rozmáitych Práw/ które tego zá słuszнymi przyczynámi dozwalá ią. Abowiem/gdyż wszelka spráwiedliwość/ tego potrzebuie/aby kożdemu było dano co iest iego: A coby komu nie słusznie było wźiętho/áby było słusznie wrócóno. Nád tho/ gdy niewinnemu człowiekowi brónią spráwiedliwośći:pokazało Práwo inną dróge ku dochodzeniu swoiey krzywdy. Klin klinem wybiiáć/ złym złego zbywáć. Aby ták człowiek niewinny/czego zá miłośćią spráwiedliwośći odźierżeć niemógł/gwałtem przez tákie ćiężánie/ku spráwiedliwośći swoiey przyszedł. Które ćiężánie/ ácz ći iest z obrázeniem niewinnego człowieká obcego/ wszákże obrázóny człowiek tuteczny/który spráwiedliwośći mieć niemoże/ponieważ to czyni zá słuszнymi przyczynámi/ y zá dozwolenim swoiego Páná/ którego sobie zá obrońce ma/ swowolnie sye

w to nie wdawa/Vrząd mu thego dopomaga: tym ſobie przy thákim dochodzeniu ſpráwiedliwośći/cieſzy ſumnienie ſwoié: ponieważ théż y tho ćiążánie bywa z nieiáką ſpráwiedliwośćią/ ónego poſpólſtwá wſzyſtkiego/ ktorego ón człowiek s ſtátkiem ſwoim poimány członek ieſth. Bo ták mówić mógą: ſłuſznie ſye tho nád námi dźieie/gdyż mamy Páná tákiego ktory ſpráwiedliwośći czynić nie chce/A winien ią czynić kożdemu / tym wiecéy y rychléy Pielgrzymowi y gośćiowi. By nam nie byłá ſpráwiedliwość/ ſam by ſye téż tego nád obcemi domyſlił czynić / co nam teraz czynią. etcæt.

Przyczyny dla ktorych tákié ieſt poſtá nowiono ćiążánié.

Pierwſza ieſt/ iż Krol y káżdy Pan/ gdy widźi iż iego poddány/z obcego. człowieká ſpráwiedliwośći mieć nie może: thedy ón iáko Vrząd od páná Bogá dány/nie ćierpiąc téż deſpektu/y krzywdy poddánego ſwoiego / wiecéy ſprzyiáie ſwoiemu poddánemu niż obcemu / y rádnieyſzy widźi/iż poſtrónny człowiek ćierpi krzywdę / niż ią pod-

dány iego

dány iego ćierpieć ma. ¶ Druga: áby zá tym ćiężánim/ktorego Práwá dozwaláią/obcy Królowie/Kśiążętá/pánowie chutliwſzy y łatwieyſzy byli ku czynieniu ſpráwiedliwośći/gośćiom pielgrzymóm: Sąśiedzcy Sędźiowie áby ſobie nie ták ſzkodźili/ poddánym ſwoim zá czáſu pokoiu/ kupców cudzoźiemſkich łupić y zbyáć niedopuſzczáli. Abo też dla tego/iż ieſliby w czynieniu ſpráwiedliwośći niebyli pilnemi/ tá ſzkodá nie tylko ſye ná ónego s ſtátkiem poimánego/ále ná wſzyſtkich poddánych wśćiągálá/á ſnadźby ná tych wiecéy ná ktorychby oni łáſkáwſzy byli.

Ktorym ludźiom thákie liſty ćiężánia máią być dawáné.

TEyto ſpráwie około tákiego ćiężánia/áby od Krolów liſty ſłuſznie ná to były dáné y otrzymáné: ty ſą rzeczy potrzebné. Naprzod/ma ſye iáſnie okázać ſzkodá wielka/ á ćieſzkość nie znośna/dla ktoreyby Pan ſwoiemu poddánemu miał thákę władzą álbo liſt ćiężánia dáć przećiw ludźiom z innego páńſtwá. O máłą rzecz/nikomu ſye thákowéy władzey nie godźi wypráwo-

¶ Przyczyny liſtów ku ćiężániu.

wáć áni iey dáwáć: y owszem/ieśliby komu była daná/nic nie waży. Abowiem ty Repræssália są ostátné lékárstwá/od zwiérzchnego páná pomocné/ á nienawiśći y niebeśpieczności pełné/ták ná zdrowiu iáko y ná máietnośći: co vczeni w Práwie zową Remedium subśidiariū Principis. Jáko też/ kiedy ktho Akcyą swoie Sądownie stráći/ á chce ią ku nowéy audiencyey ku nowéy spráwiedliwośći przywieść (co niekiedy wedle Práwá w pewnych przypadkách v zwiérzchniego Páná otrzymáć może) Ale też tho ieśt bárzo nienawiśna/trudnośći pełna/ á rychléy ku stráćie niż zyskowi pewnieyśza. co vczeni w Práwie názywáią/ in integrum reśtitutio, Actio reuocatoria, Actio subśidiaria. Przetho iáko táka Akcya o máłą szkodę/ thák też y repręssália nie máią być dopuszczone.

¶ Reśtitutio cauśę in integrum co ieśt.

¶ Druga: Król/ábo inny zwiérzchni pan/kthóryby ku tákiemu obcych ludźi ciążániu w swoim páństwie/swoiemu poddánemu władzéy dopuścić miał/ muśi mieć zupełną á pewną/ nic nieomylną wiádómość/ wszystkich rzeczy ku temu należących: iż ieśliby iáka trudność ábo niebeśpieczność/ álbo woyná zá thym/w páństwie iego vrośtá/ áby bes słusznéy iáśnéy przyczyny niebyłá. Nád to/áby ten człowiek który téy

Repræssálię, śunt vltima remedia.

władzéy

władzéy ku ćiężániu żąda/był prawdźiwie Królewſki poddány/ktoryby Clá/podatki y inne brzemioná pospolité wespołek z innemi poddánemi w Królestwie odprawował. Oprócz Osób v przywileiowánych / które zá Przywileymi swoiemi żadnych podatków tákich niewinni: iáko są Studenći w Kollegiach/żacy/ktorzy z drugiemi sobie należącemi/ choć od swoich rzeczy ku náuce potrzebnych/ ktore z sobą nioſą/álbo wiozą/ ábo też chowáią/ żadnych podatków nie dáią. Przedsye poddánymi Królewſkimi są: oprócz też Gléytownych ludźi/ Jurgieltników/ żołnierzów Królewskich/ ktorzy zá pieniądze Woynę służą. Oprócz Rády/ y Vrzędników Królewſkich: Ktorzy/ácz też od Clá/myt/poborów/y innych wszyſtkich podathków są wolni: wszákże iż są poddáni Królewscy: tákże y tym liſt ćiężánia w potrzebách opisánych ma być dány/iáko y innym wszyſtkim poddánym od podathków niewolnym. A nie ládá też poddánym thá władza ma być daná/ále thym telko / ktorzy ná ten czás kiedy szkodę popadli/ poddánemi byli/ y do tego czásu poddánemi są. A nie tym/ktorzy ná ten czás/ kiedy ich szkodá popádłá/ nie byli poddánemi. Abowiem/ gdyby Krolowie káżdemu te łáſke mieli okázować/ wiele by ich w trudno-

¶ Osoby od mythwolné.

ściách á wz

ściách á w szkodách swoich będąc/ obłudnie sye pod obrónę Królewską/álbo możnego kthórego páná vćiekáli/á poddánemi czynili: by tylko zá tákiey władzéy dozwolenim/ swoiey szkody nágrodę mieli/ kthórą otrzymawszy/ záś by sye do piérwszego páná vdáli.

Przećiw kthórym ludźióm tákie listy ciężánia nie máią być dáné.

NAprzód thákowe listy ciężánia nie máią być dáné przećiw swym poddánym: bo by to nie słuszne było/ áby sye poddáni iednégo páná ták ciężáć mieli: gdyż kożdemu pánu przystoi swoie poddáné obiedwie stróne wysłyszeć/ wysłyszawszy osędźić y słuszną spráwiedliwość vczynić. Nie dáią thęż tákich listów miánowićie przećiw białem głowam / przećiw duchownym/ Studentóm/ Sędźióm/ sługóm ich/ towárzyszóm / spráwcóm/ przećiw posłóm kthórzy w wielkich spráwách do innych Królów bywáią posyłani/ przećiw sługóm ich. Abowiem tácy/ áni ná drodze/ áni tám kędy iádą/ áni ná żadnym mieścu nie máią być hámowáni. Nád to/ przećiw tym którzy ná iáwné iármárki idą/ ábo iá-

dą. Przeciw ludźiom dla służby Bożey ná mieścá świeté idącym. Przeciw kupcóm żeglarzóm/ ich sprawcóm/ktorychby niepogodné wiátry do portu przypędźiły. Abowiem ná tákim porćie zá pędzeni/niemogą być zátrzymáni. Przeciw tym ktorzy do iákiego sądu oblicznie bywáią pozwáni: ábowiem tákié Osoby stego sye Práwá wesela/ktorem kożdemu bywa daná wolność do sądu przyiechác y odiechác/przyśc y odiśc. Ale tych wszystkich wymówek nie wszędy záchowywáią / zwłaszczá w Osobách złego vczynku winnych. Wyiąwszy w niewinnych kthorzyby miásto winnych wedle tych Repræssalia / mieli być hámowáni/ nieiáką wymówke máią / iż nie wszystkich ćiążá: ia/sprzyczyn wyższey opisánych/ iż iest biała głowá/ duchowny/ Student/ Sędźia/wielki posel. etcęt. ∴ ∴

Jáko sye kto ma stákim listem ćiążánia záchowác.

Gyby tedy kto sobie v Krolá páná swoiego/list tákowy ku ćiążániu ludźi postrõnych zpánstwá/ktoregõ iest dłużnik/ziednał: potrzebá iest/ábý niesam przezsye áni przez

swoie sługi/tego ciążánia vżywał. Ale przez Vrząd któremu tho należy. A ktemu nie w obcey/ále w swoiego páná Jurisdycyey.

Karánié tego ktoby sobie táki Listh ó Krolá źle ziednał.

KToby sobie tákowy list ku ciążániu ludźi postrónnych omylną sprawą ziednał/ábo go źle vżywał/ Czworáką nagrodą bywa karan. Nád to/Práwo swoié trácí. A ná ostátek/wszystkich vciążónych szkody y vtráty nágrádzáć winien.

Wyźwolenié z Powołánia.

WApisano in fine Glosę Spec: Sax: Lib: ij, Artic: iiij. Iż ten ktory iest powołány/ á nie był pozwány/ może sye od powołánia słuszny-mi dowody wyzwolić/ thymże sposobem/nie przypozywáiąc Powodu/tylko ku spráwie przywoływáiąc/ thákże iáko go ón théż przywoływáć dał. Ale ieśli tento powołány/był pozwan/ á dla swego niepostuszeństwá (iáko

mówią/

mówią/ ex contumacia,) był powołány: tedy bez woléy Powodu/y bez przypozywánia/ nie może sye od powoływánia wyzwolić.

JAko Powałány przychodźi ku Práwu swoiemu / y iáko sye ma spowołánia wypráwić/ iest nápisano w Porządku fol. 53. Jedno iż sye tám formá Zapisu tego wyzwolenia opuściłá. Tákże y skazánie wyzwolenia nie iest dostátecznie wypisáné: ty rzeczy zdáło mi sye tu przypisáć. ∴ ∴ ∴

Formá Zapisu wyzwolenia od Powołánia.

FOrmá Zapisu może być tá / ábo kthórá inna wedle Postempku/ktory sye v Sadu dźieie / przez okazánie Gléytownego listu/Dowodów/powołánia/świádectw/ y innych ktorychkolwiek. Wszákże tá formá niżéy nápisána / może być nieiákiem kształtem innych.

COR am Iudicio bannito, constitutus personaliter, honestus Caim, cupiens se à proscriptione (in quam absens, feria N. ad instantiam famati Adami intrusus erat) liberum reddere, & de insinuato ho-

nesti Abelis homicidio iustificare: Statuit ante omnia fideiussores Officio, famatos viros N. & N. qui coram Iudicio constituti personaliter, solenniter fidem pro prædicto Caimo dederunt, quòd idē Caimus, in tribus proximè sequentibus Iudicijs, paratus erit ad respondēdum vnicuiq;, si quis eum super eodem homicidio impedire, vel quicq; ab eodē expetere voluerit. Vel etiam fidē præstiterunt, pro eodem, ratione mulctę per eum Iudici soluendę. &c.

Facta itaq; eiusmodi fideiussoria, cautione, prædictus Caimus, volens se de insinuatione eiusmodi homicidij purgare: asserebat & deducebat, se hic absentem & innocentem, super eo homicidio, ad instantiam Adami, die tali N. incusatum, & inde proscriptum fuisse, prout eam proscriptionem Actis aduocatialibus abundè probauit, tanq; honestum olim Abel interemisset, de viuoq; mortuum fecisset. Quapropter secundum Iuris obseruantiam, postulauit per Procuratorem suum N. sentētia Iudicij, sibi dari Præconem iuratum, qui publicis proclamationibus, consuetudine solēni, vocaret, adcitaret, & accerseret omnes & singulos præfati Abelis interempti consanguineos, amicos, & propinquos, si qui essent, qui huic eius purgationi, de insinuato homicidio cōtradicere, aut ei Actionē litemue mouere voluerint. Itaq; prouidus N. Præco iuratus, sententia Iudicij banniti mediañ, ad hunc actum designatus, in quat-

tuor circuli

tuor circuli aciebus seu Quartalibus, vel primùm in eo loco vbi homicidium patratum est, secundo in medio vię, tertio circa cadauer exhibitum, quarto coram Iudicio, iuxta obseruantiam & consuetudinẽ huius Ciuitatis, publicis proclamationibus, voce sonora: primo, secundo, tertio, & superabundãti quarto, solenniter vocauit, & aduociferatus est, omnes et singulos dicti Abelis Consanguineos, amicos & alios omnes, quibuscunq; contra eundem Caimum, in causa commissę cædis actio, quocunq; modo de Iure competere possit. At cum nullus eorum omnium, neq; per se, neq; per suos legittimos plenipoteñ, Procuratoresúe comparuit, neq; hanc purgationem secundum Iuris formam impugnauit: supranominatus Caim postulauit per sententiam decerni, vt ab insinuato homicidio & proscriptione absolueretur, Iuríq; suo pristino iuxta iuris formã restitueretur.

DECRETum est, quandoquidẽ prouidus Caim, cupiens se ab in insinuato honesti olim Abelis homicidio, & à proscriptione liberare, citandos & aduociferandos dedit omnes & singulos, dicti Abelis interempti amicos, consanguineos, & propinquos, si qui essent, qui eam eliberationem impugnare vellent. Quorum quidem consanguineorũ, amicorum, propinquorum, cum nullus, neq; per se, neq; per suum legitimum Procuratorem, comparuisset. Quapropter dictus Caim ex sententia & decreto Iudicij,

tam in causa insinuati homicidij, q̃ etiam, à proscriptione, in quam absens intrusus erat, libere pronunciatus est. Deinde per Iudicem & Scabinos, consueta Iuris theutonici Maydeburgensis solennitate, Iuri suo pristino restitutus est. Cuius etiam vxor pronunctiata est legitima, & liberi, successores legitimi, ipse etiam receptus est ab inimicis, & restitutus est amicis. Deniq; per omnia, Iuri suo ita restitutus, vt in causa hac, à nemine mortalium, ampliùs impediatur, neq; etiã huiusmodi præfata proscriptio ei, aut successoribus eius aliqua ex parte noceat, de forma Iuris, &c.

Dekrét tego wyzwolenia po Polsku.

KIedy ná żądánié powołánego/który sye s powołánia wyzwala/żaden s przywołánych ku odpowiedzi niestánie: tám iuż Wóyt s Przyśieżniki ónego powołánégo/skażą wolnego od powołánia/y powyszsza Práwo iego wszyscy powstawszy/y podniówszy dwá pálcá wzgórze/práwéy ręki/iáko nápisáno Spec: Saxon: Lib: ij, Artic: iiij. Verbis & digitis eum absoluere debebunt, quemadmodum eum proscriptioni

incluſerant. Powtarzáiąc trzy kroć zá Wóytem. Albo też Wóyth s Przyśieżniki zá Piśárzem ty ſłowá niżey nápiſáné.

BYż tu ná żądánie N. powołánego / ten N. áni żaden z przyaćioł nieboſzczyká N. zámordowánego przywołány / po pierwſzé / po wtóré / po trzećié / y po czwarté mimo práwo / áni przez ſye / áni przez żadnego mocnego człowieká nieſtánelí : którem przerzeczony N. powołány / o zámordowánié nieboſzczyká N. gotów ſye był vſpráwiedliwić / y tu przed Sądem vkazał niewinność ſwoie. Przeto N. powołánego / powyższamy Práwo / y od powołánia czyniemy go wolnego. Bierzemy go z rąk nieprzyiaćioł iego y przywłaſzczamy go / przyaćielóm iego. żónę iego iemu zá własną małżónkę / dźiatki iego zá właſné ſyny oddawamy / y ku wſzyſtkiemu práwu pierwſzemu przywracamy / ták iżby iemu y iego potómſtwu / Powołánie nic nieſzkodźiło.

¶ Niekedy ieſt obyczay / iż przy thym wyzwoleniu / Wóyt powołánego trzyma práwą ręką / zá piérśi: á Przyśieżnicy powſtawſzy / podnioſą koždy dwá pálcá / y mówią ty ſłowá wyżſzéy nápiſáné zá Wóytem.

Interzogato

INTERROGATORIA.

To iest/

Pytánia przy wodzeniu świádków.

Przy wodzeniu świádków/Vrząd náwielu mieścách nie thák sye záchowuie/iáko Práwo vczy:ále then obyczay chowáią: Iż then ktory świádectwá potrzebuie/zmawia sye potáiemnie piérwéy ze świádkámi/ co v Vrzędu świádczyć máią/ potym ie da pozwáć: y iáko sye potáiemnie zniemi zmówi / thák też przed Vrzędem potáiemnie świádczą. Vrząd telko gotowégo slucha/o żadną rzecz świádków nie pytáiąc / choć dobrze / choć źle: porządnie nieporządnie / potrzebnie niepotrzebnie świádczą. ☞ Práwo opisuie/ Interrogatoria, to iest/ pytánia które stroná / kiedy świádki prze-

wiádki przećiw komu wieśćma/powinná przed tym Vrzędowi dáwáć spisáné ná Cedule/wedle którego spisánia Wóyt/álbo stárszy Przysiężnik/álbo Pisarz/iáko kedy iest obyczay/świadków pytáć ma o Czásie/o mieścu: widźiałli to co świádczy/słyszałli o tym: byłli sam przy tym: byłoli ich wiecey/y inné okoliczności y potrzeby spráwy wedle spisánych Artykułów. Nápisano o tym Spec:Saxon:Lib:ij,Artic. 22.

¶ Ty Interrogatoria/ vczeni w Práwie zową też Assertiones/Articuli/Capituli/Intentio.

☞ Pożytek ich ten iest/iż Vrząd ku powiedzeniu prawdy/w rzeczy potrzebnéy/może przymusić świádká/czego bes tych Interrogatoria czynić niemoże. Gdyż nie wié o co ma pytáć/tylko gotowego słucha. Ktemu świádek/to tylko będźie świadczył zá pytánim co potrzebnégo iest/y nieprzepómni co świádczyć ma/porządnie świádczyć będźie:nie trzebá sye znim ná świádectwo zmáwiáć. Bo to iuż zá pozwem/zá pytániem Vrzędnym/zá przysięgą/co ku świádectwu należy/co sye z Artykułów spisánych pokaże/vczynić musi. Thym obyczáiem świádectwá bywáią porządnieyszé/gdy świádek ná pytánié vrzędné/krótko odpowié/co ku spráwie należy: y świádek łatwiey świádectwo wyda/nie

potrzebá sye długą powieśćią báwić/ tylko słowem dwiemá ná pytánié odpowiedźieć. A ponieważ thy Interrogatoria są wedle Práwá y pożytek ich iest / mianoby ie záchowywáć. Aczkolwiek gdźie tego zwyczay nie niesie/ iż ich nie vżywáią/to postępku Práwnégo niegwałći/nie psuie/non vitiat Processum. Wszákże iż sye tych Interrogatoria pożytki pokázuią / mianoby sye w téy mierze wiecéy ná Práwo niż ná zwyczay oględáć. Gdyż sye też przećiwnym obyczáiem / gdźie sye w tym nie wedle Práwá spráwuią/ty niepożytki pokázuią. Iż świádek wielé nie potrzebnie/ nie porządnie / będźie powiádał/wielé przepómni/ z rzeczy sye nie rychło wypráwi:świádczy co chce/y czásem temu który go dał pozwáć będźie świádczył ku szkodźie. Zá czym to wiec bywá/iż ten który ku świádectwu pozywa/ónym świádectwem sam sobie rychléy zászkodźi/niż pomoże/gdy tego ná co sye wźiął/ státecznie nie dowiedźie. Dla których niepożytków/częstokroć sye przysłuchawamy/iż świádek swoiego świádectwá / muśi raz y dwá popráwowáć. Zá czym ono świádectwo iuż bywa podezrzáné: iákoby nie zá potrzebą ále zá groźbą/ álbo zá prośbą ábo przenáiety świádczył. Ty niespráwné świádectwá/ niskąd inną nieprzy-

chodzą iedno

chodzą/ iedno iż Vrząd tych Interrogatoria nie záchowuie. ¶ Przyklaniáią ſye ná niektórych mieścách ku thákim Interrogatoriam/ ácz nie przez ſpiſánie Ceduły/ ále wielkim podobieńſtwem przez obżałowánie iáwné/ to ieſt/ gdy ten ktoby dáie kogo pozwáć ku świádectwu/ Naprzód przed Sądem ziáwią głoſem rzecz wſzyſtke/o co ónego świádká dał pozwáć/ które ziáwienie Piſarz nie inácżéy ſpiſuie do Kśiąg/ iedno iáko inną żałobę/wedle któréy potym Vrząd świádków pozwánych ná kożdy Artykuł pyta/ kożdego z oſobná/ieſli ták ieſt álbo nie.

Przykład iákoby tákie Interrogatória do Sądu miáły być podawáné ku wyſłuchániu Swiádków / piérwéy/ niż będą ſłuchány.

☞ Artykuły/o ktoré pozwáni świádkowie/ proſze áby przez Vrząd pilnie byli pytáni.

NAprzód proſze páná ſtárſzégo Przyśieżniká/álbo Wóytá/ álbo Piſárzá (iáko kedy zwyczay nieśie kto świádków ſłucha) áby obiemá świądkóm pilnie przypómniał/ iżeby przy tym świádectwie pámiętáli ná Przyśiegę/ y ná

wieczné zbáwienie swoié. A ná pytánié/wedle páná Bogá/wedle szczyrośći á dobrégo sumnienia swoiegᵹ y wiádómośći nalepszéy/zeznawáli.

Wtóré proszę/áby był pytan świádek/byli przy tym/widźialli to/kiedym ia o ten towar s Páwłem zmowę vczynił/ná kthórym mieścu/którego czásu sye to stálo.

Trzećie/Jeślim zá rázem po zmowie od Páwłá towar odebrał/á odebrawszy czymem mu ij płácił/ieśli gotowymi pieniądzmi/czyli innemi towáry.

Czwarté: Zá wielką summę zemną targ o ten towar vczynił:którym sposobem:ná który czás zapłátá miáłá być: miałli być zapis tego/czyli Cyrograff/czyli ná wiárę.

Piąté: Wielé tych towárów było/ieśli świeżé/ieśli nákázóné. etcæt.

Szoſté: Proszę/ieśliby świádek przy świádectwie co wątpliwie powiedał/áby pan Stárszy przysiężnik rzeczy nie pewnych zá pew-

né nie przyymował/y Pisarz áby nie pisał.

SJódmé: Jesliby świádek ná któryArtykuł odpowiedźieć nie vmiał/ále by zgołá odpowiedźiał/ iż nie wié: áby ná ón Artykuł wiecéy nie był pytan: y inné rzeczy które przy słuchániu świádków bywáią potrzebné/ pouczam pánu Stárszemu ábo Sądowi/ ktoźy wedle powinowáctwá swoiego y przysięgi swoiey/przyda pilności/áby sye prawdá okróm wszelkiego ochylánia okazálá. ∴ ∴ ∴

TEn przykład iest ku spisowániu y podawániu Interrogátoria/ do Vrzędu pierwéy niźliby świádek ku świádectwu był przypuszczón. Wedle tego przykłádu inné wszystkie Interrogatoria/iáko ktháza spráwá potrzebuie/ mogą być łatwie spisowáné. Albo też y króm spisowánia mogą być świádkowie pytáni z żáłoby przez Pisárzá spisányey. Kiedyby świádek pozwány piérwéy był iáwnie obżałowány o co á ku iákiemu zeznániu iest pozwány.

¶ Záchowuią też niekedy ten zwyczay á dobrzy iż świádek áby w swoim świádectwie czego potrzebnego nie opuścił álbo nie przepomniał: dáie sobie spisowáć cedułe świádectwá. A gdy

pozwány przystąpi do Sądu/y będzie ku powiedzeniu prawdy przysięgą obwiązány: poda one Cedule/ miásto tego / co by miał vstnie powiádáć: ktorą cedule gdy Pisarz przeczyta/ spytha stárszy Przysiężnik świádká/tákli iest/ iáko tho słyszał czytánié. Swiádek odpowie/iż ták iest.

Obyczáie Przysięgy.

Rozmáitem Osobam w Práwie opisáné: á osobliwie o Dwu pálcoch w Przysiegi: y ná czym práwa Przysiegá należy.

Pory sye dźiś wielkie miedzy ludźmi w czely: iáko ten/ktoreg do Przysiegi wiodą/ Dwá pálcá práwey Reki thrzymáć ma. Jedni powiádáią/ iż ié ná krzyżu winien położyć: drudzy powiádáią/ iż ná Ewányeliey: trzeći ié ka-

ża podnieść wzgore/y niemały spor około tego/ ilé ia bacze/nie potrzebnie wiodą. W czym/ácz tych iest rozsądek/kthórzy sye około pisma świetego obiéráią:wszákże iż ia tu niektóre rzeczy polskim iezykiem s pisánego mieśckiego Práwá podawam: s tegoż Práwá/pokażeSposoby przysiąg róznym ludźióm/róznie opisáne. A tho ku temu końcowi/ áby kożdy obaczywszy ważność tych wszystkich Przysiąg:obaczywszy też/iż niektóre Osoby innych obyczáiów / miásto sobie opisánych vżywáią / á przez to przysiegi swoiéy nie gwałcą:ieden ku drugiemu vporu niewiódł: gdyby któregkolwiek stych sposobów v przysiegi swoiéy vżywáć chćiał/áby wtym wolność była: oglądáiącsye wiecéy ná co inneg/wczym práwa przysiegá należy/á niż ná położenié pálców/álbo też ná inne obyczáie/zwłaszczá/iż o tym pálców położeniu nigdźie znácznie nie iest opisano.

SEndźióm y w pospolitośći/wszystkim Przełożónym opisána iest przysiegá/iż ią máią czynić/trzymáiąc wobudwu rękách Ewányelią. Iure Municipali Articulo 8. ták nápisano: Iuro ego per Deum omnipotentem, & Filium eius vnigenitum dominū nostrum IEsum Christum,&Spiritū sanctum,et Per quattuor Euangelia,quę

Iudices Spirituales, vel Seculares, Imperatores, Reges.

Omagium præstań.

uangelia, quę in manibus meis teneo. Tenże Sposób przysiegi iest opisány / tym ktorzy zwierzchnim pánóm swoim hołduią / álbo wiernośc przysiegáią. Spec:Saxon:Lib:iij, Ar:54.

Consules. KAycóm/opisána iest Ceremonia/kiedy przysiegáią / áby podniesli dwá pálcá ku Słońcu. Iure Municipa: Articu: 44. COnsules postq̃ Prætorium cõuenerint, electioq̃ sufficiens iuxta determinatum numerum facta sit. Extunc Consules nouiter electi, primum obtinenti locum, Antiqui verò post sequuntur, & iurant omnes illi vno iuramento, Erectis digitis contra Solem. ∴ ∴ ∴

Testes. SWiádkowie z zwyczáiu kiedy przysiegáią/ dwá pálcá/ wzgore podnoszą / y thák wszedy w świádectwách piszą/ Erectis duobus ad sacra digitis. A Orzad tho sámo podniesienie dwu pálcow / choć słów przy thym żadnych nie bedźie / rozumie/ zá práwą przysiege ku pánu Bogu. Bo do ónego świádectwá/ skoro spuśći ná dół dwá pálcá ták mówi: Pod tą przysiegą ktoraś ku pánu Bogu vczynił/ ábyś zeznał prawde/ ocoś iest pozwan.

óno sámo

ono samo podniesienie/nazywaiąc vczynieniem przysiegi.

PRæcones. Odwoyski kiedy przysiegać ma / tedy go Sędzia powiedzie za reke na stolek podu szką nakryty/y posądzi go przeciw sobie/ y położy mu krzyż/albo inne reliquię na łonie iego. A ón ie trzymać będzie. Spec:Saxon:Lib:iij,Arti:56. Iudex per manum eum ducendo, super sedem cussino tectam, in opposito sui locare debet, et Reliquias aut Crucem, in sinu eius collocabit. A w Glózie dołożono. Reliquias tempore Iuramenti in sinu tenebit.

Traheñ, se ad equum. JEsliby sye kto imował kónią v kogo/ma sye viąć vchą kónskiego lewą reką/y przyśiądz ná głowe ónego kónią/iż iego był/y do tego czásu iest/iż mu go vkrádzióno/zginął/ odiety. etcęt. Iure Municip:Articu:135. Trahens se ad equum, Debet manu sinistra apprehendere equi auriculam, ac iurare super caput equi. ./. ./.

WSzystkim záś pospolićie v Sądu Przysiege z Sądownego dekretu czyniącym

Iuramentum Iudicialiter facieñ.

opiſano/iż przyśiégáiąc / mogą pálce położyć y złożyć krom dozwolenia Sędźiego/Winy zá to żadnéy choć położą / choć niepołożą/ choć złożą álbo nie złożą/ Sędźiemu nie przepadáią. Iure Municip: Arti: 97. Si vir Iuramentum coram Iudicio præſtare debeat, Licite et ſine poena ſupra apponere et deponere poterit, abſq; licentia Judicis, et per id nihil amittit. Których ſłów Práwá textu iáſnégo nie pokázuie ſye/ná czym y co ma być położóno. Acz Glózá ná kráiu przy Texćie pokázuie/iż pálce ná krzyżu. intellige digitos ſuper crucem, (czego gruntem Práwá áni Céſárſkiego áni Máydebur: nie może dowiéść) wſzákże y s téy Glozy nie znáczy ſye które pálce máią być ná krzyż położóné. Podobieńſtwo iż Wykládácz z záchowánia á nie z żadnego opiſánego Práwá te Glóze położył. Którey nic innego nie rozumieią poſpolićie/iedno iż dwá pálcá práwéy reki máią być ná krzyż położóné.

Promiſſa negañ.

DZietnice ktoby vczynił/ á pothym ónego/ co obiecał záprzał/chcąc przyśiegą odiść/ reką kthórą to obiecał/ ná świątośći winien vczynić. A ieśliby reki niemiał/tedy kikutem. Iure

Munic: Artic: 22. in Glosa. Si quis promissum negare voluerit, iuramento q̃ euadere velit, MANV illud, per quam promissum fecerat, ad Sacra confirmare tenetur, vel si manum non habeat, TRVNCO MANVS id faciat.

TV wtych Przysiegách opisánych/pokázuie sye/iż Sedźiowie/przełożeni świetscy/Duchowni/Cesárze/Królowie/iny sposob v przysiegi máią/iny Ráyce/iny Swiádkowie/iny vSądu przysiegáiący/ iny Podwoyski/ iny Obiethnice czyniący/y reki niemáiący: á s tych niektórzy odpráwuią przysiegi stoiecy/niektórzy klęczecy/niektórzy śiedzecy. A wszystki ty przysiegi zá ważné mamy/ choć rózných Osób rózné obyczáie álbo ceremonię widźimy. Thu áczkolwiek rózné Osoby rózné obyczáie do przysiegánia opisány máią. Przedsye/widźim to dobrze/iż niektórzy / innego nád opisány sobie vżywáią: iáko ná wielu mieścách/Ráyce/ choć máią opisány obyczay/áby podniózszy pálce przećiw słońcu przysiegáli/ nie podnoszą/ále z gołá wzgórze ku pánu Bogu trzymáią / álbo ná Ewányelią kłádą: y inne Osoby nád opisány obyczay/inny sobie ku przysiedze biorą. A w thym ich żaden o to nie sztrofuie/áni zá niedostáteczną przysiege

Rózných Osób obyczáie v przysiąg.

¶ Odmiáná opisánég obyczáiu y przysiegi nie gwałci.

poczyta. Dla tego iż ten obyczay pálce ku słońcu/gdy wyſoko wznidźie podnośić:álbo gdy wſchodźi / dwiemá go pálcy ná proſt vkázować/ coś w ſobie pogáńſkiego ma / iż thęż Przyśiegá nie ná tych obyczáioch álbo Ceremoniách / álе ná Jmieniu Bożym/ná ſłowiéch/ná dobrym ſumnieniu należy. Co gdy ták ieſt/ czemu by téż y ónego przyśiegá nie miáłá być ważna/ ktháry Mieśćkie Práwo przyymuiąc/álbo o co innego zá ſkazániem álbo roſkazániem przyśiegáć máiąc/ przy ſłowiéch/ ktháre mu z Urzędu bywáią przepowiádáné/dwá pálcá tákże iáko y inſzy podnieść chce/á położyć nie chce: Nie czynią ſpow przełożeni/choć opiſány obyczay máią/áby trzymáiąc w reku Ewányelią/álbo podniózſzy dwá pálcá ku ſłońcu przyśiegáli/gdy oprócz tego ſpoſobu opiſánego/vżywáią innego. Czemu by téż miał być ſpór y przećiw temu/ktháry przyśiegáiąc/pálce podnieść chce á położyć nie chce: ponieważ ty ktháry opiſánie maſz/ ábyś przyśiegáiąc podniośł wzgóre/á przedſye nie podnośiſz:ále odmieniáiąc opiſány obyczay / ná Ewányelią kładźieſz: przez kthore odmienienié / nic twoiey przyśiedze nievchodźi. A dobrze ieſt/iż tu żadnego ſprzećiwienia niemáſz / choć miáſko podnieśienia/położy ná Ewányeliéy: tákże by y mie-

dzy poddá

dzy poddánemi spór nie miał być / áni przełożónych przeciw poddánym záiątrzenie / zwłaszczá ktoby tego prágnął / ku swoim słowóm któremi ma przysięgáć / dwá pálcá podnieść / álbo którego innego sposobu v siebie ważnego vżywáć. quoniã diuersitas ceremonię in luramẽto, nõ mutat essentiã iuramenti. Ja / gdybym kogo ná przysiędze przywieść miał / wolałbym áby mi ónego sposobu vżywał / który v niego iest ważny / á niż tego którego sobie zá nic nie ma. Bo ieślibym go wiódł do tego obyczáiu / kthóry v niego nie iest ważny : tedy bym to o nim rozumiał / iż y przysięgá nic v niego nie będźie ważyłá. A ták bym sye bał / áby mie złą przysięgą nie oszukał. Przeto ták sye wszędy pospolicie záchowuie / kiedy obżałowány Rusin / żyd / Turczyn / przysięgáć ma. Záwżdy ten kthóry ná przysiędze instiguie / przestawa ná tym sposobie / którego ón Rusin / żyd / álbo Turczyn vżywa / który sobie zá ważny ma / y boi sye go. Choć ón sposób v Instigatorá nic innego nie iest / iedno śmiech / gdy Rusiná widźi á ón iąwszy sye v Bożnice wrzećiądzá / przysięga : żyd ná świniey skórze / álbo ná Rodale stoi. Nie wiedźie go Instigator do tákiego sposobu przysięgi / do tákiey Ceremoniey / kthóra v niego nic nie waży / y owszem go od thákiego

¶ Obyczay v przysięgáiącego ważny / ma być chowan.

ſpoſobu odwodźi/ ktorego ſobie zá nic nie ma/ á do tego przywodźi/ktory ſobie wielce waży: áby iego przyśiegá/ wedle ſpoſobu iego/ przed oczymá iego/w ſumnieniu dobrym ſpráwiedliwa była. Nápiſał ieden vczony w Práwie: Si tempora reſpexeris, veritatem docui, quod ratū eſt hodie iuramētum. Iudæi, Saraceni, Turcę, cùm ex propria ſuperſtitiōe iurant, nec ſunt ad aliud iuramentum cogendi, ne ludo exponatur eis Chriſtus.

Zazius in Digeſt: T. de Iureiurādo. L. Ait Prætor. § Iurati.

Tákże gdybym tákiego krześćianiná miał/ ktoryby mi ſye przyśiegáiąc/ zbraniał ná krzyż dwá pálcá położyć/ á podnieść chćiał/ nie trzymałbym ſporu snim o tho/ y owſzem wolałbym go widźieć/ áby podniozſzy dwá pálcá przyśiągł: ponieważ położenié v niego nic nie ieſt ważné/ dla thego/ iż nikedy w Práwie znácznie nie ieſt opiſáné/álbo też dla kthorey inney przyczyny. A mnie po nim ważney v niego á ſpráwiedliwey przyśiegi trzebá. Jáko też/gdy by kto położyć ná krzyż chćiał/á podnieść niechćiał/nie byłbym vporny przećiw temu. Rowniebym wolał po nim widźieć ſpoſób położenia dwu pálcow ná krzyż/á niż podnieśienia wzgore: gdyż położenié v niego ieſt ważnieyſzé/niż podnieśienié. Mowiłbym/ Si tempora reſpexeris, ratum eſt hodie iuramentum, in genere omnium, cùm ex proprię re-

ligionis ritu iurant. Mam zá tho iż przełożeni przećiw poddánym y sámi miedzy sobą nie máią sye o co zruszáć / kiedy ktho miásto położenia podnieść/álbo miásto podnieśienia/ położyć chce. Dobrzeby kożdy vżywał przysiegi/ stą ceremonią / kthóra v niego iest ważna/ álbo żadnéy nie vżywał/ieśli żadna nieważna. Aby żadnego ku themu nie ćiśnióno. Przykładem wielé zacnych/y mądrych ludźi ták Rycerskiego iáko mieśckiego/ duchownego y świetskiego stanu / którzy / dźiśieyszych czásów/ gdy komu z Vrzędów swoich przysiege roskázuią/ respiciendo tempora et charitati seruieñ, vważáiąc też v śiebie/iż przysiegá nie ná położeniu álbo wznieśieniu pálców/nie żadnych Ceremoniách zależy. Ale ná imieniu Bożym/in sinceritate & veritate verborũ: nie ćiśną nikogo gwałtem ku żadnym tákim ceremoniam/ zwodów áni poswarków/ około tego nie czynią żadnych:kożdemu w tym wolność dawáiąc / á ná słowiech przysiegi przestawáiąc skrómnie. ∴ ∴ ∴

¶ OBiectio, de digitorũ positione.

Ale podobno rzeczesz / iż kładzienié pálców ná Krzyż/dla tego bywa/áby ná páná Bogá pámietał/kthórego Obraz przed sobą widźi: Thóż á nie co innego podnieśienim pálców so-

bie przypo

bie przypomina / podle słów którémi przysięga / ieszcze potężniey vkázuiąc pálcy do Onego qui habitat in cœlis in monte sancto suo, ku kthórzemu pálce wzgóre podnosi/y którego tym podnieśieniem/ prawdźie swoiéy zá świádká przyzywa / y słowy przypómina / thák ná początku iáko y ná końcu przysięgi. Kiedy przysiege poczyna/ták mówi: Przysięgam Pánu Bogu wszechmogącemu. Kiedy dokónywa przysięgi/thák sye przeklina: Ták mi Bożе pomagay. Pytam cie ná co by miał innego pámietáć/iedno ná tego/którego słowy ná początku y ná końcu przysięgi miánuie / y ku któremu przez wszystke przysiege reke wzgóre wznosi. Mam ia zá to / iż tym sposobem nie thylko ná Bogá pámieta / ále sye go práwie sercem y wiárą dotyka. Jesli thu tylko o pámiątke Bogá idźie: bylby wielkim prostakiem/by miał ná co innego pámietáć/oprócz tegy co vsty własnemi wystawia / y co pálcy wzgóre pokázuie. Słowá wiecéy v przysięgi niż co innego do páná Bogá wioda. Acz w kożdey przysiedze/ále w niektórych osobliwie/ták iż práwie do sercá przenikáią: á nie wiém by co było z drógi: kiedyby kożdą przysiege tákimi słowy zámykano / iáko to w téy przysiedze przełożónych/ która iest zwiérzchu miánowána/ są tákowe sło

¶ Podnieśienié pálców/ Bogá pokázuie wzgóre

¶ Słowá v przisiegi wiążą nie Ceremonię.

wá / którémi

wá/ ktorémi sye ieden przeklina/ ieśliby thego/co ślubuie nie záchował. Extendatur super me horribile ludicium domni nostri IEsu CHristi, & sim particeps ludę, inuadat me læpra Gesi, & tremor Caim,& gladius sit super me. To ieśt/ ieślim tego winien: álbo ieśli sye thák nie záchowam/ iáko przysiegam: niechay sye nádemną wykóna strászliwy Sąd páná nászégo Jezu Kryszta: niechay bede vczesnikiem Judaszowym: niechay mie ogárnie boiaźń á dżenie Kaimowe: niechay mie záráźi thrąd Gezy / á niechay bedźie ná demną miecz álbo Sąd świetski/ktory ná fáleszné Sedźie ieśt postáwiony. etcęt. ¶ Tu kożdy przysiegáiący / nie wiem ná coby innego pámiethác miał/iedno ná páná Bogá/zá tymi álbo tym podobnymi słowy: choćby pálców nie podniósł/ choć ná krzyż nie położył / choć nic w reku nietrzymał/ áni żadnéy ceremoniey nie vżywał. Słowá tedy w kożdéy przysiedze wiecéy niż co innego wiążą/y do páná Bogá wiodą. Przeto Bóg kiedy ludowi swoiemu przysiegáć kazał/nie wspominał pálców/ále Jmie swoie mówiąc: Bóy sye páná Bogá twégo/á przysiegay przez Jmie iego. * A Król Dawid kiedy przysiegał Bersábie/iż nie inny iedno iey Syn Sálomón po niem królowáć miał: nie vżywał do

Obyczay od Bogá roskazány.

* Deuter. 6, 10. Esaiæ 65. Qui iurauerit, iurabit per Deum verum.

słów żadnéy Ceremoniéy / tylko thy słowá mówił: Oświadczam sye żywym Pánem/ kthóry mie s trudnośći wybáwił: iż/ iákóm przysiągł przez páná Bogá Izráelskiego / iż Syn twóy Sálomón/ po mnie królować będźie/ ták vczynie. A to tylko oświadczánié pismo Przysięgą názywa/mówiąc:Przysiągł Król Dawid tymi słowy: Oświadczam sye żywym Pánem. A sam Bóg/kiedy Abráhámowi przysiegał/ á niebyło przez co by przysiege vczynić miał: przysiągł sam przez sye: opowiádaiąc mu zá pewné/ iż iego plemie rozmnożyć miał. A świety Páwel pisząc o przysiegách ludzkich / powiedźiał ták: homines per maiorem se iurant. To iest/ Ludźie przysiegáią nie przez co innegó/ nie ná co innego/iedno przez tego/kthóry iest wietszym/ tho iest przez Jmie Bożé. A ták przez táką przysiege wszystkim sporóm/bywa kóniec/ku potwiérdzeniu prawdy. Bácz̀że iż sye tym nic nie vymnie práwéy przysiedze/ choć kto nie podniesie / álbo nie położy dwu pálców. Ná przyzywániu Jmieniá Bożego/ná słowiech to należy. Czego też nie opuścił vczóny w Práwie Zazyus dołożyć/ mówiąc: Iuramentum nulla alia re conſtat, ꝯ vi Diuini numinis. Co gdy ták iesth/ nie masz sye ná przećiw bliźniemu twemu o co zruszáć / gdy do

Regum 1.

Genes: 22.

Heb: 6.

¶ Przysiegá wszytkim sporóm / kóniec czyni.

swoiey

swoiey przysięgi ktorykolwiek sposób/choć podniesienia/choć położenia dwu pálców sobie weźmie: y choćby też áni podnieść áni położyć chciał/tylko słowy przysiągł przed Sądem przez Imie Bogá wiecznie żywiącego/przy oblicznośći wielé ludźi/iuż to iest dostáteczna przysięgá. A kthoby Ceremoniey vżywáć chciał/thedy nie inney w pismie Bożym wiecey czytamy o ónych Oycach Swietych/o Anyelech Bożych/iáko podniesienie rąk. Ták Abram przysięgał/kiedy mu Król Sodómski pozwalał wszystkę máietność pobráć/áby mu tylko ludźi wrócił: Leuo manum meã ad Deum excelsum, Dominum coeli et terrę. ne quicq̃ accipiam ex omnibus quę tua sunt. A v Dánielá Prorokà o Anyele pismo powiáda: Sublatis in coelum dextra et sinistra manu, iurauit per Deum viuentem. Ten obyczay podniesienia ręki przysiędze/y z stróny modlitwy ku Bogu/iest bárzo przystoyny. Bo kiedy sye Bogu modlimy/ten pospolicie obyczay chowamy/iż ręce wzgore wznosimy. A przysięgá też nic innego nie iest/iedno iáko modlitwá ku Bogu/wzywánie Jmienia Bożego ku potwierdzeniu pra-

¶ Ná czym práwa przysięgá należy

Gene: 14.

Dani: 12.

¶ Przysięgá co iest.

wdy. Acz ia tu przy thym innych Ceremoniy słuſznych w Práwie opiſánych / ktore ſye v przyśiąg záchowuią/nie gánie. Bo oto widźimy/ iż ié óni Oycowié Swieći/ Anyołowie Boży zá-chowywáli : nie prze co innego / iedno iżby óną Ceremonią/ rzecz ozdobnieyſza/ poważnieyſza/ w wietſzéy vczćiwośći byłá. Przeto też y óni kthórzy przyśiąg przyſłuchaią/ nieiákie Ceremonię przy tym czynią. Czapki zeymuią/oczy wzgó re podnoſzą/wzdychaią/powſtawáią/ták iáko-by ná koláná ſwoié przed obliczym Bożym v-páść mieli. Zá táż tho przyczyną y inne Cere-monię bywáią. Kiedy ſye Bogu modlimy/ rece wzgóre wznośimy: kiedy komu ſłowy co obiecu iemy/ rece ſobie ná znák pewnieyſzéy wiáry po-dawamy. Nie gánie (mówie) y innych Cere-moniy/y vſtaw w téy mierze Przełożónych/któ-ré ſą v Przyśiąg opiſáné: tylko pokázuiąc odmiá ne opiſánych obyczáiów/ kthóra przyśiegi nie gwałći: Pokázuiec/iż po tym ktory przyśiega/tá-kiey przyśiegi trzebá / iáka v niego ieſt ważna: Pokázuiec też ná czym práwa przyśiegá należy: A ná kóniec pokázuiec oto ważny obyczay álbo Ceremonią przyśiegánia Oycow náſzych/y An-yołów Bożych: Thego vpow nie chwale / iż drugi ták ſye bárzo przeciw brátu ſwoiemu záią

Ceremonię dla kthórey przyczyny by wáią.

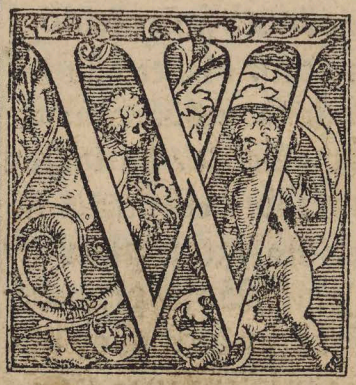
trzy/ iż gdy

trzy/iż gdy go widżi á ón dwu pálców ná krzyż nie chce położyć/á podnieść tylko chce: przysiegi iego nie ma/zá práwą przysiege/y radby áby go zárázem ziemiá pożárłá. Jákoby y przy ónych słowiech/ná końcu Przysiegi (Ták mi Boże pomagay) kiedy nie przyczyni: Á wszyscy Swieci: wnet gniew zápálczywy. Ktoby ieść ze złego wyrozumienia / mniemáiąc áby przysiegá ná położeniu dwu pálców zależáłá: álbo / iákoby Bóg który ieść Wszechmocnym Pánem/á przez Jmie swoie tylko przysiegáć kazał/sam niemógł spómoc bez innych pomocników. Habet zelū sed non secundum scientiam, & non secundum charitatem ambulat. Á ono w Przysiedze / nawiecéy trzebá báczyć y przypómináć sobie essentialia nō accessoria, interiora non exteriora, rzeczy główne/ wnetrzne/nie zwierzchne/ Jmie Bożę/ prawde/ szczyrość/dobry rozsądek/sprawiedliwość: áby przysiegániem nie było zdrády/oszukánia / iáko Dawid Prorok mówi: Qui iurat proximo & nō decipit. Gdźie stych któréy nie dostawálo / tám zła przysiegá: nie tám gdźieby kto dwu pálców nie położył/álbo nie podniósł. Wietsza ieść Dusza/ którą położyć musi kto fáleszníe przysiega/ á przysięgą swoią bliźniego oszukawa: iáko tenże Dawid mówi: Ten ktho przysiega/á oszuka-

Exo: 23. Iosuę 23. Ieremię 5.

wa/w Przybytku Bożym nie będźie mieszkał/ y ná Górze Swietéy nie będźie odpoczywał. Ná co sye nawiecéy v przysiegi ogledáć trzebá. Nápisano Spec: Saxo: Lib:ij, Art:xi, xxxiiij.

Testámenty.

W Práwie Náydeburskim y Sáskim / bárzo málo o Testámencích pisano. Abowiem ćnych ludźi w Sáskiey źiemi/ ten był zá wźdy vmyst: áby máiethność kożdego ná Dźiedźice ieg/ nie ták z odkázowánia Testámentnego/ iáko z spadku bliskośći / ná Osoby ktore sye blizsze náydowały/ przychodźiłá. Dla tego Glozá lure Municip: Artic: 65, każe sye w tym Praw Cesárskich dokládáć.

TESTAMENT, to słowo łácinskie/ vczeni w Práwie ták opisuią: Jest dobrowolné/ á słuszné postánowienie álbo oświadcze

nie/ woley

nie/woley nászéy/o thym co chcemy/ áby po nászéy śmierći wypełnióno było. Kthóre opisánie z sámego łácińskiego słowásye podawa/któré sye nie inácżéy wykłáda / iedno Oświadczenie woley/álbo mysli nászéy. TEstamentum, a testatione mentis dictum.

¶ Testámentu opisánie y náuki z thego opisánia.

W Tym opisániu słowo (Dobrowolnie) vczy / iż Testámentá z przymuszenia vczynióné nic nie ważą: thák iáko y Zapisy z przymuszenia vczynióne / nie są żadnéy ważnośći. Słowo (Słusznie) vczy / áby wola nászá ná Testámencie/około nászéy máietnośći/ nie byłá przeciw Práwu pospolitemu / przeciw Wielkiérzóm/dobrym obyczáiom / przeciw pobożnośći/ y wszelkiey vczćiwośći. Bo thąka wola nie będźie wypełnioną. Słowo (po śmierći) vczy/ iż żaden przed śmierćią tego/kthóry Testáment vczynił/nie może sobie Práwá Testámentnégo/ tho iest odkazánia/álbo Opieki/ y innych Práw przywłászczáć. Abowiem Swiety Páwel powiáda: Testámenth nie iest ważny/ áż przez śmierć Testámentniká będźie potwiędzony. Przeto Testámentnik póki żywie/ páthy testámenth swóy może odmienić/ kiedy chce / chocby théż od Páná był potwierdzóny / y vmówá zá-

szłá/ áby

szłá / áby nie był odmieniony. By też dobrze y państwá sobie w pierwszym nie záchował. Nie może sobie żaden drógi zámknąć/áby sye mu nie miáło godzić/ nád pierwszy Testáment/innego vczynić. Ambulatoria est enim hominis voluntas vsq; ad mortem.

Testámenth Woienny.

TEstáment gdyby kto miał czynić/ będąc ná Woynie/ w niebespieczności zdrowia swoiego/będzie ważny iáko go kolwiek wedle możności swéy vczyni: choć gołemi słowy / okrom Ceremoniy Práwnych / oznaymi wolą swoie/ choć iákokolwiek wypisze/ coby mógł wyczytáć: by iedno dwiemá świádkámi był dowiedziony.

Testamenth domowy.

Ale iesliby kto domá chćiał czynić Testáment: tháki chceli áby był ważny / muśi czynić wedle Práwá pospolitego. ¶ Práwo pospolite ták vczy czynić Testáment: Kiedy kto chce dobrá swoie odkázować/ potrzebá iest áby to czynił zá dobrego zdrowia. Aby był pisány przy oblicznośći śiedmi Swiádków: ktorem by wolą swoie oświadczył: y ktorem by porządził. Tákie postánowienie będzie miáło moc. á świádkowie o woley iego będą świádczyć pod Pieczećią/byłoli by potrzebá przed Sądem/álbo ktorym Vrzędem. Iure Municipi: Arti: 65. in Glosa, in fine.

¶ Práwo pospolité o Testámenćiech iáko máią być czynione

Swiádkámi Testámentnemi/ty Osoby nie mogą być/które innych świádectw wedle Práwá wydáwáć niemogą/ iáko są opisány w Porządku Fol: 81.

Kákowiánie w vczynieniu TEstámentów/inny obyczay záchowuią: Abowiem ieśli ma być Testáment ważny: thedy potrzebá áby był vczyniony przed Sądem gáynym/ álbo Vrzędem Rádźieckim Iure Municipali, Arti: 65. gloſa margin. y innych wielé miáſt/ á pospolićie wſzędy ten porządek około Testámentów zácho chuią: przed świádkámi go nie czynią. A dobrze y beſpieczniéy przed Vrzędem niż świádkámi. Bo Vrząd coſye kolwiek przed nim dźieie/zwykł do ſwoich Kśiąg zá rázem zápiſować/ álbo w ſkrzynce ſwoiey teſtáment (ieśli zámknióny będźie podány) do śmierći teſtámentniká záchowáć. A ták choćby iedni z Vrzędu pomárli: y drugich kthórzy będą ná zmárłych mieścu/ teſtámentu dóydźie. Czego od świádków ieśliby pomárli/áni od żadnego ná ich mieścu mieć nie może.

Testámentu ty Osoby czynić niemogą.

i Testámen-

Masculus. TEstámentu ty Osoby czynić nie mogą: Naprzód Mężczyzná / który ieszcze nie ma Czternaśćie lat.

Fœmina. Biała głowá / która nie doszłá Dwunaśćie lat.

Clerici. Zakonnik / abowiem ten niema nic własnego / gdyż sam śiebie y swoie dobrá wszystkie Bogu oddał. Wszákże Kápłani inni / ktorych świetskimi zową / z dóbr swoich własnych / których z Dźiedźictwá álbo rzemiosłá álbo z náuki nábyli / wedle woley swéy / mogą komu chcą oddáć. Ale z dóbr kośćielnych żadnego Testámentu czynić niemogą / gdyż to nie ich iest własność: ále vżywánie. A tylko náżywności á odźieniu winni przestáć. A coby nád zwysz było / to vbogim ma być rozdano. Co Kośćielnego iest / tego kośćioł iest potómkiem. Wszákże miernego oddánia / Práwo im dozwala / z ruchomych dóbr / krewnym y nie krewnym / obcym / slugóm wzgledem służby álbo iálmużny.

Ad mortem damnati. NA śmierć skazáni / przez skuteczną Sentencyą / dla iákiego kolwiek złoczyństwá. Bo kto tráci gárdło dla złych vczynków / tráci y rospráwienie o máietności swoiey.

Filius alieno iuri subiect⁹. SYn który iest pod mocą Oycowską / choćby też y Oćiec pozwolił. Wszákże z wła-

snych dóbr

snych dóbr własną pracą álbo zá dozwoleniem Oycá/álbo Páná swego nábytych/ álbo ná któré sye ná Woynie zdobył / które zową łácinnicy Castrense peculium. Bo tho zupełnym Práwem iest iego dziedzictwo. stych téstáment może czynić.

TEn ktory iest dan w zaklad/pod zwierzchność czyie/iákoby w więzienie/ dla wypełnienia / iákiey rzeczy : iż iesliby on ktory go dał/nie wypełnił tego ná co sye podiął/ áby ten komu iest w zaklad dány / nád iego zdrowiem moc miał. Zową tákiego łácinnicy OBSES A poPolsku może názwáć/Zakładnik álbo więzień/nieprzyacielowi w zastáwe dány. Táki też (Práwo powiáda)Testámentu czynić niemoże. Obses.

NArnotrawcá/ktory w wydatku áni miáry áni końcá nie ma: kthóremu rządzenie własnych dóbr / od Vrzędu z rąk iest odiethe: testámentu nie może czynić/ przeto iż nád máietnością swoią mocy żadney nie ma. Prodigus.

NIespełnego rozumu człowiek. Wszákże gdy go furya opuszcza/ może czynić testáment. By go iedno wten czás począł y dokónał/ kiedy go furya opuści. Bo iesliby go záś náde- Mente capt⁹.

szło póki nie dokónał testámentu/niebedźie ważny. Musi ij z nowu czynić / kiedy go potym opuśći. ./. ./. ./.

Mutus. NIemy / Bo mówić nie vmié/ á do Testámentu mówy trzebá. Niemy sye tu rozumié/który nic wymówić niemoże/ nie ten który nie rychło mówi.

Surdus. GLuchy / iż nie słyszy á nie wié iáko swoié rzeczy rospráwić ma. Głuchego też rozumieć trzebá/ tego który nic wysłyszeć nie może/ nie tego który nie rychło słyszy. Wszákże iż czestokroć náuczeni ludźie przez rozmáithé przypadki / słuch y mówe trácą: głuchy y niemy niekiedy mogą czynić testámént. Jesli z przygody iest głuchy/ álbo niemy / á pisáć vmie/ swoią ręką testámént nápisze. A iesli chce áby mu inny pisał/ ma tho v páná sobie pismem swéy ręki vprosić/ áby było ważno. A pan mu tego ma pozwolić/y potym testámént iego potwierdźić. Ale iesli s przyrodzenia iest głuchy y niemy pospołu/nie może czynić testámentu. A iesliby kto po vczyniónym testámencie / wpadł w chorobę iáką/ álbo sye iáka przygodá stáłá/ zá ktorą mowę y słuch stráćił/ przedsye testámēt iest ważny.

Który wy-

Który wykroczył przeciw Máiestatowi Królewskiemu. Bo táki y gárdło y máietność vtráćił. Maiestatem lædens.

Niewidomy ná obiedwie oce. Bo táki łatwie może być oszukan przez spráwy á znáki których nie widźi. Wszákże zá pewnymi postempkámi/przez któreby sye zábieżáło/áby żadné oszukánie niebyło: iáko gdyby miał swego przyaćielá / któremu by dussał/áby od niego powiedźiał/álbo nápisał/álbo co inego: táki testámentt od niewidomego bedzie ważył. Cœcus.

Testámenty z których przyczyn bywáią.

Testámenty dla tych przyczyn bywáią. Naprzód/áby miedzy przyaćielmi/ nieprzyiaźni/ poswarki / róznice nie były o máietność/która po zmárłym zostánie. Potym dla vbogich/ná rozmáitych mieścoch/lub wszpitaloch/lub w Klasztorzech/w szkołách bedących: áby ich zá roskazánim Bożym/ten co testáment czyni/nie zápominał. Bywáią też dla dźieći/ z strony przyrodzonego powinowáctwá / dla przyaćiół z strony krewności. Zonam y innym

powinowátym dla okazánia przyiáźni. Ná ostátek dla sług/áby testámentnik w tym wszystkim oznaymił wolą swoie.

Miánowánie Dźieći ná Testámencie.

DOyec/który czyni Testáment/á ma dźieći rozmáité/iedny ieszcze pod swą mocą/drugie iuż odpráwione: winien wszystki ná Testámencie miánować: ieśli którе dźiedźicmi czyni/álbo też wydźiedźicza: ieśli którym co osobliwie náznáczył/ álbo niektóre odpráwił. A tego też ktoryby sye po śmierći iego národźić miał (którego Posthumus zową) nie ma opuszczáć. A to dla tego winien wszystki miánować/by miedzy niemi/około iego máietnośći roskérki nie były: áby też testáment w swoiéy mocy słuszne wedle Práwá trwał. Bo ieśliby którego synà zámilczał/źle vczyni testáment: y może mówić przeciw thákiemu Testámentowi do pięći lat/ten któryby sye czuł krzywde mieć.

Posthumi prærogatiua.

Posthumus wedle Práwá/ po Oycu tákże dźiedźiczy iáko y drugie dźieći/ które sye przed oycowską śmiercią rodźiły. A ma to przed inszymi/ iż niemoże być wydźiedźiczony. Bo ón który sye

ieszcze

ieszcze nie narodźił/niemógł sye nic takiego dopuścić/ przecz by go Oćiec miał wydźiedźiczyć. Spec:Saxon:Lib:i,Artic:33. Drugie dźieći oćiec wydźiedźiczyć może/ położywszy ná Testámencie słuszną przyczyne/dla ktorey to czyni/ iáko są w Práwie opisáné / á w tych Przydatkách po Polsku położóné Fol. 14.

Wydźiedźiczenie ná Testámencie ktorym sposobem być ma.

WYdźiedźiczenie ták bywa. Ten co czyni Testáment/ ieśli ma synà iednego/ może go ku wydźiedźiczeniu / własnym imieniem nie miánować chceli/ tylko Synem. Jeśli ich ma wiecéy/ muśi miánować tego ktorego wydźiedźicza: y to wydźiedźiczenie znácznemi słowy/ z znáczną przyczyną opisáć. Bo gdźieby przyczyná wydźiedźiczenia/ opisána nie byłá / nic nie bedźie wydźiedźiczenie ważyło. A ten ktory by był bez przyczyny wydźiedźiczony/ może przeciw tákiemu Testámentowi iáko nieporządnie/nie wedle Práwá vczynionemu/ mówić/do piąći lat. Wydźiedźiczenie tedy ták ma być opisano: Iż ia Synà tego N. złego od máietnośći moiey/od Czastki spadku Dźiedźictwá/

ktoraby nam po moiey śmierći przypáść miáłá/ wydźiedźiczam/tymto niniejszym moiego testá mentu postánowieniem: á tho dla iego łotro- stwá/złych vczynków/ kthórych sye dopuścił zá- pómniawszy Bogá/rodźicow/y wszelkiey vczći- wośći. Przetho nie iest godźien ábym go zá synà swoiego miał poczytáć / y do Dźiedźictwá mo- iego z drugimi przypuszczáć/z przyczyn kthóre są w Práwie opisáne/s ktorych sye ón iedney y dru- giey etcæt. dopuścił. ¶ Polácinie ták może być pisano. FILIVM meum N. sceleſtum & ini- quum, ab omni hæreditatis portione & ſucceſsione paterna excludo,& prorſum excluſum &alienatum atq; exhæredatum eſſe volo, ac præſenti ordinatio- ne exhæredo: qui propter ſua malefacta & latroci- nia, quę immemor honeſtatis ſuę cõmiſit,indignus eſt,vt pro filio meo reputari debeat. Proinde ad ſuc ceſsionem tam paternam q̃ maternam admittẽdus, nulla ratione eſt,ex cauſis in lure noſtro deſcriptis.

Wydźiedźi- czenie/ Dźie- ćiom iest sro motné.

☞ Tákié wydźiedźiczenie tákiemu synowi iest wiecznie sromotné. Przeto Synowie y Córki vważáiąc v śiebie tákowé sromotné wydźiedźi- czenia/máią sye ták spráwować / ábi sye nic tá- kiego przećiw rodźicóm swoim nie dopuszczáli/ dla czego by ich mieli wydźiedźiczyć. Aby dla tákiego wydźiedźiczenia wiecznéy zelżywośći/

ná sobie/y potym ná potómstwie swoim nie nośili. Máią rodźiców nie gniewáć/y owszem miłować/vsługować ze wszystką chućią. Gdyż też zá tym osobliwé są przydáné obietnice od Bogá który mówi: Czći Oycá y Mátkę/áby tobie dobrze było/ábyś długo był żyw ná źiemi. A ieśli zá tákim ku rodźicóm záchowániem idźie dobré mienie/błogosławieństwo y długi żywot ná źiemi: Pewnie zá złym záchowániem/idźie ná wsze strony złé mienie/przeklectwo y krótki żywot ná świećie/y wieczna hánbá. A ktemu oto Práwá/ takieg wydźiedźiczáć dopuszczáią. Máią sye tedy Synowie wárować przyczyn wydźiedźiczenia. Oycowie théż y Mátki nie máią dźiećiom swoim do złych spraw przyczyny dáwáć/przez które by ié mieli wydźiedźiczáć/ y thák hániebnie sromośić. Ale owszem w kárnośći nie pobudzáiąc ich ku gniewu wychowywáć/ iáko Pismo vczy/ Ephes. 6.

Testáment z których przyczyn nic nie waży.

TEstáment vczyniony rwiesye y w niwécz obiáca z tych przyczyn: Naprzód/ ieśli w tóry Testáment iest Vrzednie y dostátecznie v-

czyniony: piérwszy nie iest ważny/ chocby sobie páństwá w piérwszym nie záchował. Bo tho záchowánie páństwá/które sobie ná Testámencích czynią/nie iest wedle Práwá. Żaden sobie przez to/do innego testámentu ręki/nie záwiéra/ wolno mu záwżdy odmienić wolą swoie. Ambulatoria est hominis voluntas vsq; ad mortem.

¶ Druga / ieśli sye Testámentnikowi po testámencie Syn ábo Wnuk vrodźił/którego ná testámencie nie miánował. ¶ Trzecia/ ieśli ktoźa Osobá czyniłá testáment s tych/ kthóre testámentu czynić nie mogą / iáko są wyższéy opisáne.

Dźiedźic áby po zmárłym dźiedźictwo ku swoim rękam otrzymał/któremby bez Opiekuná władał: trzebá/ áby mu minęły Czternaśćie lat. Bo ieśli bedźie młodszy/nie może być bez Opiekuná. Trzebá też áby był táki/ żeby mu co ná rozumie nie odchodźiło / vt sit compos mentis. Bo tákim pospolicie do máietnośći/Kuratory dawáią. Nád to/áby pewnie wiedźiał o śmierći tego po którym chce być Dźiedźicem. Aby też o Testámencie piérwéy wiedźiał/ kthórym sposobem iest dźiedźicem vstáwiony. Albo ieśli mu pod nieiákim oblikiem co odkazano.

Których

Których dóbr Testámentem nie może oddáć/ które może.

Które rzeczy ná Testámencie mogą być oddáné/ które nie. Práwo Máydeburskie ták vczy/ Iure Municip: Articulo 65. Spec: Saxon: Lib: i, Artic: 52. Żaden Mężczyzná/ áni Biała głowá w chorobie/ z dóbr swoich nie mogą nikomu wiecéy dáć nád trzy Szelągi: okrom przyzwolenia Dźiedźiców swoich. Biała głowá też nie może nikomu nic dáć/ krom przyzwolenia Opiekuná: nic niemoże nikomu obiecowáć áni dárowáć. Żoná Mężowi/ stoiącego Imienia/ áni Gierady/ nie może dárowáć/ áni w chorobie/ áni zá czásu dobrego zdrowia. Abowiem Dźiedźicy nie powinni by tego ćierpiéć ná których tákie dobrá wedle Práwá przypadáią. Mogą ich Práwem dochodźić/ dla thego/ iż Testámentnik to od nich oddalił/ czego oddálić niemógł. Tákże y Hergewetu/ Testámentem od blizszych oddálić nie może.

Tetćie co nápisano/ że w chorobie niemoże nic dáć. etcet. Ztąd sye podawa: iż zá

czásu dobrégo zdrowia / dobrégo rozumu/ kożdy tho co iest iego może komu chce dárować/ y oddálić: iáko támże w Glózie to miánowicie położóno: Vnuſquiſq; id quod ſuũ eſt, alienare poterit, dũ id fiat tẽpore pfectę ſanitatis, pfectęq; diſcretiõis.

CZemu w chorobie nie może oddálić spadku od swoich dziedzicow. Przyczyny thego są położóné in Gloſa Specu: Saxon: Lib: i, Articu: 52. Piérwſza/iż ſam tych rzeczy vżywáć iuż nie może: á ták nie iego są. A żaden thego co nie iest iego/nie może nikomu dárować. Przeto ieśliby to darował czego iuż ſam vżywáć nie może / y co nie iest iego : dar ón nic nie będzie ważył. Druga/iż też to nieprzyſtoi/ áby kto miał swoié vbożyć/á obce bogácić: iest to przeciw przyrodzóney miłości.

MIeścki człowiek/ ſtoiące Imienie/ ktháre nie z Spadku iákiegś/nie po czyiéy śmierći nań przypádło/może oddálić/ieśli ma ták wielé zdrowia/iżby bez pomocy ták długo v Sądu ſtać mógł/ażby ſye dar skończył. ¶ Ruchomé wſzyſtki/króm przyzwolenia dziedzicow / może dárować. O thym pátrz málo ſzérzéy w Reyeſtrze Porządkowym in litera I, przy ſłowie/ Imienie. iákie ſye godzi dobrá oddáláć/iákie niego

dzi wedle

dźi wedle pisánego Práwá/y w Artykulech Fol: x.

☞ Krákowiánie o Testámencích / ten swóy máią Wielkiérz.

OStáteczné wolé ábo Testámenty / lubo bedą iáwnie przed Vrzedem Rádźieckim/ ábo przed Práwem vczynióné / lubo do Práwá ábo do Vrzędu Rádźieckiego zámknióné/zá dobrego zdrowia álbo też w chorobie położóné/ zá Pieczęcią tych którzy Testámént czynić bedą: tak iże óni iáwnie wtych Testámencích spráwią ostáteczną wolą ich być położóną: y bedą żedáć/że by wedle tego iáko óni zámknęli w swym Testámencie/ták by wszystko po ich śmierci miáło być spráwióno. To ná wieczné czásy ma być mocno. Gdyby iedno nic w nich nie było położóno/coby było przeciw Práwu y wielkiérzo. mieśckie. etcęt

TÁkowych testámencích / lub iáwnych lub zámknionych/coby kolwie mąż żenie ábo żóná mężowi/ábo komu obcemu/ ná Jmieniu ruchomym dáli/ dárowáli/ zápisáli/ ná iálmużne oddáli / dług iákí wyználi / Opiekálniki ku swéy woléy wybráli / y inné rzeczy spráwili/ to ma być mocné. Ani przez żadnego dźiedźicá/ bliskiego/przyaciełá/ábo cudzego/nie ma być od-

mienióno ábo nágábano.

TO też ostrzegáiąc: Jesliby w tákowych testámenciách/ iáwnych ábo zámkniónych/ która czástká/ iedná ábo wiecey były należióné/ kthórzeby były przeciw Práwu á Wielkiérzowi Mieśckiemu. Tedy dla tego wszystek testáment nie ma być odrzucan/ iedno tá czástká/ która by była przeciw Práwu á Wielkiérzowi Mieśckiemu/ma być odrzucóná/á insze rzeczy podług Testámentu máią być przy mocy zostáwióné. A wszákoż Dźiedźiny y Imienia stoiące/ ná niemocnéy pościeli/niemáią być od bliskich oddaloné. Abowiem by to było náprzeciw Práwu pospolitemu. Ale summy niektóre pieniężné/ná tákowym Imieniu dźiedźinnym w Testámencie wedle woléy thego co testáment dźiała / mogą być zápisáné y oddáné.

CZásu teże Powietrza morowégo/Jesli który z Mieszczánów mąż/ábo niewiástá/ Vrzędu Rádzieckiego / ábo Sądu / nie mogli by mieć/ przed kthórym Testámenth y wolą swoie mogliby przepowiedźieć: wźiąwszy dwu álbo trzech z stárszych Cechowych. Abo zásie dwu z sąsiádów / ludźi wiáry godnych / przed któremi swoie wolą ma przepowiedźieć. A oni pothym

przed Vrze=

przed Vrzędem Rádźieckim ábo Sądem / iego wolą pod ich przysiegámi zeznáwáć będą. A ták then Testáment przy mocy ma być wpisan. Jesli nie będźie przeciw Práwu / y Wielkiérzowi vczyniony.

Jesliby ktokolwie swowolnie przez sye ábo przez kogo inszego / kthórymkolwie obyczáiem / tho złámáć / ábo tákowym rzeczam sye przeciwić chciał: ten iáko przeciwny á skázcá pospolitéġ Práwá ma być karan. Póty wiel. Krá. Póty Wielkiérz Krákowiánów.

Odkázowánié Testámentné / kthórym Osobam nie może być.

Odkázowánie Testámentné może być tym wszystkim Osobam / które odkazá ną rzecz słuszníe przyiąć mogą. A może odkázować ludźióm rozmáitym / wolnym niewolnym / láthá máiącym y niemáiącym / vbogim / bogátym / zdrowym / chorym / duchownym / świetskim. A nie tylko ludźióm / ále też ná pożytek mieśc rozmáitych potrzebnych / iáko są Szpitale / Kośćioły / Kollegia vprzywileiowáné / Szkoły / y inné mieścá ku chwale Bożéy / ku pobożnośći / ku ćwiczeniu / Rzeczypospolitéy pożytecznemu założóné. Wszákże / w Práwie są opi-

sáné o-

sáné Osoby / którym ná testámencie odkázować nie może. Jáko żydóm/odszczepieńcóm/ sługóm którzy sye cudzołostwá z żoną páná swoiego dopuszczáią:dźiećiom z porubstwá/ z cudzołostwá národzónym. Abowiem tákich Práwá/nie tylko od spadku Oyczystego oddalaią/ale y żywnośći zábraniáią.

Testáment/iáko rychło ma być exequowan.

TEstáment kożdy ma być przez Exekutory/do Roku wypełniony: wyiąwszy by iáka słuszna przyczyná ná przekáźie była. Jeśliby Dźiedźic był Opiekunem/á nápomniony przez Vrzad testámentu nie pełnił: táki/spadek traći. A ieśli iest Legatarius/to iest ten ktoremu testámentnik co oddał/ Rzecz oddáną traći. Jeśli obcy opiekunem iest/wszystki szkody/któreby z iego niedbałośći álbo odwłoki vrosły/winien nágrodźić. A ieśli opiekunowie odkazáné rzeczy sámi potrawili: wszystko wedle oszácowánia winni płácić. A gdźieby nie mieli skąd płácić / thedy ták długo máią być w więźieniu áż zápłácą. ☞ Przeto opiekunowie máią tego pilnie strzedz/áby wolą tego któ-

ry testáment

ry testáment czynił/wedle opisánia iego nie pełnili / á w thym szczyrość / wierność záchowáli. Bo to czynić wszelkie Práwá/ á przodkiem Boskie roskázuią: y vczćiwemu człowiekowi tho przystoi/aby sye w tym ziścił/czego sye mu vbogi człowiek idąc stego świátá / vspokoiáiąc we wszystkim sumnienie swoié / práwie iáko Oycu swemu/zwierzył: y w opieke żóne/dźiatki miłé/ máietność/ długów płácenié/ vbogich opátrzenié/podał. Przeto tákiego Práwá názywáią też Fidei commissarium / Poruczníkiem wiernym: dla tego/iż Legata, fidei eius cõmittuntur, iżsye mu testámenthnik we wszystkim woléy swéy zwierzył/máiąc o nim iáko o Oycu dufánie/iż ią wypełni. Ale y w tym dźisieyszego wieku/nie wiem by sye wiárá w ludźiech nie náruszyłá/niewiem ieśli to nie s tąd idźie co często słychamy: iż ten co ma czynić testáment / nie ták sye ná to ogląda/ iáko swoie máietność rospráwić ma/iáko ná tho kogo żenie / dźiatkóm swoim miłym / vbosstwá swoiego/opiekunem zostáwić/komu sye tego zwierzyć. Nie wiem ieśli thá niewiárá/zá iákim nieprzystoynym skutkiem nie chodźi. Podobno sye muszą náydować tácy / kthórzy oddáné Szpitalóm / vbogim iálmużny y inne Legatá źle száfuią / álbo ie sámi ná swoy własny pożyFidei cõmissarius.

tek obiacáią.

tek obracáią. Co ieśliby thák było / á to śye tym wiecéy śzérzyło/tedyśye ztąd nic innego nie trzebá śpodźiewáć/iedno tego/iż kożdy będźie wolał śam zá śwoiego żywotá/vbogim wedle możności śwoiey dobrze czynić/y ná śwóy vczynek pátrzyć. A niż po śmierći odkázowáć. Wedle náuki Piśmá świętego/które dobrze vczy: Operemur bonum dum tempus habemus. Przyśtoi zápráwde iáko w káżdéy vczćiwéy rzeczy/ ták y w tym/ áby Opiekunowie Wiárę śwoie záchowáli / áby w tym naprzód Bogu/potym bliźniemu śwoiemu winni nie zośtáli. Aná koniec/ áby oto téy lekkośći ábo kárnośći ktorą Práwo pokázuie/ná sobie y ná Potómśtwie śwoim nie odnośili.

Odkázowánié Testámentné może być pod Winą.

TEśtámentnik testámentem śwoim może komu co nie zgołá / ále y pod winą oddáć y porucżyć: dla tego/ áby ku wypełnieniu tym chutliwśzy był: iż gdźieby tego comu porucżóno nie wypełnił / winę vśtáwioną ná sobie odnośił. Jáko kiedy by kto ták co odkazał / iż ia temu oddawam Sto złotych we złoćie/áby Láźnię w tym śzpitalu dla vbogich zbu-

dował. A gdźieby tego nie vczynił/áby też they ſummy nie brał. Pod tákimi winámi/y tym podobnemi/ teſtámenty mogą być piſáné.

Rzecz Teſtámentowa do ktorego Práwá należy.

WOzywánie álbo iáko mówią/Akcya teſtámentu/ ktory bedźie przed Krolem ábo przed Práwem źiemſkim/Zamkowym/Mieſckim/ Wieyſkim/ przed Wóytem/ y Przyśieżniki/in ſummá/przed ktorymkolwiek Vrzedem świetſkim vczyniony. Do Práwá Duchownego nie należy/żaden o tákie Teſtámenty przed Sądem Duchownym nie winien odpowiádáć. Ale w tymże Práwie ma być rozſądek przed ktorym ſye teſtáment ſtał.

Fórmá Teſtámentu.

TEſtáment./ kożdy ſobie wedle myſli ſwéy formować może/ták ten ktory bywa przed Vrzedem iáwnie/iáko y zámknióny/ ktory Vrzedowi podawáią/by tylko wniem Práwu/Wielkiérzom y dobrym obyczáiom przećiwnéġ nic nie było. Wſzákże teſtámentu ktory przed Vrzedem

bywa / tho iest/nieiákie podobieństwo/które innych testámentów kształtem być może.

STáło sye przed zágáiónym Sądem w Piątek po S. Bártłomieiu / Roku 1566. w domu tego N. miedzy domy N. N. leżącym.

PRzed tym Sądem/ Sławny N. Mieszczánin/ácżkolwiek chory ná ćiele/ ále zdrowy ná vmyśle / z dobrym rozmysłem / spráwą przyaćiół swoich / táki testáment około wszystkiey máietnośći swoiey vczynił / y the ostátnią wolą swoie oznaymił. Naprzód / vczćiwéy N. małżónce swéy miłéy / dla iey przećiw sobie vprzéymey Wiáry y życzliwośći / vsługowánia/ oddał Tysiąc złotych Wiáná w monećie/które iey ná tym N. Imieniu N. vkazał: álbo thęż gotowé náznáczył. Nád tho iey oddał wszystek Sprzet domowy/kleynoty/ Ćene/ y inny/ sktóreykolwiek máteryey vczynićny: y kthemu száty / żadnego sprzetu domowego nie wyymuiąc: áby to ónā trzymáłá/wedle myśli swéy/nikomu sye tego niespráwowáłá/y Inwentarzá nie czyniłá. Item / ná budowánie Szpitalá N. the summe N. oddał. Ná Pogrzeb te N. Kredytorom. Sługóm. etcæt. A coby kolwiek nád zwyż było / iego dobr / ruchomych y nieruchomych/żad-

mych / żadnych nie wyymuiąc / tych vstáwił y własnymi vsty námienił dźiedźicmi Syny swoie/w równy dział: którym też y opieke wespołek porucżył/roskázuiąc im/áby te wolą iego w tym á wtym czásie po śmierći iego wypełnili. A w tym wszystkim záchował sobie moc y páństwo/ póki będźie żyw: ná káżdy czás kiedykolwiek będźie chćiał odmienić/vigć/przyczynić/ wniwécz obrócić/wedle vpodobánia swoiego. Którzy testáment iest potwierdzony: ileby sye w nim nic nie zámykálo Práwu pospolitemu y Wielkiérzowi Mieśckiemu przećiwnego.

Zámkniónego Testámentu/ thá summá być może.

W Jmie páná Bogá Wszechmogącego/Amen

ZBáwićiél náss pan Jezus Krystus práwdźiwy Syn Boży/raczy nas vpomináć: ponieważ nie wiemy godźiny śmierći nászey: ábyśmy czuli/ná káżdy czás/ modląc sye Bogu/iżebyśmy mogli z lepszym sumnienim stánąć przed Sądem Bożym. Zá tym ná pominániem: Ja N. Aczkolwiek chory ná ćiele/ ále zdrowy ná vmyśle/álbo też dobrze zdrowy/ z

dobrym rozmyslem y zporádą przyaciół swoich/ o máietności moiey ruchomey y nieruchomey/ ktorey mi pan Bóg z łáski swey raczył vżyczyć/ chcąc postánowienie vczynić/ ten ninieyszy Testámēt móy spisuie/iáko niżey porządkiem idźie.

☞ Naprzód zeznawam/ y przez then ninieyszy Testámenth Bogu stworzycielowi moiemu/ y wszystkiey Rzeszy niebieskiey/ y kożdemu Krześciánskiemu człowiekowi oświadczam/tu y ná Sądźie Bożym: iż ia w prawdźiwey/ świętey/ powszechney Wierze krześciánskiey/ktorą Krystus Pan Zbáwiciel nász postánowić raczył/ vmrzeć chce. Dusze moie grzeszną w rece Miłośierdźia Bożego porucżam/máiąc zupełną á nie omylną wiárę w iego Oycowskim Miłośierdźiu/y w zasłudze meki Gyná Bożego/iż nie będźie w Sąd zenną wchodźił/ ále mie w łáske swoie/ do wiecznéy chwały przyymie. Ciało moie ku pogrzebowi przy thym N. kośćiele/ obyczáiem Krześciánskim/ áby do tąd w źiemi odpoczywało/áż Bóg z Anyoły swoiemi w Máie stácie y Wszechmocnośći swoiey przyydźie.

Item/Małżónce moiey/Vbogim/do tęg Szpitalá/ Slugóm/to odkázuie.etcæt.etcæt.

Exekutory álbo Opiekuny thego Testámentu moiego/ miánuie y postánawiam tych N. N.

máiąc tho o nich vssánie dobré/ iż óni the wolą moie oſtátecznią wypełnią. A oſobliwie/ iż o dźiatkách moich pracą bedą mieć/ áby były wychowány w boiáźni bożéy/ wćwiczeniu dobrim.

¶ Tu ná kóncu/ Páńſtwo ſobie może chceli tákże záchować/ iáko y przy Teſtámencie iáwnym.

☞ Około miánowánia y náznáczenia Exekutorów ná Teſtámencíech/ ieſt wielki nieporządek wtym/ iż ich wielé w tych imionách Tutor/ Exekutor/ żadnéy różnośći nie máią/ y dla tego ná Teſtámencíech nie bácznie kłádą Exekutorá zá Tutorá/ álbo Tutorá zá Exekutorá: álbo oboie weſpółek. Przeto Teſtámentnik/ kiedy ma miánować Spráwce woléy ſwéy ná teſtámencíe. Jeſli ma dźieći málé nie letnie: tedy Spráwce álbo Porucznikí ſwego Teſtámentu/ ma názywáć Exekutores et Tutores. Jeſli dźieći nie ma: tedy tylko Exekutores. tho ieſt Spráwce á ſzáffárze Teſtámentu ſwoiego. Bo gdźie dźieći niemáſz/ tám tylko ieſt Exekutoria: ab exequendo, vt exequatur voluntatem teſtatoris. A gdźie ſą dźieći/ tám właſnie Tutoria.

Teſtámentu zámkniónego/ ieſli ij kto

do Vrzędu

do Vrzędu położy / ono położenie/ ták Pisarz zápisze.

FEria Secunda post S. Lucię Anno domini, 1566.
Iudicium Bannitum.

CORam hoc Iudicio, personaliter comparens famatus N. sanus mente & corpore, cupiens remouere omnes controuersias, & dissensiones, si quę post decessum suum ex hac vita, inter suos hæredes, de bonis per eum relinquendis: quauis ratione oboriri possint: exhibuit eidem Iudicio, testamentum suum clausum sigilloq; suo obsignatum, volens vt iuxta illius tenorẽ, de rebus suis disponeretur. Atq; postulans illud vigore Priuilegiorũ Ciuitati huic concessorum, aut Iuris ordine, confirmari. Quod quidẽ confirmatum est, hac lege, si & in quantum nihil intro contineatur, quod Iuri Maydeburgeñ, & Plebiscitis Ciuitatis huius repugnaret. Dans & concedẽs hæredibus suis omnibus, & in aliquorum absentia præsentibus. Aut his & his Executoribus vel Tutoribus N. N. plenam & sufficientem potestatem ac autoritatem, vt post decessum suum ex hac vita, ad eorundem instantiam & petitionem, testamentum hoc possit aperiri, publicè legi, Actisq; Iudiciarijs inscribi absq; quarumuis personarum contradictione & impedimento. Dominium tamen sibi ipse

testator ac

testator, ac plenam facultatem reseruauit, in ijs omnibus quo aduixerit, testamentum hoc suum a' ludicio rursus accipiendi, mutandi, cassandi, in toto vel in parte, aliud'q; condendi, quandocunq; voluerit.

¶ Ták iuż Testáment zámknióny / kiedy bedźie do Vrzędu położóny / y położenie zápisáné: potym Pisarz ná wierzchu ónego testámentu / ták nápisze.

TESTAmentum famati N. de cuius repositione, vide in Actis Iudiciarijs vel Consularibus Cracouien, feria secūda post S. Lucię Anno domini, 1566.

☞ Testáment w Aktá wpisány / ieśliby testámentnik chćiał odmienić / wniwécz obrócić. Albo położóny záś do śiebie wźiąć: ono odmienienie álbo położenie / ták pisarz zápisze.

PRzed tym Sądem zágáiónym / stánąwszy oblicznie sławny N. Mieszczánin N. ná rozumie y ná ćiele zdrowy / zeznał: iż Testáment swóy który w ten á w ten dźień vczynił / iáko w Kśiegách Mieśckich opisano: odmienił / kássował / wniwécz obrócił y vmorzył we wszystkim / od málá do wiela: niechcąc áby w namnieyszéy częśtce miał być ważny. Albo Testáment / który do Vrzędu w ten á w ten dźień po-

łożył zápieczetowány / zeznał / iże wźiął ku odmienieniu/wedle vpodobánia swoiego. Skthórego Testámentu Vrząd kwitował.

Opieká.

Tutellę descriptio.

Pieká/nic innégo nie iest / iedno moc nád człowiekiem lat niemáiącym: kthóry zostawszy po śmierći Oycowskiey/sam śiebie/ dla swoiey młodośći/ rządźić nie vmié/daná/od tego co czynił Testáment / álbo od Vrzędu. Aby ón komu táka moc iest daná/miał ná swéy pracy śiérote: rządźił go/ bronił/ wychowywał iáko Oćiec/máietność iego w mocy miał/ opatrzał/áż do lat śiéroty rostropnych. Láćinnicy Tutellam názywáią.

Tutoris descriptio.

¶ Opiekun iest/ który táką moc y pracą nád śiérotą/ lat niemáiącą podeymuie. Láćinnicy Tutorem zową. Bywa théż opieká y nád tym/który látá ma/iesli iest márnotra-

wcą/ álbo

wcą/álbo głuchy/álbo niemy/ álbo kthórym innym niedoſtátkiem náwiedzóny / dla kthórego ſam śiebie rządźić niemoże. Albo iż ieſzcze ieſth młodźieńcem/ á máietnośći ſwoiey nie vmie opátrzyć. Ale poſpolićie tákiego/który nád doroſtym tąką moc ma/y máietność iego opátruie/ Láćinnicy názywáią Curatorem. Po polſku właśniéy go może názwáć / Rządźićielem/ álbo Spráwcą/niż Opiekunem. Kuratorá then ieſt własny vrząd: piérwéy opátrzáć máietność śiéroty/potym oſobę iego: iáko Opieká piérwéy ſye wśćiąga ná oſobę śiéroty / pothym ná máiethność śiéroty.

Curatoris de ſcriptio.

Opieki y Kuratorzyéy właſność.

OPieká trwa do Czternaśćie lath śiéroty/ kiedy ieſt mężczyzną. A kiedy ieſt dźiewęczką/tedy do Trzynaśćie. Kurator trwa/byłoliby potrzebá/ w ſwym Vrzędźie/ do Dwudźieſtu y pięći lat.

Opieká póki trwa.

OPieká śiérot/od opieki mężowéy/któryſye opieką máietnośćią żeniną/rózna ieſt. A trzebá tho wiedźieć. Bo niektórzy mówią thák: Máż ieſt opiekunem żóny: Opiekun śiérośćinego Jmienia/ nic ſobie przywłáſzczyć nie może: Przeto y máż/ gdyż ieſt opiekunem żóny/ nic żeninego bráć nie może. Opieká śiérothy inna

Rózność opieki śiéroćinéy od opieki żenineý.

iest/ w ktorey Opiekun z dobr śiéroth/ nic sobie przywłáſzczáć nie może. A tákie opiekuny/właſnie zową/ Tutores pupillorum, tutores minorennium. Ale máż/ choć ſye opieka żoną/ bierze iey máietność ruchomą Práwem właſnym. Tákie Opiekuny/iáko y opátrzyćiele álbo pomocznicy/wſzyſtkich ſtárych ludźi/zową y zwácźby miano Curatores & Adminiſtratores. Nápiſano Speculo Saxon: Lib:i, Artic:31. in Gloſa.

Tutoria pupilli & vxoris, i quo differunt.

Z Oſoby od opieki wolné.

DO opieki ty Oſoby ſye wymówić mogą. Jeſli iest młodſzy niż Dwádźieśćiá y pięć lath. Jeſli ma Siedmdźieśiąt lat. Jeſli dźiatek ſwoich niemáło ma. Jeſli iest vbogi/ á może okázáć/iż téy opiece nie zdoła. Jeſli Vrzad iáki iáwny ná ſobie ma. Ná oſtátek ten/który z Rodzicámi śieroty iákie záſzćie álbo nieprzyaźń miał. Iure Municip: Artic:26.

Zwádá miedzy bliſkimi o opieke.

JEſliby ſye wielé Krewnych po zmárłym do opieki ozywáli/á wádźili ſye/máiąc równé Práwo do niey: Ná Vrzad należy/ſtych obráć/ktoreby ná to ſpráwnieyſze y śiérotóm pożytecznieyſze rozumiał. Iure Mun: Artic:26.

OPiekun/o ſzkodę ktháa ſye w máietnośći śieroty sprzygody tráfi / nie winien śie-

rocie odpowiádáć. Wyiąwszy by sye zá iego nie dbáłością á niedozrzeniem stálá/ iż mogąc themu zábieżeć nie zábieżał/mogąc temu rozumieć/ nie chćiał rozumieć:iáko Láćinnicy mówią/któraby szkodá byłá vczynioná/ de dolo et lata culpa/táką winien nágrádzáć.

¶ Opiekun o szkodę śiéroty kiedy winien odpowiádáć.

PRaca opiekunów/y Kuratorów/nie spada ná ich Dźiedźice. Spe:Sax:Lib:i,Ar:23.

OPiekunowie/ktorzy byli oczekawáiącemi Spadku po śmierći śiérot/ niewinni liczby z Opieki czynić. Ani sye o máietność śiéroty ręczyć. Spec:Saxon:Lib:i,Articu:23. Iure Municipali Articulo 26.

OPiekunowi / nie godźi sye rzeczy śiérocinych kupowáć/przez nástroioną ná to Osobę. A to dla vwiárowánia podeźrzenia/ w oszukániu śiéroty. Spec:Saxon:Lib:i,Arti:44.

SIérotá kiedy iuż ma Czternaśćie lat/może sobie innego opiekuná álbo Kuratorá v Vrzędu żądáć. Iure Munic:Artic:26.

OPiekà/kończy sye ná then czás/kiedy Ku-

ratorowie to iest Rzedźiciele odPáná beda dáni/ ná których iuż pothym wierze wszyſtki ſpráwy śiéroty beda należéć.

PRáwá Céſárſkie/o máietnośći śiérot ták wielką praca każą mieć/iáką nalepſzy gospodarz o rzeczách ſwoich ma. Przetho/y pieniądze śiérot po śmierći teſtámentniká / w Sześć mieśiecy każą w płát dáwáć.

Prace y niebeſpieczeńſtwá w opiekach.

OPieki iáko wielkié prace y niebeſpieczeńſtwá w ſobie máią / piſáć o tym nie trzebá. Wiele ich zá doświadczeniem to czuią. Niedzy któremi niebeſpieczeńſtwy / tá iest iedna ćieſzką á nieſłuſzną. Gdy zá temi Práwy/zá któremi Opiekunowie / máietnośći śiéroth rozmnáżáć/ y pieniądze w płát dáwáć winni: z ónego rozmnażánia/pożytki záwżdy ſye ná śiéroty wśćiągáć máią/á ná Opiekuny nic iedno ſzkody/ fráſunki. Kto ſye temu przypátrzy/ kożdego ty y inne niebeſpieczeńſtwá od opieki łatwie odſtráſzyć moga. A przedſye iednák w Rzeczypoſpolitey/ieſt to potrzebna/ábyſmy śiéroth nie opuſzczáli. A iż do Práw Céſárſkich nie mamy ſye vćiekáć iedno w tych przypadkoch któreby w Práwie náſzym nie były opiſáné. Dla tego w thym

Ceraſini.

przypadku/

przypadku/około pieniędzy śiéroth/ opuściwszy te srogość Praw Cesárskich: lepiéy sye sádźić ná Glóźie lure Municip: Artic: 26. która o tym iásnie opiewa. Co ácz w Láćinskim Exemplarzu práwá Máydeburskiego/nie wiedźieć sktórey przyczyny/ iest opuszczono: wszákże sye w Niemieckich Exemplarzóch wedle słusznego wykładu náyduie tymi słowy: Bona pupillorum, neq; aliquid lucri parare, neq; damni quippiã sustinere possunt, propterea quod illa tutor, suo proprio & non pupilli periculo expẽdit, quippe qui tenetur ab anno in annum, de pupilli bonis rationem reddere, & summam capitalem saluam conseruare, nisi fortè illa, absq; eius culpa negligẽtiaq; perierit. de quo per luramentum vnica manu se purgare cogitur, pupillis adultis & nemini alteri. &cæt. to iest: Dobrá śiérot/áni zysku przynośić/áni szkody iákiey ćiérpieć nie mogą: dla tego/iż ie Opiekun z swoią á nie z śiérothy szkodą wydáwáć álbo száffowáć ma/kthóry z dobr śiéroćinych Rok od roku winien liczbę czynić/ y główną summę zupełnie záchowáć. Wyiąwszy by ońá summá z iákiey przygody á Bożego dopuszczenia bez iego winy á niedbáłośći zginełá. Co ieśliby sye przydálo/ tedy opiekun sam winien sye oczyśćić śiérotóm doroślym. A nikomu innemu. etcæt. Nád to/

Dobrá śiérot/iáko máią być opátrzáné.

Pieniądze śiérot.

NB

miedzy lu

miedzy ludźmi Rycérskiego ſtanu / y w Krákowie do tego czáſu ieſt záchowánie/iż Opiekunowie dawſzy ná pewné á beſpieczné mieſce ſchowáć pieniądze/ nic wiecéy nie byli przymuſzeni oddáwáć/iedno óne ſumme. Inna ieſt/ ieſliby kto wźiąwſzy śiérocíny pieniądze obrócił ie ná ſwóy álbo ná czyy inny pożytek: tám pobożny płáth wedle widzenia dobrych ludźi ma być bran. ./. ./. ./.

Opiekuny białym głowam/poſpolićie z Orzędu dawáią ku ſpráwam Sądowym. Ale ich opieká póty trwa/ póki Sąd śiedźi. Specu:Saxon:Libri, Artic:47.

Inne rzeczy o opiekunách ku wiedzeniu potrzebné/ſą w Artykułách opiſáne Fol. 32. 33.34.y w Porządku Fol.111. 112. A ktoby ieſzcze o tym ſzérzéy chćiał wiedźieć/muśi Céſárſkie Práwá czytáć/w których bárzo ſzéroko o Opiekach zá ſłuſznymi przyczynámi/ y zá rozmáitemi przypadkámi piſano.

☞ Tu ſye niegodźi zámilczeć zwyczáiu nie dobrego/który v Sądów Mieſckich chowáią / ná ktorych białé głowy co mężów nie máią / álbo dźiewki doroſłé/kiedy máią przedáć/ábo którym

innym sposobem oddálić Jmienie swoié stoiącé/ biorą sobie ku théy Spráwie y ku innym wszelkim ważnym spráwam zá Opiekuná kogo chcą/ wedle mysli swoiey/kto sye ieno kolwiek ná ten czás tráfi/okrom brákowánia/nie máiąc żadnego baczenia ná tho/ iesli ón człowiek wźięty zá opiekuná/iest znáiómy/ iesli obcy/ iesli krewny/ przyrodzóny/ iesli ku téy rzeczy spráwny / iesli z gotową rádą do Sądu przyszedł. ieno ktho sye kolwiek ná ten czás náwinie/tedy go sobie zá opiekuná biorą:á Sąd go też hnet potwierdźi zá opiekuná. Tákże zá ónym obrániem y potwierdzenim/ón niewiedźieć skąd przypádły opiekun/ mówi od óney białéy głowy/która Jmienie oddálá / álbo iáką ważną spráwę v Sądu ma. A bárzo sye wielé tego trafia/ iż ieszcze nie ón opiekun mówi / y nie óná biała głowá / ále then któremu sye co ku pożytkowi od óney białéy głowy dźieie. A opiekun thylko ná wszystko cokolwiek słyszy/choć nie rozumié/imieniem óney białéy głowy przyzwala. W czym bywáią niemálé oszukánia vbogich białych głów/któré sye wtym spráwować nie vmieią/wespołek y zopiekunem. Co z wielé świeżych przykládów może być záwżdy obaczóno. Lepiéy sye około tego w Práwie Ziemskim Szlácheckim spráwuią/iż gdy niewiá

Cerasini sententia.

ſtá Grunt ſwóy ábo iákie Práwo ſwoie oddálić ma/muſi ku ſobie wźiąć przyaćielá powinowátego/álbo po oycu ábo po mátce/zá ktorego władzą á rádą/ y dozwoleniem wſzyſtko ſye dźieie/ á bez niego nic: y ieſzcze nie iednego ále dwu ku ſobie bierze/bez ktorych ſpráwá białey głowy nic by nie ważyłá. Ty domowé przykłády miáły by nas ktemu wieść/ ábyſmy tego co ieſt lepſzego/náſłádowáli. Namnieyby z drogi nie było/ áby w then czás kiedy biała głowá má iáką poważną ſpráwę v Sądu/á zwłaſzczá kiedy Jmie nie ma przedáwáć álbo záſtáwiáć/przy niey był krewny powinowáty/ álbo opiekun Teſtámentny/álbo iáki człowiek vczćiwy roſtropny/z Vrzędu dány/ zá ktorego by ſye rádą wſzyſtko działo. Aby nie ták piſano: Honeſta N. per tutorē ſibi aſſumptum,& Iuridice confirmatum. Ale ták: Honeſta N. habens penes ſe hunc & hunc amicum, conſanguineum, patruum, auunculum, de linea paterna vel materna, ad infraſcripta conſentientem. Ale nie wiem co ſye dźieie / iż ty rzeczy ſtrudnośćią máią być opuſzczone/ktore ſye z zwyczáiu dawnego záſtárzały. Nápiſano o tych opiekunoch co ich thylko ku iákiey Sądowney ſpráwie ná máły czás Sąd dáie. Spe:Sax:liii,art:47. Gdźie tákiego Práwo názywa/ Tutor Judicialis. Tám-

lis. Támże go w Glózie wykłáda: Iż táki opiekun nie ináczéy sye ma / iedno iáko Prokurator. Abowiem iáko Prokurator mówiąc od kogo czy ié słowá/żadnéy szkody stąd nie odnosi/tákże y táki opiekun z Vrzędu dány / którego też opieká póty iedno trwa/póki z strony iey v Sądu spráwe ma. ./. ./. ./.

Tutoria Iudicialis.

NIewiástá/ ieśliby byłá pozwána do Sądu/á opiekuná w ten czás nie miáłá: powinná sobie przed Sądem zá rázem obráć opiekuná/ábo ón żądáć: gdźieby tego nie vczyniłá/ vpada w swéy spráwie. A ieśliby miáłá właśnego práwego opiekuná/którégoby ná ten czás nie było domá / thedy iey s Práwá winno dáć czás Czternaśćie dni do mężá/áby z nim wespółek stánęłá / á przezeń iáko opiekuná właśnego/ swoie rzecz spráwowáłá. Spec: Saxon: Lib: i, Art: 46. in Textu & in Glosa.

Fórmá Kwitu z Opieki.

COram nobis in Conśessu Consulari, personaliter comparens, ingenuus N. filius olim famati N. habens annos perfectę discretionis, pro sua parte, et tanctę tutor naturalis, aliorum fratrum & sororum

n ñ minorũ

minorennium, videlicet N. & N. cauendo de eorũ ratihabitione ſufficienti, poſtq; adoleuerint, ſub bonorum ſuorum omnium hypotheca, vltrò faſſus eſt, Quia nobiles N. & N Ciues Crac: tutores ipſius teſtamentarij, ſiue per D. Conſules deputati & delegati, ſufficientem ei rationem fecerunt, de vniuerſa eiusmodi tutella, deq; tota adminiſtratione bonorum omnium mobilium & immobilium, a' morte prædicti N. patris ſui relictorum, ad ſe & ad prænominatos fratres, ſororesq; minorẽnes, ex paterna & materna ſucceſsione deuolutorum, & quocunq; iuris titulo, coniunctim aut diuiſim pertinentiũ: Recognoſceñ, ſibi à præfatis N. & N. tutoribus, omnia tam in ſummis capitalibus pecuniarũ, et lucris, cenſibusq; inde prouenieñ, ac mercibus & debitis, q; in alijs rebus omnibus & ſingulis, ſub eorum tali datiua, vel teſtamentaria tutella curaq;, et adminiſtratione habitis, quocunq; nomine nuncupatis & cenſendis, nullis, penitus exceptis, plenariè & in toto extradita eſſe: Ita quòd nihil penitus rerum & bonorum, ad ſe memoratosq; pueros minorẽnes ſpectantium, apud eosdem D. tutores, coniunctim vel diuiſim, ad præſentem vſq; diem ſit relictum. Itaq; prædictus N. pro ſua ſuorumq; præfatorum cohæredum ſorte, ipſos D. tutores quietat, liberosq; pronunciat, de ratione facta, de præfata datiua, delegataq; ſiue teſtamentaria tutella & cura, bonorum adminiſtratiõe,

et rebus

et rebus omnibus ſingulisq́, modo præmiſſo acce-
ptis, ꝓpetuo & in æuum. Promittens, ac ſe ſub omniū
bonorum ſuorum mobilium & immobilium, ex pa
terna, materna, aut alia quacunq́ ſucceſsiōe, vel quo-
modocunq́ ad ſe pertineñ, hic Cracouię & vbiuis
locorum habitorum & habendorum oppignoratio-
ne obligañ, de et pro auertenda omni impetitione et
moleſtatione, tam minorennium cohæredum ſuo-
rum, q̄ꝫ etiam quarumcunq́ aliarum perſonarum.
quę contra eoſdem D. tutores eorum q́ hæredes &
poſteros omnes oriri vnq̄ poſsint, occaſione, ad-
miniſtrationis tutellę curæq́, ratiōis redditę, ac oc-
caſione omnium rerum, & bonorum, quę per eoſdē
D. tutores iuxta tenorē Inuentarij et rationis, eisdē
effectualiter & plenariè extradita ſunt. Quinimo
prædictus N. pollicitus eſt (ſolenni obligatione in-
terueniente) ſe interceſſurum, euicturum, deffenſu-
rum q́ propriis ſumptibus, in quibuscunq́ Iudicijs,
eoſdem ſupranominatos tutores, omnes inſimul, ac
quemlibet eorum ſeorſim, eorum q́ hæredes et po-
ſteros. Tum deniq́ ſe præſentem quietationem inui
olabiliter ſeruaturum, tanq̄ omnes clauſulę neceſ
ſarię, quę temporis ſucceſſu cōtra eam opponi poſ
ſent, de verbo ad verbum inſertę nunc conſpiceren-
tur. Renunciando per expreſſum, omnibus in vni-
uerſum Iuris remedijs, Appellatiōibus, & alijs rebus
ſubſidiarijs, quocunq́ nomine vocitatis, nullis pe-

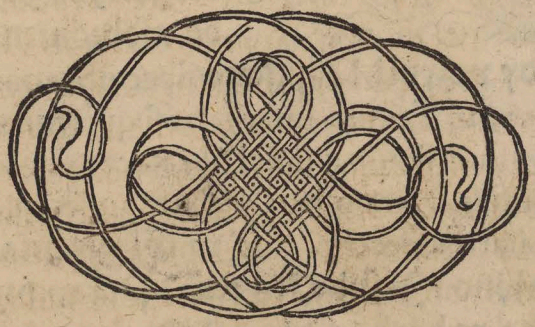
nitus exceptis, ſub quocunq; colore & prætextu, ad-
uerſus iſtam recognitionẽ excogitandis: ita vt quic-
quid contra præſentem quietatiõem, in Iudicio vel
extra Iudicium actum, geſtum, et attentatum fuerit.
id totum debet eſſe irritum, inane, et nullius penitus
roboris aut momenti. Non ſecus ac ſi per Sacr. M.
R. ſupræmum inſtantiq; Iudicem, in legitimo Iudi-
cio, ex partium controuerſiis, ea omnia pro irritis,
inanibus, et nullius momẽti aut roboris, per ſuq; Ma
ieſtatis ſententiam, pronunciata et decreta eſſent.

Cõſenſus vxoris ad Inſcriptionem mariti.

Cæterum ibidem perſonaliter adſtañ, honeſta N.
predicti N. vxor legitima, per famatum N. ad id ſi-
bi cum præſentaneo præfati mariti ſui cõſenſu, ſum-
ptum tutorem libere, verbisq; expreſsis conſenſit
per omnia in præmiſſam totam Inſcriptionem qui-
etationis, cautiõem et obligationem hypothecariã,
per ſuum præfatum maritum, ſupradictis D. N. et
N. tutoribus factam, approbãdo illam, in omnibus
ſuis punctis, clauſulis, et conditionibus. Renuncian-
do iſuper per dictum ſuum aſſumptum tutorem, v-
niuerſo Iuri et Priuilegio Dotis, dotaliciiſq; ſui, à ma
rito ſuo ſibi denominati. (idq; quo ad præſentem a-
ctũ) nolens omnino eodẽ ſuo Iure ac Priuilegio do-
taliciali, aduerſus præfatam Inſcriptionem et cauti-
onem obligatiõemq; hypothecariam, per ſuum ma-
ritum, D. tutoribus, modo (vt præmiſſum eſt) factã,
vllis modis vnq; vti.

Jeſt in-

JEst innych wielé Zapisów/około Opiek/ wedle spráw y przypadków rozmáitych/ które zapisy/káżdy Pisarz wedle spráwy á zeznánia stron łatwie formować może/ iáko y quity. Ná których iż iednák Opiekunóm ku słusznemu zámknieniu trudności swoich/które z strony Opieki miewáią/nie málo należy: położyłem thu tylko tákiego quitu ostrożnego kształt/ Láćińskim iezykiem/ wedle którego inne quity łatwie sobie kożdy formować/ y ná Polskie chceli przełożyć może.

Zrzucenie z rzemieslá Dla Psá y Kothki.

Sá/ ieśliby kthọ zábił/ álbo kthóré inné zwiérze/któré by mu szkodę vczynić miáło/karánia zá to niema żadneg odnośić/ ieśli dowiedźie przysięga/iż to zá potrzebą wobrónieniu swoiey szkody vczynił. Nápisano Specu: Saxon: Lib: ij, Articu: 123. in Textu. Interficiat si quis canem, vrsum, vel aliud simile animal, sibi nocere volens, manet indemnis. si iuramento probare audet, quòd causa necesitatis id fecerit. A w Glożie miánowićie dołożono: Jeśliby kto ránił Psá w przednią noge/ ábo w bárk / á dowiódłby thego dwiemá pálcy przed pánem Bogiem / iże tho zá potrzebą w obrónieniu śiebie ábo swoiey szkody vczynił: niema ná tym nic szkodowáć.

☞ Thu Rzemieſlnicy ná Miáſteczkach w Cechoch ſwoich/nie pámietáią ná to Práwo / ábo też o nim nie wiedzą/gdy tego który w obrónieniu ſwoiey ſzkody/Pſá ábo Kotke zábije: karzą nie pobożnie/rzemieſło mu odeymą / y nie bedą go miedzy ſobą cierpieć/ iákoby iákiego bezecnego człowieká. A mężobóycá/Cudzołożnik/piánicá/gracz/łupieżcá/ gdy iedno zá ſwóy zły vczynek pieniądzmi iáką nagrode vczyni: á drugi też żadnéy nie vczyni/ łatwie ſobie v nich winę przeiedna. Już miedzy niemi będźie ták dobry iáko y pierwéy. Wielkie w tym nie baczenie miedzy Rzemieſlniki / ktháre nie wiedzieć ſkąd ſye miedzy nie ták bárzo wkorzeniło / iże człowieká o beſtyą hániebniéy/ ná dobrey ſławie/ ná żywnośći karzą/niż o ty wyſtępki / o które pan Bóg nie tylko ná żywnośći/ále y ná gárdle kárać kazał. Przełożeni/Rádá mieścka (pod kthórych zwierzchnośćią Cechowie ſą) mieliby ná to pilné baczenie mieć. W czym y Rzemieſlników w Cechoch nierzad widzą/nie dopuſzczać tego: dróge im do Spráwiedliwośći pokázáć/ á náuczyć iáko ſye ſpráwowáć máią. Bo óni wedle Práwá máią być poſłuſzni Burmiſtrzowi y też Rádźie mieſckiey. A nie thylko óni/ále y wſzyſcy w poſpolitośći Mieſzczánie/máią być pod poſłuſzeń

¶ Niepobożné karánie o Pſá.

¶ Poſpólſtwo ma być pod poſłuſzeńſtwē Rádźieckim.

ſtwem Rádzieckim / doſyć czyniąc ſwoiey przyśiędze. Ták Práwo vczy Iure Munic: Artic: 19.

☞ Aleby kto ſpytał. Jákaż ma być nagroda zá Pſá: Powiedźiałeś / iż ieſli ktho zábíje pſá / á przyśieże iż to w obronieniu ſwoiey ſzkody vczynił / tedy ma być wolen. A kiedy ktho vmyſlnie zábíje Pſá / iákóż ma być karan. Bo ſobie drugi waży pſá iáko kóniá / y ſzácuie go ſobie bárzo drogo / dla pożythków y kunſztów iego: gdy mu domu ſtrzeże / złodźieiá od domu odſzczeka / Przepiórke vgoni / káczki dopłynie / ſládem páná naydźie / káléty / ſuknie ruſzyć nie da / y inne krotofile czyni: dla których go Pan z ſobą zá ſtół ſadza / y téyże mu potrawy z tálérzá dawa którą ſam iada: wiec tego nie kárać kto ij zábíje ze złośći / á ón ná niego áni záſzczeknie: Tákże y o Kotke bárzo ſye gniewáią / gdyż ćná też wielki pożytek czyni w domu / myſzy / ſzczurki łowi: á ták wielkie plugáſtwá z domu gubi. wiec thego nie kárać / kto ią zábíje: A w tym ieſt Práwo opiſáné / czytay ſobie ná mieścách / wyżſzéy námienionych / chocby téż vmyſlnie zábił / tedy záto ná dobrey ſtawie nie ma być karan / áni z rzemieſtá zrzucón: ále go záplácić winien. Dołożóno tám ieſzcze / Znák po którym vmyſlné zábićié pſá poznáć może / to ieſt / ieſli go w zad ránił. Bo tu iuż

¶ Kto pſá vmyſlnie zábíje / iáko ma być karan.

znák ieſt

znák ieſt nieiáki/iż vćiekáiącego/á nie ſzkodzącego vderzył. Si in partem poſteriorem vulnerá tus ſit canis, nō poteſt ſine damno manere.

Exoluere enim Canem oportet cum Statuto Vergeldo, vel ſecundum valorem et eſtimationem, ſi ſtatutus vergeldus non ſit. Spec: Saxon: Lib: iij, Articu: 49.

¶ By też to Práwo nie było/ y ſam przyrodzóny rozum mógłby od thego okrućieńſtwá odwieść. Człowiek ieſt rzecz nie przepłácona: Zabićie go kto/choć też y vmyſlnie/przychodźi do tego mężobóycá/iż zá nagrodą pieniężną/miéwa mieśce miedzy poczćiwemi: tákże cudzołożnik/drapieżcá/y inni złoczyńce. A o Pſá/ktory do Człowieczéy ważnośći/żadnego przyrownánia niema/oprócz ćieleſnych zmyſłów/ iż thákże widźi/ſłyſzy/czuie: człowiek ná dobréy ſławie ma być náruſzóny/z vczćiwego zgromádzenia wyłączóny/żywność mu ma być odiethá: kożdy łatwie vznáć może/ieſli to wedle Bogá á miłośći krześćiáńſkiey Rzemieſlnicy miedzy ſobą then obyczay wnieſli. Musiał to ten piérwéy wymyślić/ktory ſobie pśié kuniſty zá oſobliwą krotochfile miał/á pſá wiecéy niż człowieká ſzánował. Nie mówie o tego/ktoryby zábiwſzy iednego

psá/chćiał drugie bić: temu by iuż przyſtáło/iedno rzemieſło odiąć/á drugie przynim zoſtáwić. Ale kthóry zábiwſzy zá iákąś przyczyną iednego psá/ kthemu ieſzcze ſprzygody/choć też y vmyſlnie/żáluie thego/iednánia ſzuka/nágrodźić chce/ ábo też wedle Práwá okázáć chce / iż choć zábił/ ſzkodować ná tym niewinien. Przedſye tho nań wieść chceſz / áby rzemieſłá oſtradał / o dobrą mu ſławę ſtoiſz: nie w miłoſći krześćiáńſkiey chodźiſz / czyniąc nád Práwo Bożé y Ludzkie/ burzącſye przećiw brátu twoiemu z nienawiſći/ álbo z zazdroſći. Bóg kazał bydlę zá bydlę dáwáć: Ludzkie Práwo każe płáćić: A ty z rzemieſłá zrzucaſz / o ſławę przyprawiaſz. Co czyniąc/ ſam wiecéy grzeſzyſz/niż ten co pſá zábił: y dáleko by przyſtoyniey/áby ty zá tákowym okrućieńſtwem/ ktoré nád brátem twoim przećiw Bogu y Práwu ludzkiemu czyniſz/ſam z rzemieſłá był zrzucón/y społrzodku cnotliwych wyłączón. Dobrze ieden Pan w Polſzce w mieśćie ſwoim vczynił/gdy ſye dowiedźiał/ iż Szewcy nie dopuśćili robić rzemieſłá iednemu miſtrzowi miedzy ſobą/iż Pſá kopytem zábił/ w then czás gdy mu był kołacz z máſłem vchwaćił. Kazał w mieśćie zápuśćić śiećí ná pſy w Swieto/ kiedy rzemieſlnicy ſchadzki miewáią. A gdy ich niemało

nágnánych było / roſkazał wſzyſtkim ſzewczégo Céchu/poczawſzy od ſtárſzych áż y do młodſzych áby kożdy po pśie zábił: co wſzyſcy vczynić muśieli. A iżby byli od Przełożónych w mieśćie nágány nie mieli/musiał y Burmiſtrz y Ráyce po pśie zábić / y ſam théż Pan ná oſtátek pśá zábił/ chcąc im to pokázáć przykłádem ſwoim/ áby to ználi/á dobrze ſye náuczyli/ iż pies beſtya nigdy tego nie godźien / áby człowiek w thákiey zgárdźie á odrzuceniu dla niego być miał. Tákże gdy wſzyſcy po pśie zábili/vczynili ſye wſzyſcy króm żadnych Przywileiów iednáko godnemi/y poczćiwemi/ nie ináczéy iákoby też ſárny ábo záiące w śiéći/będąc/ná nalepſzym myſlictwie/ pobili. Dopiéro ſámi ná ſobie poználi / iż nieſłuſznie nád brátem ſwoim czynili/ gdy go dla pśá z rzemieſłá zrzucáli / á práwie iákoby bezecnym czynili. Acz ieſt ſrómotna rzecz pśá zábić y bárzo podeźrzána. Bo kiedy kto czyiego pśá zwłaſzczá domowego zábije/w tym ieſt podeźrzány/ iż ónego czyy ieſt pies/ chce okráść: ponieważ mu zábił pśá / którego ſtrożem domowym názywáią. A przed pánem Bogiem ieſt to rzecz brzydliwa. co ſye też pokázuie z ónych ſłów v Ezáiaſzá/ gdźie miedzy innemi podobieńſtwy/któremi pokázuie/iáko ſye Bóg ónemi offyárámi ludu ſwo

¶ Pśá zábić ieſt ſrómotną rzecz.

o iij iego brzy-

Isaię vltimo

iego brzydźił: pokazał też y podobieństwo o páśe mówiąc: Ktoby offyárował wołu/iákoby człowieká zábił. Kthoby offyárował owce/iákoby psá zábił. A gdyż to rzecz iest przed pánem Bogiem sprośna á omiérzła/przed ludźmi śrómotna:káżdy sye wárować ma/aby tego prózen był.

Wszákże/nie táki tho iest występek o psá/áby człowiek/stworzóny ná Obraz Boży/ták hánieb nie odrzucóny być miał. Exoluere enim canem, non artificio deponere, oportet.

J Wargelth zá psá.

JAkiby miał być Wargelt ábo nagrodá zá Psá. Nápisano Spec:Saxon:Lib:iij,Arti:51. in Textu: Canis custodiens curiam seu canis fundi, sicut & is qui ouile sequitur, tribus solidis exoluit. A Glózá wedle stárego Textu powiáda: Canis fundum custodiēs, vno solido, pastoricius vero tribus exoluitur solidis. To iest/Pies który iest stróż domowy/y pies co przy pásterzu chodźi/owiec strzeże/Trzemi solidy bywa płácón.

Solidus, w Práwie co iest.

Solidus wedle Práwá Sáskiego/niekiedy dwánaśćie pieniędzy Polskich/niekiedy też czérwony złoty waży. Już tu około płácenia Psá/chocby sye rozumiał Solidus/złoty: choć dwánaśćie pieniędzy: przystoyniey by/iesli inácżey nie może być/trzy złote zá psá/nalepszego stróżá y nakrotochy-

filnieyszego kunſtarzá dáć/ niż rzemieſtá y wſzyſtkiey żywnośći oſtrádáć. Wſzákże tá płaca wedle pśiey godnośći/ wyznániu ludźi/ roſtropnych zależy. Tákże y Kotki. Ták nápiſano: Si ſtatutus vergeldus non ſit, tunc ſecundum valorem & æſtimationem.

¶ Nápiſano Iure Municipali Articulo 44 in gloſa. Dla czego ma być zrzucenie z rzemieſtá/ iż ieſliby ſye kto vpornym á nie vkaránym w Cechu vkazał: tedy go Stárſzy do Rády máią opowiedźieć/ á Rádá wedle záſłużenia ma go ſkárać/ y z rzemieſtá złożyć: którego potym nie może robić áż zá dozwolenim Rády. A ieſliby ſye ieſzcze wiecéy vpornym/ nie vkaránym vkázował przeciw Cechowi wiecéy wykraczáiąc/ á tho ſtárſzy pod ſwemi przyśiegámi zeználi: iuż ná wieki rzemieſtá niemoże robić. Potym ieſliby iáko z łáſki Rádźieckiey ku rzemioſłu przyſzedł: Rzemieſło ſwoie bedźie mogł robić. Ale iuż bez nágány y náruſzenia poczćiwośći nie może być: iuż áni świádczyć/ áni w Cechu ſkárżyć/ áni miedzy miſtrzmi bywáć/ áni vrzędu miewáć może: y o rzemieſło łatwie go záś káżdy przypráwi. Tákiego łácinnicy Iure priuatum zową.

¶ Zrzucenie z Rzemieſtá dla czeg ma być.

¶ Wielé by innych obyczáiów przypádło podobnych/ przeciw którym by ſye godźiło nieco mó-

wić/ ktho-

wić/ktthóré rzemieſlnicy miedzy ſobą nie ſłuſznie záchowáią/ nie wedle Práwá/ nie wedle Wielkiérzów/nie wedle Przywileiów/ iedno z ſwoiego własnego poſtánowienia/ á obyczáiu záſtárzálégo: iáko o wypráwowániu pśiey ſkóry/ iż ſye iednym rzemieſlnikom godźi wypráwować/ á drugim niegodźi. Tákże o Láźiebniczych ábo Bárwiérſkich dźiećiách/których w rzemieſłá nie wiem skttórey przyczyny nieprzyymuią. Jeſli dla tego/ iż Bárwiérze około zdrowia człowieczego chodzą. to nieſłuſzna przyczyná: nie wiem czemu by miał być godnieyſzy Kowal co koniá beſtyą léczy niż Bárwiérz co około zdrowia człowieczego práca ma? Ná ten czás doſyć ieſt tho námienić/oſtátká ſye mądrzy domyſlą/ y co ieſt nieſłuſznego obaczą.

Pies kiedy ſzkodę vczyni/ Pan iego co zá nagrodę winien.

WSá kthoby chował/ á ón pies iáką ſzkodę vczynił/człowieká ábo kthóré iego źwiérze vkąśił/ochrómił/ziadł: tedy ten czyy pies ieſt/ winien ſzkodę nágrodźić/wedle vſtáwiónéy płacéy/ábo wedle ſłuſznego ſzácunku ſzkody. A to ieſliby óne-

JEśliby bydło było ránné/kłóté/ krwáwé/ z świeżą ráną / nie ma być ku przedániu bité / áni wykładáné / króm przyzwolenia stárszych mistrzów. Któryby to vczynił/ przewini miástu y Céchowi. Mieso bitego bydłá/ solóné/ álbo wedzóné przedáwáć może. A ieśliby ónego przedawce ktho obżałował / iż óno mieso któré przedáie/ iest bydlęcia chorego / álbo iż zákazáné przedáie: táki obwiniony/ bliższy bedźie sam odéydź przysięgą / niżby go kto pokónáć miał.

JEśliby Mistrzowie Rzeźniczy v kogo mieso zástáli bydłá chorego/ któreby sye nie zdáło być godné ku przedániu / á zákazáli áby go nie rąbano/ále iżby ták záwieszóné było/do tąd ażby vznano/ieśli sye godźi przedáwáć álbo nie: á vznanoby iż sye nie godźi przedáwáć/á óno po tym bydle obaczyli ná sztuki być zrąbáné nád zákazánié swoie: thedy choćby ie przedał/choć nieprzedał/przewini wedle vstáwy. Tákże bydle ieśliby z roboty było zádawióné / nie godźi sye ku przedániu/ieśliby to od mistrzów było doświadczóno. A ieśliby kto zádawióné álbo któré inne ku przedániu niegodné/iáwnie przedawał/ choć świeżé/choć słóné/choć wedzoné/ przewini miástu y Céchowi.

W iáwnym vczynku/ Powód bliższy pokónáć pozwánégo.

JEśliby kto w Céchu od swéy bráćiéy przed stárszemi był oskárżón/á vczynkiemby sye to o co go winuią nie pokazało/ áni by go nátym zástano: ieśliby sye przał/ bliszszy bedźie odéydź wedle Práwá. A ieśliby sye vczynek pokazał/tedy skárżący bliszszy go pokónáć. ¶ Ty wszystki rzeczy wyszszéy opisáné/ dwá mistrzowie stárszy winni opátrzyć: przestempce Burmistrzowi y Ráycóm opowiedźieć/ aby wedle przewinienia był karan. Tóż ma być rozumiano o wszystkich innych śniednych rzeczach/ieśliby ie kto fálszował/ álbo przedáiąc w czym wystąpił/ma być wedle vstaw mieyskich karan/álbo przed Przysiężniki postáwión. Albo v Pręgierzá wsádzon/ álbo innym karániem karan. iáko kedy iest obyczay ták wystempné kárać.

¶ v Prągi nikogo niebią iedno o złodźieystwo.

¶ Tákże Krámárze przekupniowie/ wszeláckich rzeczy/ Jedwábnych/ płóciennych/ y inné kthóréy kolwiek kupiéy/y Rzemieślnicy/ którzyby kolwiek w mieśćie byli náležieni/ pilnie máią chować Wielkiérze/y to coby kolwiek mistrzowie w Céchu zámkneli/pod winámi wyszszéy námienionemi: Wszystko to mistrzowie má ią moc opátrzyć/ kárać/ ilé sye nie wśćiąga ku pieniężnéy winie/ku karániu/v Prągi/ álbo in-

nemu zwy

nemu zwyklemu karániu/o których sámym Rayców Sąd należy. Ku téy rzeczy iáko sye stárszy w Céchoch z niepostuszniemi spráwować máią/iest nieco opisano wtych przydatkách pod Tytułem o Zrzuceniu z Rzemiestá dla Psá.

KRamárze théż y Rzemieslnicy w Mieściech mieszkáiący/chocby wszystkie podatki mieyskie/stróżné/y inné brzemioná odpráwowáli/nie mogą żywnośći zábrániáć inszym kramárzóm/Rzemieslnikóm/z inąd przychodniom. Wyiąwszy by óni kramárze/rzemieslnicy wmieśćie mieszkáiący/osobliwy ná tho Przywiléy od Krolá nadány mieli/ y okazáliby osobliwé wolnośći ná to / któremi by im tho mogli zábrónić. Nápisano o tym lure Muni:Artic:44,in Glosa.

Apellácye: Sentencye.

APellácya iest nálezióna/ dla dwoiey przyczyny. Albo dla złośći/álbo dla prostośći tych którzy Sentencyę wydáią: áby to co iest od nizszego Se-

¶ Apellácya dla czego ná leziona.

dźiego ze złośći álbo s prostośći skazano / przez wyszszego Sedźiego było poprawiono/ álbo zepsowano.

¶ Apellácyey nie maią nikomu bronić.

Apellácya nie ma być nikomu bronioná. Niektorzy Lawnicy mniemáią/áby to było ku ich zelżywośći/kiedy kto od ich skazánia Apelluie. Tákich Práwo názywa/ Scabinos fatuos. A niektorzy w tym sa tak bárzo vporni y niebáczni/iż rozmáitemi obyczáymi / grożbámi/ pieniężnym zakładem/themu zábiegáią/ áby od ich skazánia nie ápellowano. Co nie ma być/ále wolno iest káżdemu ápellować/kto sye iedno czuie być skazániem Przysiężniczym obćiążony. Abowiem nie dla tegoć ten dostátecznie vmie Práwo/iż iest Przysiężnikiem: y owszem wiele ich naydźie/bárzo prostych / ktorzy tylko w Láwicy záwadzáią. A przydawa sye/ iż ći co przed niemi stoią/lepiey Práwo rozumieią/niż óni. Przetho sye nie máią gniewáć/áni tho ku swéy zelżywośći rozumieć/kiedy od ich Sentencyey ápelluią. Nápisano o tym Iure Muni: Arti: 14. in glosa.

¶ Sedźiowie sye/ nie máią gniewáć kiedy od nich ápelluie.

¶ Apellować sye niegodzi od ostátnich Sedźiów.

Apellować sye nie godzi od ostátnich Sedźiów/ ná tho wysádzonych/iáko sa v nas Kommissarze z Sześći miast ná tho vprzywile-

iowáni.

iowáni. A iáko Gwar/ták zágrodzenie ápellácyam/ieſt dla tego vczynióne/áby ſtrony ſwarów práwnych rychły kóniec mieli/áby iuż rzecz przez Dekréth oſtátnich Sedźiów oſądzóną/ ſkuthek ſwóy ná dálſzym dniu wźiełá. Już ná dálſzym dniu nic innego nie ma być/iedno Exekucya. Apellować iuż dáléy nie może. Wyiąwſzy by Vrząd Exekucią skrzywdą czynił/nie ták iáko Dekrét w ſobie omawia/tám ápellować może/ Et in Executione rei iudicatę, iáko nápiſano C. de Apellationibus. Ab iniurioſa Iudicum executiõe apellare licet, a` modo exequendi. Ale tu Prokuratorowie nie wiedźieć skąd w wiedli w obyczay / iż tám gdźie nic innego nie ma być iedno Exekucya/przyczyniáią ſobie niepotrzebnie dálſzych poſtępków/tho ieſt/ ieſli ſtróná ná dálſzym dniu z Dekrétu oſtátnich Sedźiów nie ſtánie: z nowu ią przezyſkuią/pozywáiąc trzy kroć do rzeczy oſądzónéy/ná vpad/ná fántowánie pytáiąc/ ták iákoby nigdy nic przećiw ſtrónie Práwem nieotrzymáli. Który poſtępek nic innego nie ieſt/ iedno iáko kiedyby ktho przećiwniká ſwoiego zwyćiężónego/ álbo ná poły vmorzónego/ ná ſye ożywiał/á mácał ieſli ieſzcze żyw. Bo s tych poſtępków niepotrzebnych / wielé kroć ſye przydawa/iż przećiwnik przyczyne ſobie do ápellácy-

Ná dálßym dniu Exekucyey / kiedy może ápellować.

Poſtępek ná dálßym dniu wymyſlny.

Postempek ná dálszym dniu iáki ma być.

ey łatwie naydźie/ktora go dóydź może: y po wlecze spráwiedliwość ták długo/iáko y piérwéy. A ónoby przećiwniká swoiego spornego/ Spráwiedliwośćią swoią/ lepiéy Exekucyą dokónywáć/ á niż go nie potrzebnym postępkiem ná sye ożywiáć. Jesli ná dálszym dniu stánie/nic tám nie ma być znawiano/ iedno áby sye rzeczy osądzónéy dosyć stáło. to iest/ áby ten ktoży iest przewyciężony/ naprzód zwyćiężcy nakład Práwny odłożył: potym zárázem w głównéy rzeczy dosyć czynił/ thák iáko pospolićie w Dekrećiech ostátnich Sędźiów piszą. Partem victam in litis expensis condemnamus. earum solutiõem in termino diei vlterioris sex septimanarum victori præstandam pronunciamus. Deniq; ad sentẽtię nostrę executionem, in præfixo termino diei vlterioris, sex septimanis faciendam, partes adludicium primę instantię remittimus. A gdźieby nie dosyć czynił/áby tám został. A ieśli nie stánie ná dálszym dniu/ku dosyć vczynieniu/tedy Powód nic dáléy sye nie ma wdáwáć/ iedno to niestanie/ á nie dosyć vczynienie w Wóytá ná dálszym dniu/ kiedy słońce záchodźi/dáć zápisáć. Potym názáiutrz álbo kiedy chce/ ma ónemu Vrzędowi/ ná ktoży Exekucya należy/ Práwo swoie vkázáć/ á o Exekucyą prośić/ áby Práwem przewyciężó-

ny / był ku zapłácie przycisnión fantowániem/ w Jmienie wwiązániem/ álbo ná ostátek/ ieśli máietności niemász/wieżieniem/áż do zapłáty.

SEntencya álbo Skazánié / które Sędzia wydáie/iest dwoiákié. Jedno które bywa nie o główną rzecz/o którą iest żałobá: ále o iáką odmowę álbo zádánié po żałobie/ przed odpowiedźią wrzucóné: iáko kiedy by kto wysłyszawszy żałobę/nie odpowiádáiąc ná nię/ wrzucał miásto odpowiedźi/co innego/álbo niesłuszność Pozwu wywodźił / álbo czásu ná rozmyslenie / ná Prokuratorá żądał / álbo sobie co oprawiał/álbo około Gwaru spor czynił / álbo wywody/ iż kto do czytánia/do świádectwá przyść nie może/ y co tákiego podobnego/ co bykolwiek po żałobie / przed odpowiedźią wtoczóno było/oczby sye spor stał/á skazánié ná to wyszło: thákie skazánié łáćinnicy názywáią/Sententcia Accessoria/Interlocutoria.Po polsku może być názwáné/Przytoczné skazánié/od którego nie ma być dopuszczoná ápellácya/dla próżnego przewłóczenia sprawiedliwości. Wszákże bywáią też tákie Sentencyę accessoryę / od których ápellácya ma być dopuszczoná/ która sye równa głównéy sentencyéy / ná żałobę á ná odpowiedź

Accessoria sẽtentia co iest

Ab Accessoryis, kiedy ápellácya ma być dopuszczoná.

wydánéy/iá-

wydánéy/iáko mówią łácinnicy/habet vim diffinitiuę/która tho w sobie záwiezuie/ iż sye ktho króm odpowiedźi wrzuceniem iákiey rzeczy/może vczynić wolnem/choć winny/ álbo téż ſtrónę żáluiącą od dálſzégo poſtempku odegnáć: iáko/ kiedyby ktho wywodźił/ iż niewinien ná żálobę odpowiádáć/álbo iż temu nienależy żálowáć. á ſkazánieby ná to wyſzło: od tákiego ſkazánia álbo themu podobnégo/ma być ápellácya dopuſzczoná. Bo to ſkazánié acceſſorium/álbo interlocutorium ieſt tákie/kthórym ieden może śiebie náprawić/drugiego ſkáźić/śiebie wolnym vczynić/drugiego Akcyą zniſzczyć. ¶ Drugie Sentencyę bywáią z żáloby z odpowiedźi ná żálobę wydáné/tákie zową diffinitiuas ſententias/dla tego thák rzeczoné/iż kóniec ſpóru/miedzy ſtrónámi wgłówney rzeczy czynią. A fine, quia finem controuerſię imponunt, damnationem vel abſolutionem in ſe continen. O czym téż ieſt w Porządku dotknióno Fol. 75.

Accéſſoria ſententia, habens vim diffinitiuę.

¶ Diffinitiua ſententia, co ieſt.

¶ Práwá o koło Sentencyey wyßßeg Práwá / ná dálßym dniu

SEntencya kthóra bedźie przyniesioná z wyſzſzeg Práwá ná dálſzym dniu/ma być v Sądu przy oblicznośći obudwu ſtrón otworzoná/y iáwnie czytaná. Jeſliby która ſtróná ná Roku ku otworzeniu nie ſtáneká/winę zápłá

go psá/ od ónego czásu kthóregho szkode vczynił/ przyiął do śiebie. Ale ieśliby go od tego czásu którego szkode vczynił / od śiebie wygnał / niechcąc go dáley chowáć áni karmić áni poić / nie winien będźie szkody. A ten kto iest vszkodzóny/ weźmie go sobie zá nagrode/ieśli chce. Wszákże ieśliby vszkodzóny / sámotrzeć mógł dowieść przeciw ónemu czyy był pies / iż do thego czásu którego sye szkodá stálá/iego był/ winien szkode nágrodźić. Ták w Terćie stoi lure Muni: Ar. 123.

JEśliby czyy pies gónił bydle przed domem ná vlicy á szkode vczynił/ Pan ónego psá winien szkode nágrodźić.

JEśliby pies ná vlicy mężczyzne álbo białą głowe obráził: á obrážony psá ónego zábił álbo ránił/ nie mogąc sye ináczey gwałtowi obrónić/nie winien szkody: ieśli iáko Práwo nieśie tego dowiedźie / iż to w obrónie vczynił.

WIlk/Niedźwiedź/Liszká/Ryś/Leopárd/ Lew/ieśliby szkode vczynił/ Pan ich niemoże być od nágrodzenia szkody wolen / choćby ónó źwierze chćiał wygnáć. A to ieśli vszkodzóny sámotrzeć dowiedźie / iż ónó źwierze áż do

czásu szkody chował. Przyczyná tego iest/ iż tákowych bestyy szkodliwych niegodzi sye chowáć. Przeto ten kto ie chowa/winien szkode nágradzáć wedle szácunku.

MONOPOLIVM.

Iodoci DAmuderij ī praxi rerum Criminalium.

MOnopolium Grécким słowem zową/ Wystep táki w Rzeczypospolitéy/ kiedy ktho sam ieden álbo kilká ich/ zmówiwszy sye w towárzystwie/ zákupuią iáką rzecz/ ktorą potym sámi ku swoiemu pożytkowi/iáko chcą przedáią. Tákie zákupowánie/iáko wielką szkode pospolitemu człowiekowi przynosi/ stąd sye pokázuie/ iż hnet wszystkich rzeczy/ wielka drogość przychodźi/zwłaszczá ónych/ ktore sam kto ieden álbo dwá/zmówiwszy sye zákupuią. Dla thego ten wystemp Práwá bárzo karzą. Abowiem náty wszystki Kupce/kramárze/przekupnie/ktorzy

ná swoim kupiectwie/ ták sye sprawuią/ iż táiemné porozumienie miedzy sobą máiąc / sámi wszystki rzeczy/ták ku iedzeniu y piciu należące/iáko też y towáry wszelkie zákupuią / ná zákupowánie záchodząc/áby potym ony zákupióne rzeczy/Sąsiádóm swoim drożéy/ wedle swéy woléy przedawáli : ponieważ óni wielkich szkód y wielkiey drogośći są przyczyną : iest ná ty wszystki karánié opisáné/áby wzgledem wystempku/ wedle vznánia Vrzędu / Jmienie ich ná Królá brano/ álbo od miástá odkázowano / álbo z źiemie wyganiano / álbo iżby sye wiecéy kupiectwem nie obchodźili.

¶ Monopolia złodliwé / bárzo práwá karzą.

ZAkupowánié też w ten czás bywa szkodliwé/kiedy ktoryzy chytrze temu zábiegáią/áby Wieścy ludźie/ rzeczy strawnych ná Targ nieprzywożili: ále sámi do nich záieżdżáią/áby tám skupowáli/á potym do domów swoich przywioszszy / z nienagłá pospolithem ludźióm po swéy mysli przedáią. Ná tákie/ Práwá wine opisuią/ Dwádźieśćiá złotych we złocie/z nágrodzeniem szkody/ktorąby Rzeczpospolita stąd podiełá.

¶ Monopolia káżdy skárżyć może.

KV oskárżeniu thego występku w zákupowániu / kożdy ma być do Vrzędu przypu-

ſzczón/chocby też táka oſobá byłá/któréyby ſye o iáki wyſtemp zá iáką przyczyną / nikogo winowáć niegodźiło. O tákié Monopolia winowáć może / in genere kożdy.

☞ Wſzákże tu iż żaden wedle Práwá nie może być ná to przymuſzón/áby ſwoié Zbożé/ábo inné żywnośći przedawał / trzebá przy tym wyſtempku zákupowánia y przedawánia dobrze báczyć/ co ma być dozwolóno: Jeſliby który kupiec wynośił álbo wywożił te kupią / któréyby obfitość miał/w ten czás/gdy by też inſzy tákąż rzecz długo przedawáli: tego Práwá nie przymuſzáią/ áby ſwoie rzeczy tániey przedáwáć miał / niż kupił / ábo nie piérwey przedáwáć ážby drudzy ſprzedáli/ álbo ážby ku przedániu wykłádáli. Abowiem kożdemu godźi ſye s pracéy ſwoiéy zyſku nábywáć/á wedle targu ſye záchowáć. Wyiąwſzy by tháka potrzebá álbo drogość przypádłá/iżby ludźie dla niedoſtátku żywnośći o zdrowie przychodźić mieli. Thám w tákowych przypadkách Przełożeni/tákich rzeczy zwłaſzczá ſtrawnych/ pewną płacą vſtáwić mogą: á wywożić ich niedopuſzczáć: zábiegáiąc przez to/áby ludźie / dla niedoſtátku żywnośći/nie ginęli.

Ktoby

KTHoby czásu Woyny / żywnośći swoiey nie znaszał/álbo indźie wywożił/niżli do Woyská páná swoiego / áby indźie drożéy przedawał: táki ma być karan zábrániem máietnośći ná Królá/ y wygnániem z źiemie. A ieśliby ty strawné rzeczy do nieprzyacielskich zamków ábo miast potáiemnie wynośił / álbo iákimkolwiek obyczáiem/choć przez śie choć przez inszego podawał: táki iáko zdraycá oyczyzny swoiey/ y iáko winny Máiestatu Królewskiego / ma być ná gárle karan/ y máietność iego ná Królá ma być zábraná.

Wywożenie żywnośći.

KToby czásu drogośći zá pieniądze / álbo iáko chytrze wywożił żywność z źiemie/ z miast / nád zákazánie/iżeby indźie drożéy przedał/then iest iáko zákupień w Rzeczypospolitéy szkodliwy/ y ma być wedle vznánia wystempku karan / á zwłaszczá ieśliby z ónego wywożenia/ Rzeczpospolita wielką szkodę miáłá.

NZemieślnicy w téyże winie są/którzy miedzy sobą iákie státuty niesłuszné/ Sąsiedzkim miástóm przećiwné stánawiáią/zá któremi robotę swoie sąsiádóm swoim/drożéy niż po bożny zwyczay niośie przedáią / álbo tákie zmo-

Rzemieślników postánowienia złodliwe/są też monopolia.

wy miedzy sobą czynią/ áby żaden roboty swoiey tániey nieprzedawał/iedno wedle ich vchwały. Tóż ma być rozumiano/o Lékárzóch/ Aptekárzóch/którzy tákże miedzy sobą niesłuszny-mi Contrákty Rzeczpospolitą obciążáią/wyćią gáiąc zá swoie drógi do chorych / zá lékárstwá niepobożną płacą/bacząc tho/iż kożdy chcąc záchować zdrowie/dałby wszystkę máietność swoie. Thákże Rzeźnicy / Piekárze / Kácznarze/ szynkarze / y pospolićie wszyscy iácykolwie rzemieślnicy y hándlownicy/którzy táiemnymi rozmowámi miedzy sobą stánawiáią co tákiego/ co iest ku ich własnemu pożytkowi/ á ku vbliżeniu Rzeczypospol.wszyscy y kożdy z osobná/máią być karáni/wedle ich máietności/wedle Constitucyy/á vznánia Vrzędu/krom żadnego ochylánia/ Aby sye ták przećiw drogości/kárności/ záwżdy zábiegało/która ni skąd innąd wiecey nie rośćie iedno stąd/kiedy ieden kto álbo dwá/ zmówiwszy sye/iedne rzecz sámi zákupuią/á potym nie pobożnie przedáią / nie máiąc żadnego baczenia ná pobożność Krześciáńską / iedno iżby sye spánoszyli/drą bliźniego swego/przedawáiąc wyszéy zá troie pieniędze/niż sámi kupili:któré drapieństwo pothym poczćiwym zyskiem sobie názywáią. A wynaszáią sye ták dálece tákim

Monopolia máią być karáné krom folgi.

zákupowá-

zákupowániem / iż nie tylko to ná ludźiách/nád swoie summe wyćiągáią/czymby swoiemu zbytkowi/ w pyszným mieszkániu/w koszthownym vżywániu/ w bieśiádach/ w zbytnich vbiorach/ dosyć czynili. Ale czymby też sobie Vrzędy sposobili / y przyiáźni v nich iednáli / áby im tákich y innych fortelów dopuszczáli. Czynią to równie iáko ón Verres/który nie tylko dla tego kradał/ áby swoiemu zbytkowi dosyć czynił / ále iżby też stąd miał to/coby obrońcóm swoim tákże y Sędźióm dawał/áby przez to karánia zá swóy wystempek łatwiey vchodźił. Gdyż thedy tákie Monopolia/są wielką zaráżą w Rzeczyposp.v bogie ludźi ieszcze wiecéy vbożą/y miłośći Krześciáńskiéy bárzo są przećiwné: máią być w mieśćie spilnośćią strzeżóné y bronióné. Nád to Przywileie/Constitucię/ieśliby miedzy kupcy álbo rzemieślniki tákie były/któreby sye ku własnemu czyiemu pożytku ściągały/ z szkodą Rzeczypospolitéy/miały by być kássowáné/ wniwécz obrócone. Bo vczćiwému człowiekowi nie przystoi szukáć własnégo pożytku z cudzą szkodą. A iest táki Belua nō homo.iáko ieden powiedźiał. Nomine & figura homo, re belua est. qui sua commoda, aliorum incommodo quærit.

Rzemieślni=

Iure Municipali Articu: 44. in Glosa.

NZemieslnicy w swoim Cechu / nie mogą żadnego Wielkiérzá / miedzy sobą vczynić / áni żadnego postánowienia ku pożythkowi Cechowemu / krom przyzwolenia Rádzieckiego / álbo páná swoiego / álbo tego ktoryby nád miástem zwiérzchność miał. Co ma być rozumiano tám / gdzieby ná co w wielkich rzeczach potwiérdzenia potrzebowáli / thám nic sámi stánowić nie mogą. Ale w spráwách małych które sye nie ściągáią ku szkodzie mieyskiey pospoli. thám bez potwiérdzenia stánowić mogą. Przetho ieśliby mistrzowie w Cechu ná iákie swoie vstáwy Listu potrzebowáli. Albo ieśliby list od miástá ná iáką wolność sobie dány stráćili / máią inego od Rády żedáć. Ale ieśliby ona wolność od Królá im byłá nádaná / tákiey Ráyce ku potwiérdzeniu żadney mocy nie będą mieć / iedno sam Król.

Rzemieślnicy / nie mogą nic stánowić krom przyzwolenia Rádzieckiego.

Rzeźnicze vstáwy około bićia y przedawánia bydłá.

NZeźników postánowienie w Máydeburku to záchowuią. Naprzód Ráycóm y ich Vrzędowi winni przysiądz / iże oni rzemieslo swoie / y pospólstwo thák chcą opátrzyć / áby żaden w Cechu żadnego bydłá wrzedliwěg ku przedániu nie śmiał bić. Ktoryby to przestąpił / táki y miástu y Cechowi wedle Wielkiérzá álbo vstáwy przewini.

Jeśliby by-

ći.tákże po wtóré/po trzećié: ieśliby nie ſtánełá/ pomocnéy rzeczy nie wnioſłá/iż ná ten czás ſtánąć nie mogłá/ſkażą ią ná winę. Potym ná żądánie ſtrony pilnuiącéy / Sentencya ma być otworzóná/która ieśli będźie ku ſzkodźie tego który ieſt v Sądu/á ku pożythkowi ónemu kthóry nie ſtánął/poſłá by nie miał / który Sentencyą przyiął/álbo ónego(przécz nie ſtánął) niewymówił: ten który nie ſtánął/tráći Práwo ſwoie. Abowiem Práwo żadnemu nie wdźięcznemu nie pomaga. Przetho dla nie wdźięczności tráći Práwo ſwoie. A ieśliby ſtróná / będąc odpowiedną ſtánełá: thedy icy Práwo Actoratum przyſądźi/to ieſt żałowánié/áby byłá powodem/ á ónemu który piérwéy był Powodem/żałowánié odeymie/ á to nie z ſtrony Sentencyey ále z ſtrony niepoſłuſzeńſtwá. Wſzákże théż po tym może przećiw iemu czynić. á then ſye záś będźie bronił. Iure Muni: Artic: 11. in gloſa.

Sentencyę ktore ſą ważné/ choć od nich ápelluie.

SEntencyę álbo Wyroki/choćby od nich ápellowano/ważné ſą y wiążą czworákim obyczáiem. Naprzód/ kiedy ie wydáią óni kthó-

rzy nád ſye wyſzych nie máią/ iáko ieſt Papież/ Król. Abowiem ápellácya ma być od niſzſzego do wyſzſzego. ¶ Wtóre/ ieſliby óni Sentencyą nágániáli/którzy iey nágánić nie mogą: iáko ſą ći którzy ná świeżym złym vczynku bywáią poimáni y do Sądu przywiedźieni/przećiw którym żáłuią ná gárło. ¶ Trzećie/ ieſliby ktho Sentencyey nágánić álbo od niey ápellować zámieſzkał. Bo Práwem náſzym czás ieſt ápellowánia zá rázem póki Práwo śiedźi.

¶ Czwarte/ ieſliby była wydána od tego/ kogo ſobie kto zá Sędźiego obierze / ktorego łácinnicy Arbitrum zową. Bo thęż od tego ápellować nie może. W tych przypadkách/ choćby ktho od Sentencyey ápellował/álbo chćiał ápellować/ nic mu nie będźie pomocno/wedle Práwá: przed ſye Sentencya wiąże / y ma iey być Exekucya. Prozno ſye ma przećiw Vrzędowi świádczyć Wóźnym/Slácht ą. Spec: Saxon: Lib: ij, Artic: 11. in Gloſa. Iure Municip: Artic: 11.

Sentencyę/ ktore nie ſą ważne/choć od nich nie ápelluie.

SEntencyę choć od nich nieápelluie/wtych przypadkoch nie ſą ważne. Naprzód/ ieſli

ią kto kupił

ią kto kupił/to ieſt/ieſli kto w oſobliwości Przyśieżnikowi álbo inemu Sędźiemu co dárował/ áby zá niem ſkazánié wyſzło. Jeſli byłá wydaná w dźień Swiety. Jeſli przećiw oſobie/ ktoréy v Sądu niemáſz/ á ieſzcze ſye iego niepoſłuſzeńſtwo z pozwu nie pokazało. Bo Sentencyę przeciw themu/kogo pozywáią/á ón nie ſtawa/ſą wáżné / choć beda w niebythności oſoby wydáné. Nád to/ ieſli w Sentencyey nie ſą położóné ſłowá/któreby iednego álbo wolnym czyniły/álbo wiązały/y co temu podobnégo. Jeſli przeciw ónemu ieſt wydaná/który ieſzcze nie ma Dwudźieſtu y pięći lat/á ieſt bez opiekuná. Jeſli ią wydał Sędźia ten/pod któreğ zwierzchnośćią/oſobá nie ieſt/któremu to Sądźić nienależy/którego zową Judicem non competentem. Jeſliby byłá wydáná od ſługi/od żydá/ hæretyká niewiernégo. Jeſliby Sędźia świetſki w ſpráwie duchowney ſentencyą wydał / táka nic nie waży. Jeſliby byłá wydaná po innych ſentencyach/ od których ſye ſtáłá ápellácya. Jeſli ieſt wydaná ná mieścách podezrzánych/nie vczćiwych. Jeſli w wydániu nie ieſt záchowány iáki porządek/álbo gośćiniec Práwny/który ieſt w vżywániu: iż álbo ſye ná żálobe nie ſtáłá porządna odpowiedź/co zową/ Litis conteſtatio-

nem/ álbo świádectwo nie było spisáné/áni iáwnie czytáné/ y inné porządki álbo gośćińce opisáné/które wzwyczáiu są. Nie waży też sentencya/ieśli iest przećiw Práwu pisánemu/álbo Constituciam wydána/ si continet expressum Juris errorem. Wyiąwszyby sye nie pokazował wyrażóny błąd/ tedy chocby skazánie było przećiw Práwu/ieśli od niego nie ápelluie/ wchodźi w rzecz osądzóną/ y ważne iest. Też nie waży Sentencya/ieśli ią Sędźia wydał/ opuściwszy inné towárzysze swoie/którzy spráwe tákże mieli sądźić. Wyiąwszy by to miał w porucznieństwie áby sam sądźił. Kiedy też kto nie iest trzy kroć pozwány/ álbo (wedle zachowánia ná iákiem punkćie Práwá) iednym pozwem záwitym miáśto trzech. A ieśliby sámego nie było/ma iemu to być w domu opowiedźiano/ álbo żenie iego.

¶ To Práwo iest około opowiádánia miásto oblicznego pozwánia.

Jeśli przećiw vmárłemu/ wyiąwszyby przećiw hæretykowi ábo niewiernemu: ábowiem oni y po śmierći/s początku wiernych bywáią wyłączeni. A kthoby był wyłączóny/ álbo iáko mówią/ kłety/y po śmierći iego może być około niego bádánie. Jeśli co nie podobnego skázuią. Jeśli sam Sędźia iest kłethy. Jeśli Prokurator fálszywie spráwował: wszákże póty sentencya ważna iest/ áż fálsz będźie vznan. Jeśli prze-

ćiw szaló-

ćiw szalónemu álbo od rozumu odeszłemu będzie wydaná/choćby y po sentencyey ksobie przyszedł. Jesliby óni ktorzy spowinnośći sprawo wáć y bronić máią/pieniądze bráli/á przewyćiężyć sye dopuścili. Jesliby też niepráwy opiekun spráwował rzecz śieroty / Sentencya wydána nie może nic vbliżyć śierośie. Nápisano o tym Specu:Saxon:Lib:ij,Artic:11. Lib:iij,Artic:63. Iure Munic:Artic:11.

Lékárstwo ostátnié / przećiw obłędliwemu skazániu / y o ostátnich Sędźiách.

JEsliby kogo Vrząd obłędliwym skázániem vćiążył: vczeni w Práwie do tego dáią náuke y lékárstwo ostátnié. Aby táki obćiążony ktory od skazánia nie ápellował/ álbo mu też ápellowáć niedopuszczono / vćiekł sye do zwierzchniego Páná swoiego / pod ktorego mocą óni są / ktorzy óno obłędliwé skazánié wydáli: á tám okazawszy błąd onego skazánia/żądał iżeby one wszystke spráwe przywroćił ku pierwszemu punktowi / w ktorym przed obćiążenim była. Aby z nowu sam przą wysłyszał / wyrozumiał y osądźił/ iáko ten ktory pod-

dánemu swoiemu vćiśniónemu/nawyższym iest po Bodze Sędźiem / máiąc wszystko w mocy swoiey/y bedąc swoim poddánym iáko zá iedno Práwo. Zową to Przywrócenie/ vczeni w Práwie/ Restitutionem causę in integrum, ad nouam audientiam, qua de lure subuenitur oppræssis ex legitima & iusta causa. Aczkolwiek w Práwie Sáskim o tákim przywrócéniu nic niepisano/ y rzadko słychamy/ áby sye kto oto kusił. Wszákże iż vczeni w Práwie te ráde dáią / á in L. Imperialibus o tym pisano. Nie bez przyczyny tho iest. Byli podobno thácy Sędźiowie/ kthórzy sye od spráwiedliwośći złośćią álbo dáry/álbo prostośćią / niepilnem spráwy wysłyszeniem / nie dobrym wyrozumieniem vnaszáli. Nie dármo też w Práwie położóno/ Appellationes inuentę sunt, vel propter maliciam, vel propter stultitiã eorum, qui sententias pronunciant. Musiáłá bywáć malicia y stulticia. A dźiś też tákże są ludźie iáko y piérwéy. A Boże day áby ieszcze tácy iáko piérwéy. Nieślychać ták było piérwéy często vćiekánia do wielkich pánów pod obrony/ták częstych Mándatów/ wybijánia sye z Jurisdyciy / s posłuszeństwá Vrzędów/ Szemránia poddánych przećiw przełożónym/ Przełożónych záś nieprzyiaźń przećiw poddánym/ Waśni poddánych sá-

Restitutio causę in integrum.

mych miedzy

mych miedzy ſobą. Wſzyſtki thy rzeczy niewiem ieſli dźiś nie zá thymiż przyczynámi iáko y pierwéy idą. Pánie Bożeday nam tákie Sędźie/ w ktorychby nie malicia áni ſtultitia/ ále bonitas/ prudentia/ Jurisperitia byłá. Choć nie do końcá vmietność Práwá. Bo nie mogą być/ zwłaſzczá ná Miáſteczkách wſzyſtko vczeni w Práwie Solónowie. Ale wżdy przy namniey áby bywáli z dobrym s przyrodzenia dowćipem/ Bogáſye boiący/ Spráwiedliwość miłuiący. Bo nie vmiethność Sędźiego częſtokroć bywa vćiśnieniem niewinnego/ iáko ieden cudnie powiedźiał: Ignorãtia ludicis plerumq; calamitas eſt innocẽtis. Trzebá roſtropnych Sędźiow/ zwłaſzczá ónych ktorzy inſzych wyroki poſądzáią/ ktorych zową/ vltimę inſtantię Judices/ gdźie iuż vbogi człowiek gdy ſye mu ápellować nie godźi/ trudno ſwéy krzywdy popráwić ma/ gdźie mu iuż o iego máiethność/ iáko mówią/ idźie/ álbo Szách álbo Meth. Aby tám byli wyſádzáni ludźie ſtáteczni/ w Práwie dobrze ćwiczeni/ wierni/ z dobrym ſumnieniem/ viri in lure probe verſati, qui omnem ætatẽ in ſtudio Iurisprudentię contriuiſſent. ktorzyby ſwoie látá nie ná czym innym iedno ná náuce Práwnéy ſtrawili. Bo kto ſye tego nie vczy/ thrudno rozſądek ma dáć álbo co powie-

Iudices vltimę inſtantię, iácy máią być.

Ceraſini Tit. de Apellat.

dźieć/ kie

dźieć/kiedy przyydźie spráwá o głównych Artykułoch Práwnych. okolo których vczeni w Práwie wielé prácowáli. Przetho óni świeci Cesárze/Królowie/fundatorowie Praw y Przywileiów/pilnie sye záwżdy ná tho oglądáli/iákie ludźi ná ostátnié Sądy mieli obiérać. Otto Cesarz/który Máydeburskie Práwo dał y vprzywileiował / bacząc iż ná państwie swoim innemi prácámi wielkiemi był zábáwiony / prze ktháré w rozsądzeniu spraw/ które prze dni przychodźiły/nie mógł dosyć vczynić: obrał Dwádźieśćiá y ósm mężów z Duchownych y Swietskich. Napżód/cztérech mężów poważnych z Sártáwy/którzy tám nastárszy mogli być należieni. Potym cztérech Prałatów od Tumu / Proboszczá/ Dźiekaná / Wikáryego Biskupiego/ y Kánclérzá. Cztérech boyárów kościołowi Máydeburskiemu zá nádániem posłusznych s támtegoż Biskupstwá/to iest Márszálká/Trukcásá/Podczászego/Podkómorzego. Potym iedennaśćie Przysiężników mieyskich / y Szoltysá dwánastego. Nád to troie Książąt świetskich/kthórzy w obierániu Cesárzá są naprzednieyszy/ to iest/ Márgrábie Brándeburskiego / Książe Sáskié/ Woiewode z Rhenu/y ktemu nawyższszeg Wóytá Burgrábie Máydeburskiego. Którym 28.

Ostátni Sędźiowie w Máydeburku.

mężóm/zá-

mężóm/zásádźił Stolice w Máydeburku v Tu
mu. (ktho:a łáćińſki wykłádácz Páláncya ná-
zwał) y dał im ná mieścu ſwoim te moc/ iż co
by w Máydeburku nie możóno rozſędźić / álbo
tám nágánióno było/áby óni 28 mężów oſądźi
li. A coby kolwiek thám ſkazáli / áby tho iuż w
Máydeburku y po wſzyſthkiey Sáſkiey źiemi
zá Práwo chowano. Od których Sędźiów/ iuż
ſye ápellowáć niegodźiło/ iuż tu był kóniec w-
ſzyſtkim ſwarów. Wyiąwſzyby kto dufáiąc Bo
gu á ſpráwiedliwośći ſwoiey/chćiał tym ieſzcze
popráwić/wolno mu było przećiwną ſtrónę wy
zwáć ná rękę/ y potykáć ſye o ſwoie ſpráwiedli-
wość: iż ktoby zwyćiężył/thego dowód był prá-
wy/á zwyćiężónego nie práwy. która bitwę ná-
zywáli / Duellum/ iákoby dwoiegá ludźi bitwę
á potykánie w ſzrankách ku okázániu prawdy z
zwyćieſtwá. Które Duellum Saſſowie z ſtárę-
go zwyczáiu miedzy ſobą záchowywáli/y od Cé
ſárzá potwiérdzóne mieli. Iure Mu:art:13 ī gloſa.
V nas w Polſzcę thego Duellum nie záchowu-
ią/áni ſye też do Máydeburku do ónéy Pálãcyéy
odzywáią. Odmienił to Káźimierz wielki ś-
wietéy pámięći Król Polſki/ án Anno Domini/
1356. y inni Królowie thego potwierdźili/iż
miáſto téy ápellácyey/która bywálá do Máyde

Páláncia w Máyde-burku.

Duellum.

O tym też w Porządku fol: 97. Iure Muni: Art: 11 Gloſa marg.

ſ burku/záſá-

burku/ zásádźił wyszszé Práwo ná zamku Krákowskim/do ktorego wedle Przywileiu ápellácya idźie od Woytów/y Przysiężników/ Szołtysów/ták z Miast iáko ze Wśi/áby tám v nich stróny práwuiácé sye/sentencyey żądáli z Kśiąg Práwá Máydeburskiego ná zamku Krákowskim/w skárbie schowánych. Aby ich wyroki zá Práwo przyymowáli. Wyiąwszyby stróny spornè / rozumieli swoiey sprawy lepiéy poprawić. wolno im iest brać sye od wyszszego Práwá do Máyestatu Krolewskiego/álbo do Kommissárzów Sześći miast/wedle tegoż przywileiu. W ktorym ón świety Krol nie mniey tego nieopuścił/iáko y Otto Cesarz/iácy ná tákie Sądy ostátnié máią być obieráni/miánował/iż VIRI honesti,circumspecti, in lure Maydeburgeñ periti, qui Sede Scabinali fuerint digni. áby iuż stróny práwuiące sye:ná tych wyroku/widzec ich powáżność/ w Práwie vmiethność/ pobożność/ pilność/ skrómnie przestáwáli/ dáléy sye o żadné pomocy áni lekárstwá nie wyćiągáiąc.

¶ Ostáthni Sędźiowie/ v nas w Práwie Mieyskim.

Obiéránie ná Vrzedy: Vzedawánie y kupowánie Vrzędów.

V kóńcowi tych Tytułów Práwá Maydeburſkiego/ zdáło ſye ieſzcze zá rzecz potrzebną nieco przydáć około obiérániá ludźi ná Vrzedy s práwá Bożégo/ y stego s którego ty Tytuły ſą wźięte/ gdyż wſzyſtki Práwá/ by były napilniey piſáné y wykładáné/ Rzeczy poſpolitéy nic nie ſą pożyteczné/ieſli do tego/Vrzędnicy nie będą tácy/iákich Bóg y Práwá ludzkie chcą mieć/ ktoźzyby Praw ſtrzegli/ á poddáné w poſłuſzeńſtwie wedle ich záchowáli. Práwo tedy Bożé/ tákié ludźi vczy obiérać ná Vrzedy/ iáko mówił Moiſes do ludu Izráelſkiego. Date ex vobis

Quoniã Magiſtratus, eſt cuſtos legum

Práwo Bożé/ iákie ludźi ná Vrzędźie mieć chce.

viros ſapientes, & intelligentes & ſpectatę probitatis, in tribubus veſtris, & conſtituam eos, vt præſint vobis. **Obierzćie (powiáda) miedzy wámi mężę/ mądré/ roſtropné/ y zacné/ s pokolenia wáſzego/ á thy ia nád wámi poſtánowie przełożónemi. Któremi ſłowy dáie znáć naprzód/ áby przełożeni byli obiéráni mądrzy. A gdy początek mądrośći ieſt/ boiáźń Bożá: chce tego po Przełożónych/ áby ſye Bogá bali/ á prawdźiwie go chwalili.** Sapientes.

Intelligentes

Druga/ áby byli roſtropni/ kthórzyby zá długim ćwiczeniem/ w wielu rzeczách biegłemi byli. A przypádłé ſpráwy y krzywdy ludzkie ku Práwu ſtoſować vmieli.

Spectatę probitatis.

Trzećia/ áby byli cnotliwi/ świetobliwego przykładnego żywotá/ ſpráwnych ſpraw dobrze doświadczónego/ ſtáteczni/ poważni/ áby iemi iáko lekkiemi ludźmi nie gárdzóno. Ná drugim mieścu Bóg mówi/ do tego który náVrzędy obiéra: Ex omni populo ſpice & diligẽter cõſiderãdo delige, viros virtutis, viros veraces, odientesq; auariciã. **Któremi ſłowy tho dáie znáć/ áby przełożeni byli obiéráni mężni/ to ieſt/ tácy którzyby to/ ná co ié obiéráią/ mogli y śmieli vczynić. Możność thá záleży ná vmyśle/ nie ná ćiele/ áby byli mądrémi ſpráwnemi/ ſtałemi y ćierpliwémi/ ku wyſłuchániu krzywdy łatwiemi. Aby też byli prawdźiwemi/ skto-**

Viros virtutis.

Viros veraces.

rychby vſt

richby vſt ćiepło y źimno niewychodźiło. áby nie obiecowániem ále rzeczą/ſkutkiem/ ludźi odpráwowáli. Ná oſtátek/ áby niebyli ná dáry łákómemi. Bo żadna rzecz wiecéy nie pſuie przełożónego/iáko łákómſtwo/á dárów chćiwość. Auaris & munerum cupidis, venalia ſunt Iura, ſententię, libertas, iuſtitia, adeoćę patria ipſa. Aczkolwiek dáry dáwáć y bráć/ieſt nieiáki znák miłośći iednego ku drugiemu/ieſli tym względem bywáią bráné. Ale iż tá ieſt do nátury człowieczéy wádá/ iż dáry od mądrośći y ſprawiedliwośći łatwie vwodzą. Przeto Bóg nawyżſza mądrość/ roſkazał áby żaden ktory ieſt ná Vrzędźie dárów nie brał. Ták mówi: Ne accipias munus. Nam munera excœcant oculos ſapientum, & peruertunt ſententias iuſtas. Exo: 23. Deuto: 16.

☞ Práwo Máydeburſkie téż tego/około obiéránia ná Vrzedy iáko rzeczy potrzebnéy nie opuśćiło/ Iure Municipa: Articu: 44. Wſzyſtkich w poſpolitośći ktorzy ná Vrzedy obiéráią/vczy iákim vmyſłem y iákie obiérać máią: y iákie obiéránie nic nieważy. Pilnie ſye (powiáda) przełożeni wárować máią/áby żadnego dla dárów/ dla boiáźni/dla gniewu/dla krewnośći/ y iákiegokolwiek powinowáctwá ná Vrzedy nie obiéráli. Abowiem/ ieſliby to potym przez ráde do- Práwo Máydeburſ. iákie ludźi każe obieráć na Vrzedy.

znano było/iż sye kto ták w obiérániu obchodźił: tedy y ten kto obiérał/ y ten kto iest obrany/ ſtánie sye krzywoprzysiężca/y ná dobrey ſławie náruſzony. Periurus,& lurepriuatus. Naprzód/ z ſtrony dárów. Jeſliby kto Vrzędu żądał/á żądáiąc/dar iáki obiecał/tháki sye ſtawa świętokupcą/iákoby iáki Vrząd Duchowny/álbo iáką rzecz świętą kupił/y ieſliby wtym był przekónány/ſtawa sye niepoczćiwem. Wyiąwſzyby takiemu miáſto iáką folge vczyniło / álbo táki przez dźieśieć lat od miáſtá bywa odkázowan. Z boiáźni záſye bywa obiéránie/kiedy sye kto obawa/ieſliby tego nieobrał/áby mu przyaćiele ieg̃ wczym nie záſzkodźili/tákié obiéránie nic niewáży. Jeſliby też kog̃ obrano z zazdrośći/to ieſt tym vmyſłem/áby ná ónym Vrzędźie bedąc zbożał/gdyby dla vrzędu/żywnośći ſwey pátrzáć niemógł. Álbo iżby ná ónym Vrzędźie bedąc/ ku iákiey ſzkodźie przyſzedł/ tákie thęż obránie nic niewáży. Nád to/ten ktory ná Vrzędy obiéra/pilnie sye oględáć ma ná poczćiwość á ná wiáre ſwoie/ y przez tho ſtrzędz duſze ſwoiey / áby nikogo nieobiérał zá przyiáźnią / zá prośbą/ z nienawiśći/ z zazdrośći/álbo iákiegokolwiek złego vmyſłu. Ale wedle kożdego wiáry / poczćiwośći / y prawdy. z miłośći Rzeczypoſpolitey. Nie ma obiérać

bárzo mo-

bárzo możnych/bogátych. Bo tháki możnośćią swoią/będźie sye wywyszszał/ pospolity pożytek vćiskáiąc/swóy rozmnażáiąc/ vbogim gárdząc.

Nie vbogich też. Bo lepiéy iest / iż vbogi służyć będźie/niż iemu służyć máią. Srzedni tedy sPospólstwá ná tákie Vrzędy máią być obiérani/którzyby przestawáiąc ná swoim / cudzego nie prągneli. Potrzebá też/áby ná Vrzędy nie obiérał/głuchych / ślepych / niemych / tredowátych/vłómnych/lunátyków/szalónych. Wyiąwszyby sye im thy vłómności ná Vrzędźie będącym przydały: tedy z Vrzędu dla tego nie bywáią złożeni. Nád tho klęty/ odszczépieniec/wywołány/nie poczćiwego łożá/nie máiącyDwudźiestu y piąći lath/obcy / z innego Práwá człowiek/któryby domá rzadko mieszkał. Któremu by też było Siedmdźieśiąt lath/tákich ná Vrzędy nie máią obiérać. O tym szérzéy Jure Municip:Artic:44.y w Porządku fol:7. Spec:Saxo: Lib:iij,Artic:49.in Glosa. Gdźie też opisáné są széroko przyczyny/dla kthórych obiránie/niebywa ważne: iáko ieśliby porucznik innego obrał/niż mu poruczóno: Jeśliby iákie vmówy s tym piérwéy czynił którego by obrał/álbo sprzyiaćielmi iego piérwéy niżby był obran: Jeśliby kthо piérwey był obran / niż ćiáło Przodká iego

pogrzebió-

pogrzebióno: Jeśli iest nie z małżeńſtwá ródzony: ieśli piſmá nie vmié: ieśli nieuczóny/álbo ſye vkázuie iżby co vmiał/á ón nic nie vmié: ieśli nie przykładnego żywotá: ieśli mu niemáſz Trzydźieśći lat: ieśli iest obrány ná mieścu niezwyklym. y inne przyczyny/ tám długo opiſáné/ prze któré obránie ná Vrzęd nie bywa ważné.

¶ Kreowánie návrzędi

Bycżáie powołánia ná Vrzędy álbo iáko zową Creowánia/ſą rozmáithym Miáſtóm rozmáité. Tu ieſt wolność kożdemu miáſtu ſwego vżywáć obyczáiu. Wſzakże vczeni w Práwie/to Creowánie nalepſzé być piſzą/ gdźie pompá nie wielka/á vpominánia niemáło przed wſzyſtkim ludem/iáko ſye kożdy ná ſwoim vrzędźie ſpráwować ma/áby ié kożdy znał/iáko Oyce á Obrońce ſwoié/ którym téż cześć y poſłuſzeńſtwo winien/ y modlić ſye Bogu zá niemi/ iáko Swiety Páweł vpomina. 1, Thimot: ij.

ADhortor primum omnium fieri Obſecrationes, orationes, interpellationes, gratiarumactiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus qui in ſublimitate conſtituti ſunt, vt quietam & tranquillam vitam agamus, cum omni pietate et grauitate.

NA niektórych mieścách/ći których ná Vrzędy obiéráią/ bywáią przymuszeni do tego per Collegas suos/áby ná ten czás kiedy ie obiéráią y innych czásów/kiedy Vrząd swóy spráwuią/kołácye kosztowné czynili/ná których sye wielkie zbytki dźieią/zbytni kosz. To nie ma być. Abowiem przez to ludźie godni/chrónią sye Vrzędów/ gdy czuią/iż ich máietność tákowych kosztów nie zniesie: przez tho też Bóg bywa obrażón/y błogosławieństwá swoiego Vrzędóm niedáie/gdy ty dáry Bożé nie bywáią przyymowáné z nabożeństwem á wzywániem imienia Bożégo/odrzuciwszy ná stróne wszystki pómpy/zbytki ludźióm Krześciáńskim nieprzystoyné.

Zbytnie kołácye vrzędników.

Ták thedy Práwo Bożé y Ludzkie vczy/ iácy máią być ná Vrzędy obiéráni/ áby sye ći co obiéráią pilnie temu przypátrzáli/á ná thym sye nie mylili/iákie obiérać máią. Ale (powiáda Jodocus Damuderius/ in Praxi rerum Criminaliũ. y inni ludźie vczeni o tym piszą) Iż tu przełożeni y Swietscy y Duchowni/ bárzo występuią/ wiecéy sye oglądáiąc ná dáry/ ná pieniądze/ ná krewności niż ná tych/w których/ przystoyną vrzędowi godność/ cnotliwé spráwy/ rostropność/ dobré obyczáie/ vczćiwé náuki/ w wielu

t rzeczách

PRINcipum prępoſterum Iudicium in committędis officijs.

rzeczách biegłość/y iné dáry Bożé iáwnie widzą Których dárów Bożych/óni práwie zániechawſzy/ y prawdźiwé świádectwá dobrych cnót/ obyczáiów/roſtropnośći/biegłośći/ná ſtróne zárzućiwſzy: ná ónych tylo pátrzą/których świát/ pieniądze/ przyaćiele/ y inſze ozdobnośći/ wedle świátá wyſtáwuią. Záprawdę póki (powiáda) ty niepoważné Przełożónych świetſkich y Duchownych poſtępki w obiérániu Vrzędów trwáią/póki thu przełożeni namiętnośćiam ſwoim wiecéy niż rozumowi folgować będą/ nieſtrzegąc prawdźiwéy godnośći/ wedle Bogá y Práw piſánych/ póty ſye w Rzeczypoſpolit. nieſzczeſliwie powodźić muſi. Póki też thá Ambicya/to ieſt chćiwość doſtoieńſtwá wpoddánych nie vſtánie/ktorą wielé świetokupców/nie przeſtáią ſye v Pánow ták Swietſkich iáko y Duchownych/prośbámi/przyaćielſkiemi przyczynámi/pieniądzmi/y innemi rozmáitemi práwámi ſtáráć/ áby nád inné godnieyſzé/ ná Boſkie/ Vrzędy. (Bo wſzyſtki Vrzędy/ſą Bożé vrzędy.) wyſádzáni bywáli. Ktho ſye kiedy ſzczeſliwego powodzenia miedzy ludźmi ku chwale Bożéy doczeka: Z obu ſtrón tu/przy Ambicyey ieſt niemála winá/y tego kto zá dáry/ ná Vrzędy obiéra/y tego ktory zá pieniądze Vrzędów ſzuka. A

Ambitio co ieſt.

¶ Vrzędy wſzyſtki ſą ná mieſcu Bożym.

snadź wiecéy tego który sye Vrzędów dokupuie. Bo tháki przez tho dokupowánie / Páná swégo psuie/iż mu swemi dáry do prawdźiwéy godnośći/oczy zástánia: Rzeczypospolitéy szkodźi/iż sye bedźie stáral / iákoby sobie ono ná vrzędźie nágrodźił/ zá co Vrzęd kupił: Ludźiom pobożnym do nábywánia godnośći droge zámyka : bo sye rzadki vczyć bedźie/gdy Vrzędy zá dáry á nie zá godnośćią dáią: Ná kóniec/y sobie złą sławę czyni. Bedźie mnimał/áby swoie podłość Vrzędem osłáchćić miał/á ono wiecéy osławi. Bo iuż ná tákiego ludźie pilnie oczy y vszy nástáwią/y pilnie sye/kto iest/dowiádować beda. Płyną s téy Ambicyey y inné Pestes in Rep: szkodliwé. Którem Justinianus Imperator zábiégáiąc: dla tego był postánowił/áby ten który miał być ná Vrzęd obrány/przysiągł piérwéy/ iáko dla otrzymánia tego Vrzędu/żadnemu zá zálécenie do Páná nic niedał/áni dáć obiecał/ áni żadnéy ná tho z żadnym zmówy nie vczynił/iż też ten Vrzęd który dármo przyiął/dármo ij spráwować bedźie/przestawáiąc skrómnie ná téy płacéy/która s pożądnéy vstáwy nań przychodźi. A iż sye s téy Ambicyey wielé złeg w Rzeczypospolitéy dźieie/ zábiégáią temu Práwá y karániem. Kthoby sye zá iákiem Contráktem / zá vmówą pieniężną/

nie wſtydał potáiemnie/ bez wiádómośći Páńſkiey/Vrzędu doſtáwáć: ten ſye ſam przez to niegodnym ónego Vrzędu czyni/y przez tho ij trácí. y przez tho ſye ná wieczną niegodność ku doſtąpieniu ná potym iákiego Vrzędu podawa. Aczkolwiek Contrákth ktory by był vczynión o Vrząd w iákiey godnośći / ták iżby óny pieniądze ná poſpolithy pożythek obrócóne były / Práwá mieyſkie omawiáią/ ilé v świátá/ iáko mówią/ in foro temporali: ále wedle páná Bogá ná ſumnieniu/iáko mówią/ in foro Conſcientię/żadny táki contrákt / żadné kupowánie Vrzędów/ nie ieſt bez wielkiego grzéchu. Bo pobożność krześćiáńſka żadnym obyczáiem tego nie ćiérpi. áby kto iákich Vrzędów/zwłaſzczá Sądowych zá pieniądze álbo iákiemi contrákty nábywáć miał. Przeto Bożé/y Ludzkie Práwá ták ſzéroce y oſtrożnie vczą / iáko / y iácy ludźie ná Vrzędy máią być obiéráni. zábiegáiąc temu/obyczáymi rozmáitemi / áby niegodni nie byli ná Vrząd obiéráni. Ale máło ná tym / tymi drógámi temu zábiégáć y godnośći przez zwiérzchnie znáki doświádczáć: bo ná zwiérzchniey poſtáwie w obiérániu/ czeſto ſye omylamy: ſądźiemy cząſem człowieká nie godnego zá godnego/ złego zá dobrego/ glupiego zá mądrego. Przeto nalepſza y

napewniey

napewnieyſza ieſt drogá do tęg/ nie opuſzczáiąc tych ſrzodków/prośić pilnie páná Bogá/áby ón ſam ludzkie vmyſły ták raczył ſpráwować/ áby żaden Vrzędów tákich/ ná które ſye nie godnym czuie/ álbo go thęż inni niegodnym rozumieią/ álbo póki ná ſye godnieyſzé czuie/ od przełożónych nie żądał/áni kupował/ áby téż y przełożeni Vrzędów y ná podleyſzych nie godnym/ wedle namiethności cielesney/ zá dáry/zá krewnością/nie dawáli. Ale ſye ná godné wedle Bożego roſkazánia y wedle Praw oglądáli. Trzebá thęż páná Bogá o to pilnie prośić/ áby ón ſam godné Przełożóné nam raczył dáwáć. Thák iáko Moizeſz prośił mówiąc: Numeri 27.

O pánie Boże/ ſprawco duchu w kożdym ćiele/poſtánówże ty ſam człowieká iákiego/nád thym ludem/ ktoryby ſzedł przed niemi gdy by ſye ruſzyli álbo wrocili.ktoryby ie wiódł y odwiódł/ áby zgromádzenie Páńſkie niebyło iáko Owce bez Páſterzá. Thymi ſpráwámi y ſrzodkámi dawa pan Bog dobre Przełożóné/ zá ktorych dobrą ſpráwą/ Rzeczpoſpolita

Plura de his vide apud Iodocum DAmuderium, Tit. De Emptione Officiorū, Capi. 131.

kwitnie/ Sądy / Sprawiedliwość dobrze idą/ Pan Bóg ná wszystkim błogosławi / obfitość żywności dáie/ y wszystko cokolwiek człowiekowi ku záchowániu żywotá iest potrzebnégo.

∴ ∴

☞ Tytułów Práwá Máydeburskiego do pierwszego Porządku przydánych ná ten czás

Kóniec.

Summá Tytułow w tych Kśiązkách opisánych.

¶ Gieradá / Folio 1.
Hergeweth. 9.
Dźiedźictwo. 11.
Spadki / bliskośći ná Figurze łácińskiey y Wykład téy figury. 16. 20. 21. 22. 23.
Reguły o Spadkoch osób pobocznych / y wzgóre idących 24.
Puste dobrá które Dźiedźicá nie máią. 25.
Rozmáite Dźieći y Rodźiców. Práwá ich. 28.
Depositum / Rzeczy dáné ku schowániu. 32.
Cibaria domestica / żywność dómowa 35.
Posag. Wiáno. Pytánia około wian. 37. 44.
Brzemienna Niewiástá. 55.
Przedánié / Kupno. Pytánia około kupná / y przedánia. 57.
Zastáwá. Pytánia około zastaw. 64.
Arest. Zapowiédź. Postempki z Aresztu. 82.
Sequestr. 100
Vendicatio / Dochodzenie álbo Imowánie sye rzeczy. 101.
Repressalię / Ciążánie ludźi z inych państw. 105

Wyzwolenie z Powołánia 111.
Interrogatoria przy świádectwách. 124.
Obyczáie álbo Ceremonię Przysięg rozmáitych. 117.
Testámenty. 125.
Opieká. 139.
Zrzucenie z Rzemieslá dla Psá. 146.
Monopolium. 151.
Appellácya / Ostátni Sędziowie. 156.
Przedawánie. Kupowánie Vrzędów. 164.

Reyestr rzeczy y słów, które sye pod temi Tytuły zámykáią, porządkiem Obiecádłowym.

A.

Acolit dla czego z Siostrą Gerade bierze. Fol. 7.
Accessoria sentencia co iest. fol. 158.
Accessoria sententia habens vim diffinitiue. támże.
Actionis in integrum restitutio / co iest. 108.
Actio personalis / realis / hypotecaria: fol. 67. 68.
Adoptiui / arrogati liberi / adoptiuorum successio. 29.
Allegácye s Práw Cesárskich iáko máią być czythánė. fol. 20. 21.
Ambitio co iest / y iáko wielé złégo z niey w Rzeczypospolitéy. 167.
Apellácya dla czego nálezióna. fol. 156.
Apellować sye nie godzi od ostátnich Sedźiów. 156.
Apellacyey postempek. Apellácya do których ostátnich Sedźiów idźie. 163.
Apellácya w czym ma być dopuszczóna. á w czym niedopuszczóna. fol. 156. 158.
Apellácya. pátrz téż o tym w Reyestrze Porządkowym.
Arest. Postempek około czynienia Arestów rozmáitych. fol. 82.
Aresztu pospolitego y osobliwego Formá. támże.
Aresztu pospolitego własność fol. 83.
Aresztu ktoby nie przyiął / co ciérpi. fol. 83.
Arest. Postempek z Aresztu / kiedy dłużnik przypozowie Credytorá. fol. 83.

Arest. Postempek z Arestu kiedy Credytor pozowie dłużniká. fol. 84. 87.
Arest. Postempek z Arestu ná zmárłego dłużniká. zbiegłego/niezbiegłego. fol. 87. 88.
Arest. Postempek zá Arestem słuſzny wedle rády Cerázyná. fol. 85. 96. 99.
Arest ná osiádłé kiedy á iáko ma być. fol. 84.
Arestatorów / ieśli wielé ná iedno Imienie: rospiéráią sye o lepſzość práwá. fol. 85.
Arestu y Sequestru różność. fol. 96.
Arest. Pátrz też o tym w Reyestrze Porządkowym.
Astitio termini. Astare Judicia/co iest. fol. 95.
Autenticum / Xięgi Cesárskie/ co są y iáko z nich Práwá przywodzą. fol. 21.

B.

Bekártów różnych/ różné Práwá. fol. 29.
Bydłe kupióné/á v przedawce ná czás po kupnie zostáwióné. gdy w thym czásie zdechnie / czyiá ſzkodá. fol. 61.62.
Bliſtość kiedy kto dźieći nie ma/ále Oycá/mátkę/álbo stárego oycá/ álbo stárą máthkę ma/ bráćią też ma/iáko ma być rozumianá/podług rozmáitych wywodów/vczónych w Práwie. fol. 17.18.
Bráć sye niegodźi swéy rzeczy v kogo bez Vrzędu. 101.
Bráć y zátrzymáć osobę bez Vrzędu może/ ieśli iest wątpliwa/y dáć ią zárázem do Vrzędu. fol. 102.
Brát/Bráćiéy/pułbráćiéy/dźieći od nich/ iáko Spadkiodą. fol. 23.
Brzemienna niewiástá/ iáko długo ma mieſzkáć w Imieniu mężowym po śmierći iego. 57.
Brzemiennéy niewieśćie / dowód brzemieniá iáki y dla czego. fol. 55.
Budowánie zastáwnego Imienia. fol. 65.

C.

Caduca bona/o Pustéy máietności/pátrz w słowie/Pusta máietność fol. 25.26.
Cesárskie Práwá ku czemu należą y Allegacye z nich iáko máią być czytáné. fol. 20.
Cechowie/są pod posłuszeństwem Rádzieckim. 147.
Cechy/ Mistrzowie w Cechoch / co bez Rády stánowić mogą / czego nie mogą. 155.
Ceremonie przysiąg/pátrz w słowie Przysiegá.
Ceremoniy vżytek/ potrzebność. 124.
Czynszu piérwość przed Miánem. 47.
Czynszu dochodzenie ná Komorniku. 78.
Cyrográffowych długów/Práwo. 33.35.
Ciuiliter/Criminaliter agere / co iest. 104.
Ciążánie ludźi/ z innego Páństwá/niewinnych miásto winnych/iáko/kiedy/przeciw komu ma być. 105. 106.
Ciążánie tákie niewinnego miásto winnego / Gadká o tym/ słuszněli. 107.
Ciążánia tákiego przyczyny . 108.
Ciążánia List/którym ludźiom ma być dány / którym nie ma być dány. 109.110.
Ciążánia tákie/o máłą rzecz niemáią być dopuszczo.109.
Ciążánia tákiego/ przez kogo ma być Exekucya. 111.
Ciążánia list / ktoby sobie źle ziednał / iáko ma być karan. fol. 111.
Condycia przy kupnie/ma być pilnie strzeżoná. 62. 63.
Codex Justiniani / Xsiegi Cesárskie co są y iáko z nich Práwá przywodzą . 21.
Creditor/ s towáru sobie niezápłácónego/możeli długu dochodźić . 34.
Creditor/pátrz ku temu wiecéy w słowie. Wierzyćiel.
Creowánia ná Vrzędy/iákie máią być 166.
Curator co iest . 140.

D.

Dárów Vrzędnicy nie máią bráć/dáry iáko máią mieśce. fol. 165.
Dálszy dzień Exekucyey / iáko sye ná niem spráwowáć. fol. 157.
Dawność w rzeczy kupiónéy. 105.
Dawność ku vtwiérdzeniu Dźiérżáwy. 59.
Depositt / Dług / co s tych piérwéy po zmárłym idźie/ Wywód depositów rozmáitych/ strawiónych/ vtrácónych / Práwá o nich. 32.33.
Dekréty ostátnich Sędziów zá Práwo. 83.
Diffinitiua sententia co iest. 158.
Dłużnik iákie rzeczy Creditorowi w zapłátę dáwáć powinien. fol. 70. 71.
Dłużniká czyni prostą obietnicá. 46.
Dłużników spráwá po vmárłéy rece. 12.
Długi / które przed Wiánem idą które po Wienie. 44.
Dłużnik / gdy Credytorowi vkażezapłátę ná długách/ co czynić winien. 71.
Dłużnik iáko ma być chowan w Więźieniu. 72.
Dłużnik kiedy ná czás będźie puszczón z więźienia/ álbo vćiecze/nie iest przez tho wolen długu. 72.
Dłużniká kiedy nie płáci długu/dla czego dáią do Więźienia. 75.
Dłużnik/ kiedy niema być dawan do Więźienia. támże.
Dłużniká / kiedy vbostwo nie wymawia/ támże.
Dłużnik/póki ma być chowan w Więźieniu. 75.
Dłużnik z Dłużnikiem iáko sye v Rzymiánów obchodzóno. Támże.
Dłużnik/ kiedy sye osiádłością bróni/ ná osiádłości co winien/Vkázuie. 84.
Długi iáwné nieiáwné/co są. 88.
Dłużniká zbiegłego y niezbiegłégo/iáko rozumieć. támże.

Dłużniká który niemoże być/należión/iáko pozywáć. 98
Dłużnik gdy mu dobrá Arestuią / iáko postempować ma. fol. 83. 99.
Dobrá zastáwné/możeli przedáć/kiedy czás wykupienia przeydźie. 79.
Dóbr dla niepostuszeństwá strácónych/ iáko dóydź może. 81.
Dobrá złoczyńców ná kogo spadáią. 32.
Dochodźić iáko ieden ma swoich rzeczy / gdy ie v kogo zástánie. 101.
Dochodźić/pátrz w słowie/Imowáć sye.
Dóm przedány/ießcze nie zdány / ieśli zgoré/ kómu ßkodá idźie. 60.
Dopuścić trzećiégo Sądu/co iest. 96.
Dowód brzemienia białéy głowie y skutek Dowodu tego. fol. 55.
Dźieći nie mogą być w fancie dawány 80.
Dźieći po Oycu choć iest niepráwégo łożá/ Spadek bioрą. fol. 26.
Dźieći / s których przyczyn spadku bráć nie mogą. 27.
Dźieći v Rodźiców/ które Dźiedźiczą/ które nie dźiedźiczą. Różność dźieći od różnych rodźiców. 28.
Dźieći z Małżeństwá/y nie z małżeństwá/ich Práwo. 29
Dźieći nie dobrégo łożá / poczyniónę dobrégo łożá / ich Práwo. 29.
Dźiedźicy mężowi/obwinieni od Wdowy / o wniesióné pieniądze do mężá / bliżßy odeydź. 50.
Dźiedźicy mężowi / brzemienną Wdowę mogą nágánić o brzemie/iż nie od mężá iest. 56.
Dźiedźice / kiedy może wydźiedźiczyć/á iáko. 14. 15. 130.
Dźiedźicowi ku otrzymániu Dźiedźictwá/czego potrzebá. 131.
Dźiedźic zá występek zmárłégo / kiedy y co ćierpieć winien. 13.

Dźiedźicy/po ktorych krewnych dźiedźictwá niebiorą. 14
Dźiedźic/ktory spadek bierze/co powinien. 12.
Dźiedźic iáko winien długi zmárłego płácić/y kiedy winien płácić/choć nic nie weźmie. 13.
Dźiedźic iáko długo niewinien o Długi zmárłego odpowiádáć. támże.
Dźiedźic Oycowskiego Imienia przedánego á nie wzdánego/ może nie wzdáwáć. támże.
Dźiedźicy iáko miedzy sobą Imienie dźielą. támże.
Dźiedźictwá osobámi niebrákuią/ Białe głowy z mężczyzną równo dźiedźiczą. 19.
Dźiedźictwo/ do Dźiedźictwá które rzeczy należą. 11.
Dźiedźictwo do ktorego Rodzáiu sye kończy. 14.
Dźiedźictwo gdy spada ná Páná / iáko sye ma rozumieć. 26.
Dźiedźictwo/iáko od Dźiedźicow dawnością odpądza/ á iáka pomoc do tego áby niezginęło. 28.
Dźiedźicowi czego potrzebá / áby sam vżywał dźiedźictwá. 131.
Dźiérżawcá Imienia zastáwnego. 64.
Dźiérżawcá Imienia nie ma być wyrzucon z Imienia áż zá troiem Pozwem. 103.
Duellum co iest / y iáko ie wedle Práwá Sáskiego záchowuią. 163.

E.

Exekucya/ná Roku Exekucyey / kiedy ma być dopuszczoná Apellácya. 157.
Exekutorá od Tutorá roznosć. 138.
Emancipati liberi. 22.

F.

Fantu raz w summie záłożonego/ nie może innym fan-

tem wyzwolić. 68.
Fanty iáko máią być od dłużniká przyymowáné. 68.
Fant iákiem postempkiem ma być odbywan/ gdy czás wykupienia przeydźie. 79.
Fidei commissarius co iest. 135.
Fiscus/ Skarb Królewski / kiedy cudzą máietność bierze y ktorym sposobem. 26.28.
Figurá łácińska ku wyrozumieniu Spadków, 16. 17. 18
Formá s pisánia Interrogatorij ku słuchániu Swiádkow. fol. 116.
Formá zápisánia Wiáná. 40.
Formá odstempku Wiáná. 41.
Formá Zapisu wwiązánia w Imienie. 86.
Formá Aresztu. 82.
Formá Pozwu ná dłużniká zá Aresztem. 88.89.
Formá odpisu ná Pozew. 92.
Formá Kwitu z Opieki. 144.
Formá przyzwolenia żony ná Zapis mężów. 145.
Formy/Testámentu położenia/Testámentu/wźięćia od Vrzędu. 137. 138. 139.
Fratres vterini/Consanguinei/coniuncti/connexi/ medij/ co są. 22.

G.

Geradá/co iest/Parapherna/ Vtensilia. Rożność Gerady w Práwie Niemieckim. Co do Gerady wedle sámego Práwá Máydeburskiego / y pothym Sáskiego należy. Wywód niezgodnych Praw o Geradźie. 1.2.3.4.5.6.7.8.9.
Gerady nie może Testámentem oddáć. 132.
Gléytu/gdysye kto odpiße/możeli go vżywáć słußnie. 65
Gléytem kiedy sye bronić nie może / podług Wielkiérzá Krákowskiego. 88.
Głuchy iáko może czynić Testáment/iáko niemoże. 128.

Gospodarz bliſſy przysiegi o Czynſ/ przeciw kómorni-
kowi 78.
Gospodarz/ może kómornikowi zámknąć ſtátek iego w
Czynſu. 78.
Gospodarz lepſſé práwo ma do kómorniczégo ſtátku/
w Czynſu niż inny Creditor w długu. 80.
Gospodárſka pilność około ſtáthku kómorniczégo w
czynſu záhámowánégo. 81.
Gwáltem bráć nie godzi ſye nikomu nic. 101.
Gwáltem kto Imienie bierze/choć ſwoié choć nie ſwo-
ié/co tráci. 104.
O Gwalt może czynić Criminaliter y Ciuiliter. 104.

H.

Hergwet. do Hergwetu co należy. 10.
Hergwetu nie może Teſtámentem oddáć. 132.
Hergwetu rózność w Práwie Niemieckim. támże.
Heretyk/Sedzić nie może. 160.
Heretycy y po śmierći z pocztu wiernych bywáią wy-
rzuceni/y Dekréty przeciw im czynią. 160.
Hypoteca tacita expreſſa co ieſt. 33.

I.

Imienie mężowé dla odprawy Wiennéy może prze-
dáć. 36.
Imienie/kto pozwány o Imienie nie ſtawa/tráci ie. 81.
Imienia ktho dochodźi bez ſtróny / bez Vrzędu/źle do-
chodźi. 103.
Z Imienia żaden nie ma być wyrzucón áż Práwem z-
wyćiężony. 101. 103.
Imowáć ſye iáko ieden ma / gdy co ſwégo v kogo zá-
ſtánie. 101. 104.
Imowáć ſye których rzeczy nie może. 105.

In integrum cause restitutio/ co iest. 109.
Interrogatoria przy wodzeniu Swiádków / pożythek/ ich / przykład iáko máią być do Vrzędu dawáné. fol. 114.115.116.
Judex incompetens/co iest. 160.
Judices / vltime instantie iácy máią być. 162.

K.

Kądzielą odpráwować Wiáno niezápisáné/ zwyczay v nas nie niesie. 49.
Káplani s czego mogą czynić Testáment / s czego niemogą. 127.
Klenty / Sędzić niemoże. 160.
Kómornik możeli rzeczy do Gospodarzá wniesióne zástáwić. 80.
Kotke ieśliby kto zábił/iáko ma być karan. 147.
Kóń kupióny/á v przedawce postáwióny/w tym czásie zdechnie/czyiá ßkodá. 61.
Kośćielné rzeczy kiedy mogą być zástáwióné. 80.
Kólácye Vrzędné/nie máią być zbytnie. 167.
Krewni troiácy/ Ascendentes/Descendentes/Collateráles. 15.
Król zDźieći niepráwego łożá/może vczynić práwé. 30.
Ksiąg Sądownych ważność. 49.
Kupno / pytánia około kupná Imienia y innych rzeczy/ potrzebné. 58.
Kupióney rzeczy przyiećie/ wielé wiąże kupcá / ku ćierpieniu ßkody. 61.
Kupowánie y przedawánie Vrzędów/iáko ßkodliwé w Rzeczypospolitéy. 168.
Kup. Karánie kto sye Vrzędów dokupuie. 165.
Krádźióna rzecz dawnością nie ginie. 105.
Krádźióną rzecz kto odmieni/ odmieniónéy nie zá krádźióną nie może sye imować. 105.

L.

Liberi iusti / potestati pátrię subditi / emancipati / co są. 22.
Liberi naturales/legitimi/illegitimi/spurij/manseres/ legitimati.incæstuosi. 29.30.

M.

Mąż z żoną kiedy po sobie Spadki biorą. 13.
Mąż/opráwiwszy żenie Wiáno ná Jmieniu/ możeli ó- no Jmienie przedáć. 43.
Mąż po żeninéy śmierći/kiedy nie winien wiáná wydá wáć / kiedy winien. 47.48.
Mąż wtóry/bierze Wiáno żeninę/któré óná ma od pier wszégo mężá. 50.
Mąż dla których przyczyn tráći Posag. 53.
Mąż czego nie może Testámentem oddáwáć. 132.
Mężowi/czego nie może żoná oddáć. támże.
Male fidei possessor co iest. 59.
Márnotrawcá Testámentu czynić nie może. 128.
Monopolium co iest / y iáko w Rzeczypospolitéy ßko- dliwé. 151.
Monopolium/ pátrz w Słowie/ Zákupowánie.

N.

Niebytność Dziedzicá iáko sye ma rozumieć. 26.
Niepostuszeństwo pozwánégo o dobrá/ßkodliwé iest.81.
Niemy/nie może czynić Testámentu/ y iáko może. 128.
Nie spełnégo rozumu człowiek/niewidómy/kiedy może czynić Testáment/á iáko. 128. 129.
Niesprawiedliwość Vrzędna / iáko ma być rozumia- ná. 107.

Niewiáſtá kiedy w Wienie áni w żywnośći dómowéy nie dźiedźiczy. 37.
Niewiáſtá dla ktorych przyczyn trácí Wiáno. 52.
Niewiáſtá/kiedy świádectwem bywa przekónána. 52.
Niewiáſtá wolna/ſwowolnie żywiąc/ ſławę tylko dobrą trácí/ Jmienia nic. 52.
Niewieśćia chytrość w okazániu brzemieniá/ áby w Jmieniu mężowym zoſtáłá. 55.56.
Niewiáſtá gdy będźie pozwána/ á męża ná then czás nie ma/iáko ſye ma ſprawować. 144.

O.

Obietnicá/ do Obietnice áby byłá ważna czego potrzebá. 46.
Obietnicá vſty y ręką czemu bywa. Támże.
Obietnicá. Kto czego nie obieca/nie winien płácić. 50.
Obſes co ieſt. Obſes niemoże czynić Teſtámentu. 128.
Obiéránie ná Vrzędy/iákie ma być/iákié ieſt ważné iákie nie ważné. 165.
Omieſkánie w dochodzeniu Jmienia ſzkodliwé. 81.
O oſtukánie w kupnie/ może Práwem czynić. 63.
Opiekunowie máią pánią wienną Miánem rychło odpráwić. 36.
Opiekā Dźiećiecią po śmierći Oycowſkiey/ieſzcze nie národzónego. 57.
Opiekun dobrá śiéroty iáko może záſtáwić 80.
Opiekunowé dobrá/ſą fantem śiérocie/y ktorych opiekunów nie ſą fantem. 78.
Opiekun kiedy Teſtámentu nie pełni/ co trácí. 134.
Opiekuná wypiſánie/ y w czym ieſt od Curatorá rożny/ Opiekā do kąd trwa. Opiekā śiéroty/ od opieki mężowéy nád żoną/w czym rożna. 139.140.
Opiek. Od opieki ktoremi ſye przyczynámi wymówić może/ y innych rzeczy o Opiece potrzebnych / vide fol. 140.141.

Opiekà białych głów Sądowa/iáko pożądna/iáko nie pożądna. 142.143.
Opiekun Sądowy ieſt iáko Prokurator. 144.
Opiekun nie práwy/niemoże od śiéroty ſpráwowáć. 161
Z opieki Quitowánia doſtáteczna forma. 144.
Opowiádánie/ miáſto oblicznégo pozwánia. 160.99.
Oſkárżony o vczynek nieiáwny/bliſſy ſye odwieść. 155.
Oſkárżonego w iáwnym vczynku / bliſſy Powód pokónáć. Támże.

P.

Páláncya/w Máydeburku Sądowa/iáka y co ieſt. 163.
Pan ktory ná Vrzędy obiéra/czeg̃ pilnie ſtrzędz ma. 165.
Pa[illegible]ectarum Kśiegi Céſárſkie/co ſą. 20.
Párágráff co ieſt. 21.
Peſtes in Repub. z obiéránia ludźi nie godnych ná Vrzędy/y z kupowánia Vrzędów. 167.168.
Peremptorius terminus co ieſt. 98.
Pieniądze śiérot / máią być w płát dawáné. y záchowánie Krákowiá: około pieniędzy śiérot. 142.
Pieniędzy czemu dźiś trudno nábyć. 67.
Pies gdy ßkodę vczyni / co zá nagrodę Pan iego winien. 150.
Pies ieſliby ij kto zábił vmyſlnie / y nie vmyſlnie / iáko ma być płácón. 146.147.149.
Pſá ieſliby kto zábił / nie ma być dla tego z Rzemieſłá zrzucón. 147.
Pſá zábić ieſt rzecz ſrómotna: 149.
Pytánia przy wodzeniu świádków/pátrz w ſłowie Interrogatoria.
Płát od pieniędzy kiedy Práwo dozwala brać. 71.
Płácenie długów/czym piérwéy ma być. 67.
Płód / ieſli ieſt od mężá/iáko poznáć/ po śmierći mężowéy. 56.

Popizysiegánie wian/dźisieyßych czásów ßkodliwé.38.
Posag co iest. 37.
Posag przez co mąż tráci. 53.
Posag gdyby przeciw Wiánu nie był wydány/iákie Práwo dźieciam s pánią wienną. 48.
Pospólstwo/ma być Rádźie posłußné. 147.
Posthumus/co iest y Práwo iego. 129.
Postempek około Wwiezowánia w Jmienie zastáwné. fol. 79.
Postempek ná dálßym dniu Exekucyey. 157.
Postempek ná dálßym dniu z Sentencyą wyßßego Práwá. 158.
Postempek Sądowy/ná Arest Przedowy. 81.
Postempek wyzwolenia z Powołánia. 112. 113.
Pożytki zastáwnégo Jmienia máią li być ná główną summę obracáné. 65.
Pozwu formá ná dłużniki zá Arestem. 89.
Pozwów innych/od Rádźiec/od Wóytá formy. 92.93.
Pozew/zá iednym Pozwem żaden nic nietráci. 97.98.
Pozywánie do trzećiego Sądu co iest. 97.
Pozew ieden/ miásto trzech/ nie idźie w Mieyskim Práwie. Támże.
Pozywánie dłużniká zbiegłégo iáko ma być. 99.
Práwo zá potrzebą odmienić może. 8.
Praw Cesárskich czytánie/y ku czemu służą. 20.
Práwo/o Práwie swoim kożdy winien wiedźieć. 28.
Práwo dwoie ku Possessyey/ więtßéy wagi iest / niż iedno. 29.
Práwá/dla czego są vczynióné. 38.
Práwá/ niektórych rzeczy dopußczáią/przeciw summieniu. 81.
Práwo dáć/ Práwo wźiąć/ mówá w Práwie nie wyrozumna/y co to iest. 99.
Przedawcá iáko długo winien bronić kupcá w Jmie-

niu przedánym. 58.
Przedawcá zastáwnégo Jmienia/ iáká obrónę kupcowi winien. 64.
Przedánie áby było ważné/co ktemu trzebá wiedzieć. 58.
Przewód Práwá álbo przezyski / czym narychléy skázić może. 98.
Priuilegium personale/reale/co iest. 33.
Przysiegáć o rzecz nie wiádómą/niebespieczno. 50.
Przysiegi o Czynß/któ bliżßy / Gospodarz czy Kómornik. 78.
Przysiegi Sedziów duchownych/ Swietskich/Cesárzów Królów/etcet. Ceremonie ich. 118.
Przysiąg rozmáitym stanóm/y w rozmáitych spráwách Ceremonię opisáné. 117. 118. 119. 120.
Przysiegi nie gwałci nieużywánie Ceremoniey. 120. 121
Przysiege wiecéy słowá wiążą/niż Ceremonia. 122.
Przysiegi sposób od Bogá roskazány. 123. 124.
Przysiegá wßystkim sporóm czyni kóniec. 123.
Przysiegá ná czym należy y co iest. 124.
Przywileie ná własny czyy pożytek z ßkodą Rzeczy pospol. nie máią być dawáné. 154.
Prokurator mówiąc od kogo/ nic nie trácí. 144.
Prokurator ieśli fálßywie spráwuie/ á okaże sye to/ Sentencya w onéy spráwie nic nie waży. 160.
Puste dobrá/ które Dziedzicá nie máią / ná kogo á iáko przypadáią. 25. 26. 32.
Pusta máiethność skąd pośłá/ y iáko iey Práwem Cesárskim zábiegano/áby nie byłá. 30. 31.
Puste dobrá/ z Testámentu iáko bywały. 31.

R.

Rádziecka władza nád Cechy y Pospólstwem. 147.
Rádzieckiey Przysiegi sposób. 118.
Repressálię/co názywáią. 106.

Repressalie/ pátrz w słowie/ Ciężánie.
Rok w práwie co názywáią. 97.
Rok záwity co iest. 98.
Rotuł z wyßßego Práwá przyniesiony. 159.
Rozwód żony z mężem/ troiáki. 51.
Rumowánie co iest/ y iáko ie zápisuią. 86.
Rzemieślá vtrácenie/przez co bywa. 50.
Rzemieślniczé Monopolia / w Cechoch. 153.
Rzemieślnicy bez Rády / nic nie mogą w Cechoch stánowić. 154.
Rzemieślnicy / iáko z inąd przychodniom Rzemieślnikom rzemieślá máią bronić. 156.
Rzeźniczé vstáwy / około bicia bydłá. 154.

S.

Schowána rzecz/ pátrz w słowie / Depositum.
Sędźia nie ná káżdé pytánie ma ſkázować. 102.
Sędźiowie ſye nie máią gniewáć / kiedy od nich ápelluią. 156.
Sędźiowie oſtáthni iácy máią być / y iácy w Máydeburku. 162.
Sententia Acceſſoria / diffinitiua co iest. 158.
S Sentencyą z wyßßego Práwá przyniesioną/ iáko ſye ſpráwować. 159.
Sentencye które wiążą choć od nich ápelluie. 159.
Sentēcye które nie wiążą/choć od nich nieápelluie. Tąże
Sentencyey które oſoby nágánić nie mogą. Támże.
Sentencyey Jednáckiey ważność. Támże.
Sequeſtr co iest/á w czym od Aresztu rożny. 96. 100.
Sequeſtru własność / y dla czego bywa. Támże.
Syn v Oycá z czego może czynić Teſtáment. 128.
Siérotá może brać pożytek od pieniędzy / od Opiekuná. 34.
Siérot przodek wdochodze. długu z inemi Creditor. 35.

Siérot Práwo przeciw opiekunóm. 78.
Szkode w zastáwnym Jmieniu / ktho winien ciérpieć/ Wierzyciél czy Dłużnik. 64.77.
Solidus w Práwie co test. 149.
Spadków wyrozumienie/z łácinskiey figury. 16.17.etc.
Spadki krewnych pobocznie idących. 23.
Spadek osób od którycheśmy posłi/y rózné w thym rozumienie/ vczónych w Práwie. 24.
Spadek po Oycu kthóry nie iest z małżeństwá. 26.
Spadek s których przyczyny ná krewné nie idźie. 27.
Spadek Dźieći nie z małżeństwá. 29. 30.
Szperunk/ pátrz w słowie / Arest.
Sposobieni Synowie / ich Práwo. 29.
Stáwowánie ludźi obcych / pátrz w słowie/ Ciążánie/ Repressalię.
Stopnie wwiązánia w Jmienie. 86.
Stráwné rzeczy któremi hándluią/do Dźiedźictwá należą. 37.
Strzeżenie cudzéy rzeczy. 63.
Studenći od wszelkich Cel y podatków wolni.
Succesśio in Stirpes co iest. 17.23.
Succesśio in Capita. 19. 22.
Swary wykretné miedzy dłużnikámi. 65.
Swiádectwo przeciw niewieśćie kiedy idźie. 52.
Swiádków wodzenie / słuchánie świádków rozmáité. 116. 117.
Szácowánie fantów dłużnikowych/dla czego bywa.69.

T.

Targu zamknienie co czyni. 59.
Targ o Jmienie kto zrzuca / zadátek trácí. 60.
Targ.wymówienie przy targu/ma być chowáné. 63.
Terminus peremptorius co iest. 98.
Testámentu opisánie. 125.

Testáment/Testámēnik póki żyw może odmienić. 126.
Testáment Dómowy/ Woienny/ wedle práwá pospolitego/y wedle zwyczáiów. 126. 127.
Testámentu które osoby czynić nie mogą. 127.
Testámentu przyczyny/ y Dziedźiców wszystkich miánowánie ná Testámencie. 129.
Testámentné wydźiedźiczenie iáko bywa. 130.
Testáment/s których przyczyn sye rwie. 131.
Testámen.ná Testámencie / Páństwá záchowánié / nie wedle Práwá. 131.
Testámentem/których dobr nie może oddáć/y dla których przyczyn. 132.
Testámentem/komu odkázować nie może. 134.
Testámentu Exekucya iáko rychło ma być. Támże.
Testámentné odkázowánie może być pod winą. 135.
Testámentna spráwá/do którego Práwá należy. 136.
Testámentu formá iáwnego y zámkniónego. 136.137.
Testámentu położenia y podniesienia od Vrzędu Formá. 138.139.
Tutor od Exekutorá w czym różny. 138.
Tutor/Tutella/pátrz w słowie/ Opiekà.

V.

Vmárłá rzeká / co iest práwie. 12.
Vmówá dowiedźiona/ Práwu zákracza. 63.
Vrząd około pustéy Máiethności iáko sye spráwować ma. 28.
Vrząd kthoby kupił/iáko Práwá tákiego karzą / y iáko czásem omawiáią. 168.
Vrząd czemu nie ma dárów bráć. 165.
Vrząd. Obiéránie ná Vrzędy. 154.
Vrząd gdy sye ktho imuie státhku swoiego / co báczyć ma. 101.
Vrząd nie może nic dopuścić / iedno co iest wedle práwá. 104.

Vrzędnicy / iácy máią być wedle práwá Bożégo y Ludzkiego. 164. 165.
Vstáwáć Sądy/ postempek iest nie potrzebny á szkodliwy. 95.
Vstáwáć Sądy/ co iest. 95. 97.
Wdowá co zá práwo ma do strawnych rzeczy po mężu zostałych. 36.
Wdowie wielé ná strawe dáwáć / póki iey wiánem nie odprawią. 36.
Wdowe nie odprawić rychło wiánem/iest rzecz Dzieciom y Creditorom szkodliwa. Támże.
Wdowá zeznány dług z mężem/choć ma oprawioné wiáno/winná płácić po smierci mężowéy. 45.
Wdowá/ktora sye z mężem dorobi/nie máiąc wiáná/co po smierci mężowéy bierze. 51.
Wdowá możeli wiáná dóydź / ná domu/kthóry przedáć przyzwolilá. 54.
Wdowá zápisánégo wiáná/ łatwiéy dochodźi. 55.
Vendicatio/pátrz w słowie/ Imowáć sye/ dochodźić.
Wiáno co iest/wiáná dowod iáki wedle Práwá / y iáki dźisieyszemu czásowi przystoyny. 37. 38.
Wiáná zápisánie/iákie ma być. 40.
Wiáná odstępowánie iákie dobré/iákie niebespieczné. 41
Wiáná oprawienie/białéy głowie/iákie pewnieyszé. 44.
Wiáno kiedy piérwéy idźie niż długi / kiedy po długoch. 44.
Wienna oprawá z záchowániem páństwá iáko idźie. 45.
Wiáno oprawioné/ná dobrách czyżżowych iáko idźie. 47
Wiáno po smierci żeniney kiedy przy mężu zostáie. 47. 48
Wiáná oprawienie zá Rękoiemstwem względem Posągu. 48.
Wiáná choć wdowá nie ma zápisánégo/dowodźi Przysięgą. 49.
Wiáná nie zápisánég nieoprawuią vnas kądzielą. 49.

Wiáná niemiánowánégo/Wdowá nie dóydźie/choć do mężá pieniędze wniesie. 50.
Wiáno żenine/ po piérwszym mężu iey służące/ wthóry mąż bierze. 50.
Wiáná białem głowam żaden złámáć nie może. 52.
Wiáná dla czego białem głowam vstáwióne. 52.
Wiáno dla których przyczyn białé głowy trácą zá żywotá mężowégo/ y po śmierći iego. 52.
Wiáno/zwyczay Máydebur. około wian. 54.
Wydźiedźiczenie dla których przyczyn bywa. 14.
Wydźiedźiczenie Testámentné/ iáko bywa y iáko iest Dźiećiom śrómotné. 130.
Wielkiérz Krákow: o Testámencićch. 123.
Wielkiérz Krákow: o Aresćićch ná dłużniki y Postempek z Aresztów. 88.
Wielkiérz Krákow: ku Wzdawániu Imienia potrzebny. 58.
Wielkiérz Krákow. o Gierádźie. 6.
Winowáyce nie pewnégo może swą mocą zátrzymáć y do Vrzędu dáć. 102.
Wierzyćiél iáko s fánty dłużnikowémi postempowáć ma. 68.69.
Wierzyćiél iákie rzeczy ruchómé od dłużniká w zapłáte przyymowáć ma. 70.
Wierzyćiél ma wolność obiéráć/rzeczy dłużnikowych ku zapłáćie które chce. 71.
Wierzyćiél/ gdy mu dłużnik zapłáthę długu ná dłużnikoch vkázuie/iáko postempowáć. 71.
Wierzyćiél iáko dłużniká w więzieniu chowáć ma. 72.
Wierzyćiél dłużniká/kiedy vćiecze/może z nowu zátrzymáć. Támże.
Wierzyćiél/ gdy dłużnik iego przeda Imienie zastáwné/ ná czym długu szukáć ma. 76.
Wierzyćiél z Imienia w które sye wwiąże/ nie może być

ruſzón áż Sądownie. 79.
Wierzyćiél/pátrz téż ku temu/ w ſłowie / Dłużnik.
Wierzenie dłużników iákie ma być. 72.
Woienné rzeczy do Dźiedźictwá należą. 10.
W wątpliwych ſpráwách / y práwiéch ſrzodek ma być trzyman. 18.
Wwiązánie ktho weźmie w Jmienie/może tám innego miáſto ſiebie puścić/álbo zámknąć. 80.
Wwiązánia trzy ſtopnie dla czego z zwyczáiu trzymáią. 86.
Wzdánie ſtoiącego Jmienia/ kedy ma być. 58.
Wzdánie gdy ieſzcze nie dóydźie/á dóm zgorć/czyiá ſzkodá. 60.

Z.

Zábićie pſá / iáko bywa karáné wedle Práwá. 146.
Zacy od wſzelkich podatków wolni. 110.
Zak czemu z ſioſtrą Gerade równo bierze. 8.
Zakónnik Teſtámentu czynić nie może. 127.
Zákupowánie towárów álbo ſtrawnych rzeczy przez iednégo/iáko ieſt ſzkodliwé y iáko Práwá tákowé karzą. 151. 152.
o Zákupowánie kożdy ſtárżyć może przed Vrzędem. 152
Zakupniowie iáko ſye z ſwem zákupowániem dálece wynoſzą. 154.
Zywnośći wywożenie do Woyſká nieprzyaćielſkiego. 153
Zywność dómowa/co do niey należy/iákie práwo Wdowá do niey ma. 35.36.
Złoczyńców máietność kto bierze. 32.
Złoczyńcá ná śmierć ſkazány Teſtámentu czynić niemoże. przed ſkazániem może. 127.
Zoná czego niemoże mężowi oddáwáć. 132.
Zoná gdy ſye z mężem rozwiedźie / iáką ma mieć odprawę. 51.

Zóná ieśli mężá nie przeſtrzeże w niebeſpieczności zdro-
wia iego/co tráci. 53.
Zóná zeznány dług z mężem/ iáko po śmierći mężowéy
winná płácić. Támże.
Zapowiédź/pátrz w ſłowie/ Areſt.
Zapiſy długie czemu dźiś czynią. 60.
Zaſtáwnégo Jmienia własność. 63.
Zaſtáwné Jmienie gdy ſye náká̀zi czyiá ßkodá. 64.
Zaſtáwy od Przedánia rózność. Támże.
Zaſtáwnégo Jmienia/przedánie/záſtempowánie/ obró-
ná/ Támże. y fol.79.
Zaſtáwá / dawności nie ma. Támże.
Zaſtáwnégo Jmienia budowánie. 65.
Zaſtáwnégo Jmienia pożytki/ná główną ſumme má-
ią być wyrázóné. 65.
Zaſtáwné dobrá Dźiedźic Credytorów otrzymawa. 77.
Zaſtáwnych dóbr nákáżenié álbo ßkodę ktho ćierpieć
winien. Támże.
Záwity Rok / co ieſt. 98.
Zbiegłégo dłużniká y nie zbiegłégo/iáko rozumieć. 88.
Zrzucenie z Rzemieſłá dla Pſá/ nieſłußné. 14.
Zwiérząt rozmáitych ßkodzenie/ iáko ma być nágrádzá-
né. 151.

¶ Dokończenie Reyeſtru ná Tytuły.

Omnia doctiſsimorum virorum cenſurę
ſubiecta ſunt.

Do páná Bártoßá Grohickiego Autorá tych Kśiąg. Janá Zásáńskiego Czechá / Mießczánińá Krákowskiego Wiérsze.

PAnie miły BArtoßu mali ſye práwdá znáć
Mógłći by káżdy Mieyſki człowiek podźiękowáć
A nie tylko dźiękowáć ále y dárowáć
A ieſliże nie chce być wdźięczen/day mu pśia máć
Tego ſtáránia twégo/ y wielkiey pilnośći
Któré czyniß okolo ich dolegliwośći /
Którą óni nie máłą ſtéy przyczyny máią
Kiedy im Prokuraći Wſądy powikłáią /
Ich wierną Spráwiedliwość fortélmi ſwoiemi
Zbódßy ie z práwéy drógi/prowádzą mylnemi
Ścießkámi przez głuchy lás / dla ſwoiey korzyśći
A ty ſobie Proſtaczku niebożę wgarść pißczy /
Czekáiąc nie rychłégo Práwá dokończenia
A ty musißß káłéćie dodáwáć ćwiczenia /
Wſtrząſáiąc iey káżdy dźień dobrze dla obroków
Prokuratóm/ by pilniey przeſtrzégáli roków /
Aleć im ty obroki vſtáną pochwili
A zwyczáyné ſwé ßyki nie ieden pomyli /
Skoro ſye tych twoich Kśiąg imą czytáć Ludźie
Nie dádzą ſye vwodźić iuż ledá obłudźie /
Káżdy może rzeczy ſwéy dość iáko po ßnurze (rze /
Wprawie ſwÿ przypátrzyć ſye dobrze káżdéy dźiu
Któréy iż poczćiwemu niegodźi ſye łátáć
Woli ſye ſłußnie iednáć niż cudzégo chwátáć
Anßlagi wykretnemi/wzgląd máiąc ná Bogá
Do którégo záwárta wßem fálßywym drogá/

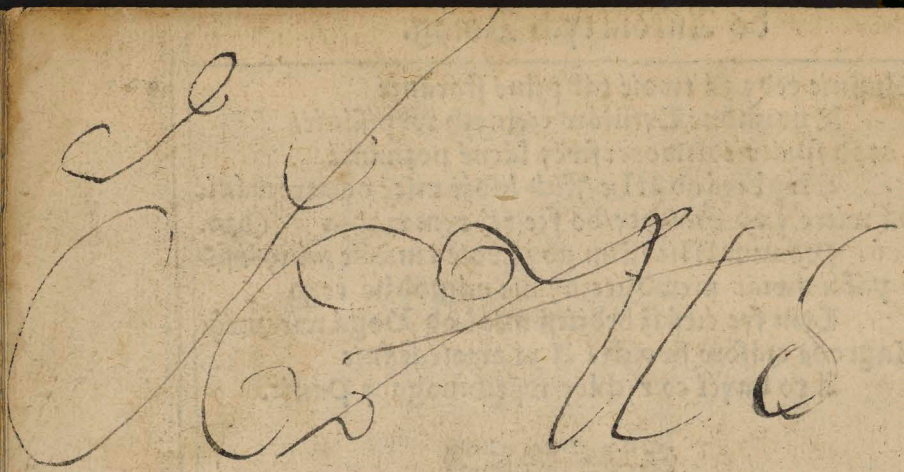
Słußnie

186

Słuſznie tedy zá twoié ták pilné ſtáránié
A poządné Tytułów czelnych wypiſánié/
A ztąd ſprawiedliwośći ſwéy łácné poznánié
Mógłbyś od Mieyſkich ludźi mieć podarowánié
Bá wiere y od Sláchty/bo ſye téż tym rządzą (dzą.
Práwem Mieyſkim gdy ſwoié kmiećie ná wśi ſą-
A pákli świát niewdźięczny nie nágrodźić tego
Tym ſye ćieß iż będźieß miał od Bogá wieczneg̃/
Nagrodę czáſów ſwoich / A zá twoié ſtánie
A to dayći co rychléy/wßechmogący Pánie.

Omylki w Druku/ ná tych mieścách máią być obaczóné.

W Liſt 47/wiérß 13.miiáiąc/czytay/máiąc.
Liſt 78/wiérß 14.ſkutek/ czytay/ ſtátek.
Liſt 80/wiérß 11.Iure Munic.art:140.czytay/ 74.
Liſt 98/wiérß 1.pozwan/czytay/ pozwem.
Liſt 106/wiérß 5.A literá nie potrzebna.
Liſt 111/wiérß 15. ćiążánia/czytay/ćiążaią.
Liſt 139/wiérß 3.ludi cio/czytay/ludicio.
Liſt 143/wiérß 10.Na/czytay/Ma.
Liſt 148/wiérß 1. drugiego/ czytay/drugie.
Liſt 157/wiérß 14.vlteriorum,czytay/vlteriorsi.
Liſt 161/wiérß 23. wybiiáią/czytay/wybiiánia.

G[illegible]OICKI

Tytuły

Rejestr

PRAWA

Magdeb.